G CĂLINESCU
OPERE

3

II 33.095

G. CĂLINESCU

OPERE

G. CĂLINESCU

OPERE

3

Coperta: *Cristea Müller*

II 33.095

G. CĂLINESCU

OPERE

3

ENIGMA OTILIEI (1)

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
INVENTAR CĂRȚI Nr. 32.102

1966

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

ENIGMA OTILIEI (1)

I

Într-o seară de la începutul lui iulie 1909, cu puțin înainte de orele zece, un tînăr de vreo optsprezece ani, îmbrăcat în uniformă de licean, intra în strada Antim, venind dinspre strada Sfinții Apostoli cu un soi de valiză în mînă, nu prea mare, dar desigur foarte grea, fiindcă, obosit, o trecea des dintr-o mînă într-alta. Strada era pustie și întunecată și, în ciuda verii, în urma unor ploi generale, răcoroasă și foșnitoare ca o pădure. Într-adevăr, toate curțile și mai ales ograda bisericii erau pline de copaci bătrîni, ca de altfel îndeobște curțile marelui sat ce era atunci capitala. Vîntul scutura, după popasuri egale, coamele pomilor, făcînd un tumult nevăzut, și numai întunecarea și reaprinderea unui lan de stele dădea trecătorului bănuiala că mari vîrfuri de arbori se mișcau pe cer. Tînărul mergea atent de-a lungul zidurilor, scrutînd, acolo unde lumina slabă a felinarelor îngăduia, numerele caselor. Uniforma neagră îi era strînsă bine pe talie, ca un veșmînt militar, iar gulerul tare și foarte înalt și șapca umflată îi dădeau un aer bărbătesc și elegant. Fața îi era însă juvenilă și prelungă, aproape feminină din pricina șuvițelor mari de păr ce-i cădeau de

sub şapcă, dar culoarea măslinie a obrazului şi tăietura elinică a nasului corectau printr-o notă voluntară întîia impresie. Din chipul dezorientat cum trecea de pe un trotuar pe altul în căutarea unui anume număr, se vedea că nu cunoştea casa pe care o căuta. Strada era pustie şi lumea părea adormită, fiindcă lămpile de prin case erau stinse sau ascunse în mari globuri de sticlă mată, ca să nu dea căldură. În această obscuritate, strada avea un aspect bizar. Nici o casă nu era prea înaltă şi aproape nici una nu avea cat superior. Însă varietatea cea mai neprevăzută a arhitecturii (operă îndeobşte a zidarilor italieni), mărimea neobişnuită a ferestrelor, în raport cu forma scundă a clădirilor, ciubucăria, ridiculă prin grandoare, amestecul de frontoane greceşti şi chiar ogive, făcute însă din var şi lemn vopsit, umezeala, care dezghioca varul, şi uscăciunea, care umfla lemnăria, făceau din strada bucureşteană o caricatură în moloz a unei străzi italice. În apropierea mănăstirii şi peste drum de ea, o casă cu ferestre înalte era încă luminată. În faţa ei staţiona o trăsură luxoasă cu doi cai albi, înăuntrul căreia dormea, cu capul în piept şi cu hăţurile în mînă, un birjar gros, înfăşurat în tipicul veşmînt lung şi încreţit de catifea. Tînărul ajunsese cu greaua lui valiză în chip de balercă în dreptul ei şi, după oarecare examen, se opri lăsînd o clipă jos povara. Casa avea un singur cat, aşezat pe un scund parter-soclu, ale cărui geamuri pătrate erau acoperite cu hîrtie translucidă, imitînd un vitraliu de catedrală. Partea de sus privea spre stradă cu patru ferestre de o înălţime absurdă, formînd în vîrful lor cîte o rozetă gotică, deşi deasupra lor zidăria scotea tot atîtea mici frontoane clasice, sprijinite pe cîte două console. La faţadă, acoperişul

cădea cu o streaşină lată, rezemîndu-se pe console despărţite de casetoane, totul în cel mai antic stil, dar console, frontoane şi casetoane erau vopsite cu un ulei cafeniu. Zidăria era crăpată şi scorojită în foarte multe locuri, şi din crăpăturile dintre faţada casei şi trotuar ieşeau îndrăzneţ buruienile. Un grilaj înalt şi greoi de fier, ruginit şi căzut puţin pe spate, dovedea, pe dreapta, existenţa unei curţi, în care se zărea prin întuneric atît frunziş şi atîtea trunchiuri, încît întinderea ei, deocamdată, nu se putea calcula, impresia trecătorului fiind totuşi de pădure fără fund. Grilajul avusese o poartă mare cu două aripi, legată acum cu un lanţ. Doar o portiţă mai mică era deschisă, şi pe aceea, luîndu-şi sacul în mînă, intră tînărul, după oarecare chibzuială. Ajungînd în faţa uşii de la intrare, el se codi să suie cele două trepte de piatră şi porni spre fundul curţii spre a vedea dacă putea da de cineva în odăile de serviciu. Acolo putu să-şi dea seama că partea de din dos a casei avea o înălţime mai mare decît a restului, parter şi cat formînd două coridoare suprapuse, cu geamlîc. Numai în catul de sus o lampă cu petrol ardea, restul mocnea în întuneric. Tînărul se întoarse spre intrarea din faţă şi medită un mijloc de a-şi vesti prezenţa. Însă nu văzu prin apropiere nici o sonerie, şi a bate la uşă i se păru, cum era şi natural, o absurditate. Într-adevăr, uşa, de forma unei enorme ferestre gotice de lemn umflat şi descleiat de căldură sau ploaie şi bubos de vopsea cafenie, se întindea de la cele două trepte de piatră, tocite în modul convexităţii, pînă aproape sub streaşină. Nici o perdea nu acoperea ochiurile de geam, pline de un praf străvechi, pe care se vedeau bine urmele picăturilor de ploaie şi ale melcilor fără casă. Neavînd alt chip de ales, tînărul apăsă

clanța moale și dădu să tragă ușa. Însă spre spaima lui, ușa cea uriașă se mișcă aproape de la sine, căzînd spre el cu un scîrțîit îngrozitor. Intimidat, așteptă ca lumea din casă, intrigată de zgomot, să năvălească jos, dar nu se întîmplă nimic. Tînărul intră atunci, încercînd să închidă cît mai bine infernala ușă, și abia înăuntru făcu uimitoarea descoperire că mînerul de os al unui probabil clopoțel interior atîrna în sală. Nu îndrăzni totuși să sune numaidecît, într-atît îl miră anticamera. Ea era de o înălțime considerabilă, ocupînd spațiul celor două caturi laolaltă. O scară de lemn cu două suișuri laterale forma un soi de piramidă, în vîrful căreia un Hermes de ipsos, destul de grațios, o copie după un model clasic, vopsit detestabil cu vopsea cafenie, ținea în locul caduceului o lampă cu petrol cu glob de sticlă în chipul unui astru. Lampa era stinsă, în schimb o altă lampă plină de ciucuri de cristal, atîrnată de înaltul tavan, lumina tulbure încăperea. Ceea ce ar fi surprins aici ochiul unui estet era intenția de a executa grandiosul clasic în materiale atît de nepotrivite. Pereții, care, spre a corespunde intenției clasice a scării de lemn, ale cărei capete de jos erau sprijinite pe doi copii de stejar, adulterări donatelliene, ar fi trebuit să fie de marmură sau cel puțin de ștuc, erau grosolan tencuiți și zugrăviți cu șablonul și cu mîna, imitînd picturile pompeiene, și îndeosebi porfirul, prin naive stropituri verzi și roșii. Însă sistemul de perspective și festoane în loc să fie tratat pe întregul cîmp al anticamerei, printr-o optică falsă de zugrav, era tăiat în două secțiuni corespunzînd fiecărui cat, indicînd astfel în chip supărător lipsa de coeziune a planurilor. În sfîrșit, tavanul imita prin zugrăveli casetoanele unui plafon roman. Acest sistem de decorație, precum și cră-

păturile lungi şi neregulate ale pereţilor dădeau încăperii un aer de ruină şi răceală. Tînărul, hotărîndu-se în fine, trase de mînerul clopoţelului. Atunci un fel de schelălăit metalic răsună de sus ca-n nişte spaţii mari şi goale cu ecou rău. Trecu un timp chinuitor pentru necunoscutul de jos, apoi scara începu să scîrţîie ca apăsată de o greutate extraordinară şi cu o iritantă încetineală. Cînd provocatorul acestor grozave pîrîituri fu jos, tînărul văzu mirat un omuleţ subţire şi puţin încovoiat. Capul îi era atins de o calviţie totală, şi faţa părea aproape spînă şi, din cauza aceasta, pătrată. Buzele îi erau întoarse în afară şi galbene de prea mult fumat, acoperind numai doi dinţi vizibili, ca nişte aşchii de os. Omul, a cărui vîrstă desigur înaintată rămînea totuşi incertă, zîmbea cu cei doi dinţi, clipind rar şi moale, întocmai ca bufniţele supărate de o lumină bruscă, privind întrebător şi vădit contrariat.

— Unchiul Costache? îndrăzni să deschidă gura tînărul, pe urmă, intimidat, refăcu întrebarea: Aici şade domnul Constantin Giurgiuveanu?

Bătrînul clipi din ochi, ca şi cînd n-ar fi înţeles întrebarea, mişcă buzele, dar nu răspunse nimic.

— Eu sînt Felix — adăugă tînărul, uimit de această primire — nepotul dumnealui.

Omul spîn păru tot aşa de plictisit de întrebare, clipi de cîteva ori din ochi, bolborosi ceva, apoi cu un glas neaşteptat de răguşit, aproape şoptit, duhnind a tutun, răspunse repede:

— Nu-nu-nu ştiu... nu-nu stă *nimeni* aici, nu cunosc...

Buimăcit, tînărul stătu locului nemişcat, aşteptînd o revenire asupra tăgadei. Dar bătrînul, după ce-l privi clipind, cu acea deferenţă hotărîtă cu care îndemni pe un individ să plece, zise din fundul

gîtlejului: «Bună seara!» şi porni iarăşi, în scîrţîituri îngrozitoare, pe scară. Tînărul puse mîna automatic pe mînerul valizei şi ieşi ameţit pe uşa gotică şi apoi pe poarta ruginită, trecu prin faţa muscalului, care sforăia mereu, şi porni dezorientat înainte.

Uimirea liceanului va părea nu se poate mai îndreptăţită, dacă vom şti cine era. Se numea Felix Sima şi sosise cu o oră mai înainte în Bucureşti venind din Iaşi, unde fusese elev în clasa a VIII-a a Liceului Internat. Sfîrşise liceul, trecînd şi examenul de capacitate, şi acum venea în Bucureşti la tutorele său, Costache Giurgiuveanu. Acest Giurgiuveanu, căruia obişnuia din familie a-i zice «unchiul», era cumnat al tatălui său, care murise de un an. Doctorul Iosif Sima, fost medic militar, apoi demisionat, nu mai avea de mult rude apropiate de sînge. Singura lui soră, soţia lui Costache Giurgiuveanu, cel căutat, murise şi ea de mult. Văduv el însuşi de vreo zece ani, doctorul îşi ţinuse băiatul mai mult în pensionate şi în internate. După o lungă boală plictisitoare, se stinse şi el, cu satisfacţia că copilul e mare şi cu viitorul oarecum asigurat. În afară de un oarecare depozit în bani, doctorul lăsa lui Felix o casă cam veche dar solidă şi rentabilă în strada Lăpuşneanu. Pentru administrarea acestor bunuri fusese indicat ca tutore «unchiul Costache», cumnatu-său. De un an de zile, Giurgiuveanu reprezenta pe Felix în raporturile cu şcoala, plătea taxele, semna în calitate de corespondent, iar Felix, la rîndul lui, îi trimitea ştiri despre el. De altfel, relaţiile acestea nu erau de loc pricinuite de simpla întîmplare a tutelei: «unchiul Costache» şi «verişoara Otilia», care trecea în genere drept fata lui Costache, fuseseră totdeauna numele cele mai pomenite din casa doctorului Sima

şi socotite ca simbol al rudeniei apropiate. Felix nu văzuse pe Costache Giurgiuveanu decît cu mulţi ani în urmă, copil, şi tot atunci o cunoscuse şi pe Otilia, care era o simplă fetiţă. Dar în fiecare an scria la sărbătorile consacrate şi în alte cîteva împrejurări « unchiului Costache », întrebînd ce mai face « verişoara Otilia », iar Otilia scria « unchiului Iosif », întrebînd ce mai face « vărul Felix ». Tînărul fiu al doctorului şi Otilia erau astfel în chip oficial intimi prin corespondenţă şi desigur că, dacă s-ar fi întîlnit, n-ar fi putut decît să continue şi oral stilul familiar din scrisori. Zăpăceala lui Felix era dar explicabilă. Numărul casei îl cunoştea infailibil, iar în casă locuiau « unchiul Costache » şi « verişoara Otilia ». Rămăsese hotărît, în urma unei corespondenţe pe care o ţinea, nu-i vorbă, cu Otilia, că, îndată ce va termina liceul, va veni la Bucureşti, în vederea continuării studiilor, urmînd să locuiască la unchiul-tutor în strada Antim. Îl vestise la vreme printr-o scrisoare, şi acum îi era dat să primească acest răspuns ciudat. Felix îşi cercetă bine memoria, spre a vedea dacă nu cumva are o lipsă, deşi lucrul era cu neputinţă. Acela era numărul. Căută mai departe vreun *bis* şi se mai gîndi la posibilitatea ca în curtea unchiului să fie mai mulţi locatari. Ştia însă bine că Giurgiuveanu era proprietar şi nu închiria, şi un chiraş, de altminteri, ar fi ştiut la cine stă. Mai mult muncit de ciudăţenia acestei întîmplări decît de problema petrecerii nopţii în necunoscut, Felix mergea în neştire înspre strada Arionoaiei, cînd, deodată, o imagine i se fixă în minte. Pe un carton mic, o fotografie-vizit în tonalitate cafenie spălăcită înfăţişa un om cu capul aproape depilat, cu ochii foarte proeminenţi şi cu buze groase, cu numai cîteva fire negre rare

în loc de mustăţi. Această fotografie, care se afla pe biroul tatălui său, îi deştepta în minte, nu ştia de ce, ideea unui hoţ de copii mici. Însă era sigur că fotografia reprezenta pe unchiul Costache. Omuleţul de pe scara scîrţîitoare, mult mai bătrîn, era aidoma moralmente cu unchiul din fotografie. Un fior necunoscut de experienţă rea trecu prin sufletul candid al lui Felix: Să nu vrea să-l primească « unchiul »? Dar de ce? Desigur că nu a lămurit bine. Poate scrisoarea n-a sosit şi nu se aşteptau să vină aşa tîrziu, noaptea. Totuşi, spusese răspicat: « Eu sînt Felix! » Cu îndoiala în suflet, însă hotărît, tînărul o luă înapoi şi, după o scurtă codire, intră din nou în curte şi în anticameră şi trase de blestematul clopoţel, care răsună pe sus ca un vas de sticlă sfărîmat pe podele. După o aşteptare chinuitoare, scara începu să scîrţîie greu, şi bătrînul spîn apăru din nou cu ochii miraţi.

— Ce e? întrebă el în şoaptă, ca şi cînd nu l-ar fi văzut pe băiat.

Glasul acestuia pieri de emoţie, şi inima-i zvîcni cu violenţă în piept. Încercă să-şi adune puterile, cînd o voce cristalină se auzi de sus:

— Dar, papa, e Felix!

Felix privi spre capătul scării ca spre un cer deschis şi văzu în apropierea lui Hermes cel vopsit cafeniu un cap prelung şi tînăr de fată, încărcat cu bucle, căzînd pînă pe umeri. Atunci bătrînul, ca şi cînd totul s-ar fi petrecut în modul cel mai firesc, fără nici o lămurire asupra atitudinii dinainte, clipind molatic din ochi, cu aceeaşi duhoare de tutun şi cu acelaşi glas fără acustică, zise lui Felix Sima:

— Ia-ţi geamantanul şi vino sus!

Urcară amîndoi scara pîrîitoare şi se găsiră într-
14 un soi de antreu pe care tînărul nu avu răgaz să-l

examineze, rămînînd totuşi cu sentimentul că mobilele erau toate acoperite cu nişte huse de materie fumurie. Fata, subţiratică, îmbrăcată într-o rochie foarte largă pe poale, dar strînsă tare la mijloc şi cu o mare coleretă de dantelă pe umeri, îi întinse cu francheţe un braţ gol şi delicat. Felix îi strînse mîna şi avu o clipă impulsiunea de a i-o săruta, însă fata i-o trase cu mult înainte de a lua o decizie şi i-o trecu sub braţul stîng.

— Ce bine-mi pare, ce bine-mi pare că ai venit! zise ea volubil. Eu sînt Otilia.

Apoi, părîndu-i-se că tînărul nu reacţionează destul de călduros, întrebă, întorcînd adînc faţa spre el:

— Oare nu-ţi pare bine?

— Ba da! răspunse sfios Felix, contrariat că nu vine nimeni să-i ia valiza din mînă.

Condus de Otilia şi urmat de bătrîn, Felix intră într-o odaie foarte înaltă, încărcată de un fum des şi înţepător de tutun ca o covertă de vapor pe Marea Nordului. În mijlocul ei, la o masă rotundă prevăzută cu o mare lampă de petrol cu glob de sticlă mată, se aflau, în faţa unui joc de table, trei persoane care la deschiderea uşii ridicară capul în felurite grade de curiozitate. Erau două femei şi un bărbat. Bătrînul merse şi ocupă scaunul rămas gol lîngă ceilalţi, în vreme ce Otilia conduse pe Felix de-a dreptul la masă, prezentîndu-l.

— E Felix, zise ea oprindu-se în faţa bărbatului care tocmai aruncase zarurile.

Acesta ridică numaidecît capul şi întinse repede mîna. Era un om cam de vreo cincizeci de ani, oarecum voluminos, totuşi evitînd impresia de exces, cărnos la faţă şi rumen ca un negustor, însă elegant prin fineţea pielii şi tăietura englezească a mustăţii cărunte. Părul rar dar bine ales într-o cărare

care mergea din mijlocul frunții pînă la ceafă, lanțul greu de aur cu breloc la vestă, hainele de stofă fină, parfumul discret în care intra și o nuanță de tabac, toate acestea reparau cu desăvîrșire, în apropiere, neajunsurile vîrstei și ale corpolenței.

— Pascalopol, se recomandă el cu o ceremonie care trăda creșterea lui aleasă, reținînd ceva mai mult mîna tînărului într-a sa, spre a-l examina. Îl privi fără excesivă cordialitate, chiar cu oarecare umbră de ironie îndepărtată, cu o politețe grabnică și respectuoasă:

— Va să zică dumneata ești Felix de care ne-a vorbit atîta domnișoara Otilia!

— Este băiatul doctorului Sima de la Iași, completă în șoaptă bătrînul, frecîndu-și mîinile, cu un rîs prostesc.

— Da, da, da! adăugă Pascalopol, părînd a căuta în memorie și, cu un zîmbet grațios, care îi descoperi o dantură bine reparată, abandonă ușor mîna tînărului.

Otilia opri pe Felix în fața femeii mai mature. Era o doamnă cam de aceeași vîrstă cu Pascalopol, cu părul negru pieptănat bine într-o coafură japoneză. Fața îi era gălbicioasă, gura cu buzele subțiri, acre, nasul încovoiat și acut, obrajii brăzdați de cîteva cute mari, acuzînd o slăbire bruscă. Ochii îi erau bulbucați ca și aceia ai bătrînului, cu care semăna puțin, și avea de altfel aceeași mișcare moale a pleoapelor. Era îmbrăcată cu bluză de mătase neagră cu numeroase cerculețe, strînsă la gît cu o mare agrafă de os și sugrumată la mijloc cu un cordon de piele, în care se vedea, prinsă de un lănțișor, urechea unui cesuleț de aur. Doamna care juca table cu Pascalopol, în vreme ce ceilalți priveau, ridică o față scrutătoare și examină din cap pînă

în picioare pe Felix, ridicîndu-şi în acelaşi timp cu multă demnitate mîna spre a-i fi sărutată.

— Hm! spuse ea arţăgos şi cu un glas răguşit, însă forte. Eşti flăcău în lege!

— Intră la Universitate, Aglae, lămuri bătrînul, cu acelaşi supărător glas stins, însoţit de rîsul fără rost.

— Da?! se miră sumbru doamna şi-şi continuă jocul cu Pascalopol.

— E tanti Aglae, sora lui papa, explică Otilia lui Felix, văzîndu-l cam nedumerit.

— De unde să mă cunoască? întrebă Aglae. Cînd a murit mă-sa, era numai atît. De atuncea nu l-am mai văzut. Tu ţi-l aminteşti, Aurico?

Ruşinat de bruscheţea expresiunii « mă-sa » şi de familiaritatea cu care oameni aproape străini vorbeau de familia lui, Felix privi sfios la aceea pe care o chemau Aurica. Era o fată cam de treizeci de ani, cu ochii proeminenţi ca şi ai Aglaei, cu faţa prelungă, sfîrşind într-o bărbie ca un ac, cu tîmple mari încercuite de două şiruri de cozi împletite. Şedea cu coatele pe masă şi cu capul între palme, privind jocul celor doi. La apropierea lui Felix, ridică ochii fixînd cu avidă curiozitate pe tînăr şi întinzîndu-i la buze o mînă arcuită.

— E verişoara Aurelia, comentă Otilia.

Deşi lui Felix numele acestea îi erau vag cunoscute, nu-şi amintea să mai fi văzut vreodată persoanele. Îl supăra de altfel grozav ridicula valiză, pe care o trecuse în mîna stîngă, neavînd răgazul s-o aşeze undeva. Otilia, sfîrşind prezentarea, părăsi braţul lui Felix şi se rezemă de scaunul lui Pascalopol, întrebînd:

— Cum merge?

— Prost, domnişoară Otilia! zise acesta, întorcînd un cap galeş spre speteaza scaunului său.

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
INVENTAR CĂRŢI Nr. 32 192

Rămas singur, Felix căută o scăpare din această ciudată situație și se retrase spre fundul odăii, unde, în semiobscuritate, se zărea o canapea de pluș roșu. Văzîndu-se uitat de toți, își lăsă în sfîrșit valiza jos și se așeză. O tuse apropiată îl făcu să tresară speriat. Abia atunci observă că în apropierea sa, la o măsuță, se mai afla un om. Un bărbat în vîrstă, cu papuci verzi în picioare și cu o broboadă pe umeri mișca mîinile asupra mesei, țintind atent. Avea mustăți pleoștite și un mic smoc de barbă. Individul ridică asupra lui Felix niște ochi grozav de spălăciți și-i lăsă apoi asupra măsuței, fără să scoată o vorbă. Abia după ce se mai adaptă obscurității, Felix constată cu surprindere că domnul cu broboadă broda cu lînă de felurite culori o bucată de etamină întinsă pe un mic gherghef.

— Proaste zaruri! bombăni Aglae. Apoi, după o pauză: Ascultă, Costache, la cine o să stea «băiatul»?

— La noi! explică Otilia.

Ședea acum cu o coapsă pe marginea fotoliului bătrînului, jucîndu-și ca o pendulă piciorul, în vreme ce cu mîna stîngă îmbrățișase capul vădit mulțumit al aceluia.

— Așa?! se miră Aglae. N-am știut: faci azil de orfani.

— Felix are venitul lui — protestă Otilia — nu-i așa, papa?

— A-a-are! bolborosi moș Costache, privind ca un protejat în ochii Otiliei, care îi scutura un fulg de pe haină.

— Atuncea faceți pensiune, continuă implacabil Aglae. O să aibă Otilia cu cine se distra, ce zici, Pascalopol?

Pascalopol îşi muşcă puţin buza de sus, cam schimbat la faţă, dar, lovind zarurile, răspunse conciliant:

— Aşa eşti dumneata, cocoană Aglae, maliţioasă.

Otilia sărise acum de pe scaunul lui moş Costache pe acela al lui Pascalopol, pendulîndu-şi şi aici piciorul. Această prezenţă avu efecte tonice asupra jucătorului, fiindcă începu să manevreze cu mai multă vigoare. După cîteva mutări repezi îşi retrase mîinile, notificînd c-un rîs sonor de om gras:

— Încă o linie!

În vreme ce Aglae reîntocmea jocul, Pascalopol contempla pe Otilia. Aceasta îi potrivea acul cu perlă din cravată, îi scutura uşor umerii, privindu-l cu o graţioasă maternitate, mereu atîrnată pe marginea scaunului. Deodată, privind spre mîinile albe şi încărcate de inele ale lui Pascalopol, se entuziasmă:

— Vai, ce inel frumos! Nu l-am mai văzut.

Inelul în chestiune era petrecut pe degetul mic al mîinii stîngi, cam spre vîrful lui, deşi degetul era destul de fin. S-ar fi părut că bijuteria nu era pe măsura proprietarului şi era pusă acolo numai spre păstrare. Era un inel simplu, însă cu un foarte frumos safir încadrat într-un număr de mici perle, ca un mîez de floare între corole, şi apoi elegant strîns în cîteva foi de aur. Pascalopol îl scoase cu o grabă extraordinară şi-l întinse Otiliei, rugînd-o cu toată afecţiunea teatrală pe care un om matur e în stare s-o pună în glas:

— Te rog să-l iei!

Otilia îl aşeză pe inelarul mîinii drepte şi, ridicîndu-şi braţul subţire în dreptul lămpii, zise exaltată:

— E superb!

Apoi trecu lîngă bătrîn, sub ochii căruia îl puse, îmbrăţişîndu-i umărul cu mîna stîngă.

— Nu e așa, papa?

Bătrînul îl privi avid cu ochii lui bulbucați, și din buzele sale groase emise invitația șoptită:

— Ia-l! Ți-l dă ție.

Prin ochii Aglaei și ai Aurichii trecură fulgere scurte.

— Nu ți-e rușine, Costache, lăsați omului inelul. Poate e vreo amintire.

În loc de orice protest, Otilia întinse inelul lui Pascalopol. Acesta îi prinse mîna.

— Te rog să-l iei. Pentru dumneata l-am și adus, dar am uitat. Mi-ai vorbit de safir ca de un porte-bonheur al dumitale.

Zicînd acestea, Pascalopol îi strecură inelul în deget și, ținîndu-i brațul, i-l sărută în apropiere de cot.

— Ascultă, Pascalopol — izbucni Aglae iritată — joci, sau nu joci? Văd că te zbenguiești cu fetele. Simioane — strigă ea, aruncînd ochii spre fundul odăii — tu ce faci acolo? De ce nu te duci să te culci?

Omul cu broboadă și mic barbișon, care broda și scruta din cînd în cînd pe Felix, scoase un scurt mormăit.

Zarurile începură din nou să cadă.

Părăsit de toți, obosit, Felix examina mediul în care picase. Otilia îl surprinsese de la început și n-ar fi putut spune ce sentiment nutrea față de dînsa, simțea doar că are încredere în ea. Fata părea să aibă optsprezece-nouăsprezece ani. Fața măslinie, cu nasul mic și ochii foarte albaștri, arăta și mai copilăroasă între multele bucle și gulerul de dantelă. Însă în trupul subțiratic, cu oase delicate de ogar, de un stil perfect, fără acea slăbiciune suptă și pătrată a Aureliei, era o mare libertate de mișcări, o stă-

pînire desăvîrşită de femeie. Moş Costache o sorbea umilit din ochi şi rîdea din toată faţa lui spînă cînd fata îl prindea în braţele ei lungi. Fata avea, era limpede, toată iniţiativa, şi Costache era un simplu satelit al voinţei ei. Otilia nu făcea nici un gest care să pară îndrăzneţ, nu scotea nici o vorbă nechibzuită. Totuşi, pe Felix, familiaritatea ei, oricît de copilărească, cu Pascalopol îl nemulţumi. Lui Felix, apariţia Otiliei îi dădu un sentiment inedit, de mult presimţit. Nu avusese pînă acum nici o intimitate cu vreo femeie. Mamă-sa murise de mult, de cînd el era în şcoala primară, şi nu avea atunci destulă complicaţie sufletească spre a o cunoaşte mai de aproape. Ea era o fire bolnăvicioasă şi iritabilă şi stătea mai toată vremea întinsă pe o canapea într-o odaie, citind cîte o carte, strigînd şi poruncind slugilor prin uşa întredeschisă. Cu multe săptămîni înainte de a muri, ea dispăruse de acasă, şi Felix înţelegea acum că doctorul Sima, tată-său, o internase în vreun sanatoriu. Doctorul mînca la masă împreună cu copilul, sumbru, fără să scoată o vorbă, mîngîind numai la plecare băiatul pe păr şi întrebîndu-l dacă e bine şi n-are nevoie de ceva. Într-o seară, doctorul Sima, după o lipsă de o zi întreagă, în care slugile se purtară faţă de Felix cu o ciudată stimă compătimitoare, veni palid şi obosit, îmbrăcat în negru. Îl chemă grav pe Felix, îi cuprinse amîndouă mîinile într-ale sale şi-i vorbi astfel:

— Felix, eşti destul de mare şi de cuminte ca să-ţi spun o imensă veste tristă: mama ta n-are să mai vie niciodată acasă, mama ta s-a prăpădit.

Doctorul îngălbeni şi mai tare la solemnitatea propriilor lui cuvinte şi strînse puternic mîinile copilului, spre a-i ocroti izbucnirea. Dar vestea era

prea tare pentru experienţa sufletească a lui Felix. El înţelese doar atît, că ceva foarte neobişnuit se petrece în casă, şi lăsă capul în jos. Doctorul continuă:

— Mîine, cînd te duci la şcoală, spune domnului institutor că n-ai să mai vii. Vei merge într-un pensionat.

Toată noaptea Felix fu chinuit de o agitaţie nemaiavută, care-i sfărîmă somnul. Nu era nici durere propriu-zisă, nici frică, ci acel zbucium al necunoscutului pe care-l ai în noaptea dinaintea plecării pentru totdeauna într-o ţară îndepărtată. A doua zi intră în clasă cu mîna îndoliată şi se aşează în bancă cu pelerina pe el, în aşteptarea institutorului.

— A murit mama mea, explică el colegului de bancă, intrigat.

— A murit mama ta? se miră acela ca de un eveniment onorabil.

— Da.

— Lui Sima i-a murit mama lui! strigă piţigăiat colegul către clasă.

Copiii se strînseră în jurul lui Felix, privindu-l cu mare curiozitare.

— Şi acuma nu mai vii la şcoală?

— Nu.

Copiii erau prea mici ca să încerce vreun sentiment de compătimire. Ei erau doar izbiţi de acest privilegiu al lui Felix de a nu mai veni la şcoală. Cînd intră institutorul, un om de treabă, stors la faţă, care-şi ridica mereu pantalonii prea lungi, copiii îl lămuriră neîntrebaţi.

— Domnule, lui Sima i-a murit mama lui!

Institutorul îşi împreună mîinile sincer emoţionat şi se apropie de banca lui Felix, în vreme ce

copiii, în loc să se ducă la locul lor, făcuseră cerc în jurul băncii eroului.

— Ce spui?! Bietul băiat! Ce nenorocire! Şi acum nu mai vii la noi?

— Nu.

— Îmi pare foarte rău. Ce nenorocire!

Lui Sima, privirile acestea respectuoase ale tuturor îi alterară sentimentul de tristeţe, care sta nelămurit în adînc, şi i-l prefăcu într-un soi de mîndrie de a fi obiectul de atenţie al lumii. Institutorul îl mîngîie.

— Poate că te aşteaptă tatăl tău. Să-i spui domnului doctor Sima că regret foarte mult. Aşa, drăguţă! Şi institutorul întinse mîna lui Felix şi-l conduse cu atenţie la uşă, cum conduci un paralitic. Copiii urmăriră pe Felix cu o admiraţie nemaipomenită, fără umbră de durere. Felix însuşi îi privi mut, atît de cuprins de noutatea situaţiei lui, încît acest sentiment nu avea nici un nume.

Abia cu cîţiva ani mai tîrziu, văzînd pe alţi colegi trecînd pe drum cu mamele lor, Felix începu să mediteze asupra simţirii care nu se născuse, fiind întreruptă la o vîrstă nepăsătoare. Cu fotografia mamei sale înainte, el încercă să reconstruiască un sentiment pierdut, interpretînd vechi amintiri; din păcate, era prea tîrziu. Fotografia rămînea a unei fiinţe îndepărtate, pe care abia o cunoscuse.

La internat colegii nu vorbeau despre femei decît cu rîsete indecente şi cu mister, iar slugile, singurele fiinţe de gen feminin pe care le întîlnea pe aproape, aveau vorba muşcătoare şi luătoare în rîs. Pentru întîia oară Felix era prins de braţ cu atîta familiaritate de o fată şi pentru prima oară, luînd act de izbucnirea unei simţiri pînă atunci

latente, încercă şi acul geloziei, văzînd cum Otilia generalizează tratamentul.

Zarurile zornăiau pe masă între cele patru capete strînse în jurul luminii de lampă. Jucătorii emiteau numai scurte exclamaţii tehnice, moş Costache rîdea doar în favoarea cîştigătorului, iar Aurica privea nemişcată cu faţa între palme, aruncînd cîte o ochire şi la Felix. În faţa bătrînului se afla o chesea de tutun, din care acesta apuca mereu, făcînd ţigări de mînă, pe care le lipea scoţînd foarte tare limba afară şi bulbucîndu-şi şi mai rău ochii. Fabricatele le strîngea apoi într-o mare cutie de tablă. Pe masă se mai vedeau la o parte un morman de cărţi de joc, de unde se putea deduce că tablele reprezentau doar o distracţie trecătoare, de antrenament. Trecuseră peste două ore de încordare monotonă de cînd Felix fusese uitat acolo şi nimeni nu se mişca de la masă. Într-un tîrziu, Pascalopol lovi zarurile definitiv în semn de încheiere şi se lăsă, respirînd tare, pe speteaza scaunului.

— Cocoană Aglae, eu zic să trecem la cărţi!

Aglae luă un pachet de cărţi, în vreme ce Costache se ridicase şi cu grijă minuţioasă strînsese jocul de table şi-l pusese deoparte, le mestecă şi le depuse în mijloc, în scopul de a fi tăiate.

— Cine joacă? întrebă ea.

Aurelia făcu un semn de participare cu capul. Aglae se făcu că scotoceşte într-o pungă de satin, că dibuie pe masă, şi-n cele din urmă spuse speriată:

— Comedie! dar nu mai am nici un ban. Costache, n-ai tu cîţiva franci, să nu mai mă duc pînă acasă?

Costache se arătă înspăimîntat şi se apără bolborosind:

— N-n-n-n-am!

Pascalopol puse în evidență un gros portmoneu de marochin roșu, din care luă patru piese mari de argint de cîte cinci lei.

— Cocoană Aglae, îmi pare rău!

Aglae păru a fi muncită de o scurtă repulsie, apoi se dădu învinsă.

— Bine, ne socotim noi la sfîrșit.

În vreme ce Aglae împărțea cărțile celor patru jucători (ea, Aurica, Costache și Pascalopol), Pascalopol scosese o țigară și o înfipsese cu un capăt într-un țigaret de chihlimbar gros. Otilia trase un chibrit pe grătarul unei chibritelnițe și îi aprinse țigara. Aglae vru și ea una, însă numai de la Pascalopol, care i-o oferi cu obișnuita grabă; Costache se mulțumi cu un noduros fabricat propriu. Chiar și Otilia, rugată din ochi de Pascalopol, își luă o țigară și trase din ea așezîndu-se pe marginea scaunului musafirului. Centrul odăii se umplu din nou de fum proaspăt, gros, care, trecînd din lumină în umbră, semăna cu norii repezi ai unei furtuni. Cei patru începură să joace, scoțînd scurte exclamații, necunoscute lui Felix, care nu știa nici un joc. Situația i se părea tînărului fără scăpare. Dacă ar fi fost un simplu invitat, ar fi dat bună seara și ar fi fugit. Însă era « acasă ». Era obosit și pica de somn. Jucînd tăcută și trăgînd cu prudență cărțile, Aurelia îl ochea din cînd în cînd. Deodată zise:

— Otilio, poate lui domnul Felix îi e foame!

Otilia sări de pe scaunul lui Pascalopol.

— Vai, cum l-am uitat! Ce zăpăcită sînt!

Venind lîngă Felix îl întrebă și ea:

— Ți-e foame, nu-i așa?

Felix tăgădui cu capul, dar Otilia, răspunzînd singură la întrebare cu un « firește că ți-e foame! », se repezi ca vîntul pe o ușă. Se auziră izbituri de

dulapuri, ciocnituri de farfurii şi Otilia reapăru în curînd cu o farfurie pe care se aflau două prăjituri de casă.

— N-am decît asta acum, trebuie să mănînci.

Spre a se încredinţa de supunerea tînărului, Otilia se aşeză pe canapea foarte aproape de el şi-i întinse cu mîna, ca unui copil, una din prăjituri. Felix o luă intimidat şi începu s-o mestece încet, sub ochii Otiliei, care aştepta. Într-adevăr, îi era foame. Otilia nu slăbi vigilenţa pînă ce nu sfîrşi prăjitura, apoi i-o întinse şi pe cealaltă. Cu braţul stîng trecut repede pe după braţul drept, aştepta şi părea foarte mulţumită.

— Cum te simţi la noi? întrebă ea drept încheiere.

În alte împrejurări, Felix ar fi întrebat-o dacă ea n-avea obiceiul să doarmă noaptea, acum era atît de buimăcit, încît zise numai:

— Bine!

Satisfăcută de răspuns, Otilia îl părăsi şi trecu din nou în spatele bătrînului, în cărţile căruia privi, îmbrăţişîndu-i gîtul. Apoi trecu şi în spatele lui Pascalopol.

— Cine cîştigă?

— Aglae, şopti Costache.

Într-adevăr, Aglae, care juca foarte serioasă, începuse să-şi reducă datoria faţă de Pascalopol. Ea privea din cînd în cînd şi în cărţile Aureliei, şi cîteodată trăgea de la ea cîte o carte şi-o zvîrlea jos.

— Aurico, nu eşti atentă de loc!

Cînd Otilia supraveghea pe Felix, Pascalopol aruncase ochii spre ei. Acum îl întrebă, fără să ridice ochii din cărţi:

— Domnule Felix, am uitat să te-ntreb, ce-ai de gînd să urmezi la Universitate?

— Aş vrea să urmez medicina.

— Firește, fiu de doctor, te-nțeleg. Foarte frumos.

Aglae păru foarte excitată de acest nevinovat dialog.

— Doctor, meserie nesigură, să umbli după clienți!

— Un doctor bun, muncitor, cîștigă foarte bine azi, observă cu voce mîngîietoare Pascalopol.

— Nu-i așa? se interesă deodată Otilia.

— Pentru asta trebuie să ai cap, nu glumă! adause rece Aglae, ca și cînd era vădit că asta lipsea lui Felix.

— Nu mă-ndoiesc — zise Pascalopol — de inteligența domnului Felix.

— Medicina cere ani mulți — urmă Aglae, trîntind cu ciudă o carte — cheltuială, întreținere. Un orfan trebuie să-și facă acolo repede o carieră, să nu cadă pe capul altuia.

Tonul cu care fu pronunțat cuvîntul « orfan » și chiar cuvîntul însuși pe care nu-l mai folosise nimeni, în legătură cu el, jigniră profund pe Felix.

— Vai, ce spui, tanti Aglae, Felix nu cade pe capul nimănui, reproșă Otilia.

Aglae nu se dădu bătută.

— Vreau să spun că e moda acum cu Universitatea. De ce să meargă la Universitate? Are un venit, să-și găsească o slujbă acolo, și gata. Eu pe Titi îl las să-și sfîrșească liceul, și basta.

Pascalopol luă țigaretul de pe scrumieră, trase un fum și-l depuse la loc, spre a-și acoperi o preocupare. Un cocoș se auzi cîntînd prin apropiere. Pascalopol scoase ceasul și zise:

— Domnișoară Otilia, tînărului i-o fi somn. E tîrziu.

Otilia sări iute de pe scaun şi, mergînd la Felix, îl întrebă:

— Ţi-e somn?

Ochii lui Felix şi ora înaintată făceau întrebarea de prisos. Otilia îl luă iarăşi de braţ, după ce tînărul apucase de jos valiza, şi-l îndreptă spre o uşă. Înainte de a-i păşi pragul, Felix crezu de cuviinţă să zică «Bună seara». Pascalopol se grăbi să-i răspundă, întorcînd capul. Aglae răspunse şi ea, fără să ridice ochii din cărţi. Aurelia îl urmări numai cu privirea. Trecură printr-o odaie neluminată decît de lună, care părea a fi sufrageria, apoi într-o săliţă din care o scară de lemn ducea la etaj. Se urcară pe ea şi ajunseră într-un coridor cu geamlîc, în care Felix recunoscu geamlîcul zărit de jos, din curte. O lampă de petrol de o formă mai îngrijită ardea într-un cui. Otilia o luă şi începu să deschidă uşile odăilor care dădeau în coridor. Erau cel puţin patru.

— Doamne! zise ea, nu ştiu unde să te culc. Am uitat să spun să-ţi pregătească o cameră.

Felix avu impulsiunea, ca şi cu prilejul prăjiturii, să declare că nu avea nevoie de nimic. Însă i se păru absurd, deoarece neapărat trebuia să doarmă undeva. De aceea tăcu şi luă parte prin aşteptare la preocuparea Otiliei. Aceasta deschise o uşă, intră singură înăuntru, deretică ceva în pripă, fiindcă se auziră lovituri de scaune izbite şi de dulapuri închise, apoi strigă lui Felix să intre.

— Pînă mîine dormi aici, este odaia mea. Fii fără grijă. E cam dezordine, o să mă ierţi, nu? Noapte bună. Mîine vom sta de vorbă mai mult.

Otilia spuse toate acestea repede, cu un rîs graţios, dar cu siguranţă în glas, mai dădu o ochire

odăii şi ieşi, făcînd lui Felix un salut cu mîna. Se auziră tropote pe scară, trîntituri de uşă, şi apoi totul reintră în linişte. O lampă portativă cu abajur era aprinsă pe o masă rotundă, răspîndind cercuri de umbre degradate prin casă şi imprimînd un rotocol alb în tavan. Felix privi în odaie. Încăperea era mai mult lungă decît lată şi avea o fereastră care da în geamlîc, acoperită cu o mare cortină de pluş maron. Cîteva fotolii scunde şi mici de pluş maron, un scrin de nuc de modă veche, masiv, un dulap de haine din acelaşi lemn şi foarte lat dădeau odăii un aer bătrînesc şi elegant. Lucirea pereţilor atrase atenţia lui Felix, care descoperi cu mirare că odaia era tapetată cu o hîrtie dungată şi cu mici flori de miozotis. În schimb, patul era nou şi aşa de scund, încît părea un divan. Două suluri moi de catifea se sprijineau la capete pe speteze ornamentate cu împletituri de pai. În apropierea ferestrei se afla o masă de toaletă cu trei oglinzi mobile şi cu multe sertare. În faţa ei se vedea un taburet rotativ de pian. Sertarele de la toaletă şi de la dulapul de haine erau trase afară în felurite grade, şi-n ele se vedeau, ca nişte intestine colorate, ghemuri de panglici, cămăşi de mătase mototolite, batiste de broderie şi tot soiul de nimicuri de fată. Cutii de pudră numeroase, unele desfundate, flacoane de apă de Colonia destupate erau aruncate în dezordine pe masa de toaletă, ca într-o cabină de actriţă, dovedind graba cu care Otilia le mînuia. Rochii, pălării zăceau pe fotolii, pantofi pe sub masă, jurnale de modă franţuzeşti mai peste tot, amestecate cu note muzicale pentru pianoforte.

Pe un fotoliu se găsea un morman de cărţi, cele mai multe nemţeşti, dar şi romane franţuzeşti din colecţia Calmann-Lévy, ilustrată şi cartonată.

Deasupra se vedeau *Mademoiselle de la Seiglière* de Jules Sandeau, *Indiana* de G. Sand. În cameră mirosea pătrunzător a pudră şi parfumuri. Felix se lăsă pe marginea patului, neîndrăznind încă să profaneze cu somnul său acest ascunziş feminin. Atunci văzu că patul era el însuşi plin de tot felul de nimicuri, de perne de catifea cu broderii aplicate, de păpuşi de stofă, de rochii şi jupoane zvîrlite în grabă, şi că nu se zărea nici umbră de plapumă ori de întocmire pentru dormit. Otilia uitase acest amănunt. Felix se întinse puţin pe pat spre a-şi odihni emoţiile neînţelese pe care le încercase de cîteva ore. Un cocoş se auzi foarte pe aproape bătînd din aripi şi cîntînd. Lui Felix i se păru că aerul din casă îşi schimba în mod ciudat culoarea şi că lampa nu mai dădea atîta lumină. În peretele opus uşii, o mică oglindă făcea o pată alburie. Felix se ridică şi suflă în lampă, şi atuncea îşi dădu seama că oglinda prin care se vedeau acum coame de copaci era o fereastră. În odaie era o lumină dulce crepusculară. Felix se întinse din nou pe pat, cu capul pe un morman de perne decorative, fără să se dezbrace. Era hotărît să nu se culce, ci numai să se odihnească, intimidat de acest interior care nu părea pregătit să-l primească. Prin minte i se perindară toate întîmplările din cursul acestei seri ciudate, figura spînă a bătrînului, scările scîrţîitoare, chipurile din odaie. Apoi toate capetele începură să se apropie şi să se depărteze de masa de joc ca într-o horă, un clopot răsună deasupra lor şi căzu ca un fum gros la mijloc, iar două braţe subţiri îl cuprinseră de gît, în vreme ce un glas şoptit de fată întreba:

« Te simţi bine la noi, nu-i aşa? »

Felix se lăsă în voia braţelor şi se cufundă cu ele în visuri.

II

A doua zi, Felix fu trezit din somn de grindina repede a unui pian care răsuna prin apropiere. Cineva trecea mîinile cu jovialitate pe deasupra clapelor, cîntînd cu multă dexteritate un exercițiu complicat, care varia la infinit o temă. Felix își aminti numaidecît de mîinile lungi ale Otiliei și nu se mai îndoi că ea era cîntăreața. Sări înfricoșat din pat. Soarele era sus pe cer și pătrundea în odaie din două părți. Tînărul își îndreptă puțin hainele, potrivi locul pe care dormise și avu intenția să se spele. Dar în cameră nu găsi nimic trebuitor. Scoase atunci din valiză puțină apă de Colonia cu care-și dădu pe față și pe păr. Acum nu știa ce să facă. Să stea în odaie cum îl îndemna ascuns timiditatea, ar fi fost necuviincios; să iasă, se temea să nu nimerească unde nu se cade, necunoscînd casa. Aruncă o clipă privirile pe fereastra cea mică și constată că dădea într-o curte vecină. De altfel, era o fereastră condamnată, care ar fi urmat să fie astupată în cazul unei construcții alăturate, dar pe care, se vede, relațiile dintre vecini o îngăduiau. În curtea de alături, Felix văzu o casă fără etaj, cam veche, dar solidă și largă. Ferestrele înalte aveau deasupra frontoane grecești de tencuială și intrarea avea chipul unei tinde sprijinite pe două coloane vopsite ca porfirul, ai cărei pereți erau zugrăviți pompeian. De-a lungul pereților se înșirau hîrdaie mari cu oleandri și de jur împrejurul ogrăzii erau straturi de flori prejmuite cu nuiele. Mai spre fund se vedea și un chioșc de lemn vopsit verde în care Felix zări pe bătrînul de peste noapte cu barbișon și broboadă, care broda mereu. Înțelese acum că tanti Aglae cu Simion al ei și cu Aurica locuiau alături.

Felix mai dădu cîteva ocoluri odăii, ascultînd exercițiile Otiliei, care le intona și vocal acum, cu un glas subțirel și tremurat. În sfîrșit se hotărî să crape ușa, fiindcă auzise niște bocănituri pe alături. Abia scosese capul, și-i răsări înainte fața spînă a lui moș Costache, care i se păru acum mai buzat și mai stacojiu la față.

— Ai dormit bine? întrebă el, cu veșnica lui răgușeală. Părea foarte binevoitor și mai ales servil de politicos din cauza fizicului meschin și a continuei frecări a mîinilor. Vino să-ți arăt odaia dumitale.

Pe același coridor, moș Costache călăuzi pe Felix la o altă ușă deschisă de perete.

— E gata, Marina?

— Gata, gata! răspunse arțăgos o femeie mătăhăloasă, bătrînă, îmbrăcată rău, ca o servitoare. Dumnealui este?

Moș Costache consimți din cap.

— Uite aici, luă femeia în primire pe Felix. Ăsta-i patul, cum nici la mama dumneatale n-ai avut.

Într-adevăr, era un pat mare, cu tăbliile de lemn de nuc sfîrșite în două suluri groase cu capete de bile. Marina îl pipăi cu mîna, demonstrativ.

— Șezi pe el, să vezi! Uite, aici îți pui rufele, ici hainele, ghetele să le pui aici, în cutie. Ai masă să scrii pe ea cît poftești.

Odaia era asemănătoare cu aceea a Otiliei, dar în locul tapetului era o zugrăveală verzuie. Și aci o mică fereastră dădea în curtea vecină. Marina urma călăuzirile ei, dînd lămuriri dintre cele mai indecente. Cînd Felix o privi mai bine în față, văzu că n-avea decît un ochi valid. Celălalt îi era atacat violent de albeață și era pe jumătate închis de pleoapă.

— Ce faci — se răsti deodată Marina la moş Costache — nu-mi dai bani de cheltuială? Doar n-o să te hrănesc cu vînt!

Moş Costache se bîlbîi:

— Nu-nu-nu mai ai bani?

— Că mulţi mi-ai dat, îi rînji bătrîna.

Această familiaritate miră pe Felix, care totuşi observă că, cu tot halul în care se afla Marina, ea n-avea aerul să fie o slujnică. Anumite trăsături mai fine îi înnobilau fizionomia. Mai tîrziu el află că bătrîna era o rudă îndepărtată a lui moş Costache, pe care acesta, abuzînd de împrejurarea că femeia, celibatară, n-avea unde să se ducă şi era şi cam slabă de minte, o folosea ca servitoare. Bătrînul îşi scărpină puţin chelia, apoi trase la o parte pe Felix, întrebîndu-l cu un glas şi mai stins ca de obicei:

— A-a-ai bani?

Felix se roşi la faţă şi vîrî repede mîna în buzunar. Avea vreo optzeci-o sută de lei, cît îi mai rămăseseră după cumpărarea biletului de tren şi care în fond îi fuseseră daţi de moş Costache, conform unui aranjament, prin secretariatul internatului, ca bani pentru mici cheltuieli. Scoase un portmoneu în care şedeau ticsite cîteva monede de argint.

— Numai cinci lei, zise Costache, ochind portmoneul.

Felix îi întinse o piesă groasă şi mare.

— Da' pîinea — sări Marina — care n-ai plătit-o de două săptămîni!

Moş Costache îşi mai ciupi puţin fruntea şi repetă umil:

— M-m-mai dă-mi cinci lei. N-am acum la îndemînă, sînt cam strîmtorat.

Felix îi întinse şi a doua piesă. Între timp pianul tăcuse, dar emoţia nu-i îngăduise tînărului să audă trosniturile scării apropiate. Cînd întoarse capul, zări pe Otilia. Era cam palidă şi avea ochii ficşi şi mustrători.

— Papa, ce faci aici?

Bătrînul lăsă ochii în jos, gudurîndu-se.

— Nimic. I-arătam odaia. Te las pe tine să-i ţii de urît.

Şi, frecîndu-şi mîinile, bătrînul o luă mărunt pe scară în jos.

— Ţi-a cerut bani? întrebă, supărată, Otilia pe Felix.

— Nu! minţi acesta.

— Ba ţi-a cerut! întări fata cu o intonaţie care n-admitea replică. Papa este un om bun — urmă Otilia după oarecare trecere de timp, luînd pe Felix de braţ — însă are ciudăţeniile lui. Trebuie să fii îngăduitor cu el. Vii să-mi ajuţi să iau ceva din odaie?

Otilia intră în camera în care dormise Felix şi începu să scotocească, trăgînd toate sertarele dulapului şi ale toaletei şi nemaiînchizînd nici unul. Scoase o rochie de tul cu multe volane şi o aruncă pe braţul tînărului, mănuşi de piele şi de aţă lungi pînă la coate, sticluţe, gheme, o perniţă de ace şi alte nimicuri, dîndu-le pe toate acestuia. Apoi îi făcu semn să o urmeze. Ajungînd în capătul scării începu să coboare cu o repeziciune de pisică, abia urmată de Felix. Din sălita de jos a scării intrară într-o odaie aproape goală, în care se afla un pian cu coadă cam vechi, cu capacul ridicat. Cele două ferestre ale odăii erau deschise. Mormane de note muzicale, de reviste de modă erau aruncate pe jos în jurul negrului pianoforte. În faţa instrumentului

era un simplu scaun de lemn, ca de tavernă, cu tăietură în chip de inimă. Otilia se repezi la el şi, aşezîndu-se aproape călare, începu să alunge degetele subţiri asupra clapelor.

— Asta o ştii? întrebă ea pe Felix.

Cînta o compoziţie foarte la modă pe atuncea, prin sentimentalitatea ei, *Chanson russe*, şi Felix, care avea cunoştinţe muzicale, putînd descifra cu uşurinţă la pian şi la vioară, îşi dădu seama că îndemînarea şi fineţea Otiliei depăşeau cu mult banalitatea bucăţii.

— Ah — zise Otilia, lăsîndu-şi o clipă mîinile pe genunchi — ce sentimentală sînt!

Apoi înfigînd din nou degetele în clape, începu să cînte *Rapsodia ungară* de Liszt, indicînd cu multă vigoare părţile grave, dar cînd intră în zona furtunoasă a compoziţiei, trînti deodată capacul peste claviatură şi sări în picioare.

— Îmi vine uneori să alerg — spuse ea lui Felix, care şedea în picioare, puţin cam încurcat de rochia şi nimicurile cărora le slujea de cuier — să zbor. Felix — adăugă ea confidenţial — vrei să fugim? Hai să fugim!

Şi mai înainte ca tînărul să se dezmeticească, deschise uşa de perete şi începu să alerge prin curte. Felix o urmă cu paşi mari, în vreme ce Marina, din uşa bucătăriei, care se vedea jos la parter, mînuind o lingură mare, strigă nebăgată-n seamă de fată:

— Haida! A-nceput nebunia!

Otilia o luase spre fundul curţii, care era foarte adîncă şi plină de pomi groşi şi stufoşi. Un mic grilaj, căzut pe alocuri, indica despărţirea dintre curtea din faţă şi cea din dos. Nu era nicăieri nici un strat, iarba creştea în neregulă. Un chioşc înalt

de fier se vedea între copaci. Otilia alergase într-acolo şi şedea acum pe banca circulară din interiorul chioşcului, în jurul unei mese de tablă vopsită. Felix sosi în sfîrşit şi el şi depuse lucrurile pe masă. Otilia îşi ridicase sus picioarele subţiri şi goale, vîrîte de-a dreptul în pantofi, îmbrăţişîndu-le cu braţele, şi-şi scutura rîzînd pletele, care-i căzuseră pe ochi. După ce Felix se aşează pe bancă, Otilia desfăcu o cutie lată din care scoase nişte batoane lungi de ciocolată. Întinse unul tînărului, dar cînd acesta vru să-l ia cu mîna, ea-l trase înapoi, ducîndu-i-l de-a dreptul la gură. Luă şi ea un baton, pe care începu să-l ronţăiască, înşirînd în acelaşi timp, pe masă, mănuşile de piele, pe care se pregătea să le frece cu benzină.

— Va să zică, ai să studiezi medicina? Domnul doctor Felix Sima! Sună foarte frumos. Vreau s-ajungi un doctor mare, dar mare. Însă, apropo, Felix, fiindcă zici că te faci doctor. Îmi bate inima grozav cîteodată şi-mi zvîcnesc vinele. Crezi că am ceva la inimă?... Ia-mi pulsul!

Şi Otilia îi întinse o mînă. Felix îi luă maşinal mîna rece şi subţire, în care nu băteau decît uşor vasele sanguine, şi apoi îi dădu drumul încet, fără nici un verdict.

— Am uitat — zise rîzînd Otilia — că încă nu te-ai înscris. Am devenit ipohondră. Ce vrei? Cînd te-ntîlneşti mereu cu Titi şi cu unchiul Simion!

— Cine-i Titi? întrebă Felix.

— Nu ştii? Titi e băiatul lui Simion, pe care l-ai văzut aseară brodînd, şi al tantei Aglae. Ai să-l cunoşti. Băiat bun, săracul, însă cam...

— Cam?

— În sfîrşit, ai să-l cunoşti, evită Otilia caracterizarea, făcîndu-i semn cu ochii să întindă mîinile

spre a depăna o jurubiță de ibrișin. Dar de tanti Aglae ce zici?

Felix luă o atitudine neutră. Otilia oftă exagerat, dînd ochii peste cap ca o madonă de Carlo Dolci.

— Of, Doamne! Tanti Aglae are doi copii la care ține ca la ochii din cap: Titi și domnișoara pe care ai văzut-o aseară, Aurica. Să nu cumva să-i atingi cu ceva. Mai are o fată, care e măritată sau cam așa ceva. Am uitat să te întreb: Îți place Aurica?

Felix făcu un gest evaziv.

— Să te ferești de ea, că umblă să se mărite și se-ndrăgostește de cine-i iese-n cale.

Otilia sfîrșise de depănat ibrișinul și acum repara degetele mănușilor, fredonînd o romanță italiană.

— Cine era domnul gras de aseară? îndrăzni să întrebe Felix.

Fata ridică o privire indignată asupră-i.

— Leonida Pascalopol gras? De ce e gras? Da, într-adevăr că e cam gras — recunoscu ea gînditoare — am să-i spun să slăbească.

— Este tot un unchi? se hazardă Felix cu jumătate gură.

Otilia izbucni într-un rîs cristalin.

— Unchi? Ce bine ar fi! Nu e unchi, e un... prieten al lui papa.

Fiindcă fața tînărului se adumbrise puțin, Otilia începu să-i dea explicații volubile:

— Nu știi ce om bun este Pascalopol și ce bogat e! Are o moșie imensă în Bărăgan și cai de călărie. Mi-a făgăduit că-mi dă unul. Ah, și cum aș vrea să am o trăsură luxoasă, cu doi cai frumoși! Este foarte *chic*! Dacă n-ar veni Pascalopol, ne-am plictisi grozav, fiindcă papa e cam ursuz și nu-l prinzi pe-acasă. Tu nu te plictisești niciodată? Eu, da! oftă Otilia. Cîteodată îmi vine să țip, și atuncea

mă răzbun pe pian. Ştii că m-am înscris la Conservator, dar nu sînt încă bine hotărîtă. Aş fi vrut să urmez mai degrabă clasa de dramă. Drama! Să fiu actriţă, să am admiratori. Mi-au spus însă că nu prea am glas sonor. Tu ce zici?

Otilia se ridică în picioare pe banca din chioşc şi întinzînd mîinile, declamă cavernos:

Voi sînteţi urmaşii Romei, nişte răi şi nişte fameni.

De sus, zărise pe Marina în bucătărie.

— Marino — ţipă ea de departe — ai fier de călcat?

— Este, este, confirmă femeia, morocănos.

În curînd, Otilia călca în faţa lui Felix, pe care nu-l elibera de loc din captivitate, rochia de tul, fluierînd acum fragmente de şansonete de Fragson. Terminînd, îşi potrivi rochia pe deasupra, ca un şorţ.

— Cred c-o să-mi stea bine! Vrei s-o încercăm? Hai s-o încercăm.

Şi Otilia luă iarăşi pe Felix de mîini şi-l tîrî în goană prin curte, şi apoi, răpăind pe scară în sus, pînă la odaia ei. Acolo, fără nici o jenă, îşi trase peste cap rochia uşoară de casă, rămînînd într-un jupon prins de umeri cu două panglici, şi îmbrăcă rochia albă de tul. Părea un fluture alb care mişcă uşor din aripi. Ea făcu cîţiva paşi de menuet, fluierînd o melodie, apoi, ţinîndu-şi cu mîinile îndepărtate capetele rochiei, făcu o reverenţă adîncă în faţa lui Felix. Uitîndu-şi de mărunţişurile din chioşc, Otilia se luă cu vorba şi, în curînd, ea şi Felix şedeau pe marele divan în faţa unui vraf de fotografii, albume şi alte nimicuri, scoase de fată de prin sertare şi aruncate acolo. Cu picioarele încrucişate turceşte, Otilia explica orice lucru:

— Ăsta eşti tu, cînd erai mic! Şi aici sînt eu!

Felix privi cu mirare fotografia. Două doamne în rochii strînse la mijloc violent, cu sînii încorsetaţi, şedeau cu demnitate pe două scaune rezemate pe un fundal, reprezentînd nori rostogoliţi. De fiecare latură, cîte un bărbat în picioare se rezema de un ciubuc al unui scaun, cu cîte un picior pus în cruce peste celălalt, într-o simetrie fotografică ridiculă. Un bărbat era ofiţer, şi în el Felix recunoscu pe tată-său, celălalt cu redingotă şi pantaloni umflaţi, fără dungă, era moş Costache. Doamnele ţineau cîte o mînă pe umerii a doi copii aşezaţi în picioare între un bărbat şi o femeie. Erau un băiat şi o fetiţă, fiecare sprijinit pe cîte un cerc mare. Felix îi privi nedumerit, neghicind bine identitatea lor.

— Ia să te văd dacă eşti perspicace! zise Otilia. Care sînt eu şi care eşti tu?

Felix fu surprins să nu se recunoască în băiat, al cărui păr, de altfel, era dat peste urechi cu ajutorul unei panglici.

— Asta eşti tu — lămuri Otilia, arătînd pe fată — şi ăsta sînt eu — şi puse degetul pe băiat.

Într-adevăr, fata cu părul lung, cam bălai, şi cu rochie cu platcă, garnisită cu dantelă avea trăsăturile lui, îndeosebi nasul drept.

Bizară fantezie a părinţilor, de care Felix îşi reaminti vag. Ştia că avusese părul lung, înnodat în panglici, pînă la vreo trei-patru ani, şi că purtase adesea rochie.

— Ce caraghios! rîse Otilia şi se pregătea să facă cu un creion chimic mustăţi ipostazei sale din fotografie.

— De ce vrei s-o strici? îi reproşă Felix. E o amintire.

— Ah! privi Otilia curios, şi tu eşti sentimental?

Felix tăcu.

— Nu ştii că onoraţii noştri părinţi aveau intenţia să ne căsătorească? Ca la chinezi, mi se pare!

Cum Felix lăsase capul în jos încurcat, Otilia îl analiză foarte serios:

— Tu n-ai nici o prietenă, n-ai iubit niciodată? Aha, înţeleg — interpretă ea tăcerea — domnul e timid sau discret.

Otilia continuă să frunzărească fotografiile, apoi recomandă călduros lui Felix fiecare din cărţile sale, punîndu-i-le generos pe braţe, în sfîrşit îşi aduse aminte înspăimîntată:

— Vai, am uitat maşina de călcat! Să ştii că s-a răcit, şi am atîta treabă!

Şi lăsînd toate baltă, se repezi furtunos pe scări în jos. Curînd, din curte, se auziră fredonările Otiliei.

Felix îşi alese o carte, *L'homme à l'oreille cassée*, de Ed. About, şi coborî şi el în grădină, aşezîndu-se pe o bancă, unde începu să citească. Era plăcerea lui cea mare, pe care şi-o satisfăcea cum putea, împrumutînd cărţi sau, cînd avea bani, cumpărînd. În odaia pe care şi-o păstrase în casa de pe strada Lăpuşneanu, avea de pe acum o mică bibliotecă. Citi astfel o bună bucată de vreme. Cînd îşi ridică capul din carte, Otilia dispăruse cu lucrurile şi cîntecele ei. Marina se îndrepta greoi spre casă, cu un vraf de farfurii. Soarele era sus pe cer, totuşi încă vreo oră nimic nu se-ntîmplă şi Felix continuă lectura. Cu felul lui accelerat de a citi, înghiţise trei sferturi din volum, cînd poarta se deschise şi apăru pe ea moş Costache, în haine albe de dril şi cu o panama pe cap, zgîrcită de vechime şi multe spălări. Era foarte vesel, judecînd

după ţuguierea groaselor buze, şi ţinea la subsuoară, cu mare grijă, un pachețel învelit în jurnal. Nu mult după aceea, Otilia strigă tare din casă pe Felix, poftindu-l la masă. Sufrageria, văzută ziua, era o încăpere tot aşa de înaltă ca toate odăile de jos, părînd din cauza înălţimii îngustă, deşi în realitate era destul de largă. Mobila era greoaie, de nuc, cu ciubucuri fantastice şi mari ca nişte bombe, iar prin geamul bufetului se ghicea o dezordine generală. Moş Costache, Otilia şi Felix se aşezară la trei din laturile mesei şi Marina începu să servească prînzul. Felix observă că mîncărurile erau prea abundente, parcă destinate unui număr mai mare de persoane, sau gătite cu voluptate, după o îndelungă foamete. Bătrînul mînca cu mare lăcomie, vîrînd capul în farfurie, în vreme ce Otilia gusta cu indiferenţă. Bucatele erau nu numai copioase, dar şi numeroase, ceea ce nu mură de loc pe moş Costache, care mînca din toate. Alături de tacîmuri ţinea sub atentă supraveghere pachetul învelit în jurnal.

— Otilia — dădu afară în sfîrşit secretul mulţumirii sale bătrînul — mi-a dat Pascalopol să-i plătesc chiria şi, din greşeală, mi-a dat cu o sută de franci mai mult.

Felix înţelese vag că moş Costache făcea lui Pascalopol unele comisioane şi se gîndi şi la oficiul de tutor al bătrînului. Cumula va să zică cîteva atribuţiuni de soiul acesta. Atunci îşi dădu seama că nu ştia cu ce se ocupă propriu-zis bătrînul. Otilia devenise palidă şi scăpase furculiţa pe masă.

— Dar, papa, nu i-ai dat înapoi?

— Ha! făcu moş Costache, mirat ca de o ipoteză absurdă.

Otilia aruncă şervetul şi merse spre locul lui moş Costache, pe marginea scaunului căruia se aşeză, înconjurînd capul chel al bătrînului cu cele mai subtile mîngîieri.

— Papa dragă, dacă mă iubeşti, trebuie să-i înapoiezi banii! Cum ai putut face una ca asta? Papa dragă, scoate banii.

Şi începu să vîre degetele prin buzunarele de la vestă ale bătrînului, ale cărui sprîncene erau lăsate în jos de o comică supărare, în vreme ce buzele rîdeau de gîdilitură. În fine, Otilia descoperi în fundul unui buzunar cinci monede mici de aur, ce fură confiscate, spre ciuda lui moş Costache, care totuşi nu obiectă nimic şi se puse să mănînce mai vîrtos. Masa se sfîrşi într-o indispoziţie generală, şi Felix găsi nimerit să se strecoare tăcut în odaia lui, unde se aşeză să termine lectura romanului lui Ed. About. Mai tîrziu, cu o altă carte în mînă, coborî în grădină şi se aşeză să citească în chioşc. Curtea era pustie, toţi intraseră în casă şi chiar Marina nu se zărea, ceea ce da de bănuit că obişnuia să doarmă după amiază.

Pe la orele şase, o trăsură cu doi cai albi, aceeaşi din seara precedentă, se opri în faţa porţii, şi din ea coborî Pascalopol, îmbrăcat într-un costum pepit, bine croit, cu ghetre albe, cu floare la butonieră şi cu canotieră pe cap. Pascalopol deschise voios portiţa şi uşa gotică de la intrare, stîrnind schelălăitul prelung al clopoţelului. Glasul Otiliei răsună aproape numaidecît şi se auziră totodată tropotele furtunoase pe scară. Pascalopol intrase înăuntru, dar geamurile odăilor din curte fiind deschise, se auzeau de afară frînturi de convorbire. Otilia spunea lui Pascalopol să aştepte să-şi pună pălăria. Puţin după aceea, Otilia ieşi pe uşă, urmată

de Pascalopol şi de bătrîn, care-şi freca mîinile foarte mulţumit. Otilia era îmbrăcată cu rochia de tul. Pe cap avea o mare *pleureuse* tivită cu dantelă, iar mîinile îi erau pînă la cot înmănuşate. Avea şi o umbrelă, de asemeni cu garnitură de dantelă. Ceea ce izbi pe Felix, care privea din chioşc, fu nu veselia volubilă a Otiliei, cît satisfacţia reţinută a lui Pascalopol, care nu se clasa de loc printre sentimentele paterne. Moş Costache ieşi pînă în poartă. Otilia făcu un gest de adio cu mîna, şi trăsura porni. Nu trecu mult şi se strecură afară pe poartă şi bătrînul cu panamaua lui. Felix rămase singur, oarecum surprins că nimeni nu-i notifică plecarea sau nu-l întreabă ce are de gînd să facă, aşa cum era obişnuit acasă. Neavînd cui cere învoirea de a pleca şi el, se crezu îndatorat să rămînă în grădină şi continuă lectura. Mai spre seară un factor poştal, mişcînd cu mîna o scrisoare, strigă către el: « Domnişoara Otilia Mărculescu! » Felix se apropie cu nesiguranţă.

— Aici stă domnişoara Otilia Giurgiuveanu, zise el.

— Eu am adus mereu aici la domnişoara Otilia Mărculescu, ripostă factorul, sigur pe experienţa lui.

Tocmai atunci veni Marina, care smulse scrisoarea din mîinile factorului, aruncînd o privire piezişă lui Felix. Acesta se retrase confuz în chioşcul lui, cu desăvîrşire dezorientat. De ce Otilia, căci nu putea fi decît ea, să se cheme Mărculescu, şi nu Giurgiuveanu? Să nu fie fata lui Costache i se părea o imposibilitate, şi ipoteza aceasta aproape nu-i străbătea mintea. Otilia îi zicea lui moş Costache « papa » şi era legată, cum arătau fotografiile, de toate momentele familiei, semănînd de altfel cu

răposata ei mamă. Neobişnuit cu complicaţiile familiale şi aducîndu-şi aminte de primirea ciudată din seara trecută, Felix avu o clipă spaima de a nu fi greşit cu adevărat adresa şi de a nu se afla cumva la alte persoane. Dar această explicaţie senzaţională, hrănită de amintirea lecturilor lui de romane poliţiste, se spulberă repede în faţa sentimentului realităţii. Pe moş Costache, pe Otilia, pe toţi ceilalţi îi recunoştea foarte bine, se afla, nici vorbă, în mijlocul familiei lui, puţin schimbată în fizionomia ei din cauza depărtării şi a vîrstei. Felix descoperi şi pe foile cărţii, alături de nenumăraţi « Otilia », « Tili », cîte un « Otilia Mărculescu ». Probabil, gîndi el, Giurgiuveanu avea două nume, sau şi-l schimbase pe cel vechi (această oscilaţie era foarte obişnuită acum cîteva decenii). Pe cînd însă se plimba prin grădină, ochii îi căzură pe un fragment de carte poştală, călcată în picioare, adusă de vînt de prin gunoaie. Pe ea se citea limpede: « Const. Giurgiuvénu ». Va să zică, pe moş Costache tot Giurgiuveanu îl chema. Vîrsta îi dădu lui Felix imboldul de a dezlega taina, însă deocamdată problema trebuia amînată, pe Marina neputînd-o întreba fără a dovedi că nu-şi cunoaşte nici măcar rudele.

Abia pe la orele nouă, trăsura cu cai albi reapăru în faţa porţii. De astă dată, în afară de Pascalopol şi Otilia, pe bancheta din faţa lor şedea ghemuit şi moş Costache. Marina fu strigată să ia un morman de pachete din trăsură. Pascalopol, găsind că e cald, propuse să meargă cu toţii în chioşc, spre care se şi îndreptă.

— Aha — zise el afabil către Felix — dumneata erai aici? Cum merge? Nu ieşi nicăieri, nu te duci în oraş?

— Să-l luăm şi pe el cu trăsura! strigă Otilia, care-şi lepădase pălăria şi mănuşile.

— Să-l luăm, firește, de ce nu? consimți Pascalopol cu amabilitate, deşi puțin contrariat. Apoi adăugă: Crezi că dumnealui o să-i facă plăcere să-şi piardă vremea cu oameni de vîrsta mea? Tinerii vor să fie liberi.

Felix găsi primejdios să ia o atitudine într-un fel sau într-altul, în vreme ce Otilia îşi trecuse brațele subțiri în jurul gîtului lui Pascalopol.

— Vai, ce prostii spui, dumneata om în vîrstă! Lasă să-l luăm şi pe el.

Prin inima lui Felix trecu un fior de neplăcere nelămurită, însă Pascalopol se arătă fericit şi sărută printr-o aplecare a capului mîna Otiliei de pe umărul său drept. Marina aruncă o față de masă peste masa de tablă şi în curînd se vădi conținutul pachetelor în care se aflau lucruri de mîncare fine, felii de pateu, brînzeturi fermentate, sticle de vin. Fu chemată, la cererea lui Pascalopol, şi Aglae, care sosi pe o portiță dindărătul casei, însoțită de Aurica şi de Simion, cu broboada pe el şi cu ghergheful în mînă. La lumina unei lămpi atîrnate de grinda chioşcului, începu o cină improvizată, la care fu invitat şi Felix şi la care se ilustrară prin lăcomie moş Costache, Aglae şi Simion. Otilia, ca de obicei, abia se atinse de mîncare. În schimb, bău cu sorbituri încete din vinul turnat de Pascalopol. O astfel de colațiune la ora mesei, într-o casă în care se gătise şi în care gazda putea organiza o cină în regulă, miră pe Felix. Însă el începuse să se obişnuiască cu ciudățeniile locului.

Pe la orele zece, Pascalopol, Aglae, Aurica şi Costache începură să joace cărți. Jucau pe bani, şi Aglae se împrumutase din nou, prin trucul ei,

de la Pascalopol, totuşi Felix avu impresia că cel puţin acesta din urmă nu şedea acolo din patima jocului. Pascalopol era un om inteligent, prea stăpîn pe sine ca să se lase, din viţiu, ciugulit de toţi. Era evident că el venea acolo pentru cineva, desigur pentru Otilia, şi că jocul de cărţi era numai un pretext. Felix avea acest sentiment, pe care nu şi-l explica bine, că legăturile lui de rudenie, oricît de îndepărtate, cu Otilia, şi de veche intimitate îi dădeau dreptul să cenzureze purtările ei. Pascalopol nu-i era antipatic, dar văditele lui atenţii pentru Otilia i se păreau scandaloase. De la început ghicise în Otilia o prietenă de vîrsta lui, un factor feminin care-i lipsise. Că o fată de optsprezece ani arăta atîta interes pentru un om în vîrstă, asta i se părea ciudat. Mai curios era că ceilalţi nu erau scandalizaţi. Dacă moş Costache părea de-a dreptul încîntat şi specula cu umilinţă această situaţie, Aglae şi Aurica nutreau în priviri invidia.

— Vă plimbaţi mereu — zise la un moment dat Aurica, cu glas moale — pe noi nu ne onoraţi niciodată...

— Vai! se disculpă patetic Pascalopol, fără să încurajeze vreo interpretare precisă.

— Ei, ce vrei tu, Aurelio? interveni acră Aglae, dumnealui caută temperament, îndrăzneală, cum au fetele de azi. Acum nu mai merge modestia fetelor crescute cumsecade. Ştii tu să pui picior peste picior şi să te spînzuri de gîtul bărbaţilor?

Pascalopol făcu un gest de reproş cu ochii către Aglae, Costache răsuci o ţigară, udînd-o cu limba, cu o expresie de absenţă desăvîrşită, iar Otilia, care sta în spatele lui Pascalopol, se desprinse uşor şi se aşeză lîngă bătrîn.

— Pascalopol — continuă Aglae cu vocea îngroşată — dumitale ţi-ar trebui o femeie blîndă, nu prea tînără, care să te stimeze, nu o zănatică...

Moşierul se încruntă, indispus, şi căută o scăpare cu ochii înspre locul Otiliei. Aceasta fugise. În curînd se auziră din casă, pe fereastra deschisă, undele picurate ale pianului. Otilia cînta *Vals în do diez minor* de Chopin cu foarte multă delicateţe şi cu o austeritate tehnică ce descoperea pe eleva de conservator. Pascalopol întoarse capul cu o mare satisfacţie, avînd aerul a primi un omagiu personal. Aurelia rămase indiferentă, de-o indiferenţă făcută, Aglae însă dădu dovezi de impacienţă, ca şi cînd o muscă ar fi supărat-o. În sfîrşit izbucni, trîntind o carte:

— Grozav e de agasant pianul ăsta! (Apoi strigînd:) Otilio! dă-l încolo de pian, ştii că mă enervează! (Mai încet, către ceilalţi:) Ori ştii să cînţi, ori nu. Pianul cere talent... Didina cînta bine!

Judecata era de o nedreptate scandaloasă şi se vedea că nu vine decît din răutate. Pascalopol încercă să îmblînzească situaţia.

— Cocoană Aglae, azi eşti rău dispusă. Domnişoara Otilia cîntă minunat, e o artistă.

Aurica lăsă capul în jos, strîngîndu-şi buzele între dinţi.

— Aşa eşti dumneata, galant, mai aruncă Aglae o înţepătură. Mai bine mi-ai spune ce să fac cu Titi, că sînt foarte supărată. L-a lăsat corigent iar... îl persecută... fiindcă el e timid, nu e îndrăzneţ ca alţii... a fost şi bolnav. Poate cunoşti pe cineva, să pună o vorbă bună la toamnă...

— Punem, punem, cum să nu — se oferi Pascalopol, întotdeauna îndatoritor — dar eu zic ca pînă atuncea să-l prepare cineva, ca să fim mai siguri.

Felix şedea pe o bancă în apropierea chioşcului, în bătaia luminii, nehotărîndu-se să plece, cîtă vreme Otilia se afla prin preajmă. Deodată auzi glasul fără densitate al Aurichii, voit persuasiv:

— Putem să rugăm pe domnul Felix, mamă, cred că n-are să ne refuze!...

— Chiar că s-ar putea, dac-ar vrea dumnealui.

Felix se învoi bucuros, şi puţin după aceea, cînd i se păru mai priincios, dădu bună seara şi se retrase. Cînd ajunse în geamlîcul de sus, care privea înspre grădină, văzu pe Otilia stînd la o fereastră deschisă. Conversaţia de jos şi incidentul cu pianul o indispusese probabil, şi acum se refugiase aici, fără să iasă din raza lui Pascalopol. Zărind pe Felix, Otilia îl chemă în şoaptă.

— Ce faci? Vino aici!

Cînd Felix se rezemă de canatul ferestrei, Otilia îi spuse tot încet:

— Nu ştii ce viperă este tanti Aglae asta! Uf!

Ca şi cînd ar fi bănuit o inimiciţie, Aglae, care-i zărise în treacăt sub sclipirile lunii, zise tare de jos:

— Otilio, să-l aduci mîine pe dumnealui la noi!

— Da, tanti — răspunse cu o miere teatrală Otilia, făcînd o strîmbătură cu înţeles lui Felix — are să-i pară foarte bine lui Titi!

Însă numaidecît adăugă încet lui Felix:

— Să vezi ce prost e!

Pascalopol imploră pe Otilia să se coboare. Aglae, ca să nu supere prea mult pe moşier, se asocie şi ea, conciliantă:

— Vino jos, Otilio, ce stai acolo?

Otilia făcu un semn de adio lui Felix, care intră în odaia lui şi se culcă. Tîrziu de tot, cînd se trezi o clipă din somn, întunericul se subţia

crepuscular şi un cocoş cînta. Lui Felix i se păru că aude trosnitura uşii gotice de la intrare şi, puţin după aceea, rostogolirea roţilor unei trăsuri.

III

În ziua următoare, Felix nu merse în casa Aglaei, fiindcă Marina aduse ştirea că Simion e «rău». Otilia lămuri lui Felix într-un chip foarte vag cum stau lucrurile, cu o discreţiune care se dovedi mai tîrziu felul ei propriu de a fi, afară de clipele de umoare sarcastică. Simion, omul aşa de blînd şi părînd chiar stupid, care broda, cu o broboadă în spate, avea din cînd în cînd toane, considerate ca «păcatele lui», şi atunci «dezgropa morţii». Făcea scandal, şi toată lumea din casă tăcea. Simion fusese în tinereţe alt om decît cel care se vedea, avusese o viaţă agitată, aventuri de dragoste, scandaluri.

— În sfîrşit — încheie Otilia scurta notiţă biografică — ai să vezi tu mai tîrziu!

Într-o zi, cînd nici Otilia, nici bătrînul nu erau acasă, Aurica răsări în faţa lui Felix.

— Vrei să vii la noi? întrebă ea pe Felix.

La lumina zilei, cu tot părul împletit în jurul capului, i se păru tînărului mai stridentă. Faţa palidă şi suptă îi era pudrată prea tare, şi în toată făptura se recunoştea o intenţie de imprudenţă cu atît mai stîngace, cu cît fizicul ei era lipsit de orice atracţie feminină. Felix consimţi cu capul. Atunci Aurica îl conduse spre fundul grădinii, deschise o portiţă din stînga şi păşiră în curtea vecină, care era pînă la un punct asemănătoare cu cea de dincoace, cu deosebirea că tot pămîntul era împărţit în straturi de o exactitate şi o

supradecorație supărătoare. Apoi intrară într-o sală și de aci într-o odaie, care trebuia să fie un soi de salon, în care se afla o sofa largă cu prea multe perne și un număr de fotolii de rips verde, de stil vechi și neprecis, cu brațele de asemeni încărcate de perne. O curățenie și o ordine de sanatoriu înghețau totul, iar atmosfera era încărcată de un miros pătrunzător de ulei. Proveniența mirosului era, precum văzu Felix, pe dată ce se așeză pe un fotoliu la invitația Aureliei, de la un număr incalculabil de tablouri în ulei, puse în rame grele bronzate, care acopereau aproape în întregime pereții anticamerei și ai salonului. Felix, care se aștepta să fie chemat spre a face cunoștință cu Titi cel corigent, văzu că Aurica arăta predispoziții de a-l trata ca pe un musafir al ei propriu. Simțind parcă o obiecție, Aurica se scuză:

— Titi s-a dus cu mama în oraș, să-și cumpere vopsele. Trebuie să sosească în curînd.

Urmă o clipă de tăcere, în care Felix căută cu mintea un cîmp de convorbire. Însă Aurica avea unul dinainte.

— Te simți bine la moș Costache?

Întrebarea era pusă într-un chip așa de compătimitor, încît includea și un răspuns. Felix răspunse cu franchețe:

— Mă simt foarte bine.

Aurica nu înregistră această declarație și-și continuă sentimentul ei, pregătit dinainte.

— Dumitale, cum ești fără părinți, ți-ar trebui o familie așezată, în care să te simți ca acasă.

Lui Felix, căruia orice aluzie la faptul că era orfan îi era supărătoare ca o umilire nedreaptă, i se păru curioasă insinuația domnișoarei cu bărbia ascuțită.

— La unchiul Costache sînt ca acasă, şi domnişoara Otilia mi-este... ca o soră.

Aurica boţi puţin buzele şi, după oarecare trecere de timp, spuse blînd, lăsînd a se înţelege numeroase laturi grave:

— N-ar fi rea Otilia, dacă n-ar fi falşă. Cel puţin întrucît mă priveşte.

Felix, rănit mai mult decît s-ar fi aşteptat, minţi cu vioiciune:

— Mă mir că spuneţi asta. Otilia are numai cuvinte bune despre dumneata.

Domnişoara zîmbi cu neîncredere maliţioasă şi, lăsînd capul în jos, vorbi ca şi cînd ar fi fost silită de fapte să se destăinuie:

— Vezi că... se spun multe lucruri grozave despre purtările Otiliei... E de vină şi moş Costache, care o răsfaţă. Aşa sînt fetele fără căpătîi şi fără părinţi.

Sîngele năvăli în obrajii tînărului. Indignarea se amesteca şi cu temerea ca insinuaţiile domnişoarei să nu fie adevărate, după cîte lucruri neobişnuite văzuse în cîteva zile. Chipul Otiliei, care îi răsărea în minte, îi spunea însă că bîrfeala era neîntemeiată. Surprins totuşi că Aurica numea pe Otilia fată fără căpătîi şi fără părinţi, se pregătea să cerceteze pe ascuţita domnişoară, cînd se auziră paşi gravi, şi Simion apăru în pragul uşii. Privea cu ochi care vor să intre în vorbă, dar nu deschidea gura. Aurica făcu prezentările:

— Îţi prezint pe tata.

— Tulea! explodă deodată bătrînul şi întinse o mînă viguroasă.

Fiindcă Felix rămase consternat, neînţelegînd sonurile, Aurica explică:

— Tata se cheamă Tulea, Simion Tulea, nu ştiai?

— I-ai arătat pernele mele? întrebă preocupat Simion.

— Tata lucrează de mult perne de etamină, ca să-şi omoare timpul — lămuri Aurica — face lucruri foarte frumoase. Tot ce vezi aici e făcut de el. Tata şi pictează.

Aurica luă una cîte una pernele şi le puse sub ochii lui Felix, în vreme ce Simion le urmărea mişcările plin de vizibilă mîndrie. Broderiile erau făcute cu foarte multă îndemînare, însă cam bătătoare la ochi şi de un desen banal. Felix fu purtat apoi prin faţa tablourilor, care, precum i se spuse, erau opera lui Simion şi a lui Titi. Simion avea numai cîteva şi începu să le arate cu degetul către Felix, căutîndu-i cu insistenţă aprobarea pe faţă.

— Ce zici de ăsta, dar de ăsta?

Îi povesti împrejurările în care le-a pictat pe fiecare şi de unde-i venea ideea. Picturile lui Simion şi ale lui Titi, mai cu seamă ale acestuia din urmă, erau de o dexteritate indiscutabilă. Mîna ştia să întindă bine culoarea, desenul era îngrijit, şi în chiar diformităţile unor portrete se simţea vocaţia unor mîini de probabili artişti. Nu erau în nici un caz picturile stridente care se confecţionează prin pensionatele de fete. Cu toate acestea, atît în forma, cît şi în cantitatea picturilor se vădea un ridicul, la început inexplicabil. Graţie comentariilor lui Simion şi unui examen mai atent, taina fu dezlegată. Nici un tablou nu era original. Toate copiau cărţi poştale ilustrate, clişee de prin cărţi de calitatea cea mai proastă uneori şi mai puerilă, şi un ochi expert ar fi descoperit şi cauza unor stranii efecte de stîngăcie. Desene în peniţă neagră erau tratate de cei doi artişti în ulei de două tonuri, negru şi alb, pastelul sau acuarela de asemenea erau

imitate servil în culori grase. Ochiul pictorului avea o însuşire înnăscută de a combina armonios liniile şi culorile, dar inteligenţa lui nu putea să discearnă în nici un fel raţiunea structurii modelului şi să interpreteze din nou. Petele rumene din obrajii unei fetiţe zugrăvite, probabil în acuarelă, deveniseră, în ulei, prin neînţelegerea procesului real de difuziune a luminii, nişte lacuri de rubin fără nici o legătură cu restul, deşi de o ţesătură coloristică nu lipsită de graţie. Felix ocoli pereţii celor două odăi cu bizarele colecţiuni şi se arătă, din politeţe, foarte încîntat, spre mîndria tuturor. Între timp îşi făcuse apariţia în anticameră un alt Simion, tînăr şi mai slab. O clipă făcu mişcarea, văzînd un străin, de a se strecura îndărăt pe uşă, dar Aurica merse după el şi-l aduse înapoi, făcînd noi prezentări:

— Iată-l şi pe fratele meu Titi, cred c-o să vă împrieteniţi.

Titi Tulea părea şi era într-adevăr mai în vîrstă decît Felix cu cîţiva ani. O uşoară mustaţă şi bărbia despicată în două, în care cîteva tuleie mai lungi schiţau barbişonul lui Simion, îi dădeau un aer matur, care făcea din uniforma şcolară un adevărat veşmînt militar. Era un tînăr blînd şi cu înfăţişare modestă, care plăcu numaidecît lui Felix, gata să pună la îndoială temeinicia judecăţii Otiliei. Titi, foarte respectuos faţă de Felix, cu toată deosebirea de vîrstă, îi arătă culorile pe care le cumpărase, îi destăinui planurile de lucru, scoţînd un pachet de ilustrate englezeşti şi altele cu trandafiri şi fructe, semnate *Klein*. Voia să le trateze pe toate în ulei. Toate acestea erau spuse cu o pasiune ordonată şi calmă. Felix îl întrebă de ce nu picta după natură, Titi rămase nedumerit de această propunere, al

cărei sens nu păru să-l înţeleagă, explicînd că nu-i place să zugrăvească decît după modele. Felix îi vorbi de talentul său şi de interesul de a-i da o îndrumare originală. Titi strînse din sprîncene şi reveni la detaliile lui. Vocabularul lui Felix îl supăra în chip vădit. Titi îl întrebă apoi cum a călătorit, unde a făcut liceul şi începu să-i povestească întîmplări din şcoală, să-i facă portretul profesorilor într-un stil naiv, dar comunicativ. Îi spuse fără înconjur că a rămas repetent de cîteva ori şi corigent, punînd totul pe socoteala absurdităţii profesorilor şi a programului. Felix îl întrebă asupra cărţilor citite şi, trăit în atmosfera de la Iaşi, mai informată, îi ceru opiniunea asupra unor scriitori moderni care colaborau la noua revistă *Viaţa românească*. Titi rămase cam indispus de aceste întrebări, mărturisind că nu are timp de citit şi că lectura îi dă dureri de cap, că totuşi, dacă i s-ar procura « o carte frumoasă », ar încerca s-o citească. Felix îi făgădui una. Aurica notifică lui Titi scopul venirii lui Felix:

— Titi, domnul Felix s-a oferit să-ţi ajute să te prepari pentru corigenţă.

Titi aprobă supus din cap, fără să arate nici o repulsie de a primi îndrumări de la cineva mai tînăr decît el, însă cînd Felix se arătă gata să înceapă prepararea, îl rugă să amîne pentru după-amiază şedinţa, acum nesimţindu-se bine dispus. Aurica privea cu mare afecţiune pe acest vlăjgan molatic şi crezu de cuviinţă să dea lui Felix această explicaţie:

— El e foarte debil, şi mama nu vrea ca el să se obosească prea mult. Destul îşi bate capul cu pictura.

 Simion aprobă din cap.

— Ei — strigă Otilia din mijlocul sofalei, unde, şezînd turceşte, cosea ceva, cînd Felix trecu prin faţa uşii deschise a odăii ei — spune-mi drept, cum m-a ponegrit Aurica? Am auzit că te-a chemat în lipsa mea!

Felix se opri lîngă uşă, încurcat.

— Intră înăuntru, vino aci lîngă mine.

Şi Otilia îşi strînse puţin picioarele subţiri, ca şi cînd Felix ar fi trebuit să se aşeze alături în aceeaşi poziţie.

— Desigur că ţi-a spus că sînt zăpăcită!

— Mai rău! mărturisi Felix.

Otilia ridică ochii puţin cam palidă şi puse o mînă pe braţul tînărului.

— Şi tu, Felix, crezi?

— Nu! răspunse acesta după un scurt examen de conştiinţă.

— Dar ce ţi-a spus? Desigur, prostii despre Pascalopol!

Felix tăcu puţin, apoi, hotărîndu-se, întrebă:

— Aş vrea să ştiu, pentru ce îţi vin scrisori pe numele Otilia Mărculescu? Eu te-am numit totdeauna Giurgiuveanu!

Otilia examină serioasă pe Felix.

— Va să zică, asta era! Ţi-a spus că sînt o străină!

— Tu, o străină! Nu înţeleg. M-a supărat că ţi-a zis fată fără căpătîi şi fără părinţi. Tu ai părinţi...

Otilia împunse cu acul lucrul, oarecum agasată.

— Ei, da, tanti Aglae şi cu Aurica nu pot să mă sufere, fiindcă le e teamă că au să piardă moştenirea... Aurica îşi închipuie că o să se mărite spunînd că are un unchi bogat... O pocită... Papa, vezi tu, nu mi-e tată bun... Mama a mai

fost căsătorită înainte, şi cînd a luat pe papa, eu eram de cîţiva ani... Priveşte! Uite pe mama şi pe tatăl meu adevărat. (Şi Otilia întinse lui Felix o fotografie puţin ruptă, în care o Otilie din alte vremuri, însă cu privirile blînde, în rochie cu panier şi cu un mare zuluf căzut peste umăr ţinea de braţ un bărbat gras, şi el cu ochii Otiliei.) Dar papa mă iubeşte, şi apoi... e îndatorat să aibă grijă de mine fiindcă mama i-a dat o mulţime de bani fără nici un act, pe care papa i-a vîrît în afacerile lui... Dacă nu murea pe neaşteptate mama, ar fi fost altfel... Papa voia să mă adopteze... Şi acum ar voi, nu-l lasă tanti Aglae... În sfîrşit, mizerii care cred că-ţi sînt indiferente.

Şi Otilia oftă, dînd un final umoristic gestului.

— Nu-mi sînt indiferente, spuse Felix încet.

Mărturisirea Otiliei explica acum misterul numelui, dar aducea un element neplăcut. Moş Costache nu era aşadar tatăl fetei. Familiaritatea Otiliei cu el, satisfacţia lui nu făceau parte din sentimentele nesuspectabile. Felix urî şi pe Pascalopol şi, deşi stima lui pentru Otilia creştea pe măsura convieţuirii lui cu ea în aceeaşi casă, vorbele Aurichii îi răsunau în urechi: « ...se spun multe lucruri grozave... »

— Felix — încercă Otilia să deplaseze convorbirea — ce-ai făcut cu Titi?

— L-am văzut numai, şi a rămas să începem după amiază. Mi s-a părut un băiat de treabă, cam moale.

— N-am zis altfel, confirmă Otilia.

— I-am făgăduit să-i dau o carte de citit. Acum n-am nici una la mine. Îmi dai voie să aleg de la tine? Mă tem numai că pe ale tale le cunoaşte.

Otilia rîse neîncrezătoare.

— Ţi-a spus Titi că vrea să citească? Mă mir! Poţi să iei cîte pofteşti, te asigur că n-a citit nici una, şi să-mi spui şi mie efectele pedagogiei tale!

După amiază, Felix alese o ediţie ilustrată din *La chartreuse de Parme* şi merse la Titi. Acesta îl aştepta în grădină. De acolo intrară în casă, însă, cînd treceau prin sală, Titi făcu semn lui Felix să meargă mai încet, fiindcă Simion dormea (cu cămaşă, ca peste noapte, află mai tîrziu Felix). Ajunşi în odaie, Titi trase cutia lată a unei mari mese, în care Felix zări cărţi, creioane, pachete de ilustrate, puse într-o ordine militară. Toate cărţile şi caietele erau învelite cu o grijă meticuloasă şi semnate caligrafic pe un portativ tras uşor cu creionul. Văzînd admiraţia lui Felix, Titi se crezu dator să-i arate şi alte dovezi de industrie. Avea albume în care copia cu o caligrafie armonioasă fel de fel de poezii cu iniţiale figurate şi colorate. Legătura şi cartonarea albumelor erau opera lui. În loc să-şi cumpere hîrtie de muzică, inventase un pieptene cu cinci picioare de creion cu care linia hîrtia velină simplă. Îşi făcuse o cutie pentru păstrat desenele din carton lipit cu îngrijire cu o hîrtie cafenie şi apoi ornamentat în peniţă cu fluturări gotice. Manualul de limba latină îl imitase pe de-a-ntregul, fabricînd legătura, cartonajul, reproducînd desenele şi scriind caligrafic textul. La întrebarea lui Felix dacă făcea asta ca să economisească banii pentru cumpărarea cărţilor, Titi spuse că nu, dar « că-i plăcea » aşa. Avea şi o vioară, pe care i-o cumpărase tanti Aglae, dar nu putea să cînte decît cîteva linii de exerciţiu elementar. Mai mult decît muzica propriu-zisă îl pasionase colectarea materialului. Îşi făcuse un album de muzică în care copiase tot ce-i picase

în mînă: arii populare, romanțe italiene, fragmente de operă pentru partea cîntărețului solist, cîntece populare nemțești.

— Cînd ai ceva frumos — zise Titi lui Felix — te rog să-mi dai să copiez.

— Am putea să facem împreună duete, cînd îmi voi aduce vioara de la Iași și notele, am caietele lui Mazas, propuse Felix.

— Nu acum — refuză Titi — acum mă exercitez cîntînd lucruri ușoare și după ureche. Mai tîrziu, peste cîțiva ani! (Avea douăzeci și doi de ani.)

Felix avu în gînd o clipă intenția de a-i demonstra că metoda e greșită, dar se stăpîni spre a nu părea pedant. Întrebîndu-l în ce putea să-i fie de folos, Titi ceru să i se arate la limba latină. Voia numai traducerea, și anume, să i se spună cuvînt cu cuvînt în romînește, pentru a-l scrie deasupra textului. Orice sugerare a unei alte metode fu respinsă, și Felix trebui să-i dicteze, privind cartea pe deasupra umărului lui, în vreme ce el scria atent traducerea, făcînd să i se repete cîte o vorbă. După o jumătate de oră, Titi declară că s-a plictisit și că-l doare capul și nici măcar nu arătă dorința de a urma numaidecît a doua zi, spunînd pur și simplu:

— Să lăsăm pe altă dată.

Felix se ridică să plece, și atunci își aduse aminte de romanul lui Stendhal, pe care-l lăsase în colțul mesei. I-l întinse lui Titi, întrebîndu-l dacă l-a citit. Acesta negă cu capul, luînd cartea ca pe un album de preț și răsfoind-o atent cu degetele ușor apropiate de muchia filelor. Privea mai cu seamă desenele.

Trecură cîteva zile în care Felix se sfii să se ducă la Aglae nechemat. În acest timp ieșise de cîteva

ori în oraş, luase unele informaţii cu privire la Universitate şi colindase anticăriile aşezate pe cheiul Dîmboviţei. La început, ceruse voie lui moş Costache să iasă, obişnuit cu normele internatului, însă bătrînul, surprins de această cerere, îi spuse că poate să lipsească şi ziua şi noaptea... chiar şi noaptea. La această expresie, clipi din ochi cu o complicitate pe care Felix n-o pricepu tocmai bine. Într-o zi, Aglae, la o şedinţă de joc de cărţi, apelă din nou la el:

— Tinere, văd că nu mai vii pe la noi să-l ajuţi pe Titi al meu. Poţi să vii neinvitat, Titi e puţin cam lăsător, trebuie îndemnat.

Felix vizită dar din nou pe Titi, care îl primi cu bonomia lui placidă şi-l întrebă, ca să nu trădeze de la început scopul didactic al vizitei, dacă a citit *La chartreuse de Parme*. Atunci Titi scoase din cutie cartea, pe care Felix n-o recunoscu la început, fiindcă era îmbrăcată, cu îngrijire, în hîrtie albastră. O mulţime de zăloage chibzuite de hîrtie arătau locuri de interes. Taina lor se lămuri repede.

— Mi-au plăcut mult desenele şi am copiat cîteva!

Şi Titi scoase de la sfîrşitul volumului un pachet de hîrtii pătrate, pe care desenase cu acuarelă vreo douăzeci de ilustraţii.

— Dar romanul te-a interesat, nu-i aşa?

— N-am avut vreme să-l citesc — spuse calm Titi, înapoindu-i definitiv cartea — altă dată poate ţi-o cer!

Felix îşi aminti vorbele ironice ale Otiliei şi începu să se încredinţeze că ele porneau nu din răutate, ci dintr-o lungă experienţă. Fiindcă Titi povestea tot soiul de mărunţişuri din viaţa zilnică sau cea şcolară, fără să acuze vreo intenţie de studiu,

Felix îi mărturisi că era însărcinat de Aglae să-i dea concursul. Titi admise doar să i se mai dicteze traducerea unei scurte bucăți. Colaborarea nu dură însă mult, și Titi, devenind deodată palid, se ridică în picioare, cu mîna dreaptă în sus și capul plecat pe spate, și zise speriat:

— Îmi curge sînge din nas!

Într-adevăr, un fir de arnici roșu se prelingea pe șanțul adînc al buzei de sus. Cum hemoragia nu se oprea și Titi făcuse o figură de teroare, Felix deschise ușa și ieși în sală. Atrasă de zgomot, Aglae veni și, informată de Felix, irupse zgomotoasă în odaie.

— Iar ai hemoragie, drăguță — se văită ea — să-ți dau vată.

Scotocind prin casă, veni cu un tampon mare de vată, pe care îl vîrî în nara lui Titi, punîndu-i în același timp o mînă pe frunte.

— Asta este numai din pricina oboselii, bombăni ea. Mai dă-o în plata Domnului de carte că n-am să te fac filozof. Cine citește prea mult se scrîntește.

Aceste cuvinte fură spuse cu o umoare acră, ce părea intenționată și care jigni pe Felix, fiindcă Aglae avea aerul să învinovățească pe Felix de surmenarea lui Titi, deși ea însăși îl chemase. Din acea zi, Felix încetă iarăși de a se mai duce pe la Titi, pînă ce într-o zi Aglae îl îmbie din nou:

— Domnule Felix, mai ocupă-te puțin de Titi al meu, am văzut că ai răbdare.

Felix mergea acum foarte des pe la Titi, cu care se familiarizase, dar nu-l îndemna la lucru decît cînd acesta însuși îl solicita, ceea ce se petrecea foarte rar. Titi era un tînăr foarte de treabă, însă de un caracter bizar. Îi plăcea să povestească lui Felix tot ce i se întîmplase peste zi, tot ce zărise pe stradă,

subiectul desenelor pe care le văzuse. Dacă venea din oraş, Aglae îl întreba ce observase pe Calea Victoriei, şi Titi, docil, nara faţă de toţi ceea ce văzuse. Cînd însă Felix încerca să discute cu el vreo problemă, Titi se arăta rezistent şi încruntat, iar Aglae, dacă era de faţă, privea pe Felix cu duşmănie, ca pe un atentator la creierul fiului ei. Tot ce spunea Titi era sorbit de Aglae şi Aurica şi aprobat muţeşte de Simion.

— Titi — propunea Aglae — ia povesteşte-ne tu cum ai copiat la istorie.

Atunci tînărul de douăzeci şi doi de ani începea să depene istoria naivităţii profesorului de istorie, pe care-l descria cu destul umor, înşelat de un grup de şcolari isteţi, care, ştiindu-i ticurile, făcuseră de acasă atîtea teze cîte subiecte li se puteau da cu probabilitate. Aglae rîdea cu mult haz şi privea matern pe Titi. Felix chema adesea la plimbare în oraş pe Titi, şi întîia oară acesta urmă cu docilitate itinerariul tovarăşului. A doua oară însă refuză cu încăpăţînare să treacă prin anumite locuri, preferînd, de pildă, să stea împietrit o oră întreagă pe marginea lacului din Cişmigiu, spre a asculta banalul repertoriu pe care-l cînta muzica militară. Întors acasă, raporta familiei tot ce văzuse în decursul plimbării şi comunica lista pieselor cîntate, reproducîndu-le vocal, cînd nu le ştia titlul. Căuta apoi cu orice chip să-şi procure « notele », spre a le copia în albumul său. Erau însă zile în care Titi refuza cu îndărătnicie orice propunere de deplasare, sub cuvînt că-i este urît. Atuncea şedea pe o bancă, ascuţind cu atenţie creioanele colorate, tăcînd cu desăvîrşire. Aceste crize de apatie erau aprobate de Aglae ca dovezi de cumînţenie, şi cînd Felix invita pe Titi la plimbare

şi acesta refuza sub cuvînt că-i este urît, Aglae sărea:

— Unde să se ducă băiatul, să bată ulițele ca toţi pierdevară? Să stea acasă!

Titi mai avea şi altă ciudăţenie. Uneori, plictisit deodată de convorbire sau de prezenţa oamenilor, spunea:

— Mă duc să mă legăn!

Atunci se aşeza cu spatele pe muchia unei mese sau a unei sobe şi, cu mîinile împreunate în modul catolic, se legăna neîncetat de la dreapta la stînga şi invers. Alteori se aşeza întins pe spate şi, cu mîinile la fel împreunate, pe canapea sau pe pat, se clătina într-o parte şi-ntr-alta. Insatisfacţie în copilăria joasă, sau amintire prea profundă a acestei copilării? Felix nu-şi putea explica. Pentru Aglae şi ceilalţi, purtarea lui Titi părea foarte firească, şi însăşi Aglae îşi îndemna fiul, cîteodată:

— Dacă te-ai plictisit, du-te şi te leagănă!

Într-altă zi, Felix găsi pe Titi aşezat pe o bancă, cu o mînă în dreptul inimii şi aplecat cu bustul peste pîntece, ca şi cînd ar fi fost chinuit de o mare durere lăuntrică. Faţa îi era tînguitoare, iar Aglae şi Aurica şedeau îngrijorate în juru-i, îmbărbătîndu-l:

— Dar n-ai nimic, omul lui Dumnezeu, de unde ţi-a mai venit şi asta?!

— Aşa spui dumneata — se căina Titi — dar eu ştiu că sufăr de inimă. Uite, mă doare aici.

— Unde te doare? Fleacuri! făcea Aglae, expertă, punînd mîna pe locul arătat de Titi.

— Şi tata suferă de inimă. Familia noastră toată a suferit.

— Ăsta ţi-a vîrît în cap prostiile, arătă Aglae cu dispreţ către Simion. El, bolnav de inimă!

Mănîncă toată ziua ca un trîntor. Poate ai citit mult, arză-l-ar focul de citit, şi ţi s-a pus un junghi.

Amîndouă femeile fricţionară pe posacul tînăr cu alcool camforat pe la tîmple şi pe piept, şi hipocondriacul începu să se lase convins. Titi redeveni din nou comunicativ şi asiduu la industriile lui. Totuşi, într-altă zi declară la toţi, dezolat şi cu un zîmbet amar în colţul gurii — efect al unei lecturi întîmplătoare de cărţi de chiromanţie — că el n-avea să trăiască mult, fiindcă linia vieţii îi era scurtă şi n-avea decît un inel în jurul pulsului. A fost de trebuinţă ca Aglae şi Aurica să-i arate că şi ele aveau liniile în chestiune foarte rău conformate şi că totuşi trăiau. Încrederea lui Titi în chiromanţie fu zdruncinată şi buna-dispoziţie reveni.

Dacă Titi era afabil, cu toate că reţinut, Aurica, dimpotrivă, arăta faţă de Felix din ce în ce mai multă familiaritate. În fiece zi după orele cinci, Aurica se îmbrăca pretenţios în bluze albe şi foi negre, minuţios plisate, şi se pudra pe faţă în chip bătător la ochi, carminîndu-şi prea tare pometii slabi ai obrajilor, ceea ce în acea epocă se socotea încă scandalos. Mergea pe Calea Victoriei străbătînd mereu cu repeziciune şi cu repetiţie acelaşi itinerariu, care cuprindea circular amîndouă trotuarele. Ea spera în acest chip o aventură, care însă întîrzia să se întîmple. O singură dată, un elev de şcoală militară, indus în eroare de ţinuta ei, se luă după ea şi o urmări pînă acasă. Aurica năvăli în curte în culmea agitaţiei şi spuse Aglaei:

— Maman, maman, vine un ofiţer.

Ofiţerul însă, intimidat de ţinuta onestă a casei şi de lipsa de atracţii sigure, după cîteva plimbări prin faţa imobilului, dispăru. În acea seară, Aurica nu veni la masă şi se închise în odaia ei. Aurica

avea despre bărbaţi o concepţie mistică, în care şi impertinenţele deveneau calităţi. Simpla prezenţă a unui bărbat, mai cu seamă tînăr şi necăsătorit, o emoţiona.

— Maman, vine Pascalopol... Maman, trece Filipescu!

A fi acostată de un individ mai bine îmbrăcat pe drum nu i se părea necuviincios. Nu răspundea, firește, dar iuţea paşii, cu o mare surpriză pe faţă, în aşteptarea unei asiduităţi mai flagrante. Aurica vorbea despre căsătorie cu un interes tehnic, ca şi cînd ar fi fost unicul scop serios în viaţă. O căsătorie, oricît de banală, i se părea pentru o fată « un noroc ». Se informa despre toate nunţile cunoscuţilor, mergea la toate, măcar în tinda bisericii, cerceta pe eroină înainte şi după eveniment şi arăta în faţa bărbatului respectivei recente mirese o stimă pierdută. Colecţiona beteală de la nunţi şi consulta cărturăresele cu frenezie.

— Închipuie-ţi, maman, ce noroc, a luat-o fără nici o zestre, spunea cîteodată ea despre vreo prietenă.

— Lasă, că-ţi ajută Dumnezeu şi ţie — o consola Aglae — că tu ai tot ce-ţi trebuie, numai fii şi tu mai înfiptă, fiindcă azi îţi iau înainte zăpăcite deastea tinere!

Şi Aglae arăta cu capul, duşmănos, spre curtea Otiliei.

Odată, trecînd pe Calea Victoriei, Aurica se întîlni cu Felix şi-l invită numaidecît să o întovărăşească în circuitul ei. Ba chiar îl rugă, la un moment dat, să-i dea braţul, fiindcă nu se cădea, spunea ea, să zică lumea că merge cu un bărbat străin. Felix cerceta acum strada cu multă circumspecţie, ca să n-o mai întîlnească, însă într-altă

zi fu iarăşi prins şi trebui să ocolească de cîteva ori Calea Victoriei, agăţat de braţul Aurichii, ca un cîine de un lanţ scurt. O trăsură luxoasă trecu pe lîngă ei, şi o mînă le făcu un mic semn.

Abia după ce trăsura era departe, Felix îşi dădu seamă că era Otilia, împreună cu Pascalopol. Aurica spuse cu glas invidios:

— Ai văzut? Pascalopol o plimbă în fiecare zi şi-i dă fel de fel de cadouri. Ce noroc! Ce-o fi văzînd Pascalopol la Otilia?

Felix rămase încruntat, mai mult de informaţiile asupra raporturilor dintre cei doi. Aurica înţelese altfel.

— Oare crezi că Otilia poate să placă cuiva?

Felix se dezmetici.

— Mi se pare că eşti nedreaptă, domnişoară. Otilia e foarte frumoasă, şi apoi e cultă, talentată.

— Crezi? se îndoi Aurica.

— Şi apoi, de ce bănuieşti numaidecît — pipăi Felix situaţia — că între domnul Pascalopol şi Otilia ar fi vreo legătură? Domnul Pascalopol e singur, fără copii...

Aurica rîse maliţioasă.

— Cum se cunoaşte că n-ai experienţă! Otilia e şireată, caută numai bărbaţi în vîrstă, bogaţi. Numai de-ar lua-o în căsătorie... Însă nu cred să fie Pascalopol aşa lipsit de gust. Dumneata ce zici?

Felix arătă prin tăcere că nu are nici o opinie în privinţa asta.

Văzînd că Felix o evită pe stradă, nemaitrecînd pe Calea Victoriei sau neieşind decît cînd se încredinţa că nu a părăsit casa, Aurica începu să invite pe Felix la ea, chemîndu-l personal, sub felurite

pretexte, chiar sub ochii celorlalți. Aglae nu se arăta potrivnică acestor manevre, ba chiar le ajuta prin priviri galeşe față de Felix sau prin dispariția la vremea oportună. Începuse a nu-l mai primi în salonul cu picturi, ci, sub pretextul de a-i arăta ceva special, îl chema în odaia ei de dormit şi-l punea să stea în apropiere de ea. Aurichii îi intră în cap, de la o vreme, că Felix era lipsit în casa lui moş Costache de plăcerile gastronomice ale unei bune gospodării.

— Eu mă întreb cum poți să stai, se înduioşa Aurica. Otilia nu ştie nimic, iar Marina e o leneşă.

Aurica întrebă odată pe Felix dacă îi place plăcinta cu cireşe. Nebănuind nimic sub această întrebare banală, tînărul răspunse afirmativ. A doua zi era tras cu mister în odaia Aurichii, unde pe o măsuță se afla o tipsie încărcată cu prăjituri. Aurica sili pe Felix să mănînce, fiind sigură că-i face plăcere. După plăcintă urmă în altă zi dulceață de coacăze. Felix începuse să audă cu groază glasul molatic al Aurichii, şi o dată fugi pe poartă repede în oraş cînd simți că se iveşte Aurica prin fund. Ca să nu-şi greşească ținta, aceasta începu să vină chiar în timpul mesei şi să-l tragă cu insistență pe la sfîrşitul ei. Cînd, într-o astfel de manevră, Felix făcu o încercare de rezistență, agățîndu-se cu privirile de Otilia, care era de față, Otilia, pufnind discret de rîs, agravă situația.

— Du-te, Felix, n-o refuza, Aurelia este tare în prăjituri.

— Te rog foarte mult — insinuă tenacea Aurică lui Felix — să nu vii niciodată prin față, ci numai pe portiță. Ştii, reputația, dumneata eşti cavaler, poți să-mi faci rău.

Cu alt prilej, insinuația fu adîncită într-un fel care înspăimîntă pe Felix.

— Situația noastră e foarte grea — se văită Aurica — nu știi cu cine vorbești. Noi, domnișoarele, sîntem slabe, nu putem refuza « avansurile », dar apoi, dacă lucrurile nu merg mai departe, rămînem compromise. Am avut o prietenă care primea « avansuri » de la un tînăr pe care-l credea sincer. L-a admis în casă, în odaia ei, în văzul părinților și al cunoscuților, și apoi tînărul n-a fost parolist. Lumea e rea, vorbește, de aceea e bine ca un bărbat să spună de la început ce intenții are.

Felix tăcu cîteva clipe, într-atît aluzia părea îndreptată către el, apoi, devenind hotărît din cauza primejdiei, zise:

— Domnișoară Aurica, ceea ce spui trebuie să fie adevărat, deși eu nu am experiență. Totuși cred că personal nu pot să-ți aduc nici un neajuns, fiindcă nimeni nu se va gîndi că un tînăr ca mine, care abia acum intră la Universitate, urmărește să se căsătorească.

— De ce nu? zise Aurica, galbenă și cu oarecare ațîțare de reproș în glas. Știu mulți tineri studenți care, spre a putea urma studiile, se însoară. Cînd este și zestre...

— Ai făcut bine, în orice caz, că mi-ai atras atenția, fiindcă altfel ți-aș fi făcut rău fără să-mi dau seama. Dumneata m-ai chemat. N-ams ă mai viu...

— Ba eu te rog să vii, domnule Felix, în definitiv, ce ne pasă nouă de lume, înclinațiile se nasc cu încetul.

— Dar eu — se bîlbîi Felix — n-am nici o încli... n-am nici o vină!

Și se strecură pe ușă afară, bolborosind cîteva scuze confuze.

— Otilio, ai avut dreptate — se mărturisi Felix — Aurica a înțeles greșit vizitele mele. Cum s-o fac să mă lase în pace?

— Aurica nu se lasă cu una, cu două, spuse Otilia; în tot cazul, cum nu cred că ai de gînd s-o iei de nevastă, îți va păstra o ură eternă.

Tot Otilia îi comunică mai tîrziu că Aurica s-a plîns lui moș Costache că el, Felix, n-a fost cavaler cu ea, că i-a dat brațul în văzul tuturor pe stradă și a intrat de atîtea ori în odaia ei, inducînd-o în eroare că ar avea intenții serioase. Moș Costache i-a explicat răbdător, cu multă terminologie specială, că Felix e deocamdată minor și, ca atare, încă iresponsabil.

IV

Cu timpul, Felix se obișnui în casa lui moș Costache, în care începu să se simtă bine. Deplina libertate de care se bucura în această casă, în care fiecare făcea ce poftea, fără să întrebe pe celălalt, și care contrasta cu rigoarea vieții lui de pînă acum, pria caracterului său singuratic. Totuși, un simț de disciplină înnăscut ferea pe Felix de excese. Libertatea îi risipise timiditatea și-i dăduse sentimentul valorii lui personale. Lipsa lui de legături familiale mai afectuoase, deferența ușor compătimitoare cu care-l înconjurau toți fiindcă era orfan dezvoltase firea lui ambițioasă. Aștepta cu nerăbdare să se deschidă Universitatea, pentru a se pune cu aprindere pe muncă, voind să-și facă o carieră
 solidă, cît mai curînd. Numără lunile pînă la

majorat, tăind pe un calendar săptămînile trecute şi făcînd de pe acum planuri asupra viitorului. Îi trebuiau bani să-şi cumpere cărţi şi unele lucruri de îmbrăcăminte şi, după cîteva codiri, merse într-o zi la moş Costache şi-i ceru.

— Ha! holbă ochii bătrînul, întîrziind răspunsul. Apoi, bîlbîindu-se, spuse că n-are, apoi că n-a mai rămas nimic din venitul anului în curs, în sfîrşit, că venitul e mai mic decît ar fi trebuit şi că nu ştie cum are s-o scoată. De ce nu dai lecţii particulare, ca să cîştigi? insinuă el confidenţial. Îţi faci treburile şi-mi dai şi mie pentru îmbunătăţirea pensiunii.

Felix nu îndrăzni să obiecteze nimic şi nici după aceea nu crezu că se cade să întrebe pe moş Costache cîtă era propriu-zis averea lui administrată. Îi era ruşine de Otilia. Făcînd unele socoteli aproximative, adunînd chiriile ce se luau de pe prăvălii şi apartamente, socotite la o sumă potrivită (avea informaţii vagi), văzu că i s-ar cuveni pe lună cîteva sute de lei, din care şi-ar fi putut plăti cu prisosinţă pensiunea, cu oricîte cheltuieli suplimentare. Lecţii n-ar fi voit să dea, ca să poată studia în toată voia. Otilia, văzîndu-l abătut, îl descusu şi nu-l lăsă pînă nu află pricina supărării.

— Aşa e papa — se indignă şi ea — nu trebuie să te superi, trebuie să ştii cum să-l iei. Lasă-mă pe mine.

Într-adevăr, puţin după această convorbire, Otilia îl luă pe moş Costache de braţ şi, plină de gingăşii, îl duse în casă « să-i spună ceva ». Întrevederea fu lungă şi Felix însuşi putu să audă mormăiturile bătrînului şi implorările ascuţite ale Otiliei. Otilia ieşi însă posomorîtă şi nu dădu lui Felix nici o explicaţie. A doua zi dimineaţă, Felix o văzu ieşind

în oraş îmbrăcată cu o rochie nouă de dantelă. Fata îl chemă şi-i spuse şoptind:

— Fii liniştit, că aranjez eu! Acum mă duc puţin în oraş.

La întoarcere Otilia chemă pe Felix deoparte şi-i dădu trei sute de lei.

— Te rog mult să nu-i spui nimic lui papa!

— Nu ţi i-a dat el?

— Ba da, ba da, nici vorbă! Fii cuminte şi fă aşa cum îţi spun eu... îţi explic altă dată.

Otilia deveni pentru Felix încetul cu încetul adevărata stăpînă a casei, căreia îi încredinţa toate dezideratele lui, evitînd pe moş Costache, totdeauna voit bîlbîit şi gata să se strecoare printre degete. Încerca pe deasupra faţă de ea o atracţie care deveni din ce în ce mai tiranică. Noaptea, chipul Otiliei îl urmărea tot timpul, cu temerea totodată de a nu-l pierde. Simţea o ciudată nevoie a prezenţei fetei, şi adesea nu putea dormi. Din grădina de jos, cînd se adunau seara obişnuiţii partidei de tabinet, auzea aproape numai glasul Otiliei. Cînd fata urca vijelios scările sau cînd îi vorbea, avea tresăriturі. Avu impulsiunea de multe ori să-i sărute mîna. De cîte ori Otilia ieşea în grădină, Felix, nerăbdător, căuta un pretext de a ieşi şi el, şi îl găsea în dorinţa de a citi jos. Otilia era de o familiaritate, de o lipsă de jenă care îl tulburau; din păcate însă nu avusese el însuşi prilejul de a se apropia mai mult de ea, fiindcă fata lipsea mai toată ziua de acasă, iar cînd venea, era înconjurată de toţi ceilalţi. Familiaritatea Otiliei avea o nuanţă protectoare, ca pentru o fiinţă inofensivă de care nu te temi. Neputînd sta cu Otilia, Felix şedea cu lucrurile ei. Îi plăcea parfumul nedefinit pe care-l lăsa ea multă vreme după trecerea ei, dezordinea

grațioasă din care îi reconstituia mișcările, semnăturile, lucrurile uitate prin cărți. Odată, Otilia îl trimise pe Felix sus, să-i aducă un degetar. Tînărul găsi în odaie o amestecătură comică. Un pantof era în pat, pe o carte deschisă, pus probabil ca să nu se închidă volumul legat prea dur. Covorul era semănat cu note muzicale, răsfirate nebuneşte, spre a găsi în pripă ceva. În cutia în care trebuia să caute degetarul, erau aruncate laolaltă ace, batiste subțiri, cărți de vizită, bucăți de ciocolată muşcate cu dinții. Felix se simți mai aproape de Otilia aici în odaie, decît lîngă fata însăşi. Otilia îi dădea din cînd în cînd mici însărcinări, cînd pleca în oraş, pe care începuse a le aştepta cu nerăbdare şi a le provoca. Nu scăpa uneori de reproşuri amicale.

— Felix, panglica e prea deschisă, nu eşti tare în nuanțe.

— Mă duc s-o schimb.

— Aş! O dau lui Titi să mi-o zugrăvească, şi, dacă nu plouă, merge. Să vezi ce încîntat e!

Într-adevăr, Titi lua panglica foarte serios şi, cu devotament, o trata în acuarelă, expunînd-o puțin la soare. Lui Felix, aceste servicii i s-ar fi părut o concurență neleală, dacă Otilia n-ar fi privit pe Titi cu ironie. În schimb, Otilia răsplătea pe Felix cu gingăşii neprevăzute. Îi aducea din oraş fel de fel de mărunțişuri, fie măcar o bomboană. Odată îi dărui o cravată. Într-o zi, Felix se auzi strigat nerăbdător de glasul Otiliei:

— Felix, Felix, vino mai repede, că mă grăbesc!

Văzu pe Otilia în trăsura cu doi cai albi, care era închiriată de Pascalopol, şi şedea oricînd la îndemîna ei, agitînd un pachețel cu mîna. Felix alergă intrigat şi descoperi că fata avea în mînă un pachet de ciocolată fină.

— Rupe din el... nu tot... nu tot!

Apoi Otilia începu să ronțăie cealaltă jumătate și porni iar cu trăsura.

Otilia amesteca o seriozitate rece, blazată cu cele mai teribile copilării. Într-o zi îmbrăca păpuși, în alta mustra pe moș Costache că se murdărește pe haine cu scrum de țigară și-l scutura întorcîndu-l în toate chipurile, ca pe un copil, spre rîsul de plăcere al aceluia. Altă dată Otilia fu nemulțumită de gospodăria Marinei și, punîndu-și un șorț înainte, se așeză serios pe treabă, cerînd concursul lui Felix. Dar se plictisi curînd. Din ușă văzuse strălucirea ierbii grase din fundul grădinii și avu o dorință.

— Vai, Felix, parcă e la țară! Aș vrea să merg cu picioarele goale prin iarbă! Și numaidecît, aruncîndu-și pantofii din picioare și trăgîndu-și jos ciorapii, pe care-i părăsi în bucătărie, alergă în grădină.

Marina făcu spre Felix un mic semn, cu înțelesul că Otilia nu-i în deplinătatea facultăților mintale. Otilia uită după aceea de gospodărie și începu să cînte nebunește la pian.

Fata se interesa de aproape de activitatea lui Felix, îi scruta mereu intențiile, îi aducea cărți și, cînd nu le avea ca însăși, mergea nu se știe pe unde și le împrumuta.

— Vezi tu — zicea ea cu o comică maternitate — eu mi-am pus în gînd să scot din tine un om ilustru. Asta o să-i facă mult sînge rău tantei Aglae. Însă trebuie să m-asculți.

Pascalopol venea mereu, cu foarte rare lipsuri, primit de toți cu o atenție nesfîrșită. Familiaritatea Otiliei față de el, care nu depășea de altfel stilul ei general, îl indispunea din ce în ce mai mult pe

Felix. Pascalopol trata pe tînăr, la început, cu politețe rezervată, aruncîndu-i cîte o vorbă, cîte o privire fugară. Cu trecerea zilelor, căpătase probabil convingerea inofensivității lui Felix și începu să-l privească prietenos și chiar patern. Auzind în treacăt că Felix ar dori să citească un anume volum de Anatole France, i-l aduse pe neașteptate. Felix fu surprins, Otilia copleși pe Pascalopol cu calinerii, așezată pe marginea scaunului lui și scuturîndu-i haina de impurități inexistente.

— Ce gentil ești dumneata, domnule Pascalopol, vezi, de aceea te iubesc eu!

Vorbele acestea le spuse cu atîta copilărie, că nu avură nici un sens erotic, dar Pascalopol fu mulțumit și învălui și pe Otilia și pe Felix în privirea lui satisfăcută. De acum încolo Pascalopol se interesa foarte serios de Felix, ședea cu el de vorbă în așteptarea Otiliei și îi aducea din cînd în cînd cărți.

— Pascalopol, de ce nu te-nsori? zise într-o ședință de tabinet Aglae. Aș fi curioasă să văd ce harababură de holtei este la dumneata acasă!

— Te poftesc să vezi, cucoană Aglae, te asigur că e mai multă disciplină ca la atîtea femei.

Aurica deschise ochii mari, ca și cînd invitația o cuprindea și pe ea; Aglae, care urmărise altceva, bătu în retragere:

— La vîrsta mea, nu mă mai privește cum trăiești dumneata. Să meargă altele mai tinere.

— Merg eu! sări Otilia.

— Te rog! o imploră Pascalopol, mai mult din ochi.

Aurica deveni acută:

— O domnișoară singură la un cavaler nu prea e frumos!

— Vine şi Felix! corectă Otilia.

— Mîine trimit trăsura să vă ia.

Astfel se făcu că într-o după-amiază, Felix şi Otilia, aşezaţi în larga trăsură, străbăteau Calea Victoriei de la capătul dinspre Dîmboviţa pînă în apropiere de Biserica Albă. Aci se coborîră în faţa unei clădiri cam fumurii, numai cu două caturi, dar înalte, în gangul căreia intrară. Otilia i se păru lui Felix orientată. Suiră pe o scară cu balustradă de fier forjat şi se opriră în faţa unei uşi mari de la etajul I, pe care o mică tăbliţă de email arăta numele simplu: *Leonida Pascalopol*. Casa, azi ştearsă faţă de noua arhitectură a capitalei, înfăţişa atunci ultimul confort. Ferestrele şi încăperile erau înalte, uşile largi şi cu frontoane de lemn bogat ornamentate, tavanurile decorate cu stucuri. Pereţii erau tapetaţi cu hîrtie dungată, şi de tavan atîrnau lămpi electrice cu abajururi plisate. În anticamera apartamentelor se vedeau chiar picturi murale alegorice, cam convenţionale şi reci, dar de factură îngrijită. La capetele scării vegheau doi copii de marmură, tociţi şi lucioşi ca de ceară. Otilia sună apăsat soneria electrică. Se auziră paşi grăbiţi şi grei, şi Pascalopol însuşi deschise uşa, îmbrăcat într-un halat larg de mătase fină, legat la mijloc cu un mare cordon, pomădat şi parfumat cu profuziune. Un fecior cu vestă dungată aştepta cuviincios îndărătul lui. Pascalopol îi făcu un semn, şi acesta dispăru, în vreme ce el însuşi conducea pe tinerii oaspeţi prin apartamentul lui. Interiorul i se păru lui Felix cu mult mai rafinat decît şi-ar fi putut închipui, cunoscînd numai omul, aşa de rezervat şi convenţional. În loc de pat în dormitor, avea o sofa joasă enormă, care ocupa o porţiune din odaie. Un mare chilim vechi, de

bună calitate, în culori dulci de otavă, o acoperea. Peretele din fund era învelit într-un vast caşmir de care atîrnau arme vechi: iatagane, pistoale cu mînere sidefate, o tolbă cu săgeţi exotice. Pe o măsuţă turcească, o mare tipsie de aramă ţinea în mijloc un ibric oriental. Din tavan, deasupra sofalei, în dreptul marginii ei exterioare, atîrnau nenumărate candele de argint de mărimi deosebite. Cîteva scaune în X, încrustate cu sidef, erau risipite de-a lungul pereţilor pe care atîrnau cîteva mici picturi de privelişti de pe Bosfor. Biroul avea o masă simplă de stejar, încheiată însă rustic, cu ajutorul unor pene de lemn. Pe ea se aflau un teanc de registre şi, la un capăt, o mare maşină de scris, « Yost ». Pe pereţi se vedeau tablouri alese cu gust, o copie veche după Salvator Rosa, reprezentînd un peisaj marin napolitan, un Grigorescu autentic, o culă de Juan Alpar şi alte cîteva tablouri, centrate în jurul unui portret mare al unui tînăr student de universitate germană, în uniformă de asociaţie goliardică, măsliniu la faţă, cu trăsături fine şi ascuţite.

— Aici eşti dumneata, nu-i aşa? întrebă Otilia pe Pascalopol, ca şi cînd mai văzuse tabloul şi altă dată.

— Da, eu sînt... pe cînd eram student la Bonn. Tabloul mi l-a făcut un prieten italian pe care l-am cunoscut acolo. Am şi alte lucruri de el la moşie, unde l-am invitat odată.

— Vrei să vezi moşia? întrebă Otilia pe Felix într-un fel care întări acestuia o bănuială.

Înţelegînd numaidecît aluzia Otiliei, Pascalopol le arătă un album mare cu fotografii. Erau fotografii ale conacului (într-un vast stil romînesc, cu pridvor şi boltă), a unui lac, a unor vite şi cai de

rasă, a grajdurilor, a cîinilor de vînătoare şi a altor elemente de inventar, cu inscripţiile trebuitoare, arătînd o mare avere şi o mare grijă. La sfîrşit însă se aflau un roi de mici fotografii format vizit, cafenii, cu figuri de persoane şi cu inscripţii greceşti şi franţuzeşti indicînd ca proveniență Stambulul şi Atena.

— Sînt rude de-ale mele, lămuri Pascalopol pe tinerii privitori. Am în mine puţin sînge grecesc. Dar să vă arăt alte lucruri care vă interesează mai mult.

Pe întinderea unui întreg perete, încălecînd chiar uşa, se vedea un sistem de dulapuri fin intarsiate, închise peste tot. Păreau depozite elegante de acte. Pascalopol deschise cîteva uşi, descoperind rafturi înţesate cu cărţi. Erau acolo volume franţuzeşti, nemţeşti, chiar şi englezeşti, multe tratînd chestiuni serioase şi de specialitate agronomică, medicină veterinară, economie politică. Erau şi opere istorice şi filologice şi foarte multă literatură. Felix privi cu aviditate rafturile, lucru ce părea a încînta pe Pascalopol.

Otilia pretinse cărţi:

— Mi-ai făgăduit că-mi dai cîteva romane nemţeşti.

— Te rog! se rugă după obiceiul său Pascalopol, cu mîinile împreunate la piept, şi era gata să-i scoată un morman de volume. Însă Otilia îl opri, răzgîndindu-se deocamdată şi oferindu-se să vină în altă zi. Pe un raft, Felix zări şi un flaut, desfăcut în două fragmente.

— Cîntaţi din flaut? întrebă el.

— Cîteodată, în ceasurile mele bune. Sînt şi eu un fel de boem.

Pascalopol îi rugă să se aşeze puţin, pînă la pregătirea ceaiului, şi începu să dea, mai mult

pentru Felix, cîteva informaţii autobiografice, văzîndu-l cam surprins. Moştenise de la părinţi o mare moşie şi fusese destinat să facă studii fără nici o utilitate practică. Fusese în Germania doi ani student în litere, apoi renunţase şi se înscrisese la Drept la Paris. Se plimbase prin mai toată Europa şi fusese şi căsătorit, înainte de a-şi sfîrşi studiile, cu o femeie de care se despărţise sau rămăsese văduv (nu spunea limpede lucrurile).

— Şi era frumoasă soţia dumitale? strigă Otilia din dormitor, unde fugise pe nesimţite, scotocind, şi unde sărea acum tare pe sofa, ca să-i încerce elasticitatea.

— Era foarte frumoasă, firește nu ca dumneata, dar nu ne-am putut înţelege.

— Bietul Pascalopol! compătimi Otilia, uitînd pe « domnul ».

Murindu-i tatăl şi trebuind să îngrijească de mamă şi de moşie, Pascalopol renunţase la studii şi se întorsese la moşie, unde-l chema datoria.

— Însă cînd am răgaz, citesc şi cultiv şi eu muzele în felul meu şi mai ales mă bucur văzînd pe cei tineri.

Din dormitor se auzeau răbufnituri de sertare şi fredonări extravagante.

— Apropo, domnişoară Otilia — strigă Pascalopol — ce faci cu Conservatorul?

— Frumoase cămăşi ai, răspunse Otilia, între două măsuri.

— Domnişoara Otilia — mărturisi Pascalopol lui Felix — e o mare ştrengăriţă.

Feciorul, care se părea a fi un om de la moşie, mai isteţ, îmbrăcat în livrea, îi chemă la ceai, şi Felix avu şi în sufragerie prilejul să-şi dea seama că modestul Pascalopol din strada Antim era acasă

la el un om foarte subțire. În locul obișnuitei garnituri, moșierul strînsese mobile de felurite stiluri și vechimi, bine armonizate, printre care un fel de armoar sculptat în stilul Renașterii și pe care, zicea gazda, l-a cumpărat în Normandia. Pe dulapuri, în cuiere țărănești, se îngrămădeau ulcele ardelenești și poterie occidentală, printre care cîteva tipsii perugine de la începutul secolului al XVI-lea. Ceaiul însuși fu servit în cești de porțelan subțire japonez. Pascalopol scoase dintr-un dulap un bocal de farmacie italiană din secolul al XVIII-lea și-l dădu tinerilor să-l miroase. Era ceai fin oriental, pe care-l căpăta pe cale particulară.

— Eu știu că dumneata vrei și bomboane, ca copiii mici, observă rîzînd Pascalopol și împinse în dreptul Otiliei un alt bocal farmaceutic.

Purtările blînde ale moșierului, epicureismul lui de om cult încîntau pe Felix și-i dădeau ascunse năzuințe. Prin contrast, îi răsărea în minte figura spînă a lui moș Costache, care lipea mereu cu buza lui groasă țigări noduroase și arunca scrumul peste tot. Înțelegea foarte bine admirația Otiliei pentru Pascalopol, oricît îl întuneca fiecare simptom al unei familiarități mai strînse între fată și moșier.

— Am cunoscut pe tatăl dumitale, pe bietul Iosif! vorbi Pascalopol lui Felix. Semăna puțin cu dumneata. Ce zici, domnișoară Otilia? (Otilia sărise de pe scaun și întorcea blidurile de artă pe toate fețele.) Era un om foarte cumsecade, și mai ales muncitor și ambițios. Ar fi ajuns un doctor celebru, dacă împrejurările nu l-ar fi aruncat acolo unde n-avea destul teren de activitate. Biata dumitale mamă a fost o femeie bolnavă toată viața. Vezi dumneata, domnule Felix, venim în lume cu gînduri mari, facem sforțări, dar cînd să înfăp-

tuim, o datorie neprevăzută față de ai noștri ne împiedică. Atunci nu ne mai rămîne decît să dăm cale liberă altora și dacă se poate să-i ajutăm. Un astfel de ratat sînt și eu, însă vreau ca aspirațiile mele de natură artistică să le realizez în domnișoara Otilia. Dar unde este domnișoara Otilia?

Într-adevăr, Otilia dispăruse în odaia vecină. Pascalopol se duse după ea. Se auziră deodată rîsetele zgomotoase ale celor doi și Otilia apăru, urmată de moșier, cu un șal turcesc pe umeri.

— Te rog să mă crezi — îi spunea Pascalopol de loc supărat de aceste strengării — că-ți stă admirabil. Pot să îndrăznesc să ți-l ofer?

Otilia îl rugă să se apropie de ea și-i suflă ceva la ureche. Pascalopol aprobă încîntat. Felix fu iarăși jenat, ca de o complicitate a celor doi împotrivă-i.

În sfîrșit, Otilia se hotărî să plece. Despărțirea era de altfel provizorie, fiindcă Pascalopol își propunea să vină seara tîrziu, ca de obicei, la moș Costache.

— În curînd am să merg la moșie, zise din ușă Pascalopol. Aș dori să vii s-o vezi. Ar putea să vină și domnul Felix.

— Vai, ce bine-mi pare! se exaltă Otilia, bătînd din palme, și lui Felix i se păru că, apropiindu-se de moșier, îl sărutase ușor pe obraz. Însă tînărul, spre a nu împiedica aceste familiarități, se coborîse mai repede pe scară.

— Pascalopol — îi mărturisi Otilia lui Felix, care sta sumbru, în vreme ce trăsura aluneca în trapul cailor — este un bărbat *chic*. Și ce singur e, săracul!

A doua zi, stînd turcește pe sofaua ei, Otilia vorbea lui Felix, pe mîinile căruia petrecuse o jurubiță de ibrișin:

— Mi se pare că nu-ți place Pascalopol. De ce?

— Nu am nimic cu el. Însă...

— Însă?

— Mă întreb dacă nu greşeşti arătînd atîta familiaritate unui om în vîrstă. El ar putea să interpreteze asta altfel.

Otilia rîse, fără maliţie.

— Ai început să vorbeşti ca Aurica. Pascalopol e un om de lume, care-mi place. E aşa de bun!

— Poate te iubeşte!

— Posibil! Dar pe tine ce te priveşte? N-ai vrea să am un bărbat ca Pascalopol?

Felix tăcu îmbufnat.

— Felix — îl compătimi Otilia — eşti un mare prost; vezi că-mi încurci firele. Poate că Pascalopol ar vrea să mă adopte. N-ar fi *chic*? Otilia Pascalopol! Ah, ce mult mi-ar plăcea să am trăsură!

Seara, Pascalopol veni iarăşi. Aurica, schimbîndu-şi obiectivul, vestea pe toţi că aduce prăjituri făcute de mîna ei. Otilia fu de o veselie nebună şi stătu tot timpul la spatele lui Pascalopol, şoptindu-i la ureche şi aşezîndu-se pe scaunul lui, spre ciuda cruntă a Aglaei şi Aurichii. Lui Felix i se păru din nou că, pe cînd Otilia pleca puţin capul înspre obrazul lui Pascalopol, acesta şi-l apropia de al său, într-un gest de voluptate tactilă. Felix plecă neobservat şi se ascunse în odaia lui, fără a mai aştepta prăjiturile Aurichii.

Suindu-se în pat îmbrăcat şi citind o carte, adormise cu lampa aprinsă. Îl treziră bătăi uşoare în uşă după miezul nopţii.

— Te-ai culcat? Eu sînt, Otilia.

Felix se repezi la uşă.

— De ce-ai plecat — îl mustră Otilia — de ce faci astfel de gesturi? Prăjiturile Aurichii erau foarte bune. E singura ei calitate!

Otilia ținea în mînă o farfurie cu prăjituri.

— Uite, ți-am adus și ție!

Și, întinzîndu-i farfuria prin întredeschizătura ușii, fugi repede spre camera ei.

Aflîndu-se într-o dimineață pe Calea Victoriei, unde privea în vitrina unei librării, Felix zări pe partea opusă pe Otilia. Mergea grăbită în direcția Ministerului de Finanțe. O bănuială se ivi pe dată în mintea tînărului: Otilia se duce la Pascalopol. O ispită, mai tare decît el, îl îndemnă s-o urmărească. Otilia înainta mereu, trecînd de Ateneu, apropiindu-se de Biserica Albă și traversînd chiar pe partea casei lui Pascalopol. Dar nu se opri în nici un fel, nici nu privi măcar spre casă, ci cu același pas merse mai departe și intră în magazinul unei modiste. Felix se rușină de ipotezele lui și, renunțînd la urmărire, se întoarse spre centru. Trei sferturi de oră mai tîrziu, în apropierea Teatrului Național, un braț subțire se strecura pe lîngă al său. Întoarse capul și se găsi lîngă Otilia.

— Aseară, Pascalopol mi-a spus că în curînd ne va chema la moșie! Cum o să merg, dacă tu nu poți să-l suferi? Oare puțină afecțiune pentru un om trebuie numaidecît suspectată? Ce-mi pasă ce zice lumea care mă vede cu tine la braț? Și cu toate astea, cu tine e ceva mai grav decît cu Pascalopol, care poate să pară tată-meu. Pascalopol e un om de mare caracter, care a fost foarte bun cu mine... Odată îți voi spune mai multe. Ei, acum vii la țară?

— Vin, zise Felix.

Seara, Felix simți nevoia de a mărturisi cuiva noua încredere în Otilia, sentimentele profunde care îl mistuiau în legătură cu ea. Neavînd însă

pe nimeni, deschise un caiet gol şi scrise pe el: « Trebuie să stimez totdeauna pe Otilia şi să am încredere în ea ».

V

Pe la începutul lunii august, după amiază, Marina aduse de alături vestea că a venit Olimpia cu Stănică. Otilia informă pe Felix:

— Asta este cealaltă fată a tantei Aglae, şi Stănică e bărbatu-său... bărbat e un fel de a vorbi, nici nu sînt căsătoriţi. Şi ce vrea? întrebă ea pe Marina.

— A născut copilul, şi acum încearcă din nou, poate or îndupleca pe bătrîn.

— Să vezi ce scandal are să fie! se bucură Otilia. Moş Simion nu consimte să dea fetei nici un fel de zestre, are fel de fel de gărgăuni în cap, iar Stănică, după ce a scos-o pe Olimpia din casă, nu vrea în ruptul capului să se cunune. Aş dori s-o vezi pe Olimpia... sînt amîndoi o pereche senzaţională.

— Vor să vină aici mai pe seară, aşa mi-a spus cocoana Aglae — dădu Marina un supliment de informaţii — cînd o veni şi domnul Pascalopol. Zice că aşa poate se ruşinează bătrînul de el. Acum stau ascunşi în odaie la domnişoara Aurica.

— Ce rost are — îşi dădu Felix cu părerea — să fie amestecat Pascalopol în afacerile astea? Nu se supără?

— Aş! Nu-l cunoşti pe Pascalopol. E de o răbdare nemaipomenită, şi mai cu seamă îi place să fie consultat. E politicos cu tanti Aglae şi cu toţi, numai ca să aibă sentimentul că se află într-o familie. N-are pe nimeni.

Într-adevăr, mai tîrziu, cînd toți erau strînși în salon (afară plouase) și Simion își broda perna în semiîntuneric, ușa se deschise și un bărbat și o femeie, tineri amîndoi, apărură. Aglae și Aurica întoarseră capul, simulînd surpriza.

— Olimpia! tu ești? exclamă Aglae cu o solicitudine în care voia să pună totuși o ușoară supărare.

Olimpia se lăsă sărutată de Aglae pe amîndoi obrajii, în vreme ce mîna acesteia era sărutată cu un respect afectat de Stănică. Cei doi salutară pe toți, și de departe și pe Simion, care se mulțumi numai să mormăie, fără să scoată capul din gherghef. Pascalopol se înclinase ceremonios în fața Olimpiei.

— Sărut mîinile, doamnă Rațiu! și-i duse vîrful degetelor la gură.

Olimpia semăna în chip izbitor cu Simion și cu Titi, avînd bărbia despicată la fel, în două, în chip supărător pentru o femeie. Era măslinie la față și cam planturoasă, și cîțiva peri îi conturau o ușoară mustață. Sprîncenele, ca și la Titi, erau îmbinate viguros deasupra nasului. Stănică, în schimb, era roșu la față, fără să fie propriu-zis gras, de o sănătate agresivă, contrastînd cu părul lui mare și negru, foarte creț și cu mustața în chip de muscă. Un guler tare și înalt ținea o cravată înfoiată ca o lavalieră. Venise îmbrăcat într-un costum de soie-écrue deschis și Felix fusese izbit, de la început, de lărgimea hainei și de ridicula dimensiune a canotierei de paie, care abia îi cuprindea părul. Stănică vorbea sonor, rotund, cu gest artistic și declamator, iar Olimpia, moale, sentențios și cu o mare convicțiune.

Aglae deschise focul:

— Ar trebui să fiu supărată pe voi, Olimpio. Niciodată nu s-a întîmplat în familia noastră

asemenea ruşine. Trebuia să vă gîndiţi bine înainte de a face pasul ăsta. Staţi împreună de un an, aveţi copil şi trăiţi ca păgînii. Să nu vrei tu, Stănică, să faci cununia!

— În faţa lui Dumnezeu — declamă clamoros Stănică — sîntem uniţi pe vecie. Numai moartea ne va despărţi.

În vreme ce Aglae vorbea, moş Costache o privea ţintă, însuşindu-şi cu fizionomia toată atitudinea ei reprobatoare. Cînd însă luă cuvîntul Stănică, ochii îi fură atraşi ca de un magnet în direcţia acestuia şi acum bătrînul se exalta mult de ideea uniunii libere.

— Stănică — declară solemn Olimpia — nu-şi poate lua sarcina unei familii fără să aibă capital, ceva, cît de cît.

— Ce e al vostru e pus deoparte, făgădui Aglae.

Olimpia strîmbă din nas:

— Pînă atunci trebuie să trăim, avem greutăţi. Stănică aleargă toată ziua, săracul, azi nu prea merge avocatura. I-a promis cineva o slujbă, dar pînă acum...

Stănică aruncă tuturor o privire mîndră, măgulit că era astfel compătimit de Olimpia.

— Poate o să vrea domnul Pascalopol — zise Aglae — să încerce să-ţi găsească ceva, cum are dumnealui relaţii...

Simion, Aurica, Olimpia şi Stănică întoarseră automat capul spre Pascalopol, ca şi cum din partea lui venea o propunere precisă. Acesta zise simplu:

— Am să-ncerc!

— Oricum ar fi, eu nu înţeleg să fiu nedreptăţită, continuă Olimpia. Sînt cea mai mare din surori şi nu-mi daţi ce mi se cuvine.

— Eu mă gîndesc la viitorul ei, la viitorul copilului nostru, tună Stănică. Pentru mine nu vreau nimic, decît pe ea!

— Simion este de vină în toată afacerea asta — aruncă Aglae o privire mînioasă spre bătrînul cu broboadă, care lucra mereu ca şi cînd n-ar fi auzit nimic — nu vrea şi nu vrea. Dacă vă punea casa pe numele vostru de la început, n-aveam atîta supărare! Lui să-i vorbiţi şi cu el să vă descurcaţi.

— Mamă — interveni Olimpia cam cu supărare — dacă nu vrea tata, eu nu pot să-l fac să mă iubească în silă, puteai să ne dai dumneata, din partea dumitale.

Aglae se încruntă, iar Aurica privi cu duşmănie la Olimpia.

— Ba asta nu, dragă! Am pe Aurica, pe care trebuie s-o mărit, şi pe Titi; nu pot să-i las pe drumuri. Tu trebuia să ai răbdare pînă o scoteam la un fel cu păcătosul ăsta.

Simion ridică numai capul şi buzele îi tremurau cu intenţia parcă de a spune ceva, dar tăcu. Moş Costache, înfricoşat de a trebui să ia vreo atitudine, lăsase capul adînc spre cheseaua cu tutun. Atunci Pascalopol luă cuvîntul împăciuitor:

— Nu e bine să mergeţi prea departe. Lucrurile se pot aranja. Ce zici, domnule Simion?

Simion avu o tresărîtură, apoi spuse repede:

— Nu e fata mea!

Aglae rîse cu dispreţ.

— Nu e fata lui! Dar a cui e? M-a înnebunit cu prostia asta!

Olimpia semăna în chip izbitor cu Simion, încît afirmaţia păru lui Felix bizară. Mai tîrziu o întrebă pe Otilia, şi aceasta-i povesti că totul era o idee absurdă a lui Simion, fără nici un temei, pe

care o striga cînd era în toane rele, că bătrînul avea o casă a lui, nu prea mare, pe care Aglae voia să i-o dea Olimpiei ca zestre, dar Simion nu consimțea, nevrînd să rămînă fără nimic. Aglae îi confisca pensia și orice ban, chiar mica chirie pe care o scotea de pe casa lui. Astfel, s-ar fi părut că în rezistența bătrînului e un resentiment față de tutela Aglaei. Pascalopol interveni conciliant:

— O faci să sufere degeaba pe... domnișoara... pe doamna Olimpia... Te-a supărat cu ceva, poate... în împrejurări de acestea, se uită totul.

— Nu e fata mea! strigă aproape Simion, cu un glas nebănuit și, fără să se miște din loc, se făcu roșu la față.

— Acum iar se irită, observă Aglae cu nuanța indiferentă cu care prevestești o ploaie.

Olimpia tremură puțin buzele, scotoci în corsaj o batistă și izbucni deodată într-un plîns zgomotos.

— Doamne, Doamne — zise Pascalopol cu multă delicatețe — nu sînteți cuminți de loc.

Stănică, luînd o atitudine nobilă, se ridică în picioare:

— Domnule Tulea, cîtă vreme șade sub același acoperămînt cu mine, Olimpia e sub protecția mea, și nu permit, înțelegi dumneata...

Moș Costache se ridică repede de la masă, cu aerul că are treabă în odaia vecină, iar Aglae făcu desperată semn lui Stănică să tacă. Acesta însă se aprinsese.

— ...să jignești pe aceea care în fața lui Dumnezeu este soția mea și mama fiului nostru!

Vînăt la față, Simion sări în picioare așa de iute, că broboada îi căzu de pe umeri, și, de furie, făcu spume la gură:

— Eşti un pungaş, nu e fata mea, nu dau nimic, nu e fata mea, eşti un pungaş.

Şi căuta cu ochii ceva să arunce. Negăsind, luă ghergheful şi, într-o clipă, îl făcu bucăţi, sfîşiind cu înverşunare etamina. Apoi rămase aşa, tremurînd din tot corpul. Toţi tăcuseră şi nu se mai auzea decît plînsul cu sughiţuri al Olimpiei. După o pauză lungă, Aglae zise autoritară lui Simion:

— Bea puţină apă!

Aurica se ridicase şi întindea un pahar de apă bătrînului, care-l luă docil şi sorbi din el.

— Iar voi — se îndreptă Aglae către cei doi — plecaţi acum. O să văd eu ce fac cu ăsta.

Olimpia ieşi suspinînd, Stănică o urmă ţanţoş, după ce dăduse ceremonios bună seara. Simion, calmat cu aceeaşi repeziciune cu care se înfuriase, cu aerul chiar de a nu şti ce s-a întîmplat, privea mîhnit la ghergheful lui şi la ghemele de lînă risipite pe jos şi se aplecă să şi le culeagă. Otilia se repezi şi-i adună toate lucrurile, punîndu-i-le pe măsuţă.

— Ghergheful e rupt — zise ea — nu mai faci nimic cu el. Îţi dau eu altul, care nu-mi mai trebuie!

— Îmi dai altul? spuse Simion încîntat şi senin. Bine, atunci să-mi dai!

— Du-te şi te culcă, Simioane — porunci Aglae — că e tîrziu şi te-ai enervat. Lasă, că brodezi tu şi mîine.

Bătrînul se îndreptă supus spre uşă, condus de Otilia.

— Simion — continuă Aglae după ieşirea lui — e încăpăţînat ca un catîr, dar tot o să dea. Trebuie lăsat în apele lui. Nu pot s-o fac pe Olimpia asta să înţeleagă să nu mai vină pe aici ca să-l irite. Stănică s-a luat după ea. Dacă-l laşi în pace pe Simion, fără să-i baţi capul, se îndupleacă.

În vreme ce Otilia, care dusese pe Simion acasă, se întorcea pe portița din fund, auzi în întuneric o șoaptă bine articulată.

— Otilio, Otilio!

— Cine este? întrebă ea puțin cam speriată.

— Eu sînt!

O umbră se apropia din direcția chioșcului și Otilia recunoscu pe Stănică.

— Ce faci aici? Unde ai lăsat-o pe Olimpia?

— Mă așteaptă în stradă. Vreau să te rog ceva. Dă-mi douăzeci de franci împrumut. Nu trebuie să știe nimeni. Nu vreau să umilesc pe Olimpia și să mă cobor pînă la părinții ei denaturați. Cînd n-am să mai pot face față, îmi zbor creierii.

Stănică spusese aceste cuvinte cu o petulanță în care nu se ghicea nici un soi de depresiune, privind nerăbdător înspre poartă.

— Să văd dacă am, zise Otilia. Așteaptă-mă aici.

Otilia se urcă sus în vîrful picioarelor și se întoarse repede.

— Uite — zise — îți mai dau încă o dată, dar să știi că nu mai am. De atîtea ori v-am dat la amîndoi.

— Bine, bine, mulțumesc, răspunse Stănică, luînd banii. Unde șade Pascalopol?

— Dar ce-ai cu el?

— Vreau să-i mulțumesc fiindcă se ocupă de noi.

— Stănică — îl imploră Otilia — lasă-l în pace pe Pascalopol, prea îl sîcîie toți. Nu știu unde stă.

Stănică ar mai fi voit să spună ceva, dar se auzeau pașii celor dinăuntru, care coborau pe scări. Fugi repede spre poarta de din dos și ieși în stradă prin curtea cealaltă.

În seara următoare, Pascalopol, în vizita obişnuită la Otilia, primi din mîinile unui comisionar o scrisoare închisă, în care citi următoarele:

«Stimate domnule Pascalopol,

Clipele pe care le trăiesc acum sînt decisive pentru viaţa mea şi răspunsul dumitale poate să se încheie pentru mine cu un glonte de revolver. M-am gîndit ore întregi pînă să iau condeiul în mînă şi, în sfîrşit, m-am decis să apelez la inima dumitale nobilă, care înţelege toate. Existenţa mea este un martiriu închinat la două fiinţe dragi: Olimpia şi fiul meu. O fatalitate nemiloasă mi-a stat împotrivă de cîtăva vreme, încît acum sînt în postura tragică de a nu-mi putea hrăni familia anemiată şi debilă. Nu voi face apel la părinţii denaturaţi niciodată. Te rog pe dumneata să fii aşa de bun să-mi împrumuţi o sută de franci, pe care îi voi restitui la prima ocazie. În caz de refuz, sînt decis să termin cu această mizerabilă existenţă şi te rog să ocroteşti familia mea.

Cu mii de mulţumiri,
Stănică Raţiu»

Pascalopol citi scrisoarea, privit în tăcere de ceilalţi şi aşteptat de comisionar, şi ar fi voit să rîdă în tihnă. Se stăpîni. Nu era de loc înşelat asupra caracterului lui Stănică şi, deşi dispreţuitor pentru sumele mici de bani, avea totuşi disciplina sufletească de a nu se lăsa păcălit. Îi veni gîndul fugitiv de a citi măcar scrisoarea celorlalţi. Se feri să nu înfurie însă pe Simion, deşi i-ar fi plăcut să agaseze puţin pe Aglae. Cînd însă văzu pe Otilia, care îl privea îngrijorată, îşi dădu numaidecît seama că ar fi umilit-o scoţînd în evidenţă micile escrocherii pe care le îngăduia din cauza ei. Scoase port-

moneul şi dădu comisionarului banii, iar scrisoarea o vîrî în buzunar.

— Este vechilul de la moşie — minţi el celorlalţi — care a venit şi-mi cere să cumpere nişte materiale.

Evident, Stănică nu se sinucise, dar nu dispreţui să apeleze şi la « părinţii denaturaţi », în numele « fiului » său de o lună. Simion refuza casa şi se uita urît numai cînd era şi Olimpia de faţă, dar pe Stănică îl suferea. Acesta îl lua de braţ, îi lăuda zgomotos lucrările şi-i smulgea cîţiva lei, cînd avea. Pe Aglae o biruia cu maniera distinsă de a-i săruta mîna şi cu apelativul « mamă ». Stănică ciupea cîte ceva de la cine-i ieşea în cale, chiar de la Marina. Acesteia însă îi cerea o cotă mai mică:

— « Tanti » Marina! dă-mi doi lei.

— N-am, fugi de-aici, n-am decît o băncuţă.

Îl prinse într-o zi chiar pe Felix, singur acasă.

— Nu-i nimeni? întrebă el, simulînd desperarea.

— Nimeni!

— Ce ghinion! Soţia mea e grav bolnavă şi n-am un ban în casă. Mă-mpuşc. N-ai dumneata măcar cinci lei?

Însă victima de predilecţie a lui Stănică era Aurica (în onoarea ei îşi numise copilul Aurel), admiratoare în genere a oricărui bărbat şi îndeosebi a acestuia, pentru vigoarea şi îndrăzneala lui. Stănică, în numele unei rudenii pe care n-o legalizase, lua pe Aurica în braţe şi o săruta viguros pe amîndoi obrajii. Apoi intra în materie:

— Cumnată, viaţa mea e un lung martiriu!

— Vai, domnule Stănică, un bărbat ca dumneata învinge totul în viaţă.

— Şi totuşi sînt un învins. Eu, un intelectual, un om destinat carierelor superioare, n-am zece

lei. E intolerabil. Voi reda bietei Olimpia libertatea ei.

A « reda libertatea » era o formulă ce umplea de mare îngrijorare pe Aglae, care vedea cu groază pe Olimpia întoarsă acasă cu ruşine şi cu un copil. Dar situaţia Olimpiei se amelioră pe neaşteptate, şi tot graţie lui Stănică, fără ca acesta să fi avut intenţia expresă.

Stănică veni într-o zi abătut în odaia cu pernele în care lucra Simion. Aglae, văzîndu-l pe geam, intrase şi ea. Fără să spună nimic, Stănică se aşeză pe sofa, îşi desfăcu puţin vesta şi se întinse pe spate cu o mînă pe frunte şi una în dreptul inimii.

— Dar ce ai? îl întrebă Aglae, incredula, în vreme ce Simion, hipocondru, îl privea cu nelinişte.

— Sînt bolnav, sînt grav bolnav, şopti cu întîrziere Stănică şi, vîrînd cu încetineală mîna în buzunar, scoase o batistă mare, pe care o întinse spre Aglae, fără să privească.

— Ce e cu batista?

— Mamă, te rog s-o uzi în apă rece, s-o pun la inimă.

— Eşti bolnav de inimă? întrebă speriat Simion, apropiindu-se.

— Da.

— Şi eu cam sufăr de inimă, mărturisi Simion. Ce simţi?

Aglae se răsti la bătrîn, aducînd totuşi batista udă lui Stănică:

— Fugi de-acolo cu boala ta de inimă. Iar începi cu prostiile. Dar tu — se adresă ea ipoteticului ginere — de unde pînă unde, că nu te-am mai auzit?

— Sînt grav bolnav. Doctorii nu-mi dau mult de trăit. Am ascuns boala, ca să nu amărăsc pe

Olimpia, să nu-i dezvălui viitorul întunecat. Am fost nobil, dumneavoastră nu m-aţi preţuit. Supărările mi-au agravat boala.

— Te doare? insistă Simion.

— Nu mă doare, am palpitaţiuni înspăimîntătoare şi leşinuri. Pune mîna, să vezi!

Şi Stănică luă mîna lui Simion care i se întindea şi o puse în dreptul inimii. Simion crezu a constata o mare anomalie şi zise îngrozit:

— E bolnav. Îi bate cum îmi bate şi mie cîteodată.

— Cînd n-oi mai fi — urmă Stănică cu glasul stins — vă rog să aveţi grijă de Olimpia, pe care am adorat-o, şi de fiul nostru. Regret că n-am putut prin muncă să-i las o situaţie clară, ăsta a şi fost motivul pentru care am insistat atîta să-i faceţi Olimpiei foaia dotală... ar fi avut o casă unde să se adăpostească...

Simion tuşi puţin, dar nu se mai irită.

— Aş dori să pot să mai trăiesc cîteva săptămîni — mai adăugă Stănică — spre a-i da un nume.

— Stănică — zise Aglae autoritar, incredulă în fond, dar întrevăzînd cu îngrijorare o ipoteză posibilă a cazului Olimpiei — bolnav-nebolnav, să faci bine să nu mai lungeşti... cununaţi-vă odată, măcar civil, şi isprăviţi... ne rîde lumea... am să vă dau şi eu cîte ceva... ai auzit, Simioane, dă-le casa şi nu te mai încăpăţîna.

Simion nu zise nimic, obstinat din fire, nici nu protestă. Stănică făcu gestul de a-şi aduna puterile.

— Aduc actul redactat. O semnătură numai, şi restul mă priveşte pe mine.

Totuşi Simion nu se dădu învins cu una, cu două. Stănică venea aproape zilnic şi, din bolnav, devenise un compătimitor al bătrînului, pe care îl întreba serios:

— Dumitale cum îți mai merge?

Îi adusese chiar niște pretinse doctorii, din care Simion apucase să ia pe furiș, pînă ce-i fură aruncate de Aglae. Între patru ochi, Stănică merse și mai departe.

— Eu înțeleg foarte bine sentimentul dumitale, zise el lui Simion. Ca avocat și ca om, am întîlnit atîtea cazuri. O greșeală de tinerețe a nevestei, pricepi dumneata, o mică infidelitate, pe care un suflet generos o iartă... se naște un copil legitim, după acte, dar pe care instinctul de tată îl respinge... Îți spun dumitale, Olimpia nu-ți seamănă de loc, nici la temperament... Însă ce sînt eu de vină? În fața legilor, Olimpia este fata dumitale, și eu trebuie să-i dau o reparație... Un socru ca dumneata, un artist, este pentru mine o mare cinste, un îndemn la lucru, deschizătorul unui țel în viață.

Prin astfel de complicitate insidioasă cu ideile fixe ale lui Simion, Stănică cîștigă mai mult decît prin implorări și declamații. Stănică începu să ducă pe Simion prin oraș și să-l trateze cu bere prin grădini (bătrînul nu avea mai niciodată bani proprii) și să-i aducă în casă fel de fel de indivizi, spre a le arăta « galeria de pictură ». Aceste purtări schimbară într-atît opinia lui Simion despre Stănică, încît cînd Otilia și Felix porneau la moșia lui Pascalopol, toată lumea în casa Tulea vorbea de cununia Olimpiei ca de un eveniment iminent.

VI

Otilia și Felix coborîră în gara Ciulnița, întîmpinați cu brișca de Pascalopol, care plecase înaintea lor din București spre a pune ordine. Pascalopol

era îmbrăcat într-un elegant costum rural-colonial (carîmbi de pînză închişi cu şireturi, costum de doc verde cu multe buzunare sistematice, pălărie de paie largă). Brişca însăşi era un vehicul de lux, uşor ca un caic, şi cei doi cai negri erau aşa de voinici şi de nervoşi, încît trăsura părea mai uşoară decît era într-adevăr. Otilia se repezi la moşier, care îi sărută prelung încheietura mîinii subţiri şi o ridică de subsuori în trăsură. După ce fură aşezaţi cîteşitrei pe larga banchetă din faţă, Otilia stînd între Felix şi moşier, care luase hăţurile, trăsura porni cu un huruit lin. Şoseaua era lutoasă, încărcată de un strat gros de colb uscat, şi caii alergau fără greutate. Moşia se afla la vreo cincisprezece kilometri depărtare de Ciulniţa, în direcţia Dunării, departe de linia ferată, fiind cam la jumătatea distanţei dintre Călăraşi şi Feteşti. Caii alergau cu o repeziciune de cursă, ridicînd într-un stil decorativ picioarele de dinainte, în vreme ce Pascalopol îi atingea numai uşor cu sfîrcul unui bici lucrat cu îngrijire, pe cotorul căruia se zăreau împletituri de piele de marochin, întărite printr-un inel de argint. Un vînt cald, masiv ca o undă marină, sporit şi de alergătura trăsurii, făcea ca pălăria Otiliei să fluture, deşi era ţinută bine cu mîna. Otilia şi-o scoase în cele din urmă de pe cap şi, trecînd un braţ pe sub braţul lui Pascalopol, rămase cu capul gol, aspirînd cu nările desfăcute mirosul cîmpului. Vîntul îi arunca pletele, ţinute într-un pieptene lat, peste urechi, masculinizîndu-i faţa. Cîmpia era aşa de plată şi de întinsă, încît nu i se zărea nici o margine. Fîşii enorme de pămînt, care fuseseră lanuri de grîu, erau acum numai nişte întinse mirişti isprăvite spre orizont, din care se ridica un bîzîit formi-
 dabil, fără oprire, de cosaşi, vărsaţi în atîta cantitate

pe cîmp, încît, la trecerea trăsurii, săreau ca niște stropi mărunți de noroi. Otilia prinse unul chiar pe rochia ei, dar, cînd vru să pună mîna pe insecta de culoarea paiului putred, rămase numai cu un picior minuscul între degete. Cînd brișca trecea printre semănături de porumb, zarea era astupată cu desăvîrșire. Nu se vedea nici un om, nici o vietate, afară de insecte și de stoluri de vrăbii. Pluteau pe o mare galben-verzuie, în care valurile prea înalte împiedicau ochii să tragă linia orizontului. La încetarea porumbiștilor, reapăreau miriștile sau lanurile, tot atît de lungi, de ovăz, cu paiul scurt și aproape alb de uscăciune. Atunci, din cauza inundării întregului șes cu ovăzuri, contururile priveliștii se rotunjeau, și proporția între lucruri, din lipsa unei unități de măsură, devenea nebună. Prăjina unui puț cu cumpănă îi urmări multă vreme din depărtare, fără să-și poată da seama dacă era o simplă prăjină sau un stîlp colosal. Un cal ieșit pe neașteptate în marginea cîmpurilor părea gigantic, copilul care-l mîna din urmă cu o nuia, un ciclop. Multă vreme, lipsa desăvîrșită a oricărei așezări omenești dădea călătorilor impresia ieșirii din orice margine posibilă a civilizației și diforma noțiunea de timp. Era un ceas numai de cînd coborîse din tren, și Felix se simțea pierdut de sute de ani pe locuri în care orice urmă de civilizație fusese distrusă de mult de soare și de ierburi. Lanurile începură după cîțiva kilometri să se întunece și se ivi o pustietate stearpă de colburi negre, cu o ușoară mălurire în depărtare. Caii nechezară.

— Uite, colo, pe marginea pîrîului, am o grădinărie, zise Pascalopol, arătînd cu biciușca.

Nu se zărea însă nici un pîrîu și nici măcar vreo salcie. Abia mai încolo cîțiva pomi rămuroși se

iviră izolați la distanțe incalculabile, pierduți ca niște trunchiuri moarte pe valurile mării. O roată bizară începea să se contureze pe cer ca un curcubeu de cenușă, și, alături de ea, un om călare pe un cal uriaș. Pascalopol părăsi drumul de căruță, pe care, din cauza unor nămoliri mai vechi, rămăseseră șanțuri groase, solidificate, de tină, și o tăie de-a dreptul pe cîmp în direcția calului fabulos și a aureolei fumurii. Se distinse pe încetul o roată ca de moară, mereu enormă, și un om călare, apoi roata se micșoră puțin, și călătorii cei tineri își dădură seama că era o roată cu găleți pentru irigații. Undeva prin apropiere se afla probabil un mic pîrîiaș. Trăsura fu oprită de moșier departe de viziune, încît Felix nu-și putu da seama dacă se aflau la două sute de metri depărtare sau la cîțiva kilometri. Pascalopol făcu un semn prin aer cu biciușca și strigă spre cer, cu un glas profund, pe care aerul îl hohoti:

— Cine ești acolo? Hei!

Calul fabulos se mișcă. Omul din depărtări scrută puțin originea glasului, apoi răspunse ca din fundul pămîntului:

— Sînt eu, Pătru!

— Sînt pepeni? țipă grozav Pascalopol.

— Este, este!

— Oameni ai? Cîți oameni ai?

— Am douăzeci! Douăzeci de bulgari!

— Să trimiți la curte o căruță de pepeni, ai înțeles?

— 'Țeles... trăiți!... răspunse ecoul.

Pascalopol dădu iar bici cailor, părăsind pe stînga roata și reapropiindu-se treptat de drumul bătătorit de căruțe. Brișca sări deodată, lovindu-se de un mal, căzu într-o albie și se ridică iar pe cîmp.

Dăduse de pîrîu. Nu era decît o şerpuire de şanţ mai îngust sau mai lat, în care prezenţa apei era dovedită doar de noroiul gros mai peste tot şi de mici bălţoace verzui. Un miros de lintiţă trăda un ochi de apă cu broaşte.

— A secat de tot pîrîul — observă moşierul — nu vine mare decît cînd plouă mult şi se umflă apele.

— Atunci de unde scoate apă la grădinărie?

— Din puţ! răspunse Pascalopol, amuzat de spiritul făcut de natura însăşi.

Otilia îl strînse de braţ. Şesul uriaş, acoperit cu colburi prinse în smocuri de ierburi, creştea înainte, tăiat în două de drum. Pe orizont se iviră nişte pete negre, nişte ocoale, nişte domuri sumbre cu ţepi în vîrf. Construcţiile se măriră şi apărură în toată sinistra lor sălbăticie. Erau coşare de nuiele împletite, grajduri de nuiele, case de nuiele lipite cu lut scorojit. Ocoalele păreau destinate vitelor, căci bordeiele n-aveau nici o împrejmuire. Domurile erau stoguri de fîn scrumit, putrezit, strîns în jurul unei prăjini. Totul alcătuia o ruină tristă, prin materialul ei, un Pompei de lut, imposibil de a fi gîndit cu oameni într-însul, confundîndu-se cu pămîntul, părînd o rană a lui, o muşuroire de furnici gigantice. Şi cum totul părea pe acest orizont, lipsit de dimensiune, colosal, Felix avu intuiţia pustietăţii scitice, învăţate la şcoală. Aici nimic nu putea fi aşezat într-un moment al istoriei, nici un monument, nici o formaţie a solului nu amintea vreun ev. Totul era rămas pe loc, în afara oricărei epoci, într-o absolută neistoricitate. Dacă înaintea trăsurii ar fi răsărit deodată cîţiva călăreţi acoperiţi din cap pînă-n picioare în sîrmă, ca barbarii de pe Coloana Traiană, sau în întregime goi, cu ţeste la oblînc şi

cu suliți cu smoc de păr în mînă, Felix nu s-ar fi mirat de loc. Aci punea acum tot ce nu încăpea în istoria lui oficială, tratînd despre romani și greci, barbarimea cu nume bizare, sciții, costobocii, sarmații, bessii. Huruitul roților și tropotul cailor spori în conștiința lui într-un chiot prelung, ca și cînd cercul orizontului s-ar fi umplut de hoarde. Și, într-adevăr, un fum înecăcios începu să se ridice în zare și aerul răsuna de niște răcnete neidentificabile.

— Ce este? se sperie Otilia.

— Nimic, nimic! o liniști Pascalopol.

Un noroi negru, gros părea că se rostogolește moale dinspre zare spre trăsură, un noroi cald care fierbe și plesnește, făcînd să se miște domol suprafața lui. Bucăți din această lavă păta cîmpul pe ici, pe colo, adunîndu-se spre centrul invaziei. Strigătele guturale sugrumate crescură în val și noroiul începu să se prăvale mai cu putere, zguduind pămîntul.

— Sînt bivolii, zise Pascalopol, și opri brișca lîngă marginea drumului. Cum Otilia se îngrijora, o asigură: Nu fac nici un rău.

Colbul crescu ca o furtună și înnegri totul. În inima lui se zăriseră întîile vite lungi, bituminoase, cu capul aplecat și adulmecător, ca al unor rinoceri, mergînd ondulat, ca o barcă infernală pe Styx. Apoi veniră mai multe laolaltă plutind, îndesate unele într-altele, pline de nămoale încrustate, bărboase și, în sfîrșit, invazia fu atît de generală, încît brișca fu înconjurată de acești zei negri, care trăgeau din nări privind spre Otilia, confundînd-o poate cu o buruiană mai înaltă. Toată cîmpia părea din pricina colbului cotropită de bivoli. Tropotul, răgetele sugrumate făceau o larmă surdă, în care răsăreau niște urlete sălbatice. Felix și Otilia nu

distinseră alt animal, dar Pascalopol, ținînd bine caii, care sforăiau, începu să strige:

— Măi, care sînteți acolo?

Un glas se auzi ca de pe lumea cealaltă:

— Aici sîntem, boierule.

În curînd, printre bivolii mai risipiți dinspre margine, se ivi călare, cu un băț în mînă, un om aproape gol, cu pielea tot așa de neagră și de mînjită de noroi uscat ca și a bivolilor. Degetele picioarelor atîrnînd fără scări erau îmbrăcate într-o coajă de tină. Noroiul în care intrase i se lipise în țurțuri de perii fluierelor. Sudoarea îngroșată cu colb îi brobona fruntea adăpostită sub o pălărie mică, ardelenească, foarte unsuroasă și semănînd cu tichia lui Mercur. Părea Hermes însuși, rătăcit prin nămoluri, cu caduceul rupt.

— Tu ești, măi Lepădat? zise Pascalopol. Unde îi duceți?

— D-apăi îi mînăm mai sus, la jgheaburi!

— N-ați pierdut nici unul?

— Ba nu, numai pe doi i-am lăsat la ocol, că-s răi tare, tune dracu-n pielea lor. Nu trag de loc la jug!

— Să-i trimiteți la iarmaroc, să-i vîndă.

Pascalopol dădea porunci liniștite, hotărîte, și Felix admiră ținuta lui de stăpîn al cîmpurilor și vitelor. Otilia țipă deodată, fiindcă un bivol, indus în eroare de rochia ei albă, își apropiase fălcile lungi și păroase, mirosind-o cu înclinarea de a o rumega. Pascalopol îl lovi cu biciușca peste bot și vita se trase înapoi năruindu-se peste celelalte. Și unul din caii de la brișcă necheză la vederea ciurdarului. Turma se scurse încet, ca o lavă groasă, ridicînd un fum gros de praf, și reconstitui de cealaltă parte a cîmpului acea tîrîre colboasă. Pascalopol dădu bice cailor și brișca porni.

— Pascalopol — întrebă Otilia (Felix observă familiaritatea) — la ce servesc bivolii? De ce sînt aşa urîţi?

— Sînt buni la jug — răspunse moşierul — au putere mare.

Cîmpul cel negru, semănat cu smocuri de buruieni, începu să se coloreze din nou. Reapărură lanurile lungi, dar de data asta bine tăiate, unele albicioase, cu ovăzuri, altele verzi, cu porumb. Printre ele, fîşii subţiri şi lungi de un verde-închis arătau lanuri de cartofi. Pătrate mari cu mirişti şi altele cu trifoi geometrizau întinsul chilim. Fundul zării se întunecase şi se putea ghici o pînză deasă de sălcii din care ieşea un mic fruct sclipitor.

— Acolo e biserica, arătă Pascalopol cu biciuşca.

Cu cît se apropiau de lanuri, cu atît mirişti le şi fîneţele se împestriţau. Toată pînza era stropită cu albăstrele, sau cu galbene flori de sunătoare. Otilia nu mai înceta de a arăta cu mîna în dreapta şi în stînga, pretinzînd a distinge o floare dintr-un miliard. Cîteva berze îşi plimbau paşnice picioarele înalte. Pascalopol opri brişca, înnodînd hăţurile în jurul manivelei de frînare, şi coborî jos, unde începu să adune, cu fruntea brobonată de sudoare, albăstrele pentru un buchet. Felix se dădu şi el de partea cealaltă şi începu să culeagă flori. Cînd se apropie de brişcă, văzu că, din partea opusă, Pascalopol venea cu un buchet gros, pe care-l depuse apoi în braţele Otiliei. Felix se pregătea să întindă şi el pe al său Otiliei, care nu-l vedea, dar un amestec de sentimente îl opri. În faţa moşierului, gestul lui părea inutil şi totodată o concurenţă puţin amabilă din partea unui invitat tolerat. Felix lăsă buchetul să-i cadă lîngă roata trăsurii.

— Tu n-ai cules nimic? îl întrebă Otilia cînd brişca pornise.

— Sînt frumoase numai pe cîmp — răspunse el — e păcat să le rupi.

După vreo doi kilometri, Felix văzu că pînza de salcîmi se alcătuia din mai multe perdele lungi, destul de depărtate una de alta. Două rînduri fură trecute, şi, deodată, într-un sistem de lanuri bine tăiate, apăru în mijloc un grup de clădiri distribuite în două zone pătrate. Din cauza iluziei de şes, construcţiile păreau enorme, adevărate fortăreţe. Pătratul din stînga era făcut din ziduri înalte cu acoperiş ţuguiat de ţiglă, cel din dreapta, mult mai spaţios, era o livadă mare, împrejmuită cu mari uluci sprijinite din loc în loc de stîlpi de zid. Brişca o luă în direcţia grupului roşu, apoi, ocolindu-l, se-ndreptă spre livadă, care se zărea aşternută pe jos cu un covor de iarbă, şi se întoarse spre capătul cel mai din afară al pătratului verde, unde se vedea o poartă mare de zid. Trecu poarta şi se aflară pe o alee bătută cu pietriş mărunt, cu stîlpi scurţi de piatră de o parte şi de alta, în fundul adînc al căreia răsări pridvorul cu boltă al unei mari case albe. Caii zvîcniră mai repede, şi curînd brişca se opri în faţa unor scări. Pascalopol sări jos şi, făcînd o mică reverenţă, zise:

— Fiţi bineveniţi pe domeniile mele.

Otilia se ridică să sară şi, cum Pascalopol aştepta cu braţele întinse spre ea, îşi dădu drumul, realizînd astfel o scurtă îmbrăţişare, pe care moşierul încercă a o mai prelungi. Ca să atenueze puţin această plăcere evidentă, Pascalopol, rămas în urmă, luă de braţ pe Felix şi-l conduse pe scară în sus.

— Vezi dumneata — îi zise — aici este, pentru un tînăr, o şcoală de energie. Vei profita.

Pascalopol dădu invitații pe mîna unei bătrîne servitoare, ca să se curețe de praf și să se spele, și dispăru pentru un sfert de ceas. Cînd se adunară din nou în sala de la intrare, Pascalopol era îmbrăcat într-un costum de oraș. Le arătă casa. Aceeași căutare din apartamentul de la București se regăsea și aici, într-un chip mai rustic. Doi pereți ai sălii erau acoperiți cu două mari șaluri de cașmir, arme numeroase vechi erau presărate peste tot, de tavanul de grinzi atîrnau candelabre cu lumînări de ceară. O vitrină mare conținea pe un rastel numeroase puști de vînătoare. Alături de sală era o cancelarie de moșie, simplă și ordonată. În cealaltă parte se găsea sufrageria. Aceste încăperi dădeau înspre prispa de intrare. Pe o ușă din fundul sălii ieșiră într-un geamlîc ce privea în direcția pătratului cu șuri. Pe acesta se aflau ușile a numeroase alte odăi. Pascalopol le arătă o odaie cu mobilă veche de nuc, care, spunea el, aparținuse mamei sale și rămînea mereu nelocuită. O cameră spre un capăt al coridorului fu destinată lui Felix, alta, la capătul opus, Otiliei. Amîndouă erau mobilate cam în același chip, sumbru, masiv și cu o solemnitate rustică, pe care o accentuau grinzile de lemn. Cei trei se întoarseră în sală. Otilia, care o luase înainte, deschisese dulapul cu puști și pusese mîna pe cea mai plină de arabescuri. Într-o clipă, Pascalopol fu lîngă ea, cuprinzîndu-i cu putere brațele.

— Domnișoară Otilia, trebuie să fii mereu supravegheată. Puștile le ții totdeauna încărcate.

Felix nu notă atît primejdia, cît îmbrățișarea lui Pascalopol.

Moșierul îi invită în sufragerie. O masă lungă se întindea aproape de la un capăt la altul al odăii, cu

două bănci laterale. Masa şi băncile, din blăni groase de stejar, erau lucrate în stil ţărănesc, cu încheieturi de aşchii. Cuiere de lemn şi blidare acopereau pereţii de jur împrejur, pline de căni şi bliduri ţărăneşti de toate tipurile. O mare plită ţărănească cu cuptor, într-un colţ, avea un rost mai mult decorativ. Marginea de sus a cuptorului era ticsită cu căni albastre de format mai mare, iar plita însăşi slujea de bufet. În sfîrşit, lungi culmi roşii atîrnau de cele două grinzi laterale ale tavanului. O pînză de in gros era aşternută numai într-un capăt al mesei. Pascalopol şi Otilia se aşezară alături pe o bancă, iar Felix, pe cealaltă dimpotrivă. În loc să aştepte mîncarea, Otilia muşca dintr-un măr mare, găsit pe o tipsie încărcată cu fructe, gustînd suplimentar cîte un bob de strugure şi cîte o prună.

— Domnişoară Otilia — o mustră Pascalopol — iar nu eşti cuminte. Ai să te-mbolnăveşti!

Otilia făcu semn că nu, cu gura plină, şi, întorcîndu-se, se aşează călare pe bancă, cu faţa spre Pascalopol.

— Ce păcat că nu e aici cocoana Aglae, să te vadă, zise acesta.

— Cocoana Aglae, pe cît am văzut — observă Felix, mai mult rîzînd — nu are ochi prea buni pentru Otilia, şi mi se pare că nici pentru mine.

— Nu, confirmă Pascalopol, foarte serios. Într-adevăr, cocoana Aglae nu cultivă prea mult virtuţile creştine. Însă dumneata, domnule Felix, eşti un om cu desăvîrşire independent, şi nu văd ce conflicte ai putea avea cu ea. Cu domnişoara Otilia (Pascalopol se întoarse ocrotitor către fată şi părea a vorbi numai pentru ea), se schimbă puţin chesti-

unea. E ceva mai delicat. Dar vom lua măsuri, trebuie să luăm măsuri. Am şi vorbit cu Costache. El e un om cam slab, cu ciudăţeniile lui, dar bine intenţionat, te asigur că e bine intenţionat. Nu-l slăbeşte cocoana Aglae. În sfîrşit, vom vedea, îţi voi spune eu mai pe larg unele lucruri. Şi cînd te gîndeşti (făcu Pascalopol un gest de reproş amical) că toate astea ar putea să nu te mai intereseze, că eu...

Oricît s-ar fi silit Felix să nu participe la convorbire, faţa lui exprima jena de a nu pricepe despre ce vorbea anume Pascalopol. Acesta tăie fraza şi, smulgînd un măr de la gura Otiliei tocmai cînd slujnica aducea castronul cu supă, îl aruncă pe un blid ardelenesc de pe masă.

— Produce mult o moşie? întrebă Felix, numai ca să spună ceva.

— Produce, fireşte — răspunse Pascalopol tehnic — dacă o exploatezi raţional. Eu cultiv îndeosebi oleaginoase, cu comenzi anticipate din Anglia. Culturile specializate sînt mai rentabile. Pentru asta e nevoie însă de inventar şi de mînă de lucru selectă. Trebuie să-ţi mărturisesc că cu ţăranii de pe aici nu prea fac treabă; de aceea vei vedea pe moşie foarte mulţi ardeleni. Am şi cîţiva nemţi, unguri, chiar şi italieni, asta pentru anume specialităţi. Grădinăria o fac cu bulgari şi cu sîrbi. După o bună exploatare, toamna tîrziu, sînt în măsură să export, şi atunci mă duc să-mi ridic banii de-a dreptul în străinătate, la o bancă unde mi se face un cont. Am şi eu dreptul să mă recreez.

— Cum aş vrea să merg în străinătate! se văită Otilia.

Pascalopol puse mîinile cu devotament la piept şi zise:

— Domnişoară Otilia, porunceşte. Am de la moş Costache învoirea să te răpesc oricînd.

Otilia nu răspunse la această propunere, deviind chestiunea.

— Ai cai la moşie, pot să devin amazoană?

— Este, este, cum să nu, îţi rezerv unul cu totul blînd.

— Eu — zise Felix — n-am altă dorinţă decît să dorm în fîn. Am stat numai cîteva ceasuri într-o şură, la o excursie, şi de atunci otava mi se pare cel mai bun culcuş.

— Şi eu — sări Otilia — vreau să merg în şură, trebuie să fie foarte nostim.

— O, de asta să n-ai nici o grijă — o linişti Pascalopol — fîn avem destul. Însă, sper că nu vei dispreţui odaia pe care ţi-am pregătit-o. Ştii c-avem şi un pian, ceea ce n-are şura...

— Pascalopol — admiră Otilia pe moşier — totdeauna ai fost *chic!*

— Dumneata — zise Pascalopol lui Felix — după ce te odihneşti, te poţi plimba pe moşie. Dau ordin să-ţi dea o brişcă, dacă vrei, îţi dau chiar un cal cuminte... nu te teme... Îţi dau ş-o călăuză... aci devii numaidecît călăreţ.

Felix mulţumi, rezervîndu-şi să se gîndească, însă nu putu să nu remarce că Pascalopol îi făcea un program deosebit, izolat de al Otilici. Asta îl indispuse, fiindcă aici i se părea locul cel mai bun de a se apropia mai mult de Otilia. Pascalopol le recomandă să se odihnească un ceas după-masă, pînă ce el pune puţin la cale treburile moşiei, şi, luîndu-i pe amîndoi de braţ, îi scoase în coridor. Felix fu condus la odaia lui, dintr-un capăt.

— Acum — zise Pascalopol Otiliei — să te duc şi pe dumneata!

Cînd însă, puțin mai tîrziu, Felix aruncă ochii pe fereastră, văzu că Otilia, departe de a fi în camera ei, se plimba în fundul livezii care despărțea conacul de pătratul șurilor, la braț cu Pascalopol. Acesta părea să rîdă foarte voios și-și apropia pe cît putea în mers obrazul de al fetei. Felix simți o mare ciudă. Sentimentul că Otilia este o ființă destinată să urmeze foarte de aproape propria lui cale crescuse mult în ultima vreme. Ar fi voit să fie foarte bogat, să fie major, să ia pe Otilia sub ocrotirea lui și să-i ofere tot ce-i oferea cu atîta ușurință moșierul. Își propunea să facă tot ce-l sfătuia Otilia, să ajungă un medic celebru, în sfîrșit, orice, dar ilustru. Pe o masă lîngă fereastră se aflau o călimară și cîteva foi de hîrtie. Felix se așeză și începu să scrie caligrafic, privind de departe pe Otilia:

« Otilia, Otilia, Tilia, Tili. »

Pe la ora șase toți se reîntîlniră. Pascalopol își reluase ținuta de moșie, dar cu alt costum, cărămiziu, și aștepta în pridvor, în vreme ce trăsura era și ea trasă prin preajmă.

— Vreau să te plimb puțin pe moșie — zise Pascalopol către Otilia — cred că te-ai odihnit de ajuns.

Otilia își schimbase și ea rochia și nu părea de loc să fi dormit.

— Dar tu, Felix, nu vii cu noi? întrebă oarecum surprinsă.

Felix își aminti propunerea izolată a lui Pascalopol din timpul mesei și făcu un gest de rezistență.

— O — zise Pascalopol către Felix — mă iartă, credeam că ai fost singur. Brișca te aștepta. Desigur că poți să vii și dumneata.

Acest « poţi să vii şi dumneata », tolerant, jigni puţin pe Felix, căruia totuşi o rezistenţă prea accentuată i se păru nepoliticoasă, ostilă, fără rost în casa unui om străin. Se urcă deci în brişcă şi el. Caii porniră pe aleea de la intrare, ieşiră pe poartă şi, ocolind livada, se-ndreptară spre celălalt pătrat. Aci se aflau şiruri de grajduri şi coşare de vite, depozite pentru unelte, case pentru argaţi, totul astfel aşezat încît la zăvorîrea porţii celei mari curtea să rămînă închisă. Fiecare grajd se compunea din două compartimente laterale de zid pentru vite, un şopron central pentru căruţă şi un pod pentru fîn acoperit cu ţiglă şi de o înălţime considerabilă. Şopronul se încuia pe dinăuntru cu o poartă. Oamenii puteau ieşi însă spre cîmp printr-o uşă pătrată şi cu prag înalt, care se încuia noaptea, şi prin care, din cauza micii dimensiuni, nu se putea scoate nimic. În schimb, cîmpul nesfîrşit era tăiat de uşă ca de rama unui tablou, încît priveliştea avea un aer de artificiu. Otilia vru cu orice chip să se urce într-un pod cu fîn, spre veselia sfioasă a ţăranilor. Nimerise scara tare, cu trepte de nuia groasă de alun, care se afla înăuntrul şopronului pentru căruţe, şi se urcă repede, invitînd şi pe ceilalţi:

— Pascalopol, nu vii? Hai, te rog, vino!

Pascalopol se arătă însă puţin contrariat de această invitaţie şi se scuză. Otilia apăruse în fereastra podului şi făcea de acolo semne de delicii.

— Felix, suie-te să vezi ce fîn moale!

Moşierul, nemaigăsind alt chip de a fi pe placul Otiliei, făcu semn lui Felix să se urce.

— Vai, ce stoguri se văd pe cîmp! Ale cui sînt?

— Ale mele sînt, zise Pascalopol, obidit.

— Să mergem, să mergem! țipă Otilia și coborî numaidecît.

Trăsura ieși din patrulaterul șurilor și o luă pe cîmp, pe un drum indicat de roțile căruțelor. Între două linii paralele pînă la o distanță considerabilă și depărtate între ele cam cu o sută de metri, se întindea un loc de fîneață, de pe care iarba fusese cosită, uscată și adunată în stoguri pe marginea fînețiii. Stogurile aveau forma unor sofale pentru uriași și se aliniau într-o procesiune lungă. Otilia ceru lui Pascalopol să oprească și începu să alerge de la un stog la altul, chibzuind cum să se urce.

— Pascalopol — imploră ea — hai să ne urcăm, fă-mi plăcerea asta.

Pascalopol, silit să alerge, își ștergea sudoarea de pe frunte.

— Domnișoară Otilia — zise el cu o umbră de ironie — la vîrsta mea nu mă mai urc pe stoguri. Să se suie domnul Felix.

Felix, atras de nebunia Otiliei, se urcă într-adevăr pe urmele fetei, care se cățărase cu mîinile și cu picioarele. Pascalopol aștepta jos, vădit încurcat, în vreme ce Otilia, cu mîna streașină la ochi, ca un general, făcea de sus observațiuni:

— Vai, ce de mai sînt!

— Pentru Dumnezeu — glumi Pascalopol — n-ai de gînd să te urci pe toate stogurile!

Otilia nici nu-l auzise, ci continua:

— Ce se vede, Pascalopol, acolo în fund, lucios, unde sînt pomi?

— E un helești!

— Un helești? Auzi, Felix? Un helești! Hai să mergem!

Pascalopol urcă, luînd aere de martir, în brișcă, împreună cu ceilalți doi, și porniră. Ieșiseră din raza culturilor, și acum se vedea ceva surprinzător. Pămîntul scăpat de strînsoarea vegetației era negricios și colbos, încît caii intrau cu picioarele în el ca-ntr-un lichid fumegător. O perdea groasă și scundă de sălcii se rezema în jos pe orizont, și din cauza netezimii solului toată întinderea avea înfățișarea unui smîrc, cu deosebirea că adevăratul heleșteu era mai întunecos și lucios. Smocurile rare de buruieni înfipte ca niște gheare întoarse în sus semănau cu ierburile din iconografia bizantină. Și, ca și acolo, un soare uriaș de aramă se lăsa înroșit pe zare. Priveliștea era sinistră și grandioasă. În apropierea heleșteului, pămîntul începu să se înnoroieze și să se crape în cîteva mici rîpe. Apa se întindea neagră, liniștită, sprijinindu-se în fund pe un pîlc de sălcii și, la margini, pe păpuriș tăiat asemeni unei perii. O bună parte din suprafața apei era presărată cu cotoare retezate de trestii și chiar cu trunchiuri de copaci, de unde se vedea că apa se întinsese cu mult peste albia ei veche. Părea că aici fusese o stațiune preistorică pe palafite, din care nu mai rămăsese decît pilonii. O spumă groasă, băloasă ruina toată fața apei verzi, și un miros pătrunzător de lintiță umplea aerul. Dinspre sălcii, cîteva bivolițe și vaci înaintau pînă la pîntece în apă, supravegheate de un copil gol, cu abdomenul prea umflat. Un muget răsună prelung din depărtare, și din băltoacă îi răspunseră, cu tonuri scurte de flaut, broaștele. Era o apă mocnită, smîrcoasă, cum apare uneori în visele grele în care adormitul se cufundă mereu în nămoluri universale și nu scapă de ele decît zburînd pe deasupra. Un om venea de undeva, de-a lungul bălții, cu o coasă pe umăr.

Umbros, deşirat, cu faţa suptă, împăroşată şi ceroasă, părea însăşi Moartea. Otilia voia să guste şi aici senzaţiile apei şi se pregătea, spre spaima lui Pascalopol, să-şi scoată ciorapii, cînd un om călare se îndreptă spre grupul celor trei, ridicînd furtuni de praf.

— Ce s-a-ntîmplat, Ciucene?

— Au venit domnii de la Societatea pentru asigurări şi vă aşteaptă!

— Ah — făcu Pascalopol agasat — tocmai acum!

După o scurtă chibzuire, moşierul lăsă pe cei doi în paza omului şi, încălecînd pe calul acestuia, porni în trap spre curte.

Otilia nu-şi părăsi gîndul dintîi şi, scoţîndu-şi ciorapii, intră în apă cu picioarele ei subţiri.

— Îmi place Pascalopol — zise ea ca pentru sine — în lume e un om încîntător, păcat că nu vrea să se urce în şură.

Otilia îşi ridicase rochia pînă la genunchi şi înainta pe latura cea mai dulce a heleşteului, îndemnînd şi pe Felix cu atîta insistenţă, încît acesta îi făcu pe plac şi, descălţîndu-se, intră şi el în apă. Omul de lîngă brişcă le semnala zîmbind locurile neprimejdioase.

— Cînd e cald tare — zise el — şi nu e tulbure, apoi vine lumea şi se scaldă.

Otilia făcu un astfel de gest, că Felix se sperie că avea de gînd să se dezbrace spre a se scălda. Era însă prea tîrziu, se întunecase de-a binelea şi trebuiră să se-ntoarcă, lăsînd în urma lor corul de flaute acvatice.

Masa de seară decurse într-o atmosferă apăsată, fiindcă luau parte la ea trei indivizi necunoscuţi, cu care moşierul avea treburi în vederea asigurării de incendiu şi inundaţii a unor magazii cu cereale,

deşi dorinţa lui vădită era de a sta de vorbă în toată tihna cu Otilia. Indivizii întrebau şi vorbeau numai în legătură cu afacerile lor. După masă, Pascalopol, scuzîndu-se cu o privire plină de înţeles, intră cu cei trei indivizi în cancelarie, unde se iscă o discuţie de specialitate, încordată.

— Felix — zise Otilia tînărului, luîndu-l de braţ — hai să mergem la stoguri.

Şi, fără a mai aştepta răspuns, făcînd numai un semn lui Pascalopol din pragul cancelariei, trase de mînă pe Felix spre ieşire. Livada prin care trecură era înecată în întuneric ca un cimitir, cîmpul însă era luminat de lună, şi, cînd scăpară de împrejmuirea şurilor, clăile de fîn apărură ca nişte mari monumente funerare. Otilia, nerăbdătoare, o luase înainte, şi Felix auzi numaidecît o fîşîitură de fînuri uscate, urmată de strigătul: « Aici, aici ». Capul fetei apăru pe o claie, aureolat de lună. Felix şi Otilia se culcară pe spate cu mîinile sub cap şi priviră cerul. Se auzeau numai lătrături de cîini, unele apropiate, altele pierdute în depărtări, şi ţîrîitul multiplu al greierilor. Urechea nu percepea la început decît un scîrţîit confuz, apoi începea să desfacă ţîrîiturile în infinitele lor componente, distingînd semnale şi răspunsuri, întreruperi, tonuri felurite. Un glas părea că răsare chiar în apropierea urechii, altul răspundea înăbuşit din centrul pămîntului. Ţîrîitura curgea cu monotonia tictacului unui ceas, neobservată prin obişnuinţă, huruitoare prin prea multă atenţie. Ca printr-o ocultă corespondenţă, pulberea de stele de pe cer îşi schimba ţesătura mereu, aşa cum şi-o schimbă o spumă fină de săpun care se topeşte. Unele stele luceau mai repede, altele se stingeau, şi mişcarea continua mereu, ca o fierbere. Lipsiţi de viziunea pămîntului, cei doi se simţeau plutind

în aer ca pe o navă. Sufletul lui Felix se umplu de o liniște sfîntă, de un sentiment de totală desfacere de pămînt. În această navigație aeriană luase însă și pe Otilia. Fata contempla alături cerul și, fiindcă tăcea îndelung, Felix crezu că adormise. Deodată, căutîndu-i mîna, Otilia zise:

— Ce-ai zice dacă am cădea deodată în cer? Nu ne-am mai opri.

Felix înțelese punctul de vedere al Otiliei. Cum ședeau pe spate, aveau senzația că sînt aplecați spre concavitatea cerului.

— Atunci Pascalopol — continuă Otilia gîndul ei — ar rămîne pierdut în urma noastră.

— Nu mi-ar părea rău — zise Felix — deși recunosc că e un om foarte de treabă.

— Nu-l poți suferi? Dar n-ai motiv pentru asta. Bietul Pascalopol, el e așa de modest!

— Crezi? Am impresia că e indispus. Încep să mă căiesc că am venit.

— Ți s-a părut că e indispus? Nu-mi vine să cred. De altfel am să-l descos eu. În orice caz te asigur că nu din pricina ta, fiindcă te stimează, și-apoi tu...

Felix înțelese: « ...și-apoi tu nu reprezinți nici o primejdie ».

— Otilia — își luă inima-n dinți Felix — îmi pare bine, dar într-un fel și rău că am venit și aici, și la voi!

— De ce? întrebă simplu Otilia, fără să se-ntoarcă, cu ochii mereu la cer.

— Fiindcă... fiindcă m-am obișnuit cu tine, și încep să mă tem că voi rămîne iarăși singur.

— Ți-e frică să nu fug cu Pascalopol? Ipoteza aceasta n-ar fi cu totul exclusă. Pascalopol e un om

care merită o astfel de bucurie, însă nu vreau să-l părăsesc pe papa, şi prin urmare nu te las nici pe tine.

— Dacă n-ar fi moş Costache, ai fugi, va să zică! O fată ca tine poate să iubească un om cu mult mai în etate?

— Nu m-am întrebat serios asta, dar înţeleg ce vrei să spui. Însă ce tînăr de vîrsta mea îţi închipui că m-ar iubi pe mine aşa cum sînt? Sînt foarte capricioasă, vreau să fiu liberă!

Felix ar fi voit să spună: «Eu!» însă nu îndrăzni.

— Aş voi odată să-ţi vorbesc multe — se mulţumi el să zică — dacă vei putea să m-asculţi.

— Te voi asculta! răspunse la fel de simplu Otilia, care în tot acest timp îşi ţinuse mîna pe mîna lui.

Un cîine începu să latre violent, apropiindu-se, şi un glas bărbătesc se auzi strigînd în noapte: «Hei, domnişorilor, acolo sînteţi?» Felix şi Otilia se dădură jos şi, răspunzînd la apel, se-ndreptară aproape alergînd spre curte. Cînd se arătară, ţinîndu-se de mînă, în faţa pridvorului, Pascalopol şedea gînditor la o măsuţă. Părea trist.

— V-am aşteptat la cafea — zise el — poftiţi! Eu, la moşie, nu prea pot fi un tovarăş agreabil pentru nişte oameni tineri!

Otilia sări pe marginea scaunului lui Pascalopol şi începu să îndrepte gulerul acestuia.

— De ce spui astfel de lucruri? Am plecat numai puţin, ca să poţi vorbi în tihnă. Nu te preocupa de noi.

Pascalopol luă mîna Otiliei şi o sărută.

Totuşi, zile întregi Pascalopol fu absorbit de treburile moşiei, şi cei doi invitaţi rămaseră de

capul lor. După vreo două săptămîni, moşierul fu chiar silit să plece la Bucureşti pentru două zile. În timpul acesta, Otilia, urmată orbeşte de Felix, născocea tot soiul de distracţii, izbutind să capete colaborarea binevoitoare a oamenilor de la curte. De o cracă groasă orizontală a unui nuc bătrîn legase un leagăn în care se dădea în picioare, fluturîndu-şi fusta şi părul. Intra în toate şurile şi dormea în fîn. Nu se lăsase pînă ce nu se scăldase în heleşteu, gonind pe Felix ceva mai departe. Dar petrecerea de predilecţie o constituia un soi de cavalcadă specială. Argatul de la grajduri le dăduse doi cai mai ciolănoşi, pentru tracţiune grea, un fel de cai normanzi mai zvelţi, care se lăsau încălecaţi cu blîndeţe şi fără şea, ducînd pe călăreţi încet, la o simplă bătaie cu palma pe spinarea lor. Cei doi, supravegheaţi la început de argat, se dedaseră binişor la acest sport şi colindau singuri moşia. Însă Otiliei îi venise alt gust: să se urce chiar pe calul lui Felix. Calul, masiv, suportă fără obiecţie îndoita greutate, şi astfel oamenii văzură, crucindu-se, noua arătare, un cal purtînd în spinare un bărbat şi o fată, care stătea în faţă, lîngă coamă, băieţeşte, cu fluierele picioarelor scăpate de sub rochie. Otilia găsea că acesta e sportul cel mai *chic*.

— Simt nevoia — îi mărturisi într-o astfel de cavalcadă Felix — după atîta singurătate, să iubesc pe cineva, să am o tovarăşă . . . nedespărţită.

— Felix — îi răspunse Otilia — eşti încă prea tînăr. Tu nu trebuie să te gîndeşti la iubire înainte de a-ţi face o carieră strălucită. Iubirea — măsură ea vorba — e un cuvînt mare, dar apoi vezi că singură n-ajunge. Dacă un tînăr ar avea

răbdarea şi bunătatea lui Pascalopol, cum l-aş iubi!

— Pascalopol e şi bogat, observă fără nici o intenţie ironică Felix.

— O, nu pentru asta — protestă Otilia — însă e adevărat că numai un bogat ca el poate să fie generos şi gata de-a face unei femei orice capricii. Eu am un temperament nefericit: mă plictisesc repede, sufăr cînd sînt contrariată.

— Va să zică — cugetă tare Felix — ca să fiu iubit va trebui neapărat să devin bogat?

— Poate că da, deşi nu-i de ajuns. Papa, să ştii, e foarte bogat, şi-l iubesc mult, însă nu poate să facă fericit pe nimeni. Mama a murit de supărare.

Pascalopol aduse de la Bucureşti ştiri neprevăzute. Stănică se căsătorise de două săptămîni, adică numaidecît după plecarea Otiliei. Toate formalităţile le avea de mult îndeplinite, amînase doar sistematic solemnitatea, pentru a constrînge pe Simion să-i acorde zestrea cerută. Lucrul se putuse deci face repede şi într-un « cerc intim ». Dar pe dată ce formalitatea civilă fu îndeplinită (aceea religioasă fu respinsă ca prejudecată învechită), Stănică şi Olimpia se năpustiră asupra casei căpătate drept dotă şi vrură să intre în stăpînirea ei numaidecît. Casa era însă închiriată, şi, cu drept cuvînt, chiriaşul nu consimţise să se mute înainte de Sfîntul Dumitru. Stănică deveni agresiv, îl ameninţă, îi găsi viţii de executare a contractului, îi trimise somaţii în numele Aglaei, care, plictisită, se-nvoi cu chiriaşul, plătindu-i o despăgubire, şi acesta, în sfîrşit, permise familiei Raţiu să pună stăpînire pe proprietăţile ei. Cei doi n-aveau însă nici o mobilă. Olimpia de o parte şi Stănică pe de alta începură să jefuiască amabil pe

Aglae, Simion şi Aurica, linguşindu-i şi sîcîindu-i. Stănică pretinse că nu poate înţelege un cămin fără un document cît de neînsemnat că era ginerele unui artist aşa de mare ca Simion. Îi « smulse » cîteva tablouri, pe care apoi le aruncă în pod, cerînd însă cele trebuitoare mobilării unei săli vrednice de aceste comori. Aglae le dădu tot ce putu. Soţii Raţiu, nepăsători acum de posibilele reacţii ale lui Simion, veneau cu îndrăzneală, aproape în fiecare zi, şi se invitau la masă. În astfel de împrejurări, copilul, numai de două luni, fu cu totul părăsit. Uitat în odaie cu uşa închisă, dar cu un geam de sus deschis, copilul se zbuciumase, poate cu febră, şi căzuse jos din patul neîngrădit. Plin de contuziuni, muri repede. Olimpia primi lovitura cu mult calm, aproape ca o uşurare, Stănică însă păru desperat. Sosi cu părul vîlvoi în casa Aglaei, repetă scena inimii slăbite, notifică la toţi că existenţa lui era zdrobită. Aurel fusese cel mai inteligent copil de pe lume şi prevestea de pe acum o carieră strălucită. Stănică povestea fel de fel de dovezi de precocitate, pretinzînd că limbajul însuşi se manifestase la copilul său. Refuză să se scoale de pe pat, sfătuind pe toţi să se ducă să ajute pe Olimpia, care este tot aşa de doborîtă, şi mărturisind că, fără ajutorul altora, el nu va fi în stare nici măcar să înmormînteze mortul. Într-adevăr, nu făcu nici el, nici Olimpia nici un gest serios în direcţia asta, încît cheltuiala căzu în spinarea familiei Tulea. Stănică ceru chiar bani să comande monument copilului fără pereche, şi Otilia bănui că Pascalopol însuşi fusese supus unei taxe. La înmormîntare, Olimpia fu nepăsătoare, plictisită, Stănică însă plînse cu hohote, cîştigîndu-şi simpatia femeilor care se găsesc mai tot timpul prin cimitire. Pascalopol arătă celor doi un număr din

Universul, în care se citea la coloana anunţurilor mortuare această compunere patetică:

†

De-a pururi sfîşiaţi sufleteşte, plini de revoltă în contra cerului nemilos: Stănică şi Olimpia Raţiu, părinţi; Simion şi Aglae Tulea, bunici; Aurica Tulea, mătuşă; precum şi familiile înrudite: Giurgiuveanu, Mărculescu, Sima au nemărginita durere de a vă anunţa ridicarea la ceruri a unicului lor fiu

AUREL RAŢIU
(Relişor)
în vîrstă de două luni

răpus de o îngrozitoare boală, care a istovit trupuşorul lui mic, lăsînd pe tăticu şi mămica lui fără nici un sens în viaţă. În curînd vor fi şi ei lîngă tine, îngeraş scump!

Trista solemnitate a înmormîntării va avea loc etc., etc. Toţi cei care l-au cunoscut şi preţuit sînt implorați să asiste.

Otilia zîmbi puţin, apoi, devenind serioasă, zise:

— De Stănică ăsta am avut repulsie chiar de la început. Îl cred capabil de orice şi mă tem de el. Papa e slab, cum îl ştii, n-ar trebui să-l primească în casă prea des.

— Împărtăşesc în totul impresia dumitale, domnişoară Otilia, şi am făcut ce am putut să deschid puţin ochii lui moş Costache. Cocoana Aglae şi Stănică, iată o tovărăşie primejdioasă.

Aşa vorbi Pascalopol, trăgînd rar cîte un fum de ţigară. Felix nu-şi putu da seama cam ce pericol putea reprezenta, pentru Otilia, Stănică. Întîmplările ce urmară îl întăriră însă asupra dreptăţii aprehensiunilor Otiliei şi ale lui Pascalopol.

Zilele trecură astfel cu mari absenţe ale moşierului şi cu încercări ale lui de a realiza faţă de Otilia atracţiile unui om în stare de orice zburdălnicie. Otilia îl copleşea cu calineriile ei, care strîngeau inima lui Felix, în vreme ce Pascalopol însuşi se adumbrea de uşurinţa mai tinerească cu care acesta se adapta temperamentului fetei. Felix admiră caracterul bun al moşierului, care oscila nesigur între sentimentul erotic şi cel de paternitate, aci detestîndu-i cordial prezenţa, aci luîndu-i cu afecţiune braţul, ca unui fiu mare. Învins de această discreţie nobilă, Felix se prefăcea din ce în ce mai mult că e interesat intens de aspectele cîmpului şi dispărea, lăsînd pe Pascalopol să se bucure în voie de familiaritatea Otiliei, încredinţat pe zi ce trecea că ea nu depăşea marginile unui nevinovat joc de salon. Totuşi, într-o zi, fu, fără să vrea, pricina unei scene pe care o regretă. Otilia voise din nou să meargă călare şi-l invitase s-o ia alături pe acelaşi cal. Trecea astfel mîndră şi veselă prin apropierea curţii, cînd Pascalopol, care nu mai văzuse acest inedit gen de călărie, le răsări înainte.

— A — zise el puţin palid — faceţi cavalcadă matinală.

Felix, care făcu gestul de a-l saluta, se opri, căci îşi dădu numaidecît seama de ridicolul situaţiei. Pascalopol o luă înainte spre grajduri, ca şi cînd ar fi fost în mod special ocupat.

— Mi se pare — observă Felix — că Pascalopol e indispus.

— Aşa mi se pare şi mie, trebui să recunoască Otilia, şi, dîndu-se numaidecît jos de pe cal, o luă repede pe urmele lui Pascalopol.

Felix porni spre grajd. În drum, zări pe Otilia şi pe Pascalopol de braţ, îndreptîndu-se spre curte.

Cel din urmă se arăta cucerit de gingăşiile Otiliei, păstrînd numai resturile unei supărări amuzate.

— Otilia — spuse Felix în aceeaşi zi fetei — eu aş vrea să plec de aici.

— Şi eu cred că e vremea să plecăm, consimţi Otilia.

A doua zi se întorceau la Bucureşti.

VII

Cînd, pe toamnă tîrziu, Felix, acum student în anul întîi la Medicină, se găsi întîmplător în casa Aglaei, Aurica nu uită să-l atragă în punctul ei de vedere.

— Nu-mi explic — insinuă ea — cum poţi dumneata, un tînăr aşa de distins şi de familie bună, să ieşi pe stradă cu o destrăbălată ca Otilia.

— Otilia e foarte cuminte! protestă Felix.

— Nu ştii dumneata toate, se încăpăţînă ea. O vede o lume întreagă hîrjonindu-se cu fel de fel de tineri. Dac-ar şti Pascalopol, care moare după ea!

— Otilia urmează Conservatorul şi are, se-nţelege, colegi cu care stă de vorbă. Nu e nimic extraordinar în asta.

Aurica luă un aer de compătimire:

— Cum vă ameţesc unele nebune pe voi, bărbaţii! Apoi oftă: N-am avut darul ăsta! Poate azi eram şi eu altfel!

Tocmai atunci pică Stănică, din ce în ce mai asiduu în casa Aglaei, cu care părea a se-nţelege foarte bine. Era mai roşu la faţă şi renunţase la orice boală.

— Nu ştiţi noutatea — vesti el tare — acum am aflat-o de la contabilul lui Pascalopol. Pascalopol se logodeşte cu Otilia.

Se produse atunci o reacţie neaşteptată. Aurica se făcu galbenă, apoi începu să tremure din toţi muşchii feţei şi, în sfîrşit, izbucni într-un plîns ridicul, cu sughiţuri ascuţite. Se aruncase pe canapea şi, cu batista la ochi, scîncea. După aceea, comprimîndu-şi faţa, ieşi ca o nebună din odaie şi-şi duse în camera ei, vecină, ecourile plînsului.

— Dar ce s-a-ntîmplat? întrebă Aglae, atrasă de zgomot. Stănică repetă ştirea.

— Proastă eşti tu, Aurico — vorbi Aglae suspinătoarei prin uşa deschisă — să-ţi faci sînge rău pentru o dezmăţată!

— N-am avut noroc, se căină Aurica printre sughiţuri.

— N-ai avut îndrăzneală, fiindcă te-am crescut bine. Dar nici de una ca ea nu s-alege ceva. S-o găsi cineva să deschidă capul lui Pascalopol.

— E de datoria unor oameni de onoare să informeze pe Pascalopol asupra consecinţelor. Trebuie împiedicat şi moş Costache, observă Stănică.

Aglae făcu un gest de dispreţ.

— Costache se uită numai în ochii ei. E în stare, Doamne iartă-mă, de toate năzbîtiile.

Felix ar fi rîs în altă împrejurare de plînsul aşa de naiv invidios al Aurichii. Îl împietrise însă ştirea logodnei Otiliei, pe care o credea adevărată. Comunicînd Otiliei scena din casa Aglaei, aceasta zîmbi dînd din umeri.

— Fleacuri de-ale lor. Nu e nimic adevărat. Acum poţi să-ţi faci o idee de ura lor. În curînd, sînt sigură, o să te vîre şi pe tine în chestiune.

Nu mult după aceasta, feciorul anunţă lui Pascalopol pe domnul Stănică Raţiu. Moşierul făcu o mişcare de plictiseală şi ar fi trimis vorbă că nu e
 acasă, dacă Stănică, venind strîns îndărătul fecio-

rului, n-ar fi pătruns în odaie înainte ca acesta să fi sfîrşit mesajul. Pascalopol întrebă din ochi pe Stănică asupra rostului vizitei, întinzîndu-i o cutie mare de ţigări de foi, dar arătîndu-se mereu preocupat de alte lucruri. Stănică şedea pe marginea scaunului.

— Şi eu şi soţia mea vă păstrăm — începu el — domnule Pascalopol, o recunoştinţă neştearsă pentru generozitatea cu care ne-aţi ajutat atunci cînd am pierdut pe scumpul nostru fiu. De aceea mi-am zis că, oricît sînt la mijloc legături de rudenie, trebuie să răspund şi eu printr-un gest leal şi să vă atrag atenţia asupra unei primejdii. Mi s-a spus că vă logodiţi cu domnişoara Otilia.

Pascalopol întrerupse cu vioiciune:

— Cine ţi-a spus asta? Domnişoara Otilia?

— Nu. Vedeţi, lumea vorbeşte.

Pascalopol se posomorî din nou.

— Domnişoara Otilia — continuă Stănică — este o fată foarte simpatică, dar ştiţi, educaţia ei a fost fatalmente neglijată. Moş Costache e om bătrîn, nu poate s-o supravegheze, n-are interes, în definitiv.

— Pentru ce n-are interes? întrebă serios moşierul.

Stănică îşi pierdu puţin cumpătul.

— Pentru că, cred că ştiţi, poate, Otilia nu e fata lui, e o...

— Domnule Raţiu — observă Pascalopol cu reproş — eşti un om cu cultură, un avocat, nu înţeleg cum poţi vorbi astfel de lucruri. Credeam că vii să-mi spui ceva serios.

— Depinde de cum vedeţi chestiunea. E foarte serios. Otilia e tînără, neexperimentată, azi se întîlneşte c-un tînăr, mîine cu altul, o fată greşeşte uşor. În casa lor stă un student de vîrsta ei, pentru care se pare că are înclinaţiuni... Cumnata mea Aurica

a văzut lucruri decisive, dar, ca domnişoară, s-a sfiit să vă comunice, de aceea am luat eu hotărîrea să vă scutesc de o decepţie. Înţelegeţi, un om mai în vîrstă, chiar bogat, nu poate lupta cu temperamentul aprins, poate prea aprins, al unei fete de nouăsprezece ani.

Pascalopol lovea nervos în birou cu coada unui cuţit de tăiat hîrtie.

— În definitiv, cu ce scop îmi spui toate astea? întrebă el, ridicîndu-se.

— Le spun... ca să vă servesc, din recunoştinţă, pînă nu e prea tîrziu.

— Îţi mulţumesc — zise scurt Pascalopol — acum sînt ocupat.

Şi trecu în altă cameră, încuind uşa după sine. Stănică mai rămase puţin pe scaun, examinînd suprafaţa biroului. Luă în mîini o carte de vizită, o hîrtie scrisă la maşină, un plic cu antet, le examină şi le puse la loc, apoi scoase din cutie două ţigări de foi şi se ridică. La uşă se opri, şi, răzgîndindu-se, se întoarse şi mai luă încă două ţigări.

Pascalopol, întors de la moşie, îşi reluase de mult obiceiurile şi, fără a-şi exagera primejdiile din partea lui Felix, venea aproape în fiecare zi la moş Costache. În seara aceasta nu veni. Pe faţa Otiliei, Felix citi o umbră de preocupare. A doua zi, Otilia ieşi în oraş. Întors de la Universitate, Felix o găsi stînd turceşte pe sofaua ei, cu genunchii strînşi în braţe şi cu bărbia rezemată pe genunchi.

— Sînt foarte plictisită! Aş vrea să fug undeva, să zbor. Ce bine de tine că eşti liber! Aş vrea să fiu băiat.

— Nu vrei să-mi spui ce ai? o întrebă Felix, blînd.

— Nimicuri, niște mizerii, de ce să le mai știi și tu. Atîta îți spun, că vreau să plec de aici.

Felix se îngrijoră din nou.

— Unde vrei să pleci?

— Oriunde. Și cu tine aș pleca.

— Otilia — se exaltă Felix — fac pentru tine tot ce-mi spui. Știi că am oarecare venit, o casă, vei fi... sora mea, dacă vrei așa.

Otilia începu să zîmbească și mîngîie matern și cu vîrful degetelor subțiri obrazul lui Felix.

— Sînt o nebună, Felix, nu trebuie să te iei după mine. Tu nu ești încă major, deși papa ne-ar da voie să facem orice năzbîtii, să ne așezăm și-n lună. Însă ar vorbi lumea pe seama ta. Tu trebuie să fii liber, să muncești. Altfel îți ratezi cariera. Am să-l rog pe papa să se mute de aici.

Otilia se ținu de cuvînt și, copleșind pe moș Costache cu mîngîieri, începu să-l roage:

— Papa, să ne mutăm de aici, te rog, ai unde. Felix e prea departe de Universitate, și ar avea nevoie de o cameră mai bună, să-și primească colegii. Și eu mă duc greu la Conservator. Ai casa din strada Știrbey-vodă. Doar Felix plătește.

Gîdilat de brațele Otiliei, moș Costache rezista moale, cu vocea lui răgușită.

— Are să fie cam greu, pierd un venit...

— Papa, te rog, hai să ne mutăm.

Moș Costache spuse Aglaei noua hotărîre. De altfel, își făcuse socoteala că ar putea să închirieze casa din Antim mai scump decît cealaltă.

— Cine ți-a dat ideea asta? se răsti aceasta.

Luat repede, Costache mărturisi:

— Otilia. E departe de Conservator.

— E departe de bărbați, îl parodie Aglae. N-ai să lași casă bună, bătrînească, pe mîini străine. Atît îți spun!

Moş Costache nu îndrăzni să scoată nici un cuvînt şi, cînd Otilia îl îndemnă din nou să se mute, căută să iasă din încurcătură cu un:

— Să vedem! Să ne mai gîndim. Nu e nici un zor!

Ostilitatea Aglaei se îndreptă încet dar sigur şi în direcţia lui Felix, aşa cum prevăzuse Otilia. Tînărul o constată în mici lucruri, în aparenţă neînsemnate. Întîi, nu mai fu rugat să pregătească pe Titi pentru corigenţă, fiind înlocuit cu Stănică, a cărui pedagogie gălăgioasă, plină de invective împotriva şcolii se dovedi mai pe placul lui Titi. Apoi văzu că Aglae avea un chip special de a-şi arăta invidia într-o privinţă oarecare, şi anume, tăgăduind cu autoritate că ceva se întîmplase sau se va întîmpla.

— Ce faci — zisese ea lui Felix, cu un dispreţ intenţionat, prefăcîndu-se că uitase planurile acestuia — nu-ţi cauţi o slujbă? Ca orfan găseşti mai uşor. Să ai şi dumneata un mic rost în viaţă.

— Urmez Facultatea de medicină, vesti Felix jignit.

Aglae afectă a nu-l lua în serios:

— Aş, facultatea, asta e pentru băieţi de bani gata. Îţi găseşte el, Costache, vreun rost pe undeva.

Felix se temu ca Aglae să nu înrîurească pe moş Costache şi ca acesta să nu fie cumva în stare să-l împiedice, măcar nedîndu-i cele trebuitoare. Dar moş Costache, ca de obicei, nu numai nu-l stînjeni, ci părea mîndru de împrejurarea asta, şi mai tîrziu primi pe colegii tînărului cu mimica lui particulară, însă cu o desăvîrşită îngăduinţă. Numai cînd Felix avu trebuinţă de bani pentru înscriere, moş Costache se fîstîci, întrebă dacă nu se poate mai tîrziu, sfătui pe tînăr să ia din altă parte, că

găsește el pe urmă. Cum Felix nu avea nici un « altă parte », înfățișă cazul Otiliei, care făcu ceea ce făcuse și altă dată. Pretinse a avea ea o metodă sigură, merse prin oraș și aduse bani, cu sfatul de a nu pomeni nimic nimănui. Felix deveni bănuitor. Titi se înscrisese mai departe la liceu, după ce dăduse corigența, și frecventa cursurile îmbrăcat în uniformă ca un ofițer. Și el începuse a-l irita pe Felix cu această convingere nestrămutată că Felix nu va urma mai departe studiile.

— Acum ce faci? îl întrebă el.

— Mă voi înscrie la Universitate.

Titi tăcu neutru, apoi spuse convins:

— Mama zice că ai să-ți cauți o funcție!

Cînd Felix se înscrise cu adevărat la Universitate, Aglae păru consternată.

— Tu nu supraveghezi de loc pe băiatul ăsta? zise ea lui Costache.

Stănică deplînse soarta intelectualilor și se jură că, dacă ar fi avut din nou vîrsta lui Felix, s-ar fi vîrît la un meșteșug. Lucrul fiind iremediabil, Aglae începu și ea să compătimească viața medicilor, să dea pilde de mizerie, să dezguste în orice chip pe Felix. Nu trecu mult și Titi nu mai merse la liceu și apăru într-un costum civil maiestos, cu lavalieră. Taina se lămuri pe dată. Titi era prezentat ca « student » la belle-arte, unde într-adevăr se înscrisese, pretinzîndu-se că a terminat liceul. Acum Aglae, pînă mai ieri detestatoare a mîzgălelilor lui Simion, se mărturisea o admiratoare aprinsă a artelor.

— N-am vrut — zicea ea — să împiedic vocația lui Titi. Să-și cultive talentul în liniște, că îngrijesc eu de viitorul lui. Nu oricine se naște cu un asemenea dar.

Acestea fiind spuse față de toți, Otilia făcu cu ochiul lui Felix. Aglae o observase.

— Și dacă mi-o ajuta Dumnezeu — adăugă ea înțepat — am să-l însor și să-l așez la casa lui, ca să nu cadă pe mîinile unei dezmățate.

Ironia soartei făcu ca tocmai « dezmățata » să deștepte instinctele erotice ale lui Titi. De la o vreme acesta venea din ce în ce mai des în casa lui Giurgiuveanu, căutînd în chip învederat pe Otilia. Lipsit de elocuțiune și de idei, el se așeza în apropierea fetei și zîmbea tăcut, căutînd cu dificultate un prilej de convorbire. Totuși, aceste vizite dese erau surprinzătoare din partea lui Titi, care nu ar fi mers singur în casa cuiva sub nici un chip. Titi se lăsa îmbrăcat după gustul Aglaei, se mișca după ordinele ei și refuza să facă altceva pe dată ce citea negația în ochii ei. Acum Titi părea nervos și-și înghițea, cînd voia să vorbească, prea des, saliva.

— Ce faci? întrebă el deodată, așezîndu-se lîngă Otilia.

— Tu nu vezi? cos, răspunse Otilia, fără să-și ridice capul, ca unui copil mic.

Cîteodată Titi ședea așa de mult, rumegînd o intenție obscură și urmărind toate gesturile acesteia, încît Otilia se agasa și se ridica să plece în odaia ei. Titi o urmărea docil și acolo și se posta în pragul ușii.

— Titi, tu n-ai nici o ocupație?

— Nu! răspundea naiv Titi, urmărindu-și gîndul neexprimat.

Un instinct de fată însă făcea pe Otilia ca față de Titi să-și supravegheze gesturile ei, așa libere și nepăsătoare, de obicei. Titi începuse să fie congestionat la față, distrat, și Aglae, bănuind pricina, îl îndemna să plece de acasă. Stînd pe bancă chiar

alături de Otilia, fiind de față și Felix și vorbind cu toții despre colegele lor, Titi, rîzînd chinuit, apucă stîngaci brațul gol al Otiliei.

— Dar stai frumos, Titi, ce ai? se irită aceasta și privi semnificativ în ochii lui Felix.

Titi puse lui Felix, între patru ochi, o întrebare care-i sui acestuia tot sîngele la cap:

— Ascultă... tu ești bine cu Otilia... spune drept... se pretează?

— Cum poți jigni pe Otilia — se indignă Felix — presupunînd asemenea lucruri? Otilia e o fată cuminte.

Titi mestecă saliva, preocupat și incredul:

— Mama spune că a văzut-o cu mulți.

— Nu e adevărat, nu e adevărat! negă Felix aprins.

Într-o zi însă, Titi, după o lungă ședere nemotivată în apropierea Otiliei, care citea, îndrăzni un gest oarecare de concupiscență, care irită pe fată.

— Ești nebun, Titi — țipă ea — pleacă de aici!

Țipătul ei fu auzit indirect de Aglae, care se mînie foc, însă nu pe Titi, ci pe Otilia. Ea își vărsă toată ciuda față de moș Costache, fiind sigură că Otilia o auzea dintr-o odaie alăturată:

— Nici n-a pus mîna băiatul pe ea. Și dacă ar fi pus, ce? Fete ca ea pentru asta sînt. Să trăiască discret cu băieții de familie, să-i ferească de alte lucruri mai rele.

Otilia apăru pe ușă cu coama mînioasă, cu ochii încărcați de fulgere.

— Papa — strigă ea — ori plec pentru totdeauna din casa asta, ori tanti Aglae nu mai calcă pe aici!

Moș Costache holbă ochii, și așa prea holbați, și deschise brațele ca un om ce stă să se-nece, privind cu teroare și implorare cînd pe unul, cînd

pe altul. Aglae făcu o strîmbătură de sfidare, dar nu îndrăzni să mai vorbească, uimită de neașteptata reacție. Costache, după ce așteptă în zadar ca cele două părți să se potolească, spre a-i cruța trebuința de a lua o atitudine, își dădu seama de tăria mîniei Otiliei, care aștepta inflexibilă.

— Nu-nu-nu... trebuie... să-să-să... spuneți vorbe grele, se bîlbîi el către Aglae, la plural, spre a atenua prin echivoc reproșul.

Aglae ieși trîntind ușa. Otilia merse către moș Costache, îl îmbrățișă tristă, fără să plîngă, și, lăsîndu-și capul pe umărul lui, spuse alintîndu-se:

— Papa, de ce lași tu să mă batjocorească, știi bine că nu le-am făcut nimic?

Moș Costache, în loc de orice răspuns, o strînse ușor în brațe.

Acum tanti Aglae nu mai venea în casa lui moș Costache, spre întristarea acestuia și bucuria Otiliei. În schimb, atît Costache cît și Aglae, ca să poată păstra comunicarea între ei, unul, din lașitate, cealaltă, din interes, se foloseau de Felix, care începu să fie, fără voia lui, un agent de legătură. În același timp, Stănică făcea cu ochii lui ceea ce ar fi voit să facă Aglae. Se-ntîmplă ca odată Stănică să-l găsească în casă, în odaia lui, numai pe Felix, care citea un curs de anatomie. Venise tiptil, trecînd prin toate odăile fără să trîntească ușile, așa încît Felix fu speriat cînd auzi înapoia lui un glas bărbătesc. Stănică începu să se plimbe prin cameră, examinînd cu atenție toate lucrurile și vorbind cu o bonomie intenționată, ce presupunea complicități din partea lui Felix.

— Va să zică, aici stai... nu e rău (Stănică înfipse mîna în saltea, privi fugitiv în dulapul de haine), are mobile moș Costache... Nu știi cît

îți reține pentru pensiune? Te pomenești că nu știi nici ce venit ai! Să știi că am să mă interesez, aflu eu prin oamenii mei, moșu e pezevenghi (Stănică ieși în geamlîc, continuînd vorbirea și mai tare, și deschise ușa de la odaia Otilici), e bogat putred, dar se ascunde, nici nu poți ști bine ce are și ce n-are. Aici șade Otilia! frumos! frumos! Nostimă fată, Otilia (Stănică făcu cu ochiul la Felix), are temperament, știe Pascalopol după ce umblă, stai alături de ea, las'că-i bine, las'că-i bine, și eu cînd eram student ședeam la gazdă pe aceeași sală cu o fată delicioasă, eh, ce fată, să te ferești însă de Otilia, e șireată, fă-ți interesele și atît, nu te cola, las'că nu ești dumneata prost, nu te văz eu? (Stănică făcu iar cu ochiul la Felix, căruia îi ardeau obrajii de ciudă.) Dar ce are Otilia aici? (Stănică îi scotocea acum prin sertare.) Ce de inele, ce de cercei, batiste fine, fleacuri scumpe, Pascalopol să trăiască... Cu Otilia, dacă ai bani, bine, dacă nu, te plantează. (Stănică începu să coboare scările, condus strîns de Felix, care se temea să nu ia ceva din casă; ajunși în odaia cu masa de joc, începu din nou să scotocească, întoarse tablourile pe dos, cercetă căptușeala de lemn a oglinzii, aruncă ochii în toate părțile, în sfîrșit, ridică capacul cheselei cu tutun și începu să miroase.) Are tutun bun moșu, și știi de unde? nici nu-ți trece prin gînd, are debit de tutun pe care îl exploatează prin alții, tot Pascalopol i-a făcut rost de brevet, cîștigă grozav, fiind în centru. (Stănică vîrî mîna adînc în chesea și-și umplu buzunarul cu tutun.) Uite, oameni ca ăștia lasă succesiuni încurcate, ți-o spun eu, ca avocat, nu fac testament, sau fac unul neștiut de nimeni, în favoarea cîte unui șiret. Otilia ce treabă are? Noi, familia, dacă am fi mai energici, am putea

lua măsuri, ştii, sînt destule, debilitate mintală etcetera, etcetera, dar moşul e pezevenghi, îl învaţă Otilia şi-l ajută Pascalopol. Ascultă, spune drept, în fond e în interesul dumitale, eu pot să-ţi fiu de mare folos în carieră (am să-ţi recomand o fată fainâ, unică), n-ai auzit pe moş Costache vorbind de testament, de adopţiune, de lucruri de astea, în sfîrşit? E discret moş Costache, dumneata însă trage cu urechea, mai ales cînd vine Pascalopol. Mai treci pe la noi, întreba Aurica de dumneata!

Din această pălăvrăgeală a lui Stănică, Felix fu nevoit să constate că unele lucruri nu erau lipsite de adevăr. Mergea pe stradă cu un coleg de facultate, cînd deodată acesta îl trase repede de braţ.

— Vino-ncoace, să ne ascundem colo în gang. Trece în colţ proprietarul meu, căruia nu i-am plătit chiria pe luna asta.

Se aflau pe Bulevardul Elisabeta, pe porţiunea dinspre Cotroceni. Felix aruncă ochii şi zări pe moş Costache, care o lua în direcţia Căii Plevnei. Întrebă mirat:

— Acela e proprietarul? Dar bine, este unchiul meu, Costache Giurgiuveanu.

— Nu mai spune! Chiar aşa-l cheamă.

Colegul îl informă că şedea într-o casă de raport cu cîteva caturi, foarte modernă, însă cu apartamente mici, pe care proprietarul le închiria la studenţi, la intelectuali tineri în concubinaj, scoţînd astfel un venit mai mare. Accepta chiria lunar, în schimb se acoperea printr-o poliţă scadentă la data exigibilităţii ei. În caz de neplată, preschimba poliţa, sporindu-i cifra, sau o protesta, dînd afară pe chiriaş. În genere însă îngăduia pe toţi cu multă bonomie, fiindcă prin sistemul poliţelor şi al întîrzierilor, chiria, mică în teorie, se dubla. Plătită

anticipat, chiria era, de pildă, patruzeci de lei lunar, polița era de optzeci de lei, la întîrzieri cu preschimbări se adăuga dobînda. Cînd tînărul chiriaș se încurca, moș Costache nu devenea brutal. Arunca ochii prin casă, ajuta memoria debitorului și-i cerea, bunăoară, dacă era student în medicină (pe aceștia îi prefera), tratate de medicină, cursuri, articole de obicei scumpe. Felix își aduse aminte fulgerător atunci că moș Costache se oferise să-i cumpere el, punîndu-i în cont, anume manuale, ceea ce-l surprinsese ca contrastînd cu aparenta lui ignoranță, și că chiar îi adusese unul, în perfectă bună stare, cu excepția unei semnături rase cu un briceag. Colegul îi mai povesti că moș Costache vine des să vadă casa, îi dă tîrcoale atente, privind-o cu mîinile la spate de pe trotuarul opus, ba urcă scările, ascultînd uneori zgomotele din casă, că instalase, unicul în București, un dispozitiv care face ca becul electric, aprins cu comutatorul de jos, să se stingă cam în clipa cînd chiriașul ajunge la etaj. Asta pentru a evita rămînerea peste noapte a unei lămpi aprinse. (Felix se gîndi prin contrast la lampa cu petrol din casa lui moș Costache.) De altfel, bătrînul nu făcea nici o observație, privea cu ochi paterni pe tinerii care aduceau femei și le saluta ceremonios pe acestea, dacă păreau de condiție bună. Colegul mai adăugă că moș Costache avea obiceiul să încerce de a da restul, la unele sume plătite, în timbre poștale, pe care le ținea într-un portofoliu gros, legat cu gumilastic, pretextînd că n-are mărunțiș. Felix își aminti numaidecît de debitul de tutun denunțat de Stănică.

Spre Crăciun, Stănică apăru în casa lui moș Costache cu un individ necunoscut, între două vîrste, îmbrăcat în haine prea lungi, ponosite, cu

mari mustăți roșcate căzînd peste buze, cu capul ras. Avea înfățișarea nerușinată, ipocrită a avocaților de provincie, siliți să facă orice pentru a trăi și lipsiți de orice scrupule. Fața îi era rumenă, înfloritoare, iar ochii spălăciți. Întîmplător, se afla și Pascalopol, fiind spre seară, alături, se-nțelege, de Otilia și de Felix. Acesta rămase nedumerit cînd Stănică recomandă pe individul roșu:

— V-am adus un doctor fain, eminent, prieten intim al meu, domnul doctor Vasiliad, cam grecotei el, nu-i vorbă, dar bun doctor, pe mulți a sculat din pat.

Stănică vorbea familiar, cu pretenții de umor, însă Pascalopol nu gustă de loc spiritul lui și lăsă privirea în jos, jenat. Doctorul se așezase îndrăzneț pe scaun și aștepta ca un specialist chemat într-adins. Felix schimbă cîteva ocheade cu Otilia. Vădit, amîndoi nu înțelegeau ce voiau cei doi musafiri.

— Papa — întrebă Otilia — ești bolnav? Tu ai chemat pe domnul doctor?

— Nu, nu, nu, se apără Costache, înspăimîntat la ideea de a plăti vreo vizită. N-am chemat pe nimeni.

— Ei, frate — precizează Stănică cu aer jignit — domnul doctor nu ia nici un ban, l-am adus eu ca pe un prieten, să-l cunoaşteți și dumneavoastră, chiar ar fi bine să vă examineze puțin, nu strică, e mai cuminte să chemi doctorul cînd ești sănătos. Nu e așa, Vasiliad, ce zici?

În loc să se arate jenat, ca o cîntăreață căreia i se cere să cînte la vizite, doctorul răspunse hotărît:

— Se-nțelege, se-nțelege!

— Ce spui, Vasiliad, de verișoara mea Otilia — zise Stănică, arătînd spre fată — nu-i așa că-i strașnică?

Vasiliad, părînd a aproba, întrebă judecătoreşte:

— Sînteţi căsătorită?

— Aş — pufni Stănică — ce căsătorită! Nici n-o sfătuiesc să se căsătorească. Azi o fată frumoasă şi inteligentă face carieră strălucită dacă n-are prejudecăţi. Ce să se mărite? Cîntă admirabil la pian, vorbeşte două limbi străine. I-ar trebui o protecţie mare. Ai văzut Lilly de Georgiades! A luat premiu la Nisa acum trei ani!

Otilia se-ncruntă de bunăvoinţa trivială a lui Stănică, şi Pascalopol începu să bată nervos cu degetele în masă. Lilly de Georgiades era, alături de Mita Biciclista, o curtezană de stil mare a capitalei din acea epocă.

— Examineaz-o pe Otilia, stărui Stănică. E cam nervoasă, debilă.

Otilia opri scurt, cu un gest ironic, pe doctor, care se mişcase spre ea.

— Mersi! Nu sînt bolnavă, sînteţi prea gentil!

— Nu ştii, Otilio — declamă Stănică — ce ureche fină are doctorul! Minunată! Dacă-l aduceam la vreme la îngeraşul meu, azi ar fi trăit. Să ştii ce te aşteaptă, să previi, ăsta e rostul medicinei! Moş Costache, te rog eu (Stănică făcu din mîini semnul rugăminţii), am văzut că tuşeşti, ai să-mi mulţumeşti.

Vasiliad se ridicase, îndreptîndu-se spre Costache, care implora pe ceilalţi din ochi să-l salveze, în vreme ce Stănică, spre a-i zădărnici rezistenţa, îi şi trăsese haina.

— Găsesc că nu e potrivit — protestă Otilia cu oarecare iritare — să-l examinaţi pe tata fără rost, să-i mai vîrîţi în cap cine ştie ce idei.

Stănică izbutise să tragă şi vesta şi se făcu că n-aude pe Otilia.

— Ai să-mi mulţumeşti, nu altceva! asigură el pe moş Costache. Ureche minunată.

Doctorul Vasiliad comandă profesional bătrînului:

— Scoateţi-vă şi cămaşa!

Acesta, intimidat, se execută, aruncînd o uitătură vrednică de milă către ceilalţi, care nu se putură abţine de a nu zîmbi.

— Cîţi ani aveţi? întrebă doctorul, imperios.

Moş Costache se fîstîci. Era învederat că nu-i plăcea să-şi spună vîrsta.

— Şaizeci şi şapte, şaizeci şi cinci... nu ştiu!

— Hm! făcu doctorul, în timp ce Stănică se-nvîrtea, frecîndu-şi mîinile, în prada unei vizibile satisfacţii. Aţi suferit de vreo maladie infecţioasă intimă, soţia dumitale a făcut avorturi?

Moş Costache se-ngălbeni, iar Pascalopol interveni:

— Domnule doctor, eu cred că la o consultaţie de amuzament nu e nevoie de întrebări nepotrivite, cînd sînt de faţă şi domnişoare.

— De ce, de ce? sări ţanţoş Stănică, domnul doctor trebuie să ştie tot!

Doctorul nechemat aşează pe bolnavul fără voie pe un scaun, îi ciocni genunchii, aşezaţi unul peste altul, spre a le controla reflexele, încercă cu un ac de gămălie sensibilitatea epidermei, privi pe Costache în pupilele ochilor, cu ajutorul unei lumînări apropiate brusc, îl puse să scoată limba afară şi s-o ţină dreaptă, îl chestionă apoi într-un mod straniu: cît face 15+18, în ce an se află, cine este rege. Moş Costache, aşa de supus prin firea lui, se cam supără:

— Crezi c-am ajuns în dddoaga copilăriei?

— De cîtă vreme aveţi această dificultate la vorbire? întrebă doctorul, privind cu înţeles spre Stănică.

Iritat de îndrăzneala lui Vasiliad, moş Costache se bîlbîi şi mai rău:

— Uuunde vvvezi dum...dumneata că am dificultăţi?

— Aşa vorbeşte dumnealui totdeauna! asigură Stănică.

Felix, deşi la începutul studiilor, din scurta lui experienţă prin contactul cu colegii, prin lectura din proprie iniţiativă a unei *patologii generale*, înţelese că Vasiliad umbla să descopere la moş Costache o atingere a sistemului nervos, vreo infecţie localizată. Din felul cum examina doctorul, nu i se păru că are de-a face cu un practician bun.

— Domnule doctor — zise el — ceea ce bănuiţi dumneavoastră, examinînd reflexele, nu poate exista în nici un caz în această casă.

— Dumneata ai noţiuni de medicină? întrebă Vasiliad, ostil.

— Domnul este student în medicină! comunică Stănică.

Doctorul se încruntă şi deveni deodată servil.

— Daa? N-am ştiut! Fireşte că nu e nimic. Noi ne facem doar datoria.

— În cazul de faţă, mi se pare că vă amuzaţi pe socoteala lui papa, adăugă Otilia.

Pascalopol privi la cei doi tineri cu simpatie şi bătu aprobativ pe Felix pe umăr.

Vasiliad începu acum să facă auscultaţia plămînilor, ducîndu-şi urechea deasupra spinării bătrînului.

— Spuneţi treizeci şi trei, comandă el.

— Cccum?

— Spuneţi tare: treizeci şi trei. Aşa. Tuşiţi. Din nou: treizeci şi trei.

— Treizeci şi trei. — Treizeci şi trei. — Treizeci şi trei.

Doctorul ridică capul.

— Aţi suferit vreodată de vreo congestie la baza stîngă?

— Nu-nu-nu! se apără Costache, puţin palid.

— Aţi avut ceva: aud crepitaţiuni.

— Domnule doctor — sări Pascalopol — lăsaţi omul în pace. N-a avut nimic.

— Nu aveţi din cînd în cînd sufocaţii, palpitaţii?

Moş Costache ezită, indispus.

— Am să vă dau un calmant foarte bun, insinuă doctorul.

— E vîrsta, firește, comentă sinistru Stănică. Examinează şi inima, Vasiliad.

— Se-nţelege, se-nţelege.

Vasiliad ordonă lui moş Costache să-şi oprească respiraţia şi-şi puse urechea pe pieptul lui, în vreme ce cu mîna dreaptă îi lua pulsul.

— Oarecare oboseală — decretă el, nesolicitat — evident, îngroşarea vaselor. Sînteţi cam sanguin, cam rumen la faţă. Trebuie să vă feriţi de accidente. Mîncare mai puţină.

Doctorul se pregătea să continue examenul şi în direcţia nutriţiei, însă moş Costache începu să reziste. Îşi trăsese cămaşa şi se îmbrăca.

— Ajunge, ajunge, n-am nevoie, mulţumesc, bombăni el.

— Sîntem grăbiţi, domnule doctor — tăie scurt Pascalopol, ridicîndu-se — tocmai voiam să ieşim în oraş. La revedere. La revedere, domnule Stănică.

— Circulaţia dumneavoastră e singura chestie care trebuie să vă preocupe, urmă doctorul, ca să dea o înfăţişare onorabilă concedierii.

— Nu-i aşa? Nu-i aşa? exultă Stănică, nu se ştia dacă de recomandarea doctorului, sau de ştirea proastei sănătăţi a examinatului.

Ca să scurteze comedia, Pascalopol trecuse în odaia alăturată, trăgînd printr-un semn pe toți ceilalți ai casei. Moș Costache se duse supărat în odaia lui, să-și dreagă îmbrăcămintea, iar Otilia veni cu informația că Stănică și doctorul trecuse, prin stradă, în curtea Aglaei.

— Ceea ce face Stănică mi se pare foarte suspect, spuse Pascalopol către Felix și Otilia. Să fiți cu ochii în patru. Cu siguranță că doctorul a fost trimis de cocoana Aglae. Am impresia că am auzit de el, e unul dintre acei ratați ai meseriei, cu care se aranjează decesele cu moșteniri importante, gata să dea orice mărturie.

— Ce rost are să vină aici, nu înțeleg, spuse Felix.

— Zici că îi făcea examenul sistemului nervos? urmă Pascalopol, apucînd pe Felix prietenește de braț. Întreba de infecții, de avort, firește. Cu alte cuvinte, voia să vadă dacă nu cumva Costache e pe cale de a se scrînti, de a deveni iresponsabil. Un șnapan de ăsta, care are curajul să intre nepoftit în casa omului și să-l dezbrace, e în stare de orice. Poate să insinueze că a avut impresia că Costache este atins, că bîlbîiala, pe care toată lumea i-o știe, e un fenomen suspect etcetera. Dacă cocoana Aglae ar fi întrebată, ca martoră, ce știe despre bîlbîiala inofensivă a bietului Costache, ce credeți c-ar spune?

Cei doi erau nedumeriți.

— Ar fi în stare să spună că Costache n-a avut-o înainte și că numai de cîtăva vreme i-a venit, că Costache a început să devină iritabil, c-o gonește pe ea, pe soră-sa. Lumea o crede, ca soră.

— Dar de ce? se chinuia mereu Felix cu întrebarea.

— Eşti copil! O vezi pe fata asta? (Arătă spre Otilia.) Fata asta n-are pe nimeni, decît pe moş Costache, care, să nu fim nedrepţi, o iubeşte. Datoria lui este însă să-i lase un rost, fiindcă i-a mîncat averea bietei mamă-sa, sau s-o adopte, ca să-i asigure succesiunea. Dacă ar vrea (spuse el ca pentru sine), de mult n-ar mai interesa-o mizeriile astea. Dar, în sfîrşit! Ei bine, cocoana Aglae, condusă de Stănică ăsta, care e un escroc (să nu te superi, domnişoară Otilia) şi umblă după procopseală, e capabilă să declare că Costache s-a smintit şi e iresponsabil, aducînd mărturia doctorului. Pentru bani, capeţi orice declaraţie. Costache pus sub interdicţie înseamnă scoaterea din casă a domnişoarei Otilia.

— Vai! se înspăimîntă Otilia de raţionamentul dur al moşierului.

— Aşa ceva n-are să se-ntîmple, nu-ţi fie teamă — o mîngîie Pascalopol — Costache e sănătos, trăieşte mai mult decît noi toţi, trebuie totuşi să fii prudentă. Spionajul e cam ruşinos, dar uneori sănătos. Domnul Felix merge des prin casa cocoanei Aglae, n-ar strica să tragă cu urechea. Trebuie să ţină şi el la dumneata (am văzut eu că ţine — nuanţă Pascalopol cu o ironie bonomă), cum ţiu şi eu, şi moş Costache... ca la o fiinţă gingaşă, care merită ocrotirea, ca la o floare rară. (Felix privi pe moşier, aprobînd, gata la devotamente.) Să fim preveniţi, să nu-i facă lui moş Costache cine ştie ce boroboaţă. Stănică ăsta e îndrăzneţ, neruşinat, ştie, ca orice avocat, toate şicanele.

— Nu-mi vine să cred — mai rezistă conştiinţa Otiliei — că tanti Aglae ar fi în stare să ajungă pînă la mîrşăvia asta, măcar de ruşinea lumii, fiindcă, altfel, este într-adevăr lipsită de orice sentimentalisme. De ce ar da de bănuit? O cred mai ipocrită.

— Dacă nu s-au gîndit la asta, atunci au vrut să ştie — emise Pascalopol altă ipoteză — dacă Costache o mai duce mult. Să vadă cum merge inima, dacă n-are vreo racilă, să-l supravegheze de aproape. Ştii de ce nu l-a lăsat pe Costache să se mute? Ca să nu scape de sub ochii ei. Dacă moş Costache ar fi mai de înţeles, de mult îl făceam să-şi pună afacerile în regulă.

Moş Costache, îmbrăcat cu paltonul, se întorsese foarte întunecat la faţă.

— Aaasta nu-nu-nu-mi place... Să nu-mi mai vvvie pe-aci! protestă el, prea tîrziu.

Pascalopol îl luă de braţ şi-l împinse spre ieşire. Ceilalţi se pregăteau şi ei să-l urmeze, fiindcă moşierul îi invitase seara în oraş. Cînd trăsura se urni, Pascalopol spuse bătrînului, îmbietor:

— Măi Costache, fă-mi, mă rog, plăcerea şi treci mîine dimineaţă pe la mine, am să-ţi spun lucruri care te interesează.

Felix, aşezat pe banchetă, avea privirea îndreptată înspre punctul de pornire. La poarta casei Tulea zări o îngrămădire de capete care priveau înspre trăsură cu expresii sumbre. Mai mult prin intuiţie, distinse, pe lîngă silueta doctorului, care pleca, pe acelea ale Aglaei, Aurichii, Olimpiei şi a lui Stănică, iar mai în fund, cocoaşa îmbrobodită a lui Simion.

VIII

Felix îşi dădea prea bine seama că iubeşte pe Otilia, fără să poată determina conţinutul acestui sentiment. Uneori îl urmăreau genunchii mici ai fetei, în poziţia în care ea îi îmbrăţişa. Erau nişte

genunchi caşti şi ştrengari în acelaşi timp, cu o personalitate a lor proprie, şi lor ar fi voit Felix să le comunice printr-un limbaj mut dragostea lui. Altă dată, părul căzut în bucle creştea în visele tînărului şi-l inunda. Să-i spună Otiliei în faţă c-o iubeşte, Felix nu putea. Otilia era familiară, liberă în mişcări, şi ceea ce cu altă fată trebuia cîştigat după îndelungi tactici, cu ea se cîştiga dintr-o dată. Asta dezorienta pe Felix. Otilia îl lua de braţ, Otilia îl mîngîia matern cu degetele-i subţiri, Otilia-i vîra mîna făcută pieptene prin părul mare, zicîndu-i: « Trebuie să-ţi mai tai pletele, parcă eşti Samson ». Copleşit de aceste voluptăţi, Felix nu era însă mulţumit, fiindcă nu era sigur că sînt un semn de dragoste. Odată voi să răspundă acestor familiarităţi, să iasă din starea de protejat, şi la un mic serviciu al Otiliei făcu gestul de a-i săruta mîna. Otilia se depărtase prea repede, spre a-i îngădui omagiul, apoi băgase de seamă şi se răzgîndise.

— Vrei să-mi săruţi mîna? întrebă ea simplu. Uite!

Şi-i întinse mîna la gură. Cu astfel de purtări ale Otiliei, Felix nu putea face progresul cel mare, care, după el, trebuia să fie o mărturisire înflăcărată, urmată de îngenuncheri şi efuziuni indicibile. Otilia s-ar fi uitat rîzînd la el şi i-ar fi omorît vorbele pe buze, cum se mai întîmplase. Şedea într-o zi pe pat cu mîinile sub căpătîi şi urmărea cu tot sufletul mişcările Otiliei, de alături. Îi spunea în gînd tot ce nu îndrăznea să-i spună în faţă. Deodată, Otilia apăru în pragul uşii deschise:

— Ce faci tu aici ziua nămiaza mare? La ce te gîndeşti?

Se aşezase pe marginea patului lui Felix, înainte ca acesta să fi avut vreme să sară jos:

— La ce te gîndeşti? La ce te gîndeşti?

Şi-i tot răsucea un nasture al hainei. Felix îşi culese forţele.

— Aş vrea să-ţi spun ceva odată, Otilia, mi-e frică însă...

— De atîtea ori mi-ai spus că vrei să-mi comunici ceva misterios. Spune odată, că nu te mănînc. Haide, că mă grăbesc. Vai, ce treabă am!

Lui Felix i se păru ridicul să facă o declaraţie în asemenea împrejurări. De aceea se obişnuise să le facă în şoaptă, cînd Otilia nu era de faţă. Se închidea în odaie cu o fotografie a fetei şi se lăsa în voia visării. O cuprindea de mîini, o trăgea spre el, îşi apropia buzele de urechea ei şi-i şoptea indefinit: « Te iubesc, te iubesc, te iubesc ». Nu mai putea dormi, dar căuta patul. Acolo, întins, intra în visul unic, enervat cînd era pe cale să-i scape. Încerca să adoarmă de-a binelea, însă, pe dată ce imaginea Otiliei se amesteca şi fugea, se trezea speriat şi o aducea înapoi. Începuse să nu mai poată visa altceva şi căpătase adevărate insomnii, care-i făcuse cearcăne la ochi. Ziua scria în caiete, caligrafic: « *Iubesc pe Otilia* ». Căuta, recurgînd chiar la disimulaţii, gesturile de ocrotire ale Otiliei, care le oferea cu multă spontaneitate. De altfel, faţă de Otilia îşi exercita sentimentul filial, rămas nefolosit din pricina morţii timpurii a mamei lui. Simţea nevoia să i se mărturisească, să se aşeze sub protecţia ei, să facă întocmai ce i se ordona.

— Felix — striga cîteodată Otilia — cum eşti de neatent! Îţi cade nasturele de la haină. Vino încoace să ţi-l cos!

Atenţia aceasta era cu atît mai hazlie, cu cît Otilia îşi pierdea nasturii ei fără nici un regret, şi

mai degrabă arunca o rochie la gunoi decît s-o repare. Felix venea supus şi pregustînd voluptatea apropierii. Otilia îl trăgea spre ea cu o dulce violenţă, ţîţiia din gură nemulţumită, atîrna un fir de aţă în gura lui Felix, ca să nu uite (superstiţie pe care o cultiva mult), şi apoi cosea nasturele, în vreme ce Felix îi sorbea parfumul părului ei risipit sub chiar obrajii lui. De la o vreme, nasturii, fiind cusuţi prea solid, nu mai cădeau, încît într-o zi, Felix, simţind nevoia imperioasă de a sorbi respiraţia Otiliei, rupse un nasture şi merse la ea.

— Mă mir — zise Otilia — doar ţi l-am cusut bine deunăzi!

Nu-l bănui, sau se prefăcu că nu-l bănuieşte, ci numai se arătă supărată de atîta neglijenţă. Căzut pe panta disimulaţiei, Felix se pretextă bolnav. Otilia, serioasă, îi vîra mîna prelungă de-a lungul gîtului, să vadă dacă n-are temperatură, îi făcea ceaiuri, şedea pe marginea patului, nedîndu-i voie să se dea jos din el. Deodată îi intră în cap că Felix nu se hrăneşte bine.

— Se-nţelege, Marina găteşte dezordonat, eu nu mă ocup, eşti subalimentat. Munceşti şi prea mult.

Supraalimentaţia impusă de Otilia se reducea, cînd îşi aducea aminte, la un baton de ciocolată sau la o prăjitură vîrîtă cu sila în gura lui Felix, care se supunea cuminte, fiindcă putea muşca puţin şi din degetul fetei. Toate maternităţile acestea durau atît cît Otilia era numai cu Felix, acasă. Pe dată ce apărea Pascalopol, sau o chema în oraş, Otilia redevenea distrată şi nerăbdătoare de petreceri inedite. Atunci toate gingăşiile ei faţă de Felix îşi pierdeau, spre ciuda acestuia, orice semnificaţie. Dacă Pascalopol intra în chiar clipa cînd Otilia cosea nasturele lui Felix (lucrul se-ntîmplă o dată),

fata nu lăsa lucrul, nici nu-şi schimba stilul familiar, dar ochii ei erau iluminaţi, şi, pe dată ce sfîrşea, alerga la moşier şi începea cu el obişnuitele calinerii. Felix rămînea astfel un copil inofensiv, care nu concurează pe oamenii mari. Din această cauză, el se umplu de o gelozie aprinsă şi hotărî să lămurească cu orice chip situaţia. Neîndrăznind să înfrunte oral pe Otilia, se decise să-i scrie. Luă o foaie de hîrtie şi aşternu pe ea lămurit aceste cuvinte:

« Otilia, nu stau aici decît pentru tine, fiindcă te iubesc. Altfel aş fi plecat de mult. Te iubesc, tu n-ai văzut asta? *Felix* »

Întîi se gîndi să trimită scrisoarea prin poştă, însă putea sosi cînd era şi el de faţă, şi asta nu-i convenea. Hotărî să i-o pună în cameră, dar şi aşa trebuia să fie prudent, ca nu cumva Marina, dereticînd odăile, s-o arunce. Aşteptă pînă ce Marina termină dereticatul într-o zi în care Otilia nu era acasă, şi apoi depuse plicul cu indicaţia « Domnişoarei Otilia » pe pat, pîndind neliniştit în odaia lui. La ora unu se auziră şi paşii Otiliei, uşa trîntită, pîrîitul patului, în care se aruncase spre a se odihni puţin. Felix îşi comprimă palpitaţiile grozave ale inimii.

— Felix — se auzi strigătul fetei de alături — Felix, tu eşti acolo?

— Da, răspunse acesta cu glasul stins.

Îşi închipuia că fata citise scrisoarea.

— Mi-e o foame nebună. Să mergem să mîncăm. Papa mi-a spus în oraş că nu vine la prînz. Vino odată încoace.

Felix trecu dincolo ca un criminal prins asupra faptului. Otilia era întinsă pe sofa, îmbrăcată aşa

cum venise din oraş. Pînă şi umbrela de soare se afla lîngă ea. Tînărul cercetă fugar suprafaţa sofalei, dar nu zări nimic. Văzu scrisoarea, în sfîrşit, pe marginea mesei, nedesfăcută. Fata o luase deci de pe pat şi o pusese pe masă, fără s-o citească. « Dar dacă n-o va citi de loc? » se-nspăimîntă Felix. Îi venea să atragă atenţia Otiliei asupra scrisorii şi apoi să fugă, fiindcă, în fond, lui îi era frică de a pronunţa cuvintele de foc. Otilia se sculă şi, luîndu-l de braţ, îl îndreptă spre uşă. La masă, Otilia fu volubilă, îi spuse impresii de conservator, îl întrebă despre activitatea lui universitară. Simţise că Felix era preocupat.

— Ce ai, Felix? Eşti aşa distrat! Te pomeneşti că eşti îndrăgostit! Nu m-aş mira, cu atîtea colege...

Felix se simţi dezamăgit de presupunerea Otiliei, şi prin gînd îi trecu toana de a smulge înapoi scrisoarea. Otilia îl ţinu mult de vorbă, apoi trecu în odaia cu pianul şi-i cîntă anume fraze, apelînd mereu la atenţia lui, în sfîrşit îl sfătui să se ducă să se odihnească, fiindcă părea obosit.

— Mă duc şi eu, vreau să citesc ceva, de mult n-am mai pus mîna pe o carte.

Felix fugi înainte, ca să nu fie de faţă la găsirea scrisorii, şi aşteptă cu respiraţia încordată. După o îndelungă ciorovăială cu Marina, Otilia urcă scările. Se auzi cînd intră în odaie, duşumeaua pîrîi uşor în cîteva puncte greu de precizat. Felix bănui că Otilia se oprise în faţa mesei. Apoi urmară mici zgomote indistincte şi... nimic. Felix se feri să dea ochi cu Otilia şi rămase închis în odaie. Cînd, tîrziu, ieşi ca un hoţ, uşa odăii fetei era deschisă, scrisoarea lipsea de pe masă, iar Otilia era în oraş. Se-ntoarse la masă cu Pascalopol şi cu moş Costache, privi

pe Felix degajat, se purtă ca şi cînd nimic nu se-ntîmplase. Contrariat, Felix deveni îndrăzneţ şi încercă să controleze efectul scrisorii. Făcu aşa încît să se afle la un moment dat singur cu Otilia. Fata îl privi franc, îi spuse vorbe indiferente şi nu păru nici intimidată, nici cu conştiinţa încărcată. Lui Felix îi încolţi bănuiala că scrisoarea nu-i căzuse în mîini şi făcu atunci ceea ce altă dată n-ar fi făcut. Profitînd de faptul că Otilia era jos cu Pascalopol, intră în odaia ei, aruncă ochii pe pat şi pe masă, pe duşumea, însă nu fu chip să descopere nimic. Scrisoarea fusese luată de cineva, în orice caz.

A doua zi, la masă, Otilia fu tot atît de senină, seara nu veni de loc. O mîhnire mare cuprinse pe Felix, o silă de toate, şi prin cap îi trecură idei extravagante. Se gîndea să lase totul baltă, să fugă undeva în lume, ca fochist pe un vapor. Îşi închipuia consternarea Otiliei, regretul ei de a-l fi făcut să sufere şi să plece, o vedea plîngînd. Melodrama asta inexorabilă îi mişcă toate fibrele sufletului şi prefăcu descurajarea într-o mare durere consolatoare. Îşi chinuia totuşi mintea cu fel de fel de ipoteze: Otilia a găsit scrisoarea dar n-a bănuit de la cine este, şi-a închipuit că e vreo glumă, vreo hîrtie veche a lui Felix; a găsit-o şi, distrată, a aruncat-o fără s-o desfacă; n-a găsit-o de loc, scrisoarea căzînd undeva printre lucruri; a citit-o, dar nu-l iubeşte pe Felix. Ipoteza din urmă aprindea gelozia în inima lui Felix. Cum? Otilia are atîta putere de a se preface? Are atît de puţină inimă încît să nu vrea să-i spună o vorbă? E în stare să iubească pe bătrînul Pascalopol şi să-l treacă cu vederea pe el? O undă de mînie trecu prin el şi toate ştirile rele despre Otilia se adunară peste capul lui într-un

stol negru, înfricoşător. Nu, nu. Otilia se purtase cu el ca o soră. Nu putea să-l urască. Poate că a supărat-o prin gestul lui. Nu se cădea să-i scrie în chipul acela, care dovedea că pătrunsese în odaia ei (imprudenţă neiertată), ci să-i spună de-a dreptul, discret. Chinul lui Felix crescu cu trecerea zilelor, fiindcă răceala Otiliei, dacă ea era pricina, era definitivă, iar circulaţia scrisorii nu mai putea fi urmărită. În ziua cînd orice speranţă păru pierdută, Felix fu atît de mîhnit, încît uită să se mai întoarcă acasă la prînz. Îl cuprinse o frenezie nebună de a umbla singur şi merse pe jos, în frig, pînă la Băneasa. Vibra de amărăciunea de a fi înţeles şi căuta înverşunat în minte o hotărîre care să fie pentru Otilia un adio sublim. Obosit, la întoarcere se aşeză pe o bancă încărcată de zăpadă, şi n-auzi nici huruitul unei trăsuri, nici scîrţîitul unor paşi. Îl deşteptă din toropeală o mînă subţire care-i ridica bărbia în sus. Era Otilia.

— Felix, ce faci tu aici? De cînd te caut cu trăsura! Vai, ce fără minte eşti, cîte supărări îmi faci!

Otilia se lăsă pe banca înzăpezită, într-o descurajare amuzată. Era îmbrăcată într-o haină foarte pe talie, de astrahan, pe care Felix n-o mai văzuse.

— Şi mai spui că mă iubeşti!

Felix tresări. Va să zică, Otilia citise scrisoarea. Fata îi ridică din nou bărbia, rîzînd:

— Felix, hai, spune-mi, de ce-ai fugit de-acasă? Ţi-am făcut noi ceva?

Felix lăsă din nou capul în jos şi răspunse, sfărîmat:

— Dar ştii foarte bine... ţi-am scris... nu mai pot aşa.

— Tu mă iubeşti? îl întrebă Otilia serioasă ca şi cînd l-ar fi întrebat dacă e bolnav.

Felix mărturisi cu capul.

— Ce copil eşti! Ţi-am citit scrisoarea, dar am uitat, ştii că sînt o zăpăcită. De ce să fugi? Ţi-am spus eu că nu te iubesc?

Felix tresări deodată înfocat.

— Otilia, e adevărat? Mă iubeşti?

— Ei, ei, nu ţi-a spus nimeni că te urăşte.

Felix fu iar dezamăgit. Luă mîinile Otiliei şi începu să le sărute mărunt, şi le aşeză pe obraz, le strînse, în vreme ce Otilia îl lăsă să facă, zîmbind. Încurajat, voi să capete o confirmare de altă natură şi întinse gîtul să sărute pe Otilia. Aceasta privi puţin, examinînd şoseaua pustie, apoi evitînd, blînd, gestul lui Felix, îl sărută ea însăşi pe obraz, uşor, lîngă ureche. Felix era ameţit de fericire.

— Haide acasă, Felix, şi fii cuminte, mai vorbim noi, altă dată. Bietul papa e îngrijorat. Să nu-i spui nimic. O să-l mînţim că ai avut lucrări la Universitate.

Ajunşi acasă, Otilia conduse pe Felix sus, ca pe un arestat, evitînd să întîlnească pe bătrîn, şi-l depuse în prag.

— Du-te acum şi te încălzeşte. Am să-ţi aduc ceai.

Felix, voind să se încredinţeze că nu visa, prinse pe Otilia de mîini.

— Otilio, nu te juca cu mine, spune-mi, mă iubeşti?

— Nu-mi eşti indiferent! dar acum am treabă, stai frumos.

Şi, chicotind, Otilia se năpusti pe scări în jos.

Felix petrecu o noapte paradisiacă, însă în zilele următoare, insatisfacţia îl cuprinse din nou. Otilia era familiară ca întotdeauna, primea cu aceeaşi bucurie pe Pascalopol, nu se schimbase în fond

nimic. Începu să se îndoiască de seriozitatea mărturisirii Otiliei, vru explicații. O pîndi într-o seară tîrziu, pînă după miezul nopții, cînd ea se sui în odaia ei și, după o jumătate de ceas de îndoială, îi bătu în ușă, strigînd ușor: « Otilia ! »

— Ce vrei? se auzi glasul fetei în șoaptă, după ușă, sînt dezbrăcată !

— Vreau să-ți vorbesc neapărat, trebuie.

— Nu ești cuminte de loc, ai să-mi vorbești mîine.

— Acum, acum ! insistă Felix, împingînd ușa.

În întredeschizătură, Otilia apăru în cămașă lungă de noapte, tremurînd de frig. Părul avea o desfoiere de înger, părea, cu picioarele ei subțiri și cămașa largă, îngerul vestitor. Scoase pe ușă numai o mînă și mîngîie ușor pe Felix.

— Fii cuminte, Felix, ce mi-ai promis? Poate să ne-audă cineva.

— Te iubesc ! se tîngui Felix și-i sărută mîna.

— Te iubesc și eu, ți-am spus, dar ăsta nu-i un motiv să faci prostii.

Felix împinse ușa mai tare, și Otilia, înfrigurată, nemaiputînd păstra poziția, fugi în pat, unde se așeză turcește, îmbrățișîndu-și genunchii și tremurînd dinadins, ca să se încălzească. Felix îngenunche la marginea patului și-și așeză capul lîngă poalele ei.

— Te iubesc !

— Știu asta — răspunse fata — trecîndu-și ușor degetele prin părul lui. Cine iubește își ascunde sentimentele, nu face rău celuilalt. Tu vrei să-mi faci rău?

— Să ne căsătorim, Otilia — urmă Felix ideea lui — să plecăm de aici. Avem cu ce trăi. Voi munci.

— Oh, ce nebun ești, Felix. Dar nu ești încă major. Și-apoi... tu ai o carieră grea de făcut, trebuie să fii liber, mîine am să-ți fiu o piedică.

— Niciodată.

— Nu e bine ca cei doi soți să aibă aceeași vîrstă — urmă Otilia foarte serioasă — bărbații se plictisesc repede.

— Otilia, tu nu mă iubești.

— Ba da, ba da, Felix. Tocmai fiindcă te iubesc. Am visat pentru tine glorie, avere, îți căutam cu gîndul mai tîrziu o fată drăguță, blîndă. Nu m-am gîndit că mă vei iubi pe mine, eu sînt o zăpăcită, nu știu ce vreau, eu sînt pentru oamenii blazați, care au nevoie de rîsetele tinereții, ca Pascalopol.

Felix se simți vexat.

— Îl iubești pe Pascalopol, el e bogat, fireşte.

Otilia răspunse fără maliție, visătoare, continuînd să-l mîngîie:

— O, nu, bietul Pascalopol, e și el un fel de victimă a mea, cum ar zice tanti Aglae. Un biet om singur, care simte nevoia unui glas prietenos. Nici nu știu dacă nu se-nșală. Eu cred că mai degrabă ar voi să fiu fata lui. Nu-ți ascund că mi-e drag, în anume înțeles, îmi trebuie; în sfîrșit, nu e ce crezi. Voi toți bărbații sînteți, bătrîni și tineri, niște copii.

Complexitatea sentimentelor care umflau pieptul lui Felix, fericirea, nesiguranța căutau o descărcare. Începuse să-i curgă lacrimi pe obraji.

— Otilia, nu se poate, nu se poate fără tine. Te aștept cît vrei tu, voi tăcea, voi face tot ce-mi spui tu, te voi apăra, lasă-mă să te iubesc.

Felix se ridicase și încercase să îmbrățișeze pe Otilia. Aceasta, sprintenă de obicei și ironică, pierduse orice îndrăzneală. Ochii i se catifelaseră, buzele îi tremurau și primea timidele sărutări ale lui Felix, pe tîmplă, cu un aer supus, pierdut, răspunzînd automat cu cîte o delicată sărutare, abia schițată, pe obraz.

— Vom tăcea — delira Felix — dar ne vom socoti logodiți și, cînd vom fi liberi, ne vom căsători. Voi deveni mare, bogat, pentru tine, și tu vei urma Conservatorul.

Otilia oftă.

— Ce visuri frumoase îmi spui! Nu prea cred în astrul meu. Aș dori din toată inima să fii fericit... cu mine.

Stătură așa pe pat cîteva ore, vorbind de toate, sărind prin asociațiune de la un plan de viitor la impresiuni despre cunoscuți, uitară aproape cum se aflau acolo și se treziră în cîntecul cocoșului.

— Felix, pentru Dumnezeu, fugi de aici! Marina e o farfara, dacă ne vede, umple lumea de povești. Du-te, du-te.

Otilia sărută repede pe Felix pe un obraz, iar acesta îi sărută mîna și o lipi de obrazul lui. De acum încolo, cei doi se întîlneau adesea noaptea, cînd într-o odaie, cînd într-alta, și așa, pe întuneric, se pierdeau în reverii caste. Felix s-ar fi simțit dezonorat să facă un gest îndoielnic, oricît de neînsemnat, și cînd, prin acea tiranie a subconștientului, o imagine senzuală năvălea în mintea lui și se ținea, chinuit încerca s-o alunge, se simțea mizerabil, josnic. Era încredințat de puritatea Otiliei și pătruns de fericire la ideea unui devotament inocent. Viața i se păru plină de sens și se aruncă cu voluptate în studiu. Mergea din proprie inițiativă la spitale, făcîndu-se invitat de cîțiva colegi înaintați, și, prin cîteva observații aruncate în discuția profesională dintre medicul-șef și interni, medicul fusese așa de surprins de cunoștințele premature ale tînărului, încît Felix devenise un musafir tolerat în chip excepțional să se amestece printre internii care asistau la vizită. Se putea prevesti de pe acum

primirea ce avea să i se facă atunci cînd ar fi sosit epoca internatului. Vizita îndeosebi pe neurologi şi psihiatri, pe doctorul Marinescu de la spitalul Colentina, savant căruia îi plăcea să fie înconjurat, şi unde găsea gratis o bună instalaţie de baie şi pe blîndul, hazliul doctor Obreja, care lăcrima pentru nebunii lui şi-i chema pe rînd, ca la o reprezentaţie.

Felix şi Otilia se plimbau acum des la braţ la Şosea, sau se aşteptau pe rînd la ieşirea de la cursuri. Se întîmplă ca de vreo două ori Pascalopol, venind cu trăsura, să n-o găsească pe Otilia. Şi unul şi altul rămaseră gînditori, numai Felix privi lucrul nepăsător, egoist. El ruga stăruitor pe Otilia să rupă legăturile cu Pascalopol. Fata încerca să-l convingă de lipsa de rost a gestului.

— Te temi degeaba de Pascalopol, pot să zic chiar că eşti ingrat. Pascalopol a pus totdeauna o vorbă bună pentru tine şi fără el poate că nu te aflai aici. Vei vedea tu mai tîrziu. El este un om delicat, care ne poate fi de folos unor orfani, în definitiv, ca noi. Pe cine avem noi? Pe papa numai. Papa e bătrîn, ascultă de tanti Aglae. Nu m-aş mira, deşi ţiu la el, să mă lase pe drumuri. Nu sînt aşa de orbită să nu-mi dau seama ce pot aştepta şi ce nu de la papa. Tu eşti încă sub tutelă şi n-ai pe nimeni mai de aproape încă vreun an. Papa poate să fie înşelat, să-ţi încurce treburile, a început să fie cam zăpăcit. Nu te mira cînd îţi spun că Pascalopol, aşa, fără să te cunoască (spunea numai că ţi-a cunoscut părinţii), s-a interesat de tine, l-a ţinut de scurt pe papa, care are o stimă grozavă pentru el. De altfel, i-a făcut şi multe servicii. Papa e ciudat. Cînd mi-ai scris că vii, se-ncăpăţîna mereu să stai acolo. Nici nu ştiu bine ce era în capul lui,

dar dragostea pentru el n-o să mă împiedice să-ţi spun că e cam avar. Ai văzut tu singur. El dădea zor că ai să-ţi găseşti o slujbă din care să trăieşti, acolo, la Iaşi, şi că n-o să-i ceri nici un ban. O, nu, să nu crezi cumva că papa ar fi avut de gînd să-ţi ia veniturile tale, dar ar fi voit ca tu să faci ce-ar fi făcut el, adică să nu te atingi de bani. Venitul l-ar fi pus deoparte, însă cine poate şti cum stau socotelile lui papa? Eu trăiesc cu el în casă de cînd sînt mică, şi nu ştiu precis ce are. Nu-i cunosc proprietăţile, deşi sînt oameni serioşi care m-au asigurat că cutare casă e a lui. Tanti Aglae îl întreţine în misterul ăsta, ca să poată pune mîna pe averea lui. Doamne, dacă mîine ar muri bietul papa, Aglae m-ar zvîrli în stradă.

— Eşti cu mine, Otilia, poţi s-o dispreţuieşti, declară fanatic Felix.

— Ştiu, nu mă-ndoiesc. Şi tu ai nevoie încă de un protector.

Otilia pleda cu atîta tărie cauza lui Pascalopol, încît Felix se îndupleca pentru o zi şi se lăsa convins că moşierul vine numai să ocrotească dragostea dintre el şi Otilia. Cînd însă Pascalopol sosea seara, întîmpinat de rîsetele vioaie ale fetei, omagiat cu furtuni de execuţii la pianoforte, mîngîiat, răsplătit cu bucurii naive pentru cel mai mic dar, Felix se întuneca din nou de gelozie şi-i ura moşierului o moarte repede. Într-o după-amiază, Otilia şi Felix erau cufundaţi într-o convorbire de aceasta fără sfîrşit, rezemaţi unul de altul, mînă-n mînă, cînd se auzi clopoţelul. Otilia şi uitase că aştepta pe Pascalopol. Felix se făcu roşu de ciudă la faţă.

— Spune-i că nu eşti acasă!

Otilia se întristă. Căută să-l convingă că e nedelicat, că-i este milă în definitiv, însă Felix, mai

mult din încăpățînare, nu dădu înapoi. Otilia făcu o figură hotărîtă şi zise serios:

— Uite, fac asta pentru tine.

Moş Costache, văzînd că întîrzie, venise după ea sus. O văzuse cu Felix, şi nu păruse indignat. Nimic din ce făcea Otilia nu-l mira, şi dacă Felix ar fi sărutat-o fiind de faţă şi el, şi-ar fi frecat mîinile ca un notar care înregistrează un act.

— Papa — zise scurt Otilia — spune-i că nu sînt acasă. Îmi pare rău, nu vreau să-l mai primesc.

Moş Costache se sperie, privi pe Otilia rugător.

— De-de-de... ce? Te-te-te-aşteaptă cu trăsura. Zi-zice că mergeţi la teatru!

Accentuă în aşa fel ultimele cuvinte, ca şi cînd Otilia ar fi trebuit să capituleze în faţa acestui argument.

— Nu, papa, nu merg, sînt obosită, vreau să se termine vorbele.

Moş Costache plecă plin de stupefacţie şi era aproape cocoşat de uimire cînd ajunse în faţa lui Pascalopol. Acesta, îmbrăcat într-un costum de seară, vîrît într-un mare palton cu guler de astrahan, aştepta îngrijorat, ţinînd pe genunchi un baston cu mîner de argint, în chip de cap de ogar.

— Ce s-a întîmplat?

— Nu-nu-nu vine, nu este acasă, nu-nu-nu mai poate, se zăpăci moş Costache.

Pascalopol păli.

— De ce nu mai poate? Ce s-a întîmplat?

— Zice că vorbeşte lumea! se dezvinovăţi Costache. Apoi insinuă: Du-te dumneata sus!

Pascalopol zîmbi amar.

— E greu pentru un om de vîrsta mea să biruie, atunci cînd o femeie nu vrea să-l mai primească.

Se plimbă în lungul şi latul odăii.

— Dar, omule — implora el pe Costache — de ce s-o fi supărat domnişoara Otilia, ce s-a întîmplat?

Moş Costache, prin încovoierea lui, mărturisea nevinovăţia şi nedumerirea. În sfîrşit, după o aşteptare zadarnică, Pascalopol se îndreptă spre uşă, în prada celei mai mari mîhniri. Costache întinse spre el braţe de om care se cufundă definitiv în ocean. În zilele următoare, moş Costache, lipsit de prezenţa lui Pascalopol, care îi era necesară ca şi aerul, încercă să spioneze sentimentele Otiliei.

— Acum poate să vină Pascalopol? Mai eşti obosită?

Otilia se aşeză o clipă pe genunchii lui, îl sărută pe frunte şi zise hotărît şi blînd:

— Nu, papa!

Pascalopol însuşi trimise un om cu o carte de vizită, întrebînd cînd putea să-şi ia libertatea de a face o vizită, dar fu refuzat cu un pretext convenţional. Lucru curios, în loc să fie satisfăcut de această victorie, Felix se simţi vinovat. Avea sentimentul că a făcut o faptă rea şi-i lipsea numai curajul de a mărturisi. Începu să ghicească raţiunea Otiliei de a iubi pe Pascalopol. Lipsea un glas blînd şi vesel la ore fixe, omul care făcea cu voluptate bucuria tinerilor şi se supunea capriciilor lor. Purtările lui Pascalopol îi apărură inofensive şi se ruşină de a-l fi izgonit în chipul acela. Un val de respect pentru Pascalopol îi inundă sufletul. De altfel, nu-i fu greu să observe că Otilia nu era fericită. Veselia îi pierise, nu mai cînta la pian, nu mai ieşea în oraş, devenise nervoasă. Felix o găsi odată scormonind sertarele, trăgîndu-le pe toate afară cu furie. Vorbea singură:

— N-am o mănuşă ca lumea. Of, Doamne!

Vindecat de întîiul delir al dragostei, Felix putu gîndi mai bine. Ştia că Otiliei îi place luxul, că era nefericită cînd n-avea un mărunţiş oarecare de modă, că ţinea să se plimbe în trăsură. Colegii de Universitate, care-l văzuseră la braţ cu ea, îl bătuseră pe umăr.

— Hoţule, cum ai pus mîna? Este cea mai elegantă conservatoristă şi mai mîndră. Nu s-atinge nimeni de ea.

Spre a tăia bîrfelile, Felix declarase o jumătate de adevăr.

— E verişoara mea!

Ca să-şi satisfacă gusturile, Otilia avea nevoie de bani. Ei bine, cine putea să-i dea? Moş Costache? Acesta uita să dea bani şi pentru coşniţă. Lui, căruia îi datora în mod legal bani, nu-i dăduse pînă acum niciodată. Începu să ghicească rolul lui Pascalopol. De bună seamă că acesta întreţinea larg pe Otilia şi lăsa şi pe moş Costache să ciugulească puţin. O nouă furie îl cuprinse la această idee. De ce Otilia să se umilească? Îi va da el ce-i trebuie. Luă hotărîri eroice, să cîştige, să facă daruri Otiliei. Curînd îşi recunoscu singur naivitatea. El însuşi n-avea nici un ban, şi, dacă nu l-ar fi ţinut moş Costache, n-ar fi avut ce mînca. Tot ce căpătase, căpătase prin Otilia. Cu moş Costache, pînă la majorat, nu era chip de înţeles. Pipăi terenul în toate direcţiile. O slujbă ar fi putut căpăta, nici vorbă, renunţînd la Universitate. Situaţie umilitoare, care îi repugna. Ar fi consimţit să dea lecţii particulare, însă mare lucru n-ar fi cîştigat. Apoi Otilia îl ţinea din scurt, îl întreba unde se duce, îi amintea mereu că un viitor strălucit îl aşteaptă şi că trebuie să muncească. O singură carte de medicină cumpărată de Otilia pentru el costa mai mult decît ar fi putut el cîştiga

într-o lună. Otilia dispunea cînd voia de sume mari, putea să-şi facă orice gust. Descurajarea înjumătăţi mîndria virilă a lui Felix, dar o împrejurare îi nimici şi ultimul rest de gelozie. Aurica îl întrebă într-o zi, răutăcios:

— E adevărat că Pascalopol a părăsit-o pe Otilia?

— Nu ştiu nimic, zise mahmur Felix.

— Am aflat eu! stărui cu o rea satisfacţie Aurica. Nici nu se putea altfel. Un om distins ca Pascalopol trebuia să vadă în sfîrşit că nu e nimic interesant într-o dezmăţată ca Otilia. Să bagi numai de seamă să nu cazi dumneata în cursă. V-am văzut cam intimi.

Felix ar fi fost în stare să-i spună Aurichii: « Te înşeli, Pascalopol moare de dragul Otiliei şi ai să vezi că are să se-ntoarcă! » Îl opri numai amorul propriu. Zise:

— Oricine ar fi fericit să se bucure de atenţia Otiliei.

Aurica îl privi bănuitor, semnificativ. Felix l-ar fi adus el însuşi pe Pascalopol, dacă nu l-ar fi oprit gelozia şi mîndria. Îi ajută întîmplarea să repare ceea ce i se părea un exces. O mînă îl prinse cu putere de braţ, pe stradă. Era Pascalopol. Moşierul nici nu-l mai întrebă ce face, ci-i spuse blînd:

— Te-aş ruga să vii puţin cu mine! Vreau să-ţi vorbesc.

Lui Felix îi bătu inima cu putere. Se miră el însuşi de contrastele inimii omeneşti. Se temea de Pascalopol din gelozie, şi totuşi se bucură văzîndu-l, ca de un cîine credincios pierdut şi regăsit. Pascalopol îl conduse pe Felix, ţinîndu-l mereu afectuos de braţ (se întîlniseră pe Calea Victoriei), şi în curînd se aflară pe scaune, unul în faţa altuia, în biroul moşierului. Acesta turnase în două păhărele

un lichior verde. Pascalopol tuşi de cîteva ori ca un orator care are trac, se plimbă prin casă, iar Felix stătea cu inima puţin strînsă, ca un vinovat care se aşteaptă la un rechizitoriu. Pascalopol, după ce bău două păhărele, repede, se hotărî:

— Iubite domnule Felix, nu ştiu dacă ai să mă crezi cînd îţi voi spune că ţiu mult la dumneata şi că am regretat că nu te-am putut vedea.

Felix lăsă capul în jos, jenat. Pascalopol părea emoţionat.

— Domnule Felix, spune-mi drept, bărbăteşte, de ce nu mai vrea să mă primească domnişoara Otilia?

— Dar eu... eu nu ştiu... eu...

Felix se făcuse roşu la faţă. Pascalopol înfipse întrebarea drept ca un ac de injecţie.

— O iubeşti pe domnişoara Otilia? Spune-mi ca unui părinte!

Felix, supus unei astfel de inchiziţii, simţi că nu era încă bărbat şi se tulbură. Tăcerea lui era afirmativă.

— Va să zică, o iubeşti! trase Pascalopol încheierea. Nici nu se putea altfel. Ca bărbat sînt puţin indispus, dar ca prieten, te-nţeleg şi te aprob. Domnişoara Otilia e o fată rară. Însă, dă-mi voie să adaug: Eşti sigur că o vei iubi mereu?

Felix făcu un gest de mică indignare. O va iubi — zicea el muţeşte — în veci.

— Ştiu, ştiu — urmă Pascalopol — acum o iubeşti înflăcărat, ca orice tînăr, însă poate să fie la mijloc un fenomen de tinereţe, de exuberanţă. Şi eşti iarăşi sigur că Otilia te va iubi totdeauna? Nu mă exprim bine. De iubit, te va iubi mereu, căci e o fată excelentă, dar zic, eşti sigur că va fi mereu fericită? Otilia, o cunosc prea bine, e un

temperament de artistă, care simte nevoia luxului, a schimbării. A o închide acum într-o căsătorie înseamnă să-i deformezi caracterul, să-i stingi avîntul, graţia. Eu, domnule Felix, dă-mi voie să mă mărturisesc dumitale ca unui prieten, n-am fost fericit în căsnicie. Întîia soţie nu mi-a dat cinstea ce mi se cuvenea. În sufletul meu de moşier prozaic se ascunde puţin romantism. O cunosc pe Otilia de cînd era mică şi pot spune că a crescut sub ochii mei. Dacă Dumnezeu mi-ar fi dat libertatea să-mi fac femeia cum vream eu, aş fi făcut-o ca pe domnişoara Otilia. O iubesc şi eu în felul meu, scumpe domnule Felix, pe Otilia, şi poate că nu mă-nşel cînd îţi afirm că şi ea mă iubeşte pe mine. Nici nu e greu, fiindcă un dezamăgit ca mine e un om fără pretenţii. Eu nu i-am cerut niciodată nimic domnişoarei Otilia şi n-am prea stat să disting ce e patern şi ce e viril în dragostea mea. Însă domnişoara Otilia mă înţelege, are nevoie de îngăduinţa mea şi de... ştiu, vei ironiza în sinea dumitale... şi de banii mei. Bani au mulţi, dar nu ştiu cum să-i dea. Eu nu i-am dat bani domnişoarei Otilia, n-am jignit-o, cumpărînd-o, ci i-am făcut într-atît toate capriciile de cînd era mică, încît a i le refuza acum înseamnă să fiu un fel de tată denaturat. Da, domnule Felix. Otilia venea la mine simplu, ca o fiică, şi-mi cerea ceva. Ea nu a avut niciodată ideea că e curtezană, mă ierţi, care cere de la un bărbat. S-a format între noi o rudenie *sui generis*, şi acum, cînd dumneata vrei s-o distrugi, sufăr şi eu, suferă şi ea. Poate că n-ar trebui să-ţi spun, dar domnişoara Otilia a venit îngrijorată la mine şi mi-a arătat că moş Costache nu vrea să dea bani ca să te înscrii la Universitate şi celelalte. Ei bine, i-am dat eu. Nu, nu trebuie să fii umilit. Am avut grijă să te

scutesc de această situație și am pus pe moș Costache să-mi restituie banii. Așa că nu-mi datorezi nimic. N-aș putea să-ți spun dacă iubesc pe domnișoara Otilia ca părinte sau ca bărbat, n-am voit să pun de-acum această gravă chestiune. Nici domnișoara Otilia nu știe bine. Fapt este că avem nevoie unul de altul și că ne înțelegem. Poate că domnișoara Otilia trece numai printr-o criză (asta este primejdia care ne pîndește pe noi, oamenii în vîrstă) și-și închipuie că te iubește (nu vreau să te jignesc), poate că te iubește cu adevărat, ceea ce n-ar fi de mirare. Ești un tînăr de ispravă, frumos, inteligent. Dar a vă căsători acum e o nebunie, crede-mă. Sînteți prea tineri și nu vă cunoașteți bine unul pe altul. Pe domnișoara Otilia eu o cunosc bine. E ca o rîndunică: închisă în colivie, moare. Așteptați să fiți majori, să vă faceți cariera, să vă verificați sentimentele, și apoi... Eu, unul, vă ajut din toată inima, crede-mă... Aș fi fericit să vă știu fericiți. Pentru asta nu e nevoie să mă goniți (Pascalopol vorbea cu un gest de implorare, care mișcă pe Felix), sînt un om inofensiv. Ce primejdie pot reprezenta eu, om bătrîn, față de tinerețea dumitale? Banii, ah, banii! Cînd o femeie iubește, ia banii de la cel bătrîn și-i dă celui tînăr. Domnule Felix, mi-ai întunecat existența, îți spun drept, mi-ai stricat niște nevinovate tabieturi de celibatar. Am nevoie de domnișoara Otilia, ea e micul meu viciu sentimental. Dacă nu pot fi un amant, rămîn totdeauna un neprețuit prieten și părinte. Pentru voi amîndoi. Așa să mă crezi.

Zicînd acestea, Pascalopol își mască emoția bînd un păhărel de lichior și se-ntoarse către Felix ca spre o persoană pe care nu vrei s-o mai reții. Felix strînse mîna călduros lui Pascalopol, acesta i-o

strînse şi mai tare şi se despărţiră amîndoi cu sufletul invadat de generozitate. Cînd tînărul ajunse în capătul scării, Pascalopol îi strigă din uşă:

— Poate am să încerc să trec şi eu mîine pe la dumneavoastră, dacă aş avea onoarea de a fi primit.

Ochii lui rugase.

— Ştii — zise Felix Otiliei — m-am întîlnit cu Pascalopol. Părea mîhnit că nu-l primim. În definitiv, poate c-am fost nedrept. Dacă tu mă iubeşti, de ce m-aş teme de el? Nu-i aşa?

Otilia deschise ochii mari.

— Felix, ştiam eu că tu eşti un băiat cuminte. Dar se-nţelege! Ce-ţi face bietul Pascalopol? Nu te iubesc eu oare?

— Vine mîine la noi, eu zic să-l primim.

— Cum? făcu Otilia exaltată. Sărmanul Pascalopol! Ce dor mi-era de el!

Şi zicînd acestea, Otilia prinse capul lui Felix şi-l sărută apăsat — pentru întîia dată — pe buze. Toată casa răsună timp de două zile de concerte nebune de pianoforte. Cînd Pascalopol se ivi din nou, buzele lui moş Costache tremurau de emoţie, moşierul, după un moment de timiditate, se repezi şi-i sărută Otiliei amîndouă mîinile, iar aceasta, aşezîndu-se pe genunchii lui, îl sărută uşor pe obraz şi-i drese părul cu mîna. Pascalopol era în culmea fericirii. Felix privi scena fără să-şi dea seama ce e cu el. Inima i se strîngea de gelozie şi totodată i se dilata de un ciudat sentiment de simpatie faţă de moşier. În casa Aglaei, evenimentul consternă pe toţi. Aurica pretinse că Otilia făcuse farmece lui Pascalopol, iar Stănică, foarte vehement în spatele oamenilor, dădu această interpretare, pe care Felix o află mai tîrziu:

— Tînărul (adică Felix) e pezevenghi, a prins mişcarea. Trăieşte cu Otilia şi stoarce bani de la moşier. Ăsta ajunge departe, să vedeţi. O să-l moştenească şi pe moş Costache.

În timp ce în casa Giurgiuveanu se petreceau acestea, un alt eveniment luă naştere, evoluă şi se stinse cu repeziciune în casa Tulea. Actorul principal fusese tînărul Titi Tulea. Titi, după incidentul erotic cu Otilia, continuă să fie neliniştit şi să caute, fără nici un acoperămînt, o fiinţă de sex feminin mai puţin mîndră. Lucrul era greu, deoarece Titi, timid, n-avea relaţii, şi fetele pe care le putea întîlni la belle-arte nu-i dădeau nici o importanţă. La belle-arte însă Titi făcu cunoştinţă cu un coleg cam de vîrsta lui, gras, vorbăreţ şi bonom, un anume Sohaţchi. Nici acesta nu avea vreo vocaţie deosebită, picta după modele şi urmărea să devină maestru de desen şi caligrafie. Urmase la acelaşi liceu ca şi Titi, cu un an înainte, şi astfel aveau un fond de experienţă comun. Sohaţchi povestea şi el despre profesori, cu rîs zgomotos, şi nu emitea niciodată nici o idee, mărginindu-şi convorbirea în domeniul faptelor concrete. O anume deşteptăciune firească îi punea la îndemînă un număr de locuri comune, care dădeau vorbirii sale o nuanţă de civilizaţie uzuală. Era îndrăzneţ, politicos cu afectare şi tenace în urmărirea pînă la capăt a intereselor sale. Fugea de praful de cretă, deschidea geamurile din proprie iniţiativă, ca să nu se sufoce de mirosul vopselelor de ulei, cerînd învoirea prea tîrziu. Intra în vorbă neîntrebat, răspunzînd la întrebările puse altora, avea totdeauna fel de fel de reţete practice şi adrese utile, într-un cuvînt, Sohaţchi era, dacă nu un om de talent, cel puţin un individ de treabă, care trezea un zîmbet de simpatie oricui. Sohaţchi observase

numaidecît în ce criză se afla Titi. Nu era de altfel greu, fiindcă Titi aducea vorba în chipul cel mai naiv de ceea ce-l preocupa. Întrebarea lui stereotipă era, vorbind de o femeie:

— Crezi că se pretează?

— Bre — îi zise într-o zi Sohaţchi bonom — trebuie să te-nsurăm. Las' că-ţi găsesc eu ţie o fată. Ne-nsurăm odată, fiindcă şi eu vreau să m-aşez la casa mea.

Sohaţchi încercă totuşi mai întîi să pătrundă în casa lui Tulea, să-i cunoască familia. Titi nu-l invită de loc, obişnuit cum era de Aglae să nu primească pe nimeni acasă. Atunci colegul se mulţumi să-l cheme el acasă la el, şi astfel, a doua zi de Crăciun, Titi se înfunda într-o stradă din dosul Gării de Nord. Casa la care se opri, după număr, era scundă şi părea să fi fost înainte o prăvălie, ale cărei vitrine fuseseră astupate. Titi n-avea nici o idee de stiluri arhitectonice şi valori sociale şi intră în curte fără bănuieli, lătrat de doi mari dulăi. Sohaţchi îl primi cu exclamaţii groase de veselie şi-l păzi pînă ce-şi scoase şoşonii în săliţă. Dinăuntru se auzeau rîsete puternice, convorbiri zgomotoase. Prins bine de braţ de către Sohaţchi, Titi pătrunse într-o odaie scundă şi lungă, unde, aşezaţi în şir pe o canapea înaltă ca un pat, cîţiva bărbaţi şedeau la o masă apropiată de aceasta. Era o odaie de burghezie, mică mai degrabă, curată, cu obişnuitele ornamente. Pe pereţi atîrnau, afară de tipicul *passe-partout* de sîrmă cu fotografii, cîteva tablouri de sticlă reprezentînd scene din *Othello* şi *Le mariage de Figaro*. Picturile fuseseră corecte, însă reproducerea de fabrică pe sticlă le dădea un aer vulgar. Pe sobă se coceau cîteva mere, umplînd aerul de miros. Un palmier fibros, uscat era înfipt într-un

ghiveci umplut cu iarbă de mare, şi într-un colţ strălucea o combinaţie hidoasă de ghinde, conuri de brad şi alte produse forestiere vopsite cu bronz. Lui Titi, interiorul îi plăcu prin ordinea lui. Doi bărbaţi erau relativ tineri, ceva mai în vîrstă decît Sohaţchi, unul voinic, pătrat, altul slab în aparenţă, din cauza osaturii, dar muşchiulos. O tăietură adîncă cioplea un obraz al acestuia. La un cap al mesei se afla un bărbat mai în vîrstă, chel şi cu mustăţile răsucite în furculiţă. Pe scaun, lîngă sobă, şedea un bătrîn rumen, cu barba tunsă. Lui Titi, după accent, i se păru a fi străin. O femeie bătrînă, de înfăţişare modestă, cu pantofi înciucuraţi în picioare, sta alături pe un scaun. Rezemată de sobă, privea spre ceilalţi o fată voinică, mai degrabă doamnă, cu ochi îndrăzneţi. Mai erau, în odaia astfel arhiplină, încă o doamnă în vîrstă, cu pălărie plină de pene pe cap, şi doi tineri. Sohaţchi îl purtă pe Titi prin faţa tuturor, şi astfel, ameţit puţin, acesta află că doi din bărbaţii de pe canapea erau fraţii lui, că fata îi era soră, iar bătrînii, părinţi. Deşi toţi erau îmbrăcaţi civil, se vorbea de lucruri militare, şi chiar intrase în odaie o ordonanţă.

— Mă — zicea domnul cu mustaţa în furculiţă — tu cînd pleci la regiment?

Se aduse vin fiert în boluri de curaçao, care dădu curaj lui Titi, şi se începu, sau, mai bine zis, urmă o conversaţie zgomotoasă. Un observator mai fin decît Titi şi-ar fi dat seama că se află în casa unor oameni abia ieşiţi din mahala prin ocupaţiile noii generaţii. Puteau fi funcţionari, poate chiar profesori sau aşa ceva. Vorbeau în locuri comune de gazetă, întrebîndu-se de una, de alta, amintind o întîmplare, indignîndu-se, fără să se prindă, ca şi Sohaţchi, de nici o idee. Asta linişti

numaidecît pe Titi, căruia discuţiile îi displăceau. Sohaţchi făcu pe scurt istoricul cunoştinţei lui cu Titi, povesti întîmplări de la şcoală, Titi îndrăzni şi el să adauge altele, Sohaţchi trecu la pantomimă, îşi puse pe cap şapca pe care o avusese la liceu, imită şchiopenia unui profesor şi fu un haz general. Fata rîdea cu chicote exagerate, cu o veselie ridiculă, ţinîndu-şi pieptul cu mîinile. Titi fu predat curînd grupului de lîngă sobă, care-l primi cu prăjituri, vin şi întrebări. Fata cu rîsul convulsiv avea nări largi, o uşoară mustaţă, pulpe groase, şi, mai ales, o gesticulaţie liberă, familiară. Rîse la cele mai mici nimicuri spuse de Titi, spre satisfacţia acestuia, punîndu-i mîna cînd pe umăr, cînd pe genunchi şi declară tare celor doi bătrîni, spre aprobarea lor, că domnul Titi îi place. Bătrîna în papuci cu ciucuri întrebă moale, dar stăruitor, pe Titi despre întreaga lui stare civilă: dacă părinţii îi trăiesc, dacă mai are fraţi, cîţi ani au, ce avere au şi aşa mai departe. Titi nu găsi întrebările inoportune, nu fu în stare totuşi, din timiditate, să răspundă mulţumitor la toate.

— Colonele — strigă fata — auzi că locuieşte pe Antim, unde stă şi ginerele dumitale.

— Ce spui? se miră omul cu mustaţă răsucită. Tulea, Tulea, parc-am auzit!

Era o gălăgie infernală, fiindcă toţi îşi vorbeau de la distanţă. Din capătul opus, Sohaţchi strigă lui Titi:

— Te uiţi pe pereţi? Zugrăveala e făcută de mine.

Aşa şi era. Mai tîrziu îi arătă şi alte produse ale industriei sale, dulapuri, cufere. Sohaţchi cultiva mai mult artele practice decît cele plastice. Susţinea că nu poate mînca jumările de ouă decît făcute de

el însuşi şi că numai el putea potrivi murăturile din sărătură.

Titi plecă ameţit de băutură şi încîntat de Ana Sohaţchi (acesta era numele fetei), care-l invitase insistent, punîndu-i familiar mîna pe umăr, să vie cît mai des. Ceea ce Titi şi făcu, fără ca Aglae să suspecteze cumva întîrzierile lui. Mai tîrziu se putu afla că Sohaţchi luase personal informaţii asupra familiei lui Titi. Intrase curajos în curtea pe care o credea a Aglaei (de fapt nimerise la Giurgiuveanu), hotărît să spună, dacă nu-i ieşea bine manevra, că a greşit adresa. Întîmplător, nimeri pe Marina, care îi debită, pentru o băncuţă, veselă că poate vorbi atîta cu cineva, toată biografia şi economia familiei Tulea. Cum s-au petrecut lucrurile între Titi şi Ana, Titi n-a putut niciodată povesti lămurit, hotărît este că, după cîteva vizite, în care ca prin farmec dispăruseră toţi ceilalţi ai casei, Ana dădu atîta curaj lui Titi, încît acesta putu să cunoască în sfîrşit, cu ajutorul ei, misterul fiziologic care-i pricinuise atîtea tulburări. Era foarte mîndru de izbînda lui şi, naiv, nu socotea că are vreo responsabilitate. După a treia şedinţă, paşi grei şi o bătaie fermă în uşă îl făcură să îngheţe. Pe uşă apărură solemni-rîzători Sohaţchi şi trei ofiţeri, în care recunoscu pe cei doi fraţi ai lui Sohaţchi (unul căpitan şi altul locotenent) şi pe domnul cu mustăţi răsucite, acum colonel.

— Iubite domnule Titi — luă cuvîntul căpitanul — sîntem fericiţi că sora noastră ţi-a plăcut. Aţi dus lucrurile prea departe, după cîte am aflat. Ce s-a făcut, s-a făcut. Însă înţelegi că noi sîntem o familie onorabilă, nu putem lăsa pe sora noastră aşa, de rîsul lumii. Trebuie să vă căsătoriţi.

Titi înlemni.

— Dar eu — bîigui el — trebuie să-ntreb pe mama, dacă vrea mama.

Locotenentul rîse cu poftă.

— D-apoi cînd ai făcut isprava, amice, de ce n-ai întrebat pe mama?

— Mama dumitale — zise împăciuitor şi cam emfatic colonelul, tivindu-şi mustaţa cu dosul mîinii — n-are de ce să nu-ţi dea voie. Doar domnişoara Ana e fată frumoasă, cu zestre, e de familie onorabilă.

— Mă-ndoiesc — interveni Sohaţchi, ca la un consiliu militar, fără să-l mai privească pe Titi — din informaţiile pe care le-am culeş eu, n-au să-i dea voie. Au mai avut ei o soră care a fugit de acasă şi s-a cununat abia pe urmă.

— Mama n-are să-mi dea voie, confirmă ingenuu Titi, ca şi cînd astfel ar fi scăpat.

— Bată-te să te bată — rîse căpitanul — dacă nu-ţi dă voie madam Tulea, soră-mea o să rămînă aşa? Ştii că ai haz? Eşti major, eşti liber, n-ai de dat socoteală nimănui. Cîţi ani ai?

— Douăzeci şi trei, răspunse Titi, intimidat.

— Păi vezi?

— Mă băieţi — propuse colonelul — las' că domnul Titi e băiatul meu. Îl iau eu sub protecţia mea. Ştiţi ce? Eu vă cunun, eu vă fac totul. Nu spune nimic acasă, pînă ce se face nunta, în casă, bineînţeles, şi pe urmă vorbesc eu cu doamna Tulea. Las' c-o să fie bine. Domnişoara Ana are ceva zestre, o căsuţă unde o să staţi, îţi fac eu dumitale o situaţie.

Lucrurile se petrecură întocmai. Lipsurile de acasă ale fiului ei, motivate în felurite moduri, nu alarmară pe Aglae, care credea orbeşte în cumînţenia lui Titi. Acesta deveni mire şi, ca să nu deştepte bănuieli, fu adus de întreaga lui familie, nu fără rîsete, pînă în poarta casei. (Sohaţchi privi chiar în casă,

pe fereastră.) Titi, puțin ameţit, spuse că a petrecut cu niște prieteni, şi dormi tun prima lui noapte de soț. Nevasta şi restul nuntaşilor chefuiră fără mire şi făcură glume pe care Titi nu le află niciodată. Socoteala adevărată a acestei farse nu putu fi lămurită bine. E posibil ca Ana să fi făcut înainte o imprudenţă şi să fi voit a o absolvi de ochii lumii, precum e cu putinţă ca să fi voit pur şi simplu să se mărite măcar pentru scurt timp, ca să nu i se scoată porecla de fată bătrînă (avea atunci cam douăzeci şi cinci de ani). Însă anume zvonuri auzite de Stănică fac mai probabilă o altă ipoteză. Bătrînii Sohaţchi, foşti cîrciumari, poloni de origine, aveau ceva avere în bani şi în case. Imobilele preţuiau însă prea puţin, fiind vechi. Copiii, ofiţeri, ţineau să se facă împărţeala, avînd nevoie de bani, bătrînii nu voiau, pînă nu făceau un rost fetei. După un consiliu, fraţii ajunseră la încheierea că dacă Ana s-ar mărita cu un bărbat puţin pretenţios, care să se mulţumească cu o parte din casă, bătrînii ar păstra restul şi ei ar împărţi banii. Sohaţchi fu deci impresarul afacerii. Adevărul este că foaia de zestre a Anei cuprindea o locuinţă compusă din două camere şi dependinţe şi că bătrînii împărţiră banii băieţilor, care fură văzuţi făcînd un lux nebun.

Cîteva săptămîni Titi putu înşela vigilenţa Aglaei, şezînd ziua aproape toată la soţia lui şi dormind noaptea acasă. În cele din urmă, Ana se plictisi şi-i notifică iritată că ea nu-nţelege să se ascundă de ochii lumii. Sohaţchi belletristul se oferi să destăinuie el chestia Aglaei, dar Titi se-nspăimîntă. Făgădui că va vorbi el. N-avu totuşi curajul să procedeze direct şi, deşi avusese neplăcutul conflict cu Otilia, se duse la ea şi la Felix şi le spuse toată păţania. Otilia nu se putu reţine de a nu rîde.

— Bată-te să te bată, Titi, ce năzdrăvănii faci!

Ea însă nu vorbea cu Aglae, aşa că rolul de vestitor al comediei căzu asupra lui Felix. Cînd acesta spuse că Titi s-a căsătorit, Aglae nu vru să creadă şi i se păru că Felix face o glumă.

— Ce farse sînt astea? Aşa faceţi voi la Universitate?

A trebuit să fie adus Titi de faţă, ca Aglae să creadă. În loc să se indigneze, să ţipe la Titi, Aglae începu să plîngă, să mîngîie pe băiat, acompaniată în chip iritant de Aurica.

— Dar cum ai putut să te laşi tu, mamă, să-şi bată joc escroaca de tine? Las' că merg eu la poliţie, mă duc, la nevoie, pînă la prefect.

Aglae privea lucrurile simplu, ca o escrocherie pe care o respingi poliţieneşte. Titi nu făcea haz de această interpretare şi, cu toate că n-avea mijloace de expresie, se vedea că se simţea jignit de aprecierile la adresa Anei, că, într-un cuvînt, avea amor propriu de soţ.

— Nu e escroacă, mamă, trebuie să stau acolo. Dacă vrei şi dumneata să vii . . .

— Cum? Să viu eu acolo? S-a zăpăcit bietul băiat de tot, l-a ameţit escroaca. Du-te, dragă, şi te culcă, pînă-ţi vii în fire. Am să vorbesc eu cu Stănică.

Într-adevăr, Stănică veni în curînd. Cînd Aglae începu să-i spună păţania, el luă deodată o înfăţişare tehnică şi-o întrerupse:

— Stai, stai, stai, mă rog. Trebuie să luăm lucrurile metodic. Unde e Titi?

Titi fu adus, şi Stănică îl supuse la un lung interogatoriu.

— Mă rog, eu vreau să ştiu, ai făcut vreo declaraţie cu martori sau i-ai dat vreo scrisoare în mînă,

din care rezultă că ai promis s-o iei de nevastă, înainte de a coabita cu ea?

Titi rămase încurcat de verbul «a coabita». Zise totuşi:

— Nu!

Aurica sorbea cu nesaţ toată această convorbire, şi ochii îi străluceau de o stranie voluptate, ieşiţi din orbitele vineţii.

— Va să zică n-ai promis nimic, n-ai dat nici un document la mînă. Perfect. Dar, mă rog, tu i-ai propus coabitaţiunea, ori ea te-a provocat, te-a îmbrăţişat, în sfîrşit, te-a indus în eroare prin gesturi indecente?

Titi stătu la îndoială. Se vedea că ancheta îl supără, că Ana nu era pentru el o şantajoare, că, în sfîrşit, dorise atît de mult să cunoască femeia, încît cinstea îl îndemna să nu numească inducere în eroare ceea ce-l făcea fericit. De altfel, nici nu prea înţelegea unde voia să ajungă Stănică, deoarece el ţinea pur şi simplu să îndeplinească dorinţa Anei de a vesti pe mamă-sa că e căsătorit.

— Nu m-a provocat — zise el ingenuu — am vrut amîndoi.

Stănică îşi trecu mîna prin părul mare, ca un avocat contrariat de contrazicerile clientului său. Aglae sări furioasă:

— Ce-asculţi tu, Stănică, ce spune el? Nu vezi, săracul, în ce hal e? Nici vorbă că l-a atras în casă cu familia ei şi l-au strîns cu uşa.

— Mă rog, mă rog — insistă Stănică — să ne lămurim. Membrii familiei, care au intrat în odaie, v-au găsit aşa din întîmplare, sau ai avut impresia că pîndeau de mult momentul ăsta? Te-au ameninţat, ţi-au intimidat conştiinţa?

— Mi-au spus — ocoli Titi punctul penibil — că sînt major şi pot să fac ce vreau, dacă nu vrea mama.

— Aşa — zise atinsă Aglae, cu reproşul îndreptat împotriva absenţilor — cred ei că, dacă eşti major, eu am să te las să-şi bată joc de tine orice stricată? Nu, băiete, ai să stai aici, şi voi vedea eu ce e de făcut.

Stănică era prea avocat ca să nu-şi dea seama de adevărata stare a lucrurilor, şi, de altfel, se amesteca în afacere din volubilitate, din plăcerea pentru situaţiile patetice.

— Hei, dacă Titi ar face plîngere că a fost atras în cursă, că i s-a dat, mă rog, a înţelege că are de-a face cu o femeie de moravuri uşoare, fiind apoi intimidat, ar fi un punct de plecare pentru intentarea divorţului. Însă asta trebuie s-o facă el, numai el, ca fiind major. Ei, ce zici, tinere, ceri divorţul?

Titi răspunse posomorît, dar hotărît:

— Eu nu divorţez.

Aglae îşi cuprinse capul cu mîinile şi se lamentă desperată:

— Vai, vai, vai!

— Mamă — îşi dădu cu părerea Aurica, iluminată — de ce să divorţeze, poate sînt fericiţi.

Aglae schiţă un gest cu înţelesul de « prostii ».

— El face ce spun eu, dacă mă iubeşte şi vrea să mă ocup de viitorul lui!

Şi ca şi cînd reproşul ar fi fost prea tare, iar consimţirea lui Titi sigură, Aglae adăugă:

— Nu fi trist, puiule, că te scap eu de aventurieră.

— Să zicem — continuă Stănică consultaţia — că Titi, insist, Titi cere divorţ pe motivul de mai sus. Lucrul poate să aibă întorsături neplăcute. Fraţii

sînt ofițeri, nu poți susține că sora lor e o prostituată. Te pot da în judecată pentru calomnie.

— Aș, ofițeri — zise disprețuitor Aglae — cine știe ce șnapani! S-au îmbrăcat în uniformă ca să-l sperie.

— Sînt ofițeri, mamă — lămuri mereu, ușor jignit, Titi — îi cunosc eu bine. Au și un unchi colonel, care m-a cununat.

— Precum vezi — urmă Stănică — chestia e dificilă. Cel mai bun lucru e să încercăm întîi prin bună învoială. În cazul cel mai rău, ce-a vrut fata? Să se mărite, de ochii lumii, să acopere probabil o greșeală . . .

— Nu e adevărat! protestă Titi.

— Odată « doamnă », fata o să consimtă ușor să divorțeze. O să-i spunem că părinții nu-și dau asentimentul și nu-i lasă avere. Cum Titi n-are nici o meserie, din ce-au să trăiască?

— A spus colonelul — mărturisi Titi — că are să-mi găsească.

— O să-ți găsească pe dracu, comentă Aglae. Ți-a spus așa, ca să te-ncînte.

În cele din urmă, căzură de acord să încerce calea blîndă a convorbirii, și Stănică se delegă singur în această misiune. Era o zi neprevăzut de caldă, de la sfîrșitul lui februarie, cînd Stănică, după prealabile examene, intră în curtea indicată. Fu cam încurcat de numărul mare de intrări, întrucît de o parte și alta a curții se întindeau apartamente joase, cu cîte o mică marchiză. Călare pe o scară, un om gras, ras, tînăr, cu chivără de hîrtie în cap și cu halat medical pe el alterna fluierul cu vocalizările și se extazia înaintea propriei opere, care consta, din aplicarea cu ajutorul unui șablon, confecționat, precît părea, de el însuși, a unui feston cu fructe

sintetice în partea de sus a peretelui exterior. La întrebările lui Stănică, zugravul se recomandă ceremonios. Era Sohaţchi. Se dădu repede jos, luă de braţ pe Stănică şi-l vîrî în casă. O aduse numai-decît şi pe Ana. Lui Stănică, agresoarea lui Titi îi făcu o impresie excelentă.

Trupul ei plin, aproape gras, ochii îndrăzneţi, vocea sonoră, volubilă, cam vulgară, toate acestea îi plăcură. Ana nu se lăsă de loc intimidată şi primi pe Stănică, după obiceiul ei de a se purta cu bărbaţii, cu o familiaritate zgomotoasă şi indiscretă. Chemaţi înadins de Sohaţchi, veniră, ca din întîmplare, şi ceilalţi doi fraţi. Toţi afectară a înţelege vizita lui Stănică drept un început de apropiere între cele două familii şi declarară că le-a părut rău că Titi nu şi-a invitat părinţii, pe care erau dornici să-i cunoască. Ana descoperi că Stănică îi era oarecum cunoscut, că, pe dată ce l-a zărit, nu-şi dădea seama unde a mai văzut pe acest « domn simpatic ».

— Sînteţi artist? întrebă ea pe Stănică.

— Nu, nu — răspunse încîntat Stănică — m-am resemnat la avocatură!

Sohaţchi dispăru şi reapăru cu o damigeană de vin pe care o puse în mijlocul mesei, rest din vinul băut la nuntă, ca să-şi facă şi Stănică o idee de ce vin au avut. Bine dispus, Stănică crezu că trebuie să ia lucrurile cu delicateţe. Declară că totul vine dintr-o neînţelegere, dintr-un exces de timiditate din partea lui Titi, că părinţii erau în dreptul lor să fie supăraţi de a nu şti că fiul lor s-a căsătorit. Toţi îi dădură dreptate, ceea ce dezarmă pe Stănică.

— Eu i-am spus lui Titi — zise Ana — să vorbească acasă. Nici mie nu mi-a convenit să mă ascund de lume ca o ciumată. Eu cu sila nu mă ţin de gîtul

lui. Știi bine și dumneata că n-are nici un rost. Dacă nu-i plac, din partea mea e liber.

Frații protestară, susținînd că Titi e un băiat bun și că, fără îndoială, părinții lui se vor convinge, mulțumită mărturiei lui Stănică, cum că a intrat într-o familie onorabilă. În condiția aceasta, orice pledoarie devenea de prisos, și Stănică se pierdu încetul cu încetul într-o discuție cu totul independentă de misiunea lui, deși legată prin asociație. Exaltă amorul conjugal, povesti primele lui tulburări sentimentale, lăudă pe Olimpia și făcu biografia îngerului ridicat la ceruri, Aurel. Ana se apropiase de el și-l ținea de braț.

— În definitiv, sîntem rude, nu?

— Așa e! Sîntem cumnați!

Stănică mai descoperi că cei doi ofițeri și unchiul colonel aveau trecere mare chiar la Cercul de recrutare, unde situația lui era foarte încurcată, ca unul ce nu făcuse serviciul militar, slujindu-se de amînări insuficient motivate.

— Las', că te aranjăm noi, n-avea grijă, îl încredință frații Sohațchi. Vom studia chestiunea. Dumneata fii gata cu certificate, ca să justifici neprezentarea. Să-ți găsești un doctor, care să te declare ofticos.

— Am! zise repede Stănică, cu gîndul la Vasiliad. De altfel, sînt realmente bolnav.

Stănică, plin la față, era așa de congestionat de vin, încît toți rîseră la ideea că ar fi tuberculos.

Aglaei, Stănică îi spuse că familia Sohațchi i s-a părut foarte de treabă, că el nu crede că Titi a fost constrîns, că, în definitiv, așa apare dragostea, dintr-o dată, el însuși fiind doar unul din aceia care, nemaiputînd trăi fără femeia iubită, n-a mai vrut să știe de nimic pe lume și a fugit cu ea. Văzînd și starea de spirit a lui Titi, Aglae se mai calmă.

— Bine, bine — zise ea, cu un rest de orgoliu — s-o văd şi eu cine este, să vină, cum vin nurorile, să zică « bună ziua, eu sînt cutare ».

Aglae înţelegea misiunea de soacră într-un chip foarte oneros pentru noră. Nora trebuia să rămînă într-o stare de dependenţă continuă, să sărute mîna socrilor, să fie « aşezată », să nu iasă din indicaţiunile ei, să dovedească la tot pasul că ştie să conserve sănătatea odraslei. Fiul, la rîndu-i, în schimbul unei îngrijiri permanente din partea mamei, nu trebuia să iasă de sub tutela ei. În fond, Aglae nu era supărată că Titi s-a însurat (în conştiinţa ei lăuntrică era chiar satisfăcută), ci fiindcă i se răpise prilejul de a-i oferi ea o soţie lui Titi, sau măcar consimţămîntul. Ana se dovedi plină de tact. Adusă la braţ de Stănică, sărută mîna Aglaei, pe aceea a lui Simion, care fu încîntat, şi pe amîndoi obrajii pe Aurica.

— Nu ştiam că Titi are o soră aşa de tînără şi frumoasă ! zise ea.

Aurica, măgulită, îi puse deoparte, cînd găsi un moment bun, întrebarea anxioasă:

— Dragă, eşti fericită? Vai, ce fericiţi trebuie să fiţi !

Ana privi cu o atenţie obsecvioasă toată casa, admirînd totul, lăudă tot ce i se servi şi ascultă cu o atenţie respectuoasă toate instrucţiunile Aglaei. Afectă a fi foarte îngrijorată că nu cunoaşte bine preferinţele lui Titi şi o rugă pe «maman» să-i spună tot ce crede că e necesar să facă pentru menajarea lui. Fu veselă, fără cinism, şi izbuti cu îndemînare să fie de acord în toate ideile cu Aglae. Titi părea foarte fericit şi începuse să-i arate albumele sale cu desene, printre care copiile după gravurile din romanul necitit al lui Stendhal. Ana îl asculta cu

docilitate, îi încerca în treacăt nasturii, îi strîngea bine gulerul de la haină în jurul gîtului şi-l întrerupea cu întrebări de felul acesta:

— Titi, mă ierţi că te-ntrerup, parcă s-a răcorit, nu vrei să pun o haină pe tine? Nu vreau să răceşti!

Sau:

— Am să-ţi cumpăr mîine alt guler. Văd eu cum te strînge. Ai să capeţi tic, tot sucind capul.

Aglae se informă amănunţit asupra familiei ei, punîndu-i chestiuni pe faţă, judecătoreşte: « Trăiesc părinţii, cu ce se ocupă, fraţii unde-şi au serviciul, ce şcoală a urmat, are ce-i trebuie în casă? » etc.

Ana răspunse la toate simplu, fără nici un semn de iritaţie, şi făcu tuturor impresia că e foarte sinceră.

Rămînea de rezolvat o problemă gravă. Titi trebuia să locuiască în căminul conjugal. Firește, acasă nici n-ar fi avut loc, însă Aglae se întreba, în chipul cel mai legitim, cu ce va trăi, neavînd nici un venit.

— Nu trebuia să se-nsoare pînă nu-şi făcea un rost, dar acum, c-aţi făcut-o de capul vostru, nu-nţeleg să stea pe spinarea altora.

Ana protestă atît cît să reiasă că Titi nu e o pacoste, fără a zădărnici ghicitele intenţii de asistenţă ale Aglaei.

— Cine ştie? observă Aglae, după plecarea Anei, poate că o fi fată aşezată, fiindcă nu-i nici prea crudă. Dacă-i place lui Titi, treaba lui. S-o vedem cum se poartă.

Aglae făcu în curînd o descindere în locuinţa lui Titi. Ceea ce văzu o umplu de necaz şi deznădejde. Îşi spuse impresia brutal, faţă de rudele nurorii:

— Bine, dar voi n-aveţi de nici unele aici. La o fată de oameni aşezaţi i se dă trusou, nu aşa.

— Am făcut şi noi ce-am putut, în grabă, maică, zise blînd cealaltă soacră.

Într-adevăr, cele două odăi, zugrăvite proaspăt şi multicolor de Sohaţchi, erau aproape goale. Fraţii le mobilaseră la repezeală cu ce găsiseră prin odăile lor, după o listă alcătuită în consiliu. Un pat de fier cu tăblii, pictat cu îngeri şterşi de vechime, fusese scos din pod. O canapea veche, desfundată slujise drept pat de siestă ordonanţei. Lavaboul era lamentabil. Îl găsise Sohaţchi aruncat în magazie şi-l vopsise în alb. O masă de brad era acoperită cu o combinaţie de petice şi broderie. Şifonierul fusese scos din odaia bătrînilor şi avea oglinda spartă. Titi însuşi înlocuise oglinda printr-o bucată de satin galben, prinsă cu pioneze. Într-un colţ se vedea şi o etajeră proastă, îmbrăcată în pluş, cu cîte un bibelou improvizat: o sticlă goală de parfum, o ex-cutie de bomboane, o fotografie. Aglae, implacabilă, vru să vadă şi bucătăria, care exista numai teoretic. Într-o magazie, o maşină şchioapă, ordinară ţinea deasupra vreo două crătiţi cîrpite. Aglae se întoarse cam lividă în dormitor şi se aşeză pe pat ca să-i încerce moliciunea. O scîndură căzu, desprinsă, trăgînd după sine salteaua, numai de paie. Era un pat doar de formă, în care nu dormea nimeni.

— Ei — spuse Aglae, dezgustată — aici o să dormiţi? Nici n-aveţi loc! Şi pe Titi n-o să-l tragă curentul de la uşă? Şi apoi, cînd se dă jos din pat, cum o să calce cu picioarele goale pe scîndură? Trebuia să aveţi un covoraş. Soba asta parcă bate la cap! Uite, aşa se-ntîmplă cînd tinerii fac lucrurile de capul lor şi nu-ntreabă pe cei bătrîni! Dacă îmi cereaţi consimţămîntul, de, cum spune bunacuviinţă, discutam eu cu dumnealor (aci aruncă

ochii ironic înspre bătrîni) şi făceam lucrurile cum se cade la nişte oameni aşezaţi.

Din ziua următoare, Aglae se ocupă de gospodăria lui Titi cu un zel extraordinar, dar care era îndreptat numai spre Titi şi părea ostil faţă de Ana. Cumpără saltea, covor, aduse cearceafuri, perne, rufărie, puse şifonierul în ordine, ca acasă, împăturind bine cămăşile lui Titi, largi, solide (« mai creşte băiatul ») şi aruncînd ostentativ cîteva lucruri mototolite şi murdare ale Anei. Îi dădu acesteia instrucţiuni severe:

— Uite, cămaşa asta să i-o dai cînd e mai frig. Să nu-l laşi noaptea fără scufie, aşa s-a obişnuit el, ar fi chiar bine, fiindcă văd că e curent aici, să-i dai să-şi pună vată în urechi. Aici i-am adus flanelă, să poarte pînă în iunie, sub cămaşă. Să nu-l laşi fără nasturi la cămăşi, că nu e frumos, şi să-i dai să se primenească de două ori pe săptămînă.

Aglae îi cumpără şi haine lui Titi şi puse să i le croiască după gustul ei, adică largi. Îi cumpără ghete de box foarte mari, umplîndu-le vîrful cu vată:

— Mai bine largi, să-i odihnească piciorul.

Aduse farfurii, crătiţi, tacîmuri şi, în sfîrşit, trimise la fiecare două zile alimente pentru gătit, dînd şi indicaţii de bucatele ce trebuiau făcute. Ana îşi păstră cu o răbdare lăudabilă ţinuta onctuoasă. Aglae făcea dese inspecţiuni, scotocea prin bufet şi în bucătărie, să vadă mîncarea, întreba pe Titi dacă e îngrijit bine. Acesta răspundea totdeauna afirmativ. Plină de atenţii infinite pentru fiul ei, Aglae nu venea niciodată cu mîna goală, aducînd foarte adesea măcar prăjituri. Ana, lacomă, se repezea şi muşca din toate, pînă ce Aglae îi dădea peste nas:

— Lasă şi pe bărbat să mănînce, că munceşte mai mult. Asta cu frişcă i-am adus-o lui, că lui îi place.

Aglae merse cu interesul față de Titi pînă acolo încît să insinueze că o femeie trebuie să fie asiduă în chestiunile mai intime cu bărbatul, fiindcă altfel acesta devine nervos. Lui Titi îi dădu instrucțiuni limpezi:

— Ține-o din scurt, n-o lăsa să se zbenguie cu toată lumea, pe urmă își ia nasul la purtare.

Ce-i dreptul, Ana merita îndoielile Aglaei. Nu gătea mai niciodată și, dacă se hotăra să facă ceva, mergea în bucătărie îmbrăcată ca în oraș, apuca alimentele cu vîrful degetelor, ca pe niște impurități. Frigea la repezeală ce-i trimitea Aglae (conservele, lucrurile mai greu de preparat le lăsa să se strice, le arunca la gunoi), dar apoi, gustînd din propria-i mîncare, o mînca de-a binelea. Intra prin bucătăria bătrînilor, se apropia în picioare de masa fraților, ciugulea de la toți, vorbind și rîzînd cu gura plină, și apoi, cînd sosea Titi, spunea candid:

— Dragă, ție ți-e foame, că eu n-am poftă de loc? Nici n-am gătit.

Titi își schimba adînc și domol apele ochilor, dar nu zicea nimic. Ana pleca mereu în oraș, alergînd neostenită nu se știe unde, avidă de petrecere, invidioasă de orice lux. Titi se închidea în casă, făcînd picturi după cărți poștale ilustrate, înrămîndu-le singur și bătîndu-le cu exactitate în perete. Lucra, cu o frenezie casnică tăcută, la fel de fel de mărunțișuri. Făcu abajururi de tul pe care le zugrăvi cu acuarelă, vopsi masa și scaunele, inventă *passe-partout*-uri de felurite forme și mărimi pentru fotografii. Ana îl lăsa în pace și se înfunda la părinții ei sau pleca în oraș. Începuse de la o vreme să vină, tot mai des și mai dezinvolt în purtări, Stănică.

— Haide, frate, în oraș să mai luăm aer, îndemna el.

— Titi, nu vrei să mergem? făcea Ana numaidecît.

Titi se întuneca şi refuza cu o încăpăţînare în care se ghicea o supărare ascunsă.

— Bine — rezolva Ana chestiunea foarte simplu — dacă tu nu mergi, mă duc eu cu domnul Raţiu.

Stănică primea cu jovialitate şi plecau amîndoi la braţ. Titi refuza să meargă la cinematograf, la teatru, la berărie, avînd pentru toate aceste petreceri şi o teorie. Ieşi o singură dată, pe ger, şi se obstină să asculte afară un concert militar gratuit, oferit întîmplător în parcul Carol, din zelul artistic al unui capelmaistru. Nu voi în ruptul capului să plece înainte de sfîrşit, deşi era vînăt la faţă de frig. Ana îl lăsă şi plecă, dar sosi acasă mai tîrziu decît el. Titi picta, se legăna lîngă sobă, şedea nemişcat pe marginea patului, cînd era plictisit, şi refuza orice abatere de la acest program, acuzînd prin posomorîre şi încăpăţînare antipatia faţă de spiritul independent al Anei, faţă de care încetase chiar de la început de a mai arăta tulburări erotice. Criza lui Titi fusese scurtă şi se prefăcuse într-o placiditate ursuză şi bănuitoare.

— Iubite domnule Titi — îl aviză Ana — eu sînt tînără, vreau să petrec cît mai am vreme. Dacă nu vrei să ieşi nicăieri, stai acasă. Eu una nu pot.

Titi se împăca numai cu Sohaţchi, cu care cînd era bine dispus, vorbea îndelung despre colegii de la liceu şi de la belle-arte. Stănică venea des, rîdea şi se zbenguia cu Ana, fără să se mai sinchisească de Titi. Într-o zi rîseră în odaia alăturată, băură, după toate aparenţele şi mîncară ceva, şi abia tîrziu Stănică deschise uşa, cu gura plină, şi zise aproape indiferent:

— A! tu erai aici?

Titi începu să-şi manifeste supărarea pasiv, nemaivorbind nimic ore îndelungate. Dar într-o bună zi şi pentru întîia oară, cînd Ana veni noaptea tîrziu acasă condusă de Stănică, Titi izbucni, în chip surprinzător pentru ea, cu o brutalitate nemaipomenită:

— C . . . vă! Las', că mi-a spus mie mama, ce, eu nu văd? . . . Unde mergi dumneata toată ziua şi toată noaptea?

Vreo dovadă împotriva Anei nu exista, ce-i drept.

Fraţii veniră repede la locul scandalului şi căpitanul mustră pe Titi cu destulă aroganţă şi un ton vădit trivial şi iritat:

— Amice, trebuie să-ţi supraveghezi expresiile, mă-nţelegi . . . Aici sînt părinţii noştri, oameni bătrîni, sînt ordonanţele, care aud. Nu admit să ne insulţi sora, aşa, pe simple elucubraţii de-ale dumitale. În definitiv, ce-i? S-a plimbat în oraş cu cumnatul dumitale. Dacă dumneata eşti bolnav şi nu suferi lumea, nu trebuie s-o sileşti şi pe ea să se călugărească.

Titi se învineţi la faţă şi, reeditînd furia subită a lui Simion, bătu cu pumnul în masă, înspumat la gură şi ţipă ca un descreierat:

— Să nu mă insultaţi, măgarilor, că vă spun la mama!

Toţi îl priviră în linişte ca pe un pacient în criză şi lui Titi i se păru că Ana lasă buza-n jos într-un gest de dispreţ. Fraţii ieşiră din odaie fără să-l mai contrarieze şi tocmai această indiferenţă înfurie şi mai tare pe Titi.

— Lasă-l, mă — se auzi glasul locotenentului — nu vezi că e nebun?

— Ba o să-l dau în . . . spuse pe şleau căpitanul.

Titi puse mîna repede pe pălărie, își trase paltonul nervos încurcîndu-se în mîneci și ieși ca un glonț din casă și din curte. Din acea zi nu se mai întoarse în căminul lui. Aglae îi ordonă să divorțeze, Stănică fu și el de aceeași părere, « de vreme ce nu vă înțelegeți », dar se jură că Ana și cu el petrecuseră în chip nevinovat, nedîndu-și seama cum a trecut vremea. Lucru curios. Cînd auzi de divorț, Titi se întunecă. Nu voia.

— Să facă ce-o știi — zise el cu absurditate — nu mă privește. Eu n-o cunosc, și pace. N-are decît să dea divorț, eu nu mă duc pe la tribunale.

— Dar nici n-ai nevoie, omule — explică Stănică — aranjăm noi toate.

— Eu nu dau divorț.

Era această încăpățînare o modalitate primară de a-și mărturisi încă dragostea pentru Ana? E cu putință. Sohatchi veni la Aglae și lămuri că ei n-au avut nici o intenție rea, că s-au certat cu toții cum se-ntîmplă, că situația surorii lor era intolerabilă și trebuia să fie rezolvată într-un fel, cel mai cuminte chip fiind acela ca Titi să se-ntoarcă acasă. Titi declară scurt:

— Eu acolo nu mă mai duc, cine vrea să vie, să vie aici.

Aglae, ca să nu-l supere, zise și ea:

— Domnule Sohatchi, eu nu pot să las pe băiatul meu să fie insultat. Ana să vie să stea aici cu el, că se găsește loc.

Într-adevăr, Ana veni, primită de Titi cu o tresărire de satisfacție, repede înăbușită de o uitătură posacă. Reînfipt în solul lui, Titi nu făcea decît să copieze note, să deseneze după ilustrate, să stea nemișcat. Aglae o înțepa pe Ana fără să vrea, punîndu-i întrebări supărătoare: « Tu nu știi să

gătești? Tu stai așa îmbrăcată toată ziua? Tu n-ai decît o cămașă de noapte? »

Dar trebui să recunoască chiar ea că Titi era imposibil și o contrazicea pe Ana în cele mai legitime dorințe, cu o obstinație de asin. Ana aduse cinci bilete de teatru, cu o învederată mulțumire de a-i lua pe toți. Titi singur refuză.

— Eu nu mă duc la teatru. Nu ți-am spus eu să iei bilete. Mă duc la teatru cînd am dispoziție, nu așa, pe neașteptate. Și apoi cine ți-a dat banii? De unde știu eu?

— Titi — se irită chiar Aglae — mă agasezi!

Titi nu merse, tăcînd însă cu perversitate voită sau involuntară pînă în preajma momentului de plecare, așa încît toți se îmbrăcară, crezînd că i-a trecut rezistența. După masă, Titi dispăru. Ceilalți își închipuiră că se-mbracă. Ieșiseră pe ușă să-l aștepte, dar Titi nu se vedea nicăieri. Aglae intră în odaia lui și-l găsi în pat, în plapumă.

— Ce faci aici, pentru Dumnezeu, nu mergi? De ce m-ai făcut să mă-mbrac?

— Ți-am spus că nu merg.

Și Titi se întoarse cu capul la perete.

Supărată, Aglae se dezbrăcă și nu mai merse. A doua zi Ana fugi.

— Titi — insistă Aglae — termină odată. Nu vă înțelegeți, și pace. Ea e ușuratică, tu ești încăpățînat, nu-i nimic de făcut. Divorțați.

— Eu nu divorțez! se-ncăpățînă Titi.

De altfel Ana era văzută de toți pe stradă cu feluriți inși, unii afirmau că avea legături certe cu unul sau cu altul. Curînd nu mai fu nici o îndoială cel puțin că Ana iese la braț cu un funcționar superior dintr-un minister, om mai în vîrstă, cu ceva avere, care afirmă, fiind și Stănică de față,

că dacă Ana e liberă, o ia de nevastă. Era o ocazie, susținu Stănică, de a se despărți fără scandal. Altfel Ana ar abuza de numele lui, cu profit pentru ea. Titi însă nu voia să divorțeze. Se vede totuși că Ana găsise o bună combinație, fiindcă dezlegarea nodului veni tot de la ea. Într-o zi, două ordonanțe depuseseră în fața ușii de la intrare, fără să vrea să intre, o boccea enormă, în care Aglae găsi cu ciudă toate lucrurile lui Titi, cele mai multe murdare. Totul îi fusese restituit cu o grijă afectată, fiindcă Titi regăsi și o pereche de pantofi rupți pe care îi aruncase la gunoi, precum și un cuțit, pe care forțîndu-l îl rupsese în două. Erau amîndouă bucățile. Titi primi, în sfîrșit, și o notificare că i se intentase acțiune de divorț din partea Anei. Cu greu Stănică putu să-l facă pe Titi să consimtă a da o declarație că se desparte de bunăvoie, pentru nepotrivire de caracter. Acum el voia să se judece, susținînd între altele că nu se simte bine, că Ana i-a dat o boală. Lucrul era de domeniul fanteziei și dovedea numai, prin surmenarea spiritului, o recrudescență a ipohondriei lui latente, congenitale.

IX

În martie, Felix își făcea planuri mai nerăbdător ca oricînd. Cu puțin înaintea Crăciunului împlinise douăzeci de ani. Mai avea deci cîteva luni și devenea major. Se făcuse acum mai îndrăzneț, mai conștient de sine, însă lipsa de bani îl chinuia, jignea orgoliul lui. Ar fi vrut haine de primăvară, mănuși și ceva bani asupră-i. Cînd cîte un coleg îl ducea de braț într-o cofetărie sau berărie, se simțea pus pe jeratic. N-avea nici un ban în buzunar și îi era rușine să

mărturisească. Era gelos şi de Pascalopol. Ar fi voit să fie şi el în stare să facă Otiliei o cît de mică plăcere, s-o plimbe cu trăsura. Moş Costache nici nu se gîndea măcar să-i dea vreun ban, ba-i propunea unele tîrguri dubioase. Venise într-o zi cu o serie întreagă de seringi « Record », aparţinînd probabil unui medicinist care nu plătise chiria, şi întreba acum pe Felix dacă nu cunoaşte pe cineva sau dacă el însuşi n-ar fi dispus « să le cumpere ». I le încredinţase « o persoană ». Într-o duminică, Felix voi să iasă în oraş cu nişte prieteni, însă, după cîţiva paşi făcuţi pe stradă, se întoarse. Era o zi admirabilă şi paltonul îl apăsa pe umeri. Să-l scoată şi să rămînă în haină era încă prematur. Cum Costache era singur acasă, Felix se duse de-a dreptul la el cu un curaj pe care i-l dădea supărarea. Spuse cam iritat că e acum om în toată firea, că-şi închipuie că are destul venit ca să nu meargă mereu în oraş cu mîinile goale. Are nevoie de haine, de cărţi, de o mulţime de lucruri şi-i trebuie bani. În definitiv, vrea să ştie odată care sînt drepturile sale. Moş Costache ascultă, înfricoşat de această ieşire, căută să-l îmblînzească, ţinîndu-l mereu de mînecă, într-un chip comic, dar nu scoase nici o vorbă încurajatoare, nici o explicaţie. În cele din urmă, cu tonul răguşit, cu ochii aplecaţi în jos, făcu această neaşteptată propunere:

— Dacă ai nevoie de bani, de ce nu iei cu împrumut vreo mie de lei de la cineva? Poate să găsesc eu la un prieten, numai să nu spui la nimeni.

Suma izbi pe Felix, care, de bucurie, nu mai examină de loc ciudăţenia propunerii din partea lui moş Costache. A doua zi, bătrînul veni misterios în odaia lui Felix şi-i întinse un bilet la ordin,

 îndemnîndu-l să-l completeze cu suma de o mie de

lei şi să-l dateze 30 decembrie 1910. Felix tocmai voi să întrebe asupra rostului acestei simulații, cînd Costache îi încîntă urechea cu sunetul unui pumn de piese. Scadența biletului rămase în alb. După semnare, bătrînul înmînă lui Felix două sute cincizeci de lei. Mirat, acesta întrebă cu ochii.

— Nu poate să dea acum tot — explică răguşitul — îți dă prin mine, în fiecare lună, cîte două sute cincizeci de franci.

Felix era prea nerăbdător să aibă bani, ca să mai discute proveniența lor, rămase totuşi cu o îndoială, şi la întîiul prilej consultă un prieten de la Drept, care-i cunoştea de altfel bine situația.

— Bătrînul te-a pus să datezi cambia în decembrie, fiindcă atunci eşti major şi deci responsabil. Eu cred că ți-a dat mia chiar din banii tăi, şi tu i-o vei plăti tot din banii tăi, din primul venit liber. E dat dracului moşul!

Felix se adumbri şi se-ntoarse dezgustat acasă. În lipsa Otiliei, începură să se strîngă asupra-i şi alte dezgusturi, să bănuiască pe față de complicitate şi să creadă în tot ce Aurica spunea despre ea. Pe dată însă ce Otilia reapăru cu ochii ei limpezi, plini de seninătate, se ruşină de asemenea presupuneri şi o socoti şi pe ea o victimă a bătrînului. Voi cu mai multă putere decît oricînd s-o scape de acolo, s-o ia el sub protecția lui. Avea crize de sensibilitate şi reverie. În vreme ce Otilia răscolea valurile pianului, el se plimba cu mîinile în buzunar, oprindu-se din cînd în cînd în fața oglinzii. Se privea sever, lăsînd buzele în jos, într-o amărăciune patetică. Se simțea frumos. Singurătatea lui, faptul de a nu avea părinți, îl umplea de o exaltare vagă a destinului său propriu. Se întreba, inundat de frazele muzicale care veneau de jos, ce avea să devină :

medic mare, savant, autor celebru, om politic? Se vedea trecînd, în ritmul muzicii Otiliei, într-o trăsură deschisă, nemişcat, fără zîmbet, privind rece înaintea lui. Aşa îşi închipuia purtarea omului mare. Alteori, dimpotrivă, reveria îi deştepta flăcări de dezinteresare. O vedea pe Otilia ameninţată de bandiţi, care aveau mai toţi fizionomia lui Stănică. Ochind, flegmatic, de pe fereastră, dobora pe rînd pe toţi vrăjmaşii, în vreme ce Otilia, tremurînd, îl strîngea cu braţele ei subţiri de gît. Sau fugea călare de duşmani neidentificaţi spre păduri care se îndoiau moale pînă la pămînt, ţinînd în braţe pe Otilia. Generozitatea lui se-ntindea şi asupra lui moş Costache, căruia, ruinat, îi oferea un azil, de dragul Otiliei, şi chiar asupra lui Pascalopol, pe care-l visa bolnav, senil, readus la viaţă prin sforţările lui de medic. Cîntînd furtunos la pian şi aruncîndu-şi ochii asupra lui Felix, care uneori se rezema de capacul instrumentului, Otilia nu bănuia că e salvată de foc şi înec cu atît devotament. Odată, după ce şezuse multă vreme alături de Otilia, care citea o carte, şi visase treaz ca de obicei, copleşit de sentiment, îşi lăsă deodată capul în poalele ei. Otilia îi primi ofranda simplu, mîngîindu-i uşor părul.

— Spune-mi ceva plin de primejdii, să fac pentru tine, zise Felix.

Otilia răspunse gînditoare:

— Va veni vremea cînd ai să ai acest prilej.

Relaţiile sentimentale dintre cei doi erau din ce în ce mai aprinse. Felix o căuta pe Otilia cu oarecare imprudenţă, o ruga cu ochii şi o săruta furtiv. Fata, deşi nu-l respingea, dădea gestului o candoare fraternă, făcea astfel încît orice abuz era înlăturat. Felix îi vorbea cu ochii la masă, se aşeza

alături de ea şi o prindea de mîini, iar fata îl mustra cu blîndeţe. Moş Costache îi surprinse într-o zi sărutîndu-se, dar nu zise nimic. Păru chiar ruşinat de lipsa lui de atenţie şi fugi repede cu capul în piept. Nu-i împiedică niciodată, nu le făcu nici cea mai mică aluzie. Încurajat de consimţirea Otiliei, îmbătat, Felix începu să fie ispitit de un gînd insidios. Dacă Otilia îl iubeşte cu adevărat, ar trebui să aibă încredere în el şi să-i dea de acum dovezi mai temeinice de dragoste. Senzualitatea firească a vîrstei se lupta cu mistica erotică. Într-o noapte, neputînd să doarmă, combătut de cele două porniri, Felix se sculă şi se îmbrăcă. Nu voia să facă nimic rău şi totuşi inima îi bătea cu putere, ca simţindu-se vinovată. O forţă mai mare decît voinţa lui îl trase pe uşă afară şi-l împinse la uşa Otiliei. Bătu iarăşi uşor, ca altădată. Auzi limpede săritura speriată a fetei şi tropotul paşilor prin odaie. Capul zbîrlit al Otiliei apăru în întredeschizătura uşii.

— Ce vrei, Felix? întrebă fata cu reproş.

Felix se zăpăci şi declară prosteşte:

— Te . . . iubesc!

— Of, Doamne — se văietă Otilia — iar nu eşti de loc cuminte. Ţi-am spus să nu mai vii.

Şi cum Felix lăsase capul în jos iritat şi ruşinat totodată, Otilia ieşi curajoasă afară şi prinse pe tînăr cu braţele de gît, privindu-l în ochi.

— Felix, dacă mă iubeşti cu adevărat, dacă vrei ca mai tîrziu să fim prieteni, nu mai veni aşa. Ai încredere în mine, cum am şi eu în tine. Nu te îndoi, te iubesc.

Şi trăgînd capul lui Felix, îl sărută pe buze. Apoi fugi repede în odaie, închise uşa şi întoarse cheia de două ori. De aci încolo, Felix reprimă cu religiozitate orice instinct impur (nu fără oare-

care ciudă, uneori, şi porniri de gelozie faţă de Pascalopol) şi se mulţumi cu strîngerea de mîini şi sărutarea castă, alunecată spre ureche. Totuşi şi aşa fură surprinşi o dată în chip neplăcut. Otilia cosea un nasture la haina lui Felix, şi acesta nu se putuse elibera de ispita de a o săruta, cînd Stănică intră dezinvolt pe uşă.

— Faceţi, faceţi, zise el protector, ca şi cînd între Felix şi Otilia erau legături indiscutabile, mărturisite.

Otilia îi aruncă o privire mînioasă şi era gata aproape să-l dea afară pe uşă pentru indiscreţie.

Stănică pară lovitura mieros, făcîndu-se că nu-nţelege.

— Aşa e tinereţea, n-ai ce să-i faci. Eu, cînd eram îndrăgostit de Olimpia, o sărutam, mă-nţelegi, toată ziua şi peste tot. Nu ne mai feream de nimeni. Aşa că . . . nu vă jenaţi.

Felix făcu gestul de a pleca şi avu chiar curajul de a profera protocolar, făcînd aluzie la nasturele cusut:

— Mulţumesc, domnişoară Otilia!

Stănică însă îl opri.

— Stai, frate, nu pleca, am vrut tocmai să vă-ntreb ceva. Pe dumneata, că faci medicina. Am un caz interesant. Un client al meu vrea să atace un act de donaţiune, în sfîrşit chestii de-ale noastre care ne privesc, făcut de un unchi al lui, bătrîn. El pretinde că bătrînul nu-i în deplinătatea facultăţilor mintale. Evident, noi putem găsi un doctor care să-l examineze, însă aici trebuie o somitate, un profesor universitar, a cărui vorbă să fie lege . . . şi să se preteze. Clientul plăteşte. Numai, înţelegi, bătrînul n-o să vrea să fie examinat. Doctorul o să vie aşa, întîmplător, ca într-o vizită. De pildă,

aici. Sînt eu, Otilia, Pascalopol, moş Costache, vine şi bătrînul în chestie, adus de mine cu un pretext oarecare, pe urmă doctorul. Nimeni nu bănuieşte nimic. Asta am vrut să te-ntreb. Care profesor de la facultate, psihiatru, s-ar preta mai bine şi cum am putea să-i propunem fără să riscăm nimic? Dacă omul e posac, mai rău ne-ncurcă socoteala. Poate cunoşti pe asistent, poţi să-i strecori o vorbă.

Felix ascultă pe Stănică gînditor. Îşi aminti de vizita lui Vasiliad, de examinarea forţată a lui moş Costache. Afacerile lui Stănică i se părură curioase şi cinice. Dar mai ales, de ce să vină cu doctorul în chiar casa bătrînului? O combinaţie preocupa în chip evident pe Stănică, în care era de trebuinţă un doctor complice. Fără să vrea, Felix raportă totul la moş Costache însuşi. Îl vedea din nou cercetat de profesorul universitar, chestionat, dezbrăcat. De ce? Bietul moş Costache, avar, e drept, şi cam fără obraz, nu făcea nici un rău nimănui şi era banal de normal şi vigilent în toate actele lui. Felix dădu informaţii foarte deprimante asupra severităţii proverbiale a profesorului de specialitate de la Universitate. Era un savant pierdut în cîmpul microscopului, incapabil de a se coborî la asemenea combinaţii, şi de altfel bogat. Stănică deveni posac.

— Mă surprinde ce-mi spui. Poate nu-l cunoşti încă bine. Cu bani, primeşte azi oricine. O să mai culeg informaţii.

— Comedia asta cu doctorii — observă Otilia după plecarea lui Stănică — mă pune pe gînduri. Pascalopol avea dreptate. În fond, voiesc să lovească în mine, ştiu bine.

— Cine să lovească-n tine? întrebă Felix.

— Ei, cine? îți poți închipui! Și-apoi, la ce să mai facă sînge rău lui papa? Un loc sub soare voi găsi eu pe lumea asta!

Felix făcu o mișcare ocrotitoare spre Otilia, care înțelese.

— Iar tu, dacă ai vrea să m-asculți, dacă m-ai iubi, ai pleca după cîteva luni, cînd vei fi major, și ai trăi singur, muncind ca să-ți faci o bună carieră.

— Prin urmare, vrei să plec, să te las, făcu Felix stins.

Otilia împreună mîinile, dezolată.

— Nu m-ai înțeles. Nu ești încă decît un copil.

Pascalopol, care urmărea cu interes manevrele lui Stănică, se hotărî, în sfîrșit, să vorbească lui moș Costache, și într-o seară, venind mai devreme, se invită la masă, după ce adusese o mulțime de pachețele cu lucruri delicate de mîncare. Masa decurse în chip obișnuit. La cafea însă, Pascalopol ruga din ochi pe Otilia, cu care părea înțeles, și pe Felix să-l lase singur cu bătrînul. Felix era acum atît de devotat cauzei Otiliei, pe care o înțelegea, încît, intuind situația, plecă fără să murmure, avînd aerul că se duce la treburile lui. Nu-l mai privea cu ochi răi pe Pascalopol. Moșierul intră în chestiune de-a dreptul.

— Costache — zise el — știi bine că țin la domnișoara Otilia cît și tine. Să fi fost cu zece ani mai tînăr, poate ți-o ceream de nevastă.

— Ia-o! imploră bătrînul răgușit.

— Nu, nu! se supără Pascalopol. Nu trebuie s-o constrîngem. Nu vreau s-o fac nefericită. Dacă va voi vreodată, sînt gata să-i pun la picioare tot ce am. Însă e tînără, trebuie lăsată să guste viața, să-și cerceteze înclinările. În sfîrșit, nu de asta vreau să-ți vorbesc acum. Mi-ai spus de atîtea ori

că vrei s-o adoptezi. Ei bine, Costache, e timpul să faci asta. Fata creşte, se face majoră, e ceva neplăcut în situaţia ei de fată străină în casa unui bărbat. Eşti sănătos, vei trăi mai mult ca noi toţi, dar gîndeşte-te ce se face fata asta dacă ar rămînea singură. Eu, se-nţelege, sînt la dispoziţia ei oricînd, dar o fată e mîndră, nu va apela la un bărbat pe care nu-l voieşte. Şi apoi aud mereu cum o bîrfeşte cocoana Aglae . . . Nu, nu, trebuie să faci lucrurile aşa cum e bine. Ai fost cam neglijent pînă acum, totuşi vremea nu-i pierdută.

Costache asculta morala lui Pascalopol cu ochii plecaţi pudic în ceaşca de cafea, din care, după ce sorbise bine băutura, scotea acum drojdia cu degetul şi o mînca.

— Ce zici, Costache? îl stimulă Pascalopol.

Moş Costache privi prudent în dreapta şi-n stînga şi apoi, ridicîndu-se puţin ca să vorbească mai aproape de urechea moşierului, şopti:

— Şi Aglae ce-o să zică?

— Doamne, cum eşti! se scandalizâ blînd Pascalopol. Ce-ţi pasă ce-are să spună cocoana Aglae?! Ea n-are nici un drept să se amestece în afacerea asta, care n-o priveşte. Otilia este, sau nu fata nevestei tale? E adevărat, sau nu că i-ai folosit banii, fără nici o dovadă scrisă? Atunci trebuie să-i dai o reparaţie, ce Dumnezeu, doar o iubeşti!

— N-o las eu! declară evaziv Costache.

— Ştiu eu că n-o laşi, dar în chestiuni de astea e totdeauna bine să faci acte în regulă. Fireşte, poţi să-i dai bani, poţi să-i laşi prin testament . . .

Costache făcu un gest de oroare.

— În fond, aici nu e vorba numai de bani — continuă Pascalopol demonstraţia — testamentele se atacă, şi poate Otilia nici n-are nevoie de banii tăi,

om viguros, cînd vei binevoi tu să mori. Ei îi trebuie o poziţiune clară, onorabilă, de care vei fi mîndru şi tu.

— E bătaie de cap adopţiunea, trebuie să mergi pe la tribunal, cheltuială, nu prea sînt înlesnit. Mai tîrziu, nu zic nu.

— Nu fi meschin, Costache! Nu e nici o bătaie de cap! Uite, pun eu pe avocatul meu să se ocupe de chestiunea asta. Nu dai nici un ban. Îl plătesc cu anul.

— Aşa? se bucură moş Costache.

— Se-nţelege! Ei, ce zici, să-l pun să înceapă demersurile?

— Pune, pune! consimţi Costache cu jumătate de gură, privind iarăşi în toate părţile. Deodată se făcu roşu la faţă. În pragul uşii dinspre intrarea principală, uşă puţin acoperită de soba înaltă, cînd stăteai la masă, înfipt în semiîntuneric, şedea Stănică. Văzîndu-se descoperit, acesta înaintă jovial:

— Credeam că e aici domnul Felix. Voiam să-i spun ceva. V-am auzit de avocat, de adopţiune. Vreţi să adoptaţi pe domnişoara Otilia? Perfect! Admirabil! Mă ocup eu! Discreţie desăvîrşită.

În vreme ce Costache se agăţa desperat de privirile lui Pascalopol, acesta zise liniştit:

— Ai înţeles greşit. Vorbeam de altceva, de treburile mele de la moşie.

Stănică privi cu o neîncredere îndrăzneaţă şi, prefăcîndu-se grăbit, ieşi pe cealaltă uşă, care dădea spre apartamentul din fund. Descoperind pe Otilia (lui Felix n-avea nimic să-i spună), îi comunică misterios:

— Am auzit o veste bună. Moş Costache te adoptă.

— Ai auzit greşit!

— Eu? se miră cu demnitate Stănică. N-ai nici o grijă: discreție absolută.

Și într-adevăr, Stănică, deși își făcuse un obicei de a spiona casa lui Costache în profitul Aglaei, intrînd ca din întîmplare pe o ușă și ieșind pe cealaltă, nu scoase cîteva săptămîni nici o vorbă de această afacere. Felix, trimis de moș Costache să vadă cum se află Simion, care se văieta din nou că e bolnav, avu impresia că Aglae nu știa nimic de proiectul lui Pascalopol. « Poate — își zicea el — Aglae se dezinteresează de această chestiune, în care, de fapt, nici n-are vreun drept să se amestece, ori, în sfîrșit, este prea preocupată de boala lui Simion. »

Într-adevăr, bătrînul, trecînd cu iuțeală ipohondrică de la o ipoteză la alta, părea totuși bolnav cu adevărat. Ochii îi erau injectați și ficși, și pîntecele îi era balonat îngrozitor, încît părea o minge învelită cu broboadă. Se văieta de palpitații după masă și declara că inima lui bate din ce în ce mai tare, fără să se mai poată opri.

— Ești nebun — strigă Aglae — cu ipohondriile tale! Unde vezi că-ți bate inima?

Îi punea și ea mîna pe piept, dar trebui să recunoască într-adevăr că circulația lui Simion era în chip alarmant agitată. Simion mai era convins, observînd unele fenomene ale digestiei lui, că trupul i se umflă de gaze care-l sufocă. Stănică aduse pe Vasiliad. Acesta, atît de atent mai mult din paradă la consultarea lui Costache, nu descoperi de data aceasta mare lucru. Nu găsea nimic hotărît și accepta cu bunăvoință ipotezele Aglaei și ale lui Stănică. Simion se dezbrăcă și se urcă în pat, unde șezu și ziua, și noaptea, observîndu-se cu anxietate. Nu mai mînca, nu mai broda și era ros de melancolii. El, atît de tăcut înainte, vorbea

Aglaei, pînă ce aceasta se plictisea, mărturisindu-i că se simte pe moarte, spionînd-o îngrijorat dacă avea să-l ţină minte multă vreme, dîndu-i dispoziţiuni testamentare. Simion pusese ochii pe Felix şi îi dezvolta lui cu mai multă încredere temele lui patetice.

— Mă duc — îi zicea el — am o boală gravă, neştiută de doctori. Uite, aşa e viaţa! Am luptat pentru ideal, pentru artă, şi acum trebuie să las totul. Să nu mă uiţi, domnule Felix, să nu mă uiţi.

Şi dîndu-se jos din pat, Simion scotea din perete cîteva tablouri şi le punea pe braţele lui Felix. Acesta le lăsa de altfel în casă. Chiar Aglae se grăbea să i le smulgă, indignată.

— S-a prostit Simion ăsta de tot! Domnule Felix, nu te potrivi. Vezi, poate-ţi dă ceva, inel, bijuterie, bani, te rog să-mi spui.

— Se-nţelege! zicea, oarecum jignit, Felix.

Spre mai multă siguranţă, Aglae despuie odaia lui Simion de tot ce acesta ar fi putut dărui în curiosul lui acces de dărnicie.

Totuşi, Simion nu muri şi continuă să-şi cultive ipohondriile cu o neliniştе destul de benignă. Aglae nici nu se mai ocupa de el, lăsîndu-l singur în odaia lui, Aurica îşi făcea obişnuitele plimbări circulare pe Calea Victoriei, Titi copia în ulei cărţi poştale ilustrate.

Stănică, nelipsit din calea socrilor, găsi prilejul într-o zi să prindă pe Otilia singură.

— E foarte drept ce face moş Costache — îi zise el, cu aere de complicitate — ba e chiar dator. Îmi pare bine că-ţi cunoşti interesele. De ce să rămînă atîta avere pe mîinile altora? Eşti tînără, inteligentă. Fie vorba între noi, dai o lovitură.

 Bătrînul n-are cine ştie cît de trăit. Ascultă-mă pe

mine. Să-ţi spun eu, cînd voi avea timp, cîte proprietăţi şi afaceri are moşul. Nici gînd n-ai. După ce ţi-ai irosit atîţia ani cu el, trebuie să te despăgubeşti. Ei, cum ne-am înţelege noi! Dumneata ai mult din caracterul meu! Eşti liberă, independentă, lipsită de prejudecăţi. Îţi spun aici între patru ochi. Olimpia e bună, n-am nimic de zis, dar e o piedică pentru cariera mea. Moale, fără fler. Crezi că soacră-mea Aglae mi-e simpatică? Ce vrei să fac? Spune-mi o vorbă, şi sînt gata. Olimpia nu rămîne pe drumuri, are părinţi, avere. Nu mai e copil la mijloc să ne împiedice. Nu mă uit eu la trecut, fleacuri, nu-mi pasă ce-a fost. Ai fost tînără, ai făcut ce-ai vrut. Mă gîndesc la o uniune de concepţii, pe linii mari.

Otilia, care îl ascultase din ce în ce mai palidă de mînie, nu se putu stăpîni şi zise deodată surd:

— Stănică, ieşi afară...

Acesta se ridică fără grabă, alese o bomboană dintr-o cutie a fetei şi se ridică. După plecarea lui, Otilia rămase cu privirile în gol, îşi şterse cu o batistă nişte lacrimi ce nu voiau să curgă, apoi se repezi ca o nebună pe scări şi intră în odaia cu pianoforte, unde începu să cînte vijelios tot ce-i venea în minte.

— Lipsă de griji, mormăi Marina în bucătărie. Doar ce griji are?

Stănică trecu în curtea Aglaei şi intră în sufragerie, unde toţi se aflau la masă, chiar şi Simion. La o parte, pe un scaun, şedea şi Felix (acesta fusese prilejul pe care-l folosise Stănică), venit din însărcinarea lui Costache să ia ştiri despre Simion. De cîteva zile, Simion se transfigurase, devenise optimist şi chiar exaltat. Printr-un raţionament simplu, ajunsese la încheierea că toate bolile sînt

o sărăcire de substanțe a organismului și că deci mijlocul cel mai simplu de a se vindeca era să se supraalimenteze. Îl aprobase chiar Aglae:

— Bine că ți-a venit mintea la cap! Firește că dacă nu mănînci te simți slăbit.

Așadar, Simion părăsise patul, și acum ședea la masă. Cînd intrase Stănică, îi explica tocmai lui Felix, căruia îi spunea cu încăpățînare mereu « domnule doctor », ce bine se simte:

— Sînt un om renăscut, reîntors la viață. Am o putere mușchiulară cum n-am avut niciodată.

Simion își încordă brațul său subțire și făcu insistent semn lui Felix să i-l pipăie. Acesta îi făcu hatîrul și rămase mirat dimpotrivă de lipsa de rezistență a lui Simion, al cărui braț de prea mult efort tremura cu violență.

— Nu te mai sforța așa, Simion, și fii serios, îl fulgeră Aglae.

— Am să vă spun o veste interesantă — zise Stănică — ceva ce n-ați știut. Otilia se va numi în curînd domnișoara Otilia Giurgiuveanu.

— Vai! făcu Aurica, așa ca în fața unei enormități detestabile.

Aglae deveni lividă, și după cîteva clipe de amuțire izbucni către Stănică, ca și cum el ar fi fost vinovatul.

— Ce-ai zis? Costache vrea să adopte pe Otilia? Niciodată! Cît trăiesc eu, niciodată. Doar mai sînt legi în țara asta, mai sînt tribunale. Îl dau pe mîna parchetului pe Costache, asta-i fac. L-a amețit stricata asta. Cine știe ce-o fi între ei.

Stănică ciugulea cu o scobitoare, mefistofelic, cîteva măsline. Felix, în schimb, se simți sfîșiat. Ar fi voit să strige, să protesteze împotriva insul-

telor, emoția îl pironise pe scaun. Simion îi făcea semn mereu să vină la masă, deși el voia să plece și ședea deoparte.

— Bine — zise Stănică, așezîndu-se de-a binelea să mănînce — să-mi spui, mă rog, ce poți să faci?

— Cum ce pot să fac? întrebă indignată Aglae.

— Asta te-ntreb și eu, zise calm Stănică, dar cu vădită intenție de a excita. Vrea s-o adopte, și pace. Legal nu e nici o piedică.

— Mîncați — îndemna Simion pe Aurica și pe Titi — mîncați, mîncarea este elixirul vieții! și el însuși înghițea cu lăcomie, vîrînd în gură bucăți mari de pîine și ștergînd cu miez ultimele resturi de sos din farfurii.

— Dar eu nu pot să spun acolo unde trebuie că vor să pună mîna pe averea lui Costache?

— Nu poți să spui! Fata e fată vitregă, deci e firesc să fie adoptată. Te poate da în judecată pentru calomnie.

— Cine? Costache? se-nfurie Aglae.

Felix se ridicase, schimbat la față, să plece și, căutînd o intermitență în discuție ca să spună « bună seara », se strecură pe ușă afară.

— Am vorbit ca nebunii, și băiatul ăsta era aici! se mustră Aglae.

— Nu mai e pîine? întrebă îngrijorat Simion. Mi-e o foame grozavă.

— Cum Dumnezeu? observă iritată Aglae. A fost pe masă un morman întreg de felii! Noi nici n-am apucat bine să mîncăm.

Se aduse pe masă un alt coș cu felii de pîine, din care Simion își luă repede una, mușcînd-o ca aperitiv, și-și mai puse înainte două felii, și apoi, răzgîndindu-se, patru. Apoi luă pîinea și dădu generos și celorlalți cîte două felii, așa încît coșul se goli.

— Mai adu pîine! zise el către servitoare.

— Simioane — se răsti Aglae — ce comedii sînt astea? Este destulă pîine.

— Moş Costache e sfătuit bine — meditä tare Stănică — are pe Pascalopol îndărät, care urmăreşte, se vede, să pună mîna pe averea bătrînului după moartea lui.

— Nu cred asta — zise Aurica — domnul Pascalopol e un om nobil. L-a ameţit Otilia.

— Unde sînt bani la mijloc, nu există noblețe! declară Aglae.

— Cum, mamă — adăugă Aurica — o fată de categoria Otiliei să intre în familia noastră? E-ngrozitor.

— Intră, dacă sînt oameni fără cap! mormăi posacă Aglae şi căzu pe gînduri, mîncînd fără gust.

Simion întrerupse tăcerea:

— Am o poftă de mîncare admirabilă. Mă simt ca de douăzeci de ani. Ce bucate mai aveţi?

Tot timpul înghiţise lacom, nedînd nici cea mai mică atenţie discuţiei. Aglae îl privi distrată şi cu un vădit dispreţ.

— Afacerea asta, dacă vrei să mă înţelegi — urmă Stănică — se tratează cu tact. Moş Costache se teme de dumneata. Rău ai făcut că nu te-ai mai dus pe acolo. Dacă ai merge, l-ai lua cu binişorul.

— Niciodată! zise Aglae implacabilă. Neruşinata aproape m-a dat afară.

— Ai fost violentă. Acum trebuie să căutăm un mijloc. Nu prea văd.

Felix se întoarse acasă aproape pe furiş şi se aruncă pe pat, fără să treacă prin sufragerie, unde Otilia îl aştepta la masă. Era obosit moralmente, dar cu senzaţii fizice. Privi înainte prin întuneric

razele sărace ce pătrundeau pe fereastră, prin perdea, de la lampa din coridor. Să-i spună Otiliei ce se vorbea despre ea i se părea inutil şi jignitor. Îl obosea, îl neliniştea această lume fără instinct de rudenie, aprigă, în care un om nu se putea încrede în nimeni şi nu era sigur de ziua de mîine. Îi fură odioşi toţi, şi Costache, şi Aglae, şi ceilalţi, şi un gînd îi stăruia în minte: să fugă cît mai repede din această casă. Dar cum? Să plece fără ştirea nimănui era primejdios. Putea să-l aducă cu sila înapoi, fiind minor. Totuşi era încredinţat că moş Costache n-ar fi făcut aşa ceva, ba dimpotrivă, ar fi fost în stare să se bucure. Însă cu ce să trăiască pînă în iarnă? Poate că moş Costache ar fi consimţit să-i dea bani. Cînd îşi aduse aminte de poliţă, văzu absurditatea ipotezei. Mai mult, o mîndrie îl cuprinse şi fu hotărît un moment să renunţe la ceilalţi bani. Dar semnase totuşi polița pentru o mie de lei, primiţi sau neprimiţi, şi moş Costache i-ar fi pretins, fără îndoială, la scadenţă pe toţi. Oare nu era mai bine să-i primească, şi cu acei bani să trăiască singur, ca atîţia colegi săraci ai lui? Ideea de a lăsa pe Otilia nu-i surîse. I se născu în suflet năzuinţa de a o « salva », de a o scoate din casa lui Costache şi de-a o întreţine dezinteresat, ca pe o « soră ». Nu i-ar fi ajuns însă banii. Atunci se gîndi că ar putea da lecţii. Chiar i se ceruseră cu treizeci de lei lunar. Cu două lecţii lua o sumă satisfăcătoare. Însă lecţiile nu erau sigure. O familie cu fete îl invitase pe un an întreg, oferindu-i pensiune. Acolo n-ar fi fost loc pentru Otilia. Gîndul lui căzu şi mai jos. În definitiv, ce-ar fi să renunţe la medicină? Şi-ar găsi o funcţie, la nevoie cerînd chiar şi concursul lui Pascalopol, şi apoi ar urma altă facultate. Literele de pildă! Însă un astfel de

sacrificiu desigur că Otilia nu l-ar fi acceptat. Otilia era o fată subțire, cu gusturi aristocratice, ar fi rîs auzindu-l că se face « impiegat ». Nici lui, de altfel, nu-i surîdea această ipoteză. Crescuse în sentimentul carierelor mari, şi medicina i se părea dintre acestea, prin educația primită de la tatăl său. Şi apoi, n-avea mult de aşteptat şi ar fi fost pus în stăpînirea averii părinteşti. Atunci îşi aduse aminte de Iaşi. Dacă ar pleca la Iaşi şi ar urma medicina la facultatea de acolo, locuind în odaia pe care şi-o oprise în casele de pe Lăpuşneanu? Dacă ar lua pe Otilia cu el? Însă şi acolo ar fi fost nevoie de bani, şi apoi Otilia nu era fată să stea în provincie. O văzu trecînd mîndră în trăsura trasă de cai lucioşi, cu fluierele subțiri înfăşurate în jambiere. Trăsura din viziune călcă crescînd peste el, făcîndu-l să se zvîrcolească în pat de contrarietăți. Ce să facă, ce să facă? Acum înțelese profund zbuciumul Otiliei, starea asta ciudată în care te simți străin pe lume şi totuşi pironit pe loc într-un mediu în aparență strălucit. Oftă profund şi se răsuci în pat, cînd glasul Otiliei îl trezi din meditație:

— Felix, Felix, eşti acolo?

Felix se repezi pe uşă, dregîndu-şi hainele.

— De cînd te-aştept la masă! zise Otilia, auzindu-i paşii.

Cînd intră în sufragerie, Felix văzu pe Otilia, care se întorcea la scaunul său, pe care se suise ca pe o sofa turcească. Se zgribulea de frig. Moş Costache nu era la masă. Otilia nu mîncase, deşi orele erau înaintate, ciugulise însă din unele mîncări reci de pe masă, şi acuma nu mai voia să mănînce.

— Unde ai întîrziat atîta? întrebă ea.

Lui Felix îi fu greu să mărturisească.

— Am trecut, cînd m-am întors de la facultate, pe alături, m-a trimis moş Costache să văd cum e Simion. S-a dat jos din pat şi zice că e bine. Mi s-a părut însă ciudat de schimbat.

— Şi, fireşte, s-a vorbit de mine!

— Nu! minţi Felix.

— De altfel, mi-e indiferent, cum îmi este indiferent şi ce vrea să facă papa. Îl iubesc, dar ştiu bine că sînt lucruri pe care nu are puterea să le facă, altfel le-ar fi făcut de mult. Intenţiile lui Pascalopol sînt bune, însă îl zbuciumă pe papa degeaba. Acum trebuie să fie cu el, nici vorbă. Ce este pentru mine dacă mă cheamă Giurgiuveanu sau Mărculescu? La banii lui papa nici nu mă gîndesc, nici nu-mi trece prin cap că are să moară vreodată. Şi dacă s-ar întîmpla asta cîndva, mă poţi închipui pe mine stînd aici, nas în nas cu tanti Aglae? Uuff! În cele din urmă, am să dezleg eu problema asta.

Otilia luă o prăjitură de pe masă, muşcă din ea, şi apoi îşi scutură genunchii, care îi ajungeau la bărbie, de fărîmituri.

— Ce-ai zice tu, Otilia — spuse Felix — dacă aş renunţa deocamdată la facultate şi mi-aş găsi un post?

— Şi să vin şi eu cu tine, nu?

— Da! mărturisi Felix.

— Aş zice că n-ai minte şi că eşti un zăpăcit. Pentru ce? Să-ţi strici viitorul? Să devii un Titi oarecare? Papa te iubeşte în felul lui, şi nu-ţi pune nici o piedică. Ai nevoie de bani, de altceva, pentru ce nu-mi spui, pentru ce rumegi în tine gînduri extravagante?

Felix se ridică în picioare şi, mergînd la scaunul Otiliei, îngenunche şi o cuprinse în braţe cu scaun

cu tot, punîndu-şi obrazul lîngă genunchii fetei. Otilia rîse amuzată, nu însă atît încît să nu lase a i se vedea o emoţie lăuntrică.

— Otilia — zise Felix, aprins — eşti întîia fată pe care o cunosc şi pe care o iubesc.

— Sînt întîia cucerire, comentă Otilia. Pe cînd a doua?

— Nu rîde, Otilia, eşti întîia şi cea din urmă. Nu-mi mai place nici o fată, sînt la Universitate de o ursuzenie extraordinară. Nici eu nu ştiu cum te iubesc, ca pe o logodnică, ca pe o mamă aş zice, dacă n-ai fi mai tînără decît mine. Te iubesc, te iubesc!

— Te iubesc, te iubesc, parodie Otilia, încet, fără batjocură.

— Înţelegi că am găsit în tine tot ce mi-a lipsit în copilărie, că iubirea mea e un lucru serios, nu cum crezi tu. Te iubesc, Otilia, nu glumi — continuă şi mai exaltat Felix, sărutînd genunchii fetei uşor — nu vreau să cred că m-ai amăgit, că te-ai jucat numai cu mine. Vreau să fii a mea mai tîrziu, cînd vei porunci tu. Voi munci, voi răzbi în viaţă, dar cu tine şi pentru tine. Tu te-ai jucat, Otilia, nu mă iubeşti cu adevărat!

— Nu, Felix, nu m-am jucat, te iubesc, dar şi eu te iubesc în atîtea feluri, încît nu pot să analizez acum cît te iubesc ca frate şi cît ca, cum să zic, iubită.

Felix fu puţin întristat de atenuarea frăţească, pe care în fond n-o dorea din partea Otiliei. Aceasta ghicise.

— Felix, nu mă supăra cu figura asta. Te iubesc, iată, te iubesc, te iubesc, te iubesc, de cîte ori vrei tu, tocmai pentru asta nu vreau să faci prostii. Să

 aştepţi pînă atunci cînd te vei convinge că mă iubeşti

cu adevărat. Te autorizez să experimentezi, să-mi găseşti concurente.

— Otilia, tu mă jigneşti.

— Oh, Felix, eşti un fanatic. N-aş zice că nu-mi placi. Hai, ridică-te repede în picioare, că vine Marina şi ne vede în poziţia asta patetică. Uf, mi-ai supt genunchii! În sfîrşit, Felix, eu aş vrea să înţelegi că eu în tine caut mai mult decît un june frumos şi un adorator, eu caut marele prieten, care să mă stimeze cum nu m-a stimat nimeni şi să-mi iasă în cale atunci cînd voi fi nevoită să plec în lume. Căci, Felix, va veni o vreme cînd voi fi singură, îngrozitor de singură. Te iubesc şi altfel, Felix, voi fi pentru tine odată altfel, acum fii pentru mine un frate. Spune-mi, pentru ce vrei să pleci *acum*?

— Pentru că nu mai pot suporta atmosfera asta care se ţese în jurul tău, pentru că toată răutatea asta mă exasperează, mă face să urăsc oamenii.

— Cine ştie ce prostii ţi-au mai spus?! Ce trebuie să te tulburi?! Nu de acum sînt astea, Felix, ci de cînd eram mică. Tanti Aglae, văzîndu-mă că am instincte de lux, mă prigonea de moarte, profitînd de zgîrcenia bietului papa. Odată papa mi-a adus o rochie cu guler de dantelă, pe care am recunoscut-o numaidecît, deşi n-aveam decît vreo zece ani, că e veche. Avea o gaură mică de arsură, ţesută. Nu ştiu unde mai văzusem stofa ei bej. Maşina de călcat îi dădea prea mult lustru, altminteri era pasabilă. Trebuia să mergem la Teatrul Naţional, papa, eu, tanti Aglae şi Aurica. Ilustrul Titi era atunci într-un pension. Eu nu voiam să merg, fiindcă nu-mi plăcea rochia, papa, blînd cum e, în loc să se irite, cum ar fi făcut altul, se plimba prin odaie de la un capăt la altul şi-mi

demonstra că-mi stă admirabil, că a cumpărat-o de la o croitoreasă etc. Mă tot răsucea, îi potrivea pliurile cu mîna, îmi venea să rîd şi să plîng. În sfîrşit, am plecat. În fumoarul teatrului nu ştii ce mi s-a întîmplat! Aurica, înţepată cum a fost totdeauna, face pe supărata, bîzîindu-se pe nară:

« Mamă, de ce i-ai dat rochia mea Otiliei? Asta-i rochia mea! »

Este întîia mare ruşine pe care am suferit-o vreodată, fiindcă nimic nu mi s-a părut mai umilitor decît să te îmbraci cu hainele altuia. Cum am ajuns acasă, am tăiat, am tocat mărunt rochia cu foarfecele.

Aurica venea din propria ei iniţiativă la şcoală la mine şi se făcea că se interesează. Cîte o colegă o întreba:

« Căutaţi pe verişoara dumneavostră? »

« Mda — zicea mieros Aurica — dar nu mi-e verişoară. E o fată pe care o creştem de milă. Numai de-ar învăţa! » Tu-ţi dai seama ce-nseamnă asta pentru o fată şi mai ales la şcoală, unde colegele sînt aşa de rele. Şi de ce, mă rog? Am avut tată şi mamă, şi papa mi-era tată vitreg. Nu eram mai puţin onorabilă decît uscata Aurică. Însă tanti Aglae n-a putut-o suferi pe mama şi n-ar fi voit ca moş Costache să se însoare, şi încă cu o femeie cu copii din altă căsătorie. Papa ţine grozav la copii, în felul lui, repet, şi ei toţi îşi puseseră nădejdea că va creşte pe Titi et Co. şi le va lăsa averea. N-are decît să le-o lase în definitiv, numai să-mi dea mie pace. Tanti Aglae şi cu Aurica mergeau cu perversitatea atît de departe, încît îmi spuneau mereu, faţă de lume:

« Degeaba îl linguşeşti pe Costache şi te zbenguieşti, Costache nu te iubeşte. Eu să fiu, şi nu te-aş iubi dacă n-ai fi copilul *meu*, din sîngele meu. »

Toate astea mi le spuneau cînd aveam cîţiva ani. Nu te mira atunci că mi-a plăcut Pascalopol. El mă cunoaşte de mică. De atunci îl îmbrăţişam şi chiar îl sărutam. Şi tu te uiţi chiondorîş la mine cînd fac acelaşi lucru acum. E drept, Pascalopol e un om *chic*, mai tîrziu a început să-mi placă ca bărbat, şi pot să spun că nici el n-a făcut pe bunicul mereu. Of, cum te-ai posomorît... În sfîrşit, am vrut să-ţi spun că am băut tot paharul amărăciunii şi m-am aruncat în rîu. Şi acum tu n-ai puţină răbdare, cîteva luni! Nu te teme, Felix. Tanti Aglae mă iubeşte şi ea în felul ei. Da, da. S-a obişnuit cu mine, s-a obişnuit să înţepe mereu pe cineva. Dacă aş pleca, s-ar neurasteniza şi ar fi în stare să mă caute, ca să poată să mă fulgere. Felix! Ce faci?

Felix o strînsese puternic cu braţele şi o sărutase apăsat în chip de consolare pentru necazurile ei.

— Eşti nesuferit, nu mă laşi să respir. Aşa se sărută? Parcă eşti ventuză! Se vede că n-ai fost la Conservator. Sărutarea nu trebuie să aibă brutalitatea asta alimentară, ci să fie uşoară, delicată. Uite-aşa, domnule!

Otilia se ridică să-i arate şi-l sărută foarte atent şi superficial pe buze. Felix vru s-o strîngă iar în braţe, dar Otilia îi puse mîna în piept bărbăteşte, prefăcîndu-se supărată.

— Ei, asta nu! Te rog să treci la locul tău la masă! Nici n-ai mîncat nimic. Mai bine sfîrşeşte acolo, să-ţi examinez palma. Am făcut rost de o carte de chiromanţie. Uite, eu, de pildă, voi trăi numai treizeci de ani, ceea ce e destul, fiindcă nu vreau să devin mumie. Am linia inimii netedă, asta înseamnă că sînt o fată de inimă, capabilă de dragoste profundă (ce nostim!). Aşa o au, zice

în carte, eroinele Revoluției Franceze, madam Tallien, de exemplu. Crestăturile aici, pe muchia palmei sub degetul mic, indică numărul de copii. Ia să vedem: unu, doi, trei, vai, e îngrozitor, Felix, voi face șapte copii. E oare cu putință? Nu, nu. Nu-mi plac, sau mi-ar place numai unul, un băiețel. Dă-mi mîna ta, să văd, tu cîți faci? E-ngrozitor, și tu tot șapte faci!

— Eu îi fac? Asta-nseamnă că o să am șapte și îi vei face tu.

— Ești un prost! Tu n-ai voie să te căsătorești decît pe la douăzeci și șapte de ani, cînd îți vei fi terminat complet studiile. Pricepi că eu, murind la treizeci de ani, nu voi putea să-ți fac șapte copii. De altfel, te iubesc, însă în modul ăsta rodnic... o, Felix, nu! Liniile mint. Acum să lăsăm asta. Uită-te în ochii mei, Felix, și spune-mi drept: ce-a spus tanti Aglae despre mine?

— A spus că atîta vreme cît trăiește ea, moș Costache nu te va adopta.

— Și așa va fi.

X

Moș Costache primi peste cîteva zile, prin poștă, o scrisoare închisă. Cum nu i se aducea corespondență mai niciodată lui personal, toți scriind Otiliei, chestiunile privitoare la afacerile lui îndrumîndu-se la alte adrese, tulburat ca în fața unei telegrame, își luă febril ochelarii și intră cu scrisoarea, al cărui plic îl tăiase atent cu un ac, în salonul din față, unde o citi de două ori pe nerăsuflate. Scrisoarea, scrisă cu caligrafie disimulată, perpendiculară, suna astfel:

« Stimate domnule Giurgiuveanu,

Sînt informat că intenționezi să adoptezi pe fiica dumitale vitregă, domnișoara Otilia. Dacă ai fi făcut asta cînd trăia soția dumitale, aș înțelege. Dar acum, cînd domnișoara are douăzeci de ani, lucrul e cel puțin curios. Îți comunic prietenește că foarte mulți cred că trăiești cu această nostimă fată și că vrei în felul acesta discret să-i lași averea. Treaba dumitale, deși mă-ntreb ce zice familia de această hotărîre senilă. Eu personal n-aș avea de ce să mă amestec în treburile dumitale, însă îți mărturisesc că sînt indignat și sînt hotărît să atrag atenția autorității în drept asupra acestui caz, așa, din umanitate și spirit de dreptate, fiindcă o cunosc pe această domnișoară foarte modernă și independentă și n-aș vrea s-o văd cum te toacă pe dumneata ca „tată", ca să se zbenguiască pe drumuri cu junii de la Conservator. Caută-ți o femeie mai în vîrstă pentru slăbiciunile erotice, iubite domnule, și nu mai „adopta" minore. Sper că acest preaviz îți va vîrî mințile în cap, și nu vei aștepta să spun surorii dumitale, doamna Aglae Tulea, tot ce știu despre aventurile galante ale iubitului său frate.

Un amic care-ți vrea binele»

Dacă cineva ar fi pălmuit pe moș Costache, el n-ar fi fost mai zguduit decît de această banală anonimă. Se îngălbeni și fruntea i se acoperi de sudori reci. Începu să se plimbe pierdut prin odaie, bolborosind vorbe fără înțeles. Aruncă scrisoarea, o ridică din nou și o citi iar, întorcînd-o pe toate părțile. Făcu gestul de a ieși din odaie, apoi se întoarse iarăși și începu să-și crispeze obrazul ca un chinuit de o durere mare care caută prin simularea plînsului să-și descarce nervii iritați. O frică

nebună îl cuprinse. Temător de opinia altora şi mai ales de a Aglaei, cu o repulsie bolnăvicioasă pentru orice contact cu autorităţile publice, se vedea arestat, dus la poliţie, arătat cu degetul de lume. Scrisoarea i se părea un document teribil, de o autenticitate indiscutabilă. Moş Costache avusese totdeauna cultul lucrului scris de altul, ca unul ce nu lua condeiul în mînă niciodată. Cînd odată, într-una din casele sale de raport, o chiriaşă se sinucise, şi numele lui apăru în gazetă cu simplul calificativ de proprietar, moş Costache stătu cîteva zile închis în casă, cu teroarea că toată lumea îl va arăta cu degetul. Acum Costache tresărea la orice scîrţîitură a porţii, la orice huruit de trăsură, ca şi cînd scrisoarea trebuia să aibă o urmare teribilă numaidecît. O singură clipă nu trecu prin capul lui întrebarea asupra provenienţei anonimei şi nici vreo cît de mică bănuială asupra adevăratului autor. Scrisoarea în sine era o realitate care-l înspăimînta ca o sentinţă de moarte şi se întreba zbuciumat ce să facă. Un prim instinct de conservare îl îndemnă s-o ascundă şi o îndesă bine în buzunar. Îndepărtînd-o astfel, avea sentimentul că va înlătura şi primejdia. În orice caz, era hotărît în sinea lui să n-o arate la nimeni. Totuşi nu se simţea sigur. În scrisoare se pomenea de Aglae, iar Aglae şedea alături. O dorinţă de fugă îl năvăli şi-şi aduse aminte că fusese rugat de Otilia să se mute din acest cartier. Făcu cu gîndul mişcarea de a se deplasa din strada Antim în strada Ştirbey-vodă. Însă, ca o pisică, Aglae îl pironea şi-l paraliza. Nu putea să se mute, fiindcă n-avea cum să explice Aglaei plecarea. Zăpăcit, moş Costache apelă mintal la Pascalopol. Pe el avea să-l implore să-l scape din încurcătură, fiindcă totul, de altfel, îi venea pe cap din pricina

lui, fiindcă el îl îndemnase să facă adopțiunea. Pentru asta ar fi trebuit să-i arate scrisoarea. Lui Costache îi era în acelaşi timp ruşine, şi sentimentele lui față de Otilia le vedea crunt profanate. A releva cuiva scrisoarea era totuna pentru el cu faptul în sine de care vorbea scrisoarea. O împinse şi mai tare în fundul buzunarului, cu intenția de a căuta un mijloc să se scape de ea.

Costache stătu atît de mult în salon, încît Otilia, plictisită că nu vine la masă, îl descoperi învăluit într-un nor des de fum de țigară.

— Papa — strigă ea, cu un reproş ce lui Costache, cu gîndul la alt lucru, i se păru grozav — ce faci? Ai umplut de miros toată odaia. Haide la masă.

Otilia merse şi deschise o fereastră dinspre stradă. Moş Costache se înspăimîntă de această comunicare cu lumea.

— Nu-nu-nu deschide geamul, Otilio, nu trebuie!

— Ce ai, papa, azi, de ce eşti aşa palid? De ce te-ai închis să fumezi tocmai aici? Ia te uită, ți-a căzut ceva pe jos, o scrisoare. Asta e scrisoarea pe care ai primit-o azi?

Otilia vorbea cu siguranța ei obişnuită, fără vreo intenție, dar cuvintele ei fură pumnale pentru Costache, care, privind aiurit duşumeaua, scotoci repede buzunarul şi băgă de seamă că fundul căptuşelii era rupt şi că plicul căzuse jos. Otilia luă scrisoarea, o răsuci, o scoase din plic şi-şi aruncă distrat ochii deasupra. Era în obiceiul ei de a-şi satisface fără împotrivire din partea lui Costache orice curiozitate. Moş Costache scoase un apel gutural:

— Nu-nu-nu citi, e ceva care nu trebuie.

— Cum, papa? Tu ai început să ai taine față de mine? Mă faci curioasă! Cine e ăsta care scrie așa înțepat?

Costache căzu pe un scaun scăldat în sudori, iar Otilia sorbi repede întîile rînduri. Deodată se făcu serioasă, apoi liniile feței se lăsară obosite.

— Nici nu mi-aș fi închipuit altfel, papa.

Costache șopti umilit:

— Ticăloși mari! Auzi tu, fetița mea.

— Și cine crezi tu că ți-a trimis scrisoarea asta?

Costache privi nedumerit, fără răspuns.

— Papa, mă prind că asta e opera lui Stănică. Ăsta e scrisul lui, mai mult, stilul lui. Toate astea vin de la tanti Aglae.

— Nu se poate! protestă Costache.

— Ba da, ba da; însă nu trebuie să-ți faci sînge rău. Ce i-a venit în cap lui Pascalopol ideea asta cu adopțiunea? La ce folosesc formalitățile astea stupide și fără scop? Crede-mă, papa, așa sau altfel, pentru mine ești același. Nu mai te obosi cu nimicurile astea. Poate că așa tanti Aglae și compania ne vor lăsa în pace.

Moș Costache ascultă aceste vorbe cu o smerenie crescîndă. Fața, ochii, buzele i se înviorară treptat, un zîmbet fericit îi apăru pe obraz, și trăsăturile feței lui aprobau tremurînd. Teroarea dispăruse, totul se încheiase în chipul cel mai fericit.

— Fetița mea — zise el — Otilica mea, tu știi că numai pe tine te am. Ție îți las tot. Ai să fii ca o prințesă. Știam eu că tu înțelegi toate. Situația mea e grea, foarte grea. Aglae îmi bate capul mereu, dar eu nu mă uit la ce spune ea. Să fim cu tact, cu foarte mult tact! Nu-i așa? Ce-ți trebuie ție alt nume? Nu ești tu Otilica mea scumpă, nu-ți las eu ție tot ce am?

— Firește, papa — continuă Otilia rolul lui Costache, enigmatic de serioasă — să rămîn mai departe Mărculescu, în fond fiind fata lui papa Giurgiuveanu.

— Așa, așa, aprobă Costache, neprinzînd bine sensul.

— Papa, hai la masă — schimbă tonul Otilia — hai, că se răcește supa.

— Otilica — stărui Costache, vesel — ce-ai vrea să-ți cumpere tăticu, hai, o rochie frumoasă, o pălărie? Vrei să-ți dau o sută de franci?

— Dă-mi, papa, dacă vrei tu, răspunse Otilia, mai mult curioasă decît veselă.

Costache vîrî mîna în buzunarul de la piept al hainei și o ținu acolo indefinit.

— Fetițo, n-ar fi mai bine să te duci întîi să vezi ce-ți place? Îți alegi, și pe urmă îți dau cît vrei.

Otilia îl luă de braț și-l scoase din salon.

— Cum vrei tu, papa!

— Otilica — reveni Costache, ajuns în sufragerie, asupra ideii — tu fixează-te asupra lucrului și spune să ți-l oprească. Dacă ai, plătește tu, și pe urmă te despăgubesc eu. Știi, pînă la sfîrșitul lunii nu sînt așa înlesnit.

Cînd, în curînd, Pascalopol veni să-l vestească pe moș Costache că avocatul pregătise hîrtiile și că trebuia să se pună la dispoziția lui, Costache, în loc să răspundă, arătă cu capul îndărătnic spre Otilia.

— Ce s-a întîmplat? întrebă moșierul, intrigat.

— S-a întîmplat — zise Otilia — că eu nu vreau să mai pierdeți vremea pentru mine. Nu vreau să-mi schimb starea civilă.

— Dar, domnișoară Otilia, ce facem noi este în interesul dumitale.

— Nu vreau nici un fel de sacrificiu. Mă simt bine aşa cum sînt. De ce să schimb un nume numai pentru un an, doi, cînd, măritîndu-mă, îl voi pierde din nou?!

— Nu e vorba numai de nume.

Otilia sări de gîtul lui Pascalopol.

— Ştiu că eşti un om bun, dar eu şi cu papa ne-am răzgîndit. Nu e aşa, papa?

Costache aprobă cu vioiciune, Pascalopol se înroşi.

— Cum, Costache, şi tu eşti de părerea asta?

— Da, da — se-ncurcă Costache — dacă ea zice aşa, poate are dreptate.

Pascalopol läsă capul în jos şi bătu cu degetele în masă, vădit ruşinat de situaţie. Îi păru rău că se amestecase, dînd poate impresia că avea vreun interes personal.

— Cum voiţi — zise el, în sfîrşit — n-am nici un drept să mă amestec. Am crezut că e dorinţa dumneavoastră.

Şi, puţin atins, se ridică să plece. Otilia îl ţinu de braţ.

— Nu vrei să mă plimbi cu trăsura mîine seară? M-am plictisit într-un hal...

Pascalopol redeveni omul plin de solicitudine.

— Nici vorbă, domnişoară Otilia, sînt la ordinele dumitale. Mîine la şase vin să te iau.

— Vii s-o iei pe Otilia! îi zise, zîmbind, fata. Ţi-e indiferent dacă Mărculescu sau Giurgiuveanu.

În seara următoare, Felix se întorcea cam posomorît de la Universitate. Trecuse cu nişte colegi pe Calea Victoriei, şi acolo fusese prins deodată de Aurelia, care mergea la braţ cu Titi. Era o nouă invenţie a ei, spre a se măguli că iese cu un bărbat. Titi consimţea să se abată de la sedentaritatea lui

obișnuită, fiind din nou în criză erotică și sperînd o altă Ană, mai izbutită. Felix trebui să sufere, cu destulă repulsie, brațul domnișoarei, care își continuă mîndră plimbarea între doi bărbați. Pe Felix îl supără mai mult conversația fetei.

— Știi — zise ea — că Titi a fost lăudat de profesori? Titi are să fie un pictor mare.

Aurica spunea asta cu un aer special, în maniera Aglaei, care jignise pe Felix, cu aerul de a face o comparație între geniul lui Titi și mediocritatea lui Felix.

— Ia spune tu, Titi — întrebă Aurica — ce-au spus profesorii?

Titi nu se lăsă rugat și începu să reconstituie narativ o scenă întreagă, din care înțelese că un profesor oarecare, cu nume obscur, de la belle-arte, observase lui Titi că în privința desenului « merge ». Felix ascultă distrat, preocupat să găsească un pretext de a fugi.

— Mi se pare că nu te bucuri cum trebuie de succesul lui Titi, îl mustră Aurica.

— Ba da, ba da, cum să nu? zise Felix, căutînd cu ochii un coleg, ca să se prindă de el.

— Titi muncește foarte mult — își urmă Aurica elogiile — are și talent. Nu oricine se naște cu norocul ăsta. Eu, de pildă... Dar dumneata cum mergi cu facultatea? Îmi închipui, greu, învățătură multă; poate nu era nimerit pentru dumneata, așa debil, fără nimeni.

Felix se irită. Compătimirile acestea deplasate cu care-l înconjura din cînd în cînd familia Tulea și care se potriveau atît de puțin ambițiilor lui îl dezgustau. Avea încredințarea că se pricepe în artă și literatură și disprețuia în sinea lui profund pe Titi, pe care-l socotea un prostănac. Totuși,

Felix nu s-ar fi încercat niciodată să scrie. Era aşa de ambiţios, încît nici nu putea să-şi închipuie că n-ar ajunge a fi cel dintîi dintr-o ramură de activitate. Însă îşi dădu seama că, în artă sau literatură, succesul e adesea chestiune de întîmplare. Avînd în sînge ceva din temperamentul pozitiv al tatălui său, Felix citea şi ştia toate, adică cu mult mai mult decît colegii lui artişti sau literaţi, dar n-avea stimă decît pentru cariera bizuită exclusiv pe studiu. Voia să ajungă un doctor mare, cu o cultură generală excepţională, şi numai atît. Un risc în alt domeniu i se părea ruşinos. Felix profită de o învălmăşeală şi se smulse brusc de la braţul Aurichii, rămînînd îndărăt în spatele unui grup compact de pietoni. Aurica, consternată, îl căută desperată cu ochii şi-şi arătă nemulţumirea faţă de Titi:

— Domnul Felix nu e de loc cavaler.

Felix alergă acasă pe drumul cel mai scurt. Găsi pe moş Costache la masă, făcîndu-şi ţigări cu tutun din chesea. Mîncase mai înainte şi nu mai avea în faţa lui decît firimituri de pîine şi o farfurioară întinsă cu cojile unui măr. Bătrînul părea cam abătut. Felix se miră că la masă nu se mai afla decît un alt tacîm, acela în faţa căruia se aşeza de obicei. La locul obişnuit al Otiliei nu era nimic şi nici vreo urmă că stătuse acolo cineva. Bătrînul sună şi Marina aduse mîncarea lui Felix. Şi Marina avea mina schimbată. Era mai dezordonată şi căsca arătîndu-şi plictiseala fără nici o pudoare. Cu Otilia nu şi-ar fi îngăduit asta niciodată.

— Laşi pe masă toate — adăugă, căscînd tare, Marina — le-oi strînge eu mîine dimineaţă.

Felix şi-aduse aminte atunci că Otilia rugase pe Pascalopol să vină s-o ia cu trăsura. Îşi închipui

deci că Otilia e în oraş cu moşierul. Un val de ciudă îl cuprinse, cu toată opunerea raţiunii. Se uită la ceas. Era nouă jumătate. Otilia pierdea într-adevăr nopţile, dar numai la ea acasă. Din oraş nu se întorcea niciodată mai tîrziu de nouă, şi nici Pascalopol, care unea galanteria cu paternitatea, nu o reţinea la ore înaintate. Se gîndi apoi că Otilia e supărată şi s-a urcat în odaie.

— Dar domnişoara Otilia? întrebă el, fiind de faţă şi Marina.

Moş Costache, înfundat în ţigările lui, n-auzi bine, iar Marina, care tocmai ieşea pe uşă, răspunse enigmatic:

— Apoi, Otilia, cum e Otilia!

Lui Felix îi veni gust să bată cu pumnul în masă, înciudat de a nu putea afla neted un lucru aşa de simplu. Îşi întoarse toată violenţa împotriva mărului putred, pe care îl ciopîrţi crunt. Costache făcea ţigări şi fuma mereu, înfăşurînd toată masa în cearşafuri de fum.

— Felix — zise el în sfîrşit — seara noi n-o să mai gătim aşa, oboseală zadarnică pentru Marina. Dacă vrei, îţi face ţie ceva uşor. Poţi să te duci în oraş să mănînci, mai petreci, vii acasă cînd vrei, nu?

Felix nu înţelese bine. Să mănînce în oraş, unde, cu ce bani?

— Unde să mănînc?

— Unde vrei, la restaurant, îţi dau bani.

Şi moş Costache scoase din buzunar un fişic cu monede.

— Uite încă două sute cincizeci de lei, ştii, pentru care ai iscălit.

Ideea unui nou fel de viaţă, mai liber, umplu pe Felix de o oarecare satisfacţie, deşi nu putu

să nu observe că moş Costache îl trimitea să mănînce în oraş cu proprii lui bani, şi aceştia împrumutaţi din propriul lui fond. Eliberîndu-se de întîia impresie, fu mirat de noul program. De ce să mănînce în oraş? Fără Otilia? Voia bătrînul să-l gonească din casă? De ce însă numai seara?

— Dar dumneata — întrebă el — unde mănînci?

— Eu nu prea mănînc seara, apoi mai gust eu cîte ceva în oraş.

— Dar Otilia?

— Păi, Otilia a plecat!

Felix îngheţă.

— A plecat Otilia? Unde?

— A plecat la moşie la Pascalopol, zise moş Costache, vădit afectat.

— De ce?

Moş Costache ridică din umeri.

— Nu se poartă bine lumea cu Otilia, e şi ea supărată.

— Şi cînd vine?

— Nu ştiu!

— Se... mărită cu Pascalopol? întrebă instinctiv Felix.

— Nu mi-a spus! Poate! Asta ar trebui să facă, ai dreptate.

Felix îl blestemă în gînd pe moş Costache şi se urcă ameţit în odaia lui. Sufletul îi era combătut de sentimente contrare. Împărtăşea supărarea Otiliei şi-i înţelegea dorinţa de a pleca undeva departe, dar îl jignea totodată plecarea ei cu Pascalopol. Ea, o fată, să plece la moşia unui necunoscut, în definitiv, şi pe timp îndelungat şi fără să-i spună nimic! Otilia i se păru de o putere de disimulaţie infernală. În vreme, dar, ce-l încredinţa că-l iubeşte şi-l săruta pe buze, ea medita cum să fugă la Pasca-

lopol. Desigur că avea legături cu el, poate chiar se căsătorise. Felix fu din nou zdruncinat în cultul lui pentru Otilia, şi toate bîrfelile Aurichii năvăliră cu putere în sufletul lui. Oricît de răi erau cei din familia Tulea, o cunoşteau de mult pe Otilia. Ceva adevărat trebuia să fi fost în vorbele lor. Felix se întinse pe pat, greu de oboseală nespusă. Totul i se păru urît, dezolant, fără sens, casa lui Costache, o ruină părăsită, el însuşi, un om aruncat în lume, fără nici un căpătîi. Ce să facă în această curte pustie, lăsată în grija unei bătrîne slabe de minte? Şi Otilia, care îl certase că nu e cuminte că vrea să plece! Otilia i se desfăcu din întuneric. Îşi aduse aminte de întîia noapte în care păşise în această casă, de glasul fetei din capul scării, de braţul subţire care se agăţase de al său, de întrebarea Otiliei: « Ţi-e foame? » şi de prăjitura întinsă la gura lui. Se văzu sărutînd genunchii Otiliei, sărutat delicat la rîndu-i de fată. Nu! Nu se putea. Nu aşa se poartă o fată indiferentă. Iar dacă Otilia ar fi fost o stricată, nu s-ar fi împotrivit cu atîta putere la violenţele lui şi n-ar fi suferit atîta la bîrfelile celorlalţi. Felix sări în picioare fulgerat de o idee romanţioasă. Fără îndoială, Otilia, amărîtă de purtarea lui moş Costache, a fost nevoită să plece în pripă, dar i-a lăsat undeva o scrisoare de explicaţie, nişte instrucţiuni. Puse mîna pe lampa cu picior de pe masă şi ieşind în coridor se-ndreptă spre odaia Otiliei. Camera era în dezordine şi se simţea plecarea grăbită a fetei. Rochii care nu fuseseră socotite utile erau aruncate morman, o carte era deschisă şi îndoită acolo unde ajunsese cu lectura Otilia cînd o părăsise. Uşile de la garderob nu erau bine închise. Felix căută zadarnic pretutindeni, nu găsi nici o scrisoare, nici un semn. Se lăsă jos pe

un fotoliu şi privi cu tristeţe odaia, cum ai privi o colivie din care a zburat un canar. În sofa se mai zărea cuibul făcut de trupul Otiliei, şi în aer plutea adierea ei. Pe masă, Felix găsi un pieptene arcuit, pe care Otilia şi-l punea în creştetul capului ca să alunge pletele peste urechi. Îl luă în mîini şi îl răsuci, simţind în nări parfumul părului Otiliei. Aşadar, Otilia nu-i lăsase nimic. De acum încolo avea să stea singur, exilat pe acest vast coridor, într-o curte mereu adormită, întîlnindu-se o dată sau de două ori pe zi cu un bătrîn morocănos. Otilia îl trădase. Felix luă iarăşi lampa în mînă, vîrî pieptenele în buzunar şi se-ntoarse în odaia lui. Se dezbrăcă şi se sui în pat, după ce suflă în lampă, rămînînd numai la lumina focului. Deşi era primăvară, zilele erau reci, şi acuma se auzea vîntul izbind în geamlîc şi clătinînd pomii neînfrunziţi. Felix alergă cu gîndul la moşia lui Pascalopol. Ce făcea oare Otilia acolo? Un cleşte de gelozie îl strînse din nou de piept, amintindu-şi familiarităţile pe care le surprinsese între Pascalopol şi fată. Nu, nu mai era nici o nădejde. Otilia avea legături mai strînse cu moşierul, şi toată gingăşia ei faţă de el, Felix, nu fusese decît un chip fin de a-l înşela asupra adevărului. Ce însemnau aerele acelea materne, îngrijorarea de viitorul lui, dacă nu lipsa dragostei? Felix rîse el însuşi de romantismul său şi găsi că pentru un viitor medic nu era tocmai pregătit sufleteşte. I se reproşase în glumă de către colegi. Trebuie să fie mai cinic, mai pozitiv. Femeile joacă comedii. Otilia făcuse pe pudica cu el, îi dăduse timidităţi serafice, şi acum dormea în casa grasului Pascalopol, dacă nu alături de el. Mîniat, Felix dădu cu palma în aer, ca să sfîşie această viziune supărătoare. Sufletul i

se încordă de hotărîri. Are să fie un cuceritor, un bărbat fără nici un scrupul, ca atîția alții. Era singurul mod de a fi prețuit de femei. Dacă Otilia ar fi fost acum acolo, ar fi știut el ce să facă. Zbuciumîndu-se în pat, Felix dădu pe întuneric cu mîna de pieptenele pe care îl pusese mai înainte lîngă pernă. Capul Otiliei, încărcat de bucle date peste urechi, îi răsări din nou în minte, plin de inocență. Dacă exagera? Plecarea Otiliei era îndreptățită de mizeriile pe care le suferise în ultima vreme. Poate că Otilia a plecat la repezeală, după vreo ceartă cu bătrînul, și n-a avut vreme să-i lase vreo vorbă. Însă îi va scrie pe dată ce va ajunge. Acest gînd puse din ce în ce mai multă stăpînire pe Felix, care în cele din urmă adormi, visînd că Otilia îl săruta și-i citea propriile ei scrisori.

A doua zi, Felix aşteptă nerăbdător toate cursele factorului, dar nu primi nici o scrisoare. Începu să facă o socoteală: Otilia sosise noaptea tîrziu și n-ar fi avut vreme să scrie decît a doua zi; într-o zi, scrisoarea nu va putea veni. A treia zi, nimic. Felix lărgi calculul în favoarea Otiliei. După o săptămînă de concesii și explicații, Felix se descurajă și ajunse din nou la încheierea de la început, că Otiliei nu-i păsa de el. Ieși în oraș din ce în ce mai des, mîncă la restaurante, merse cu colegii la berării și se-ntoarse cîteodată la ziuă, amețit de băutură. Nu-i cerea nimeni nici o socoteală, nici nu-l vedea. Acest fel de existență liberă începu să-i placă. Făcuse cunoștință cu cîteva studente emancipate, de purtări îndoielnice, care luau parte la petreceri cot la cot cu studenții, și-și dezvoltă prin ele inițiativa personală. Una îl aduse pînă acasă și avu pretenția de a se sui sus la el, să vadă cum stă. Lui Felix i se păru că aduce o jignire Otiliei și

refuză, spre indignarea domnişoarei, care-l acuză, abia acoperit, de repulsii bolnăvicioase. Începu să-şi evite atunci colegii de petreceri şi să se hazardeze singur în localuri, în fiece zi altul. Acest chip de a descoperi mereu noi înfăţişări ale vieţii, noi oameni neprevăzuţi îl distră o vreme şi se lăsă în voia jocului, sub pretextul că unui medic i se cădea să cunoască toate umbrele societăţii. Într-o zi, pe seară, simţi o mînă viguroasă ce-l strîngea de braţ. Se-ntoarse şi se găsi faţă în faţă cu Stănică, gras, bine îmbrăcat, cu o lavalieră fluturătoare la gît.

— Ce mai faci? îl întrebă Felix convenţional, ca să-şi ascundă neplăcerea întîlnirii.

— Mă-mpuşc! zise zgomotos Stănică, fără umbră de deznădejde.

Felix îl întrebă din ochi asupra cauzei.

— Îmi trebuie, dragă, cel puţin două sute de franci numaidecît, şi nu-i găsesc. Simion, socrumeu, e un fleac ramolit, n-are decît cartoane mîzgălite, moş Costache e cărpănos.

Bănuind că Stănică vrea să-i ceară bani lui, Felix făcu gestul de a se disculpa, de a regreta. Candidatul la sinucidere însă îl înţelese.

— Nu, dragă, nu te teme, parcă eu nu văd că nici dumneata n-ai? Birjar! Birjar!

Birjarul chemat opri în apropierea celor doi, şi Stănică îl împinse pe Felix în trăsură, fără ca acesta să ştie unde îl duce.

— Am o idee! explică Stănică în trăsură. Să văd.

Stănică se dădu jos într-o stradă din jurul Lipscanilor, în faţa unui restaurant cu înfăţişare modestă. Înăuntru însă chelnerii erau în frac, o sală întinsă cu mese, cu îngrijire aşezate, se sfîrşea printr-un fel de scenă, pe care se vedeau instru-

mentele mai voluminoase ale unei orchestre. În sală nu era nimeni, deşi erau orele opt. Stănică împinse pe Felix pe o uşă laterală, urmărit ceremonios de doi chelneri. Intrară într-o odaie mică, pe loc iluminată electric de un chelner, în care se afla o masă, chiuvetă pentru şampanie, o canapea şi tablouri banale.

— Ei — zise Stănică — aşa-i că-i bine? Local de noapte! Aici se fac afaceri straşnice. Unul de ăsta să am, şi nu mi-ar mai trebui avocatura. Ce iei?

Stănică, aflînd că Felix nu mîncase, comandă din proprie iniţiativă un meniu şi ceru vin, dînd recomandaţii bogate asupra buchetului şi temperaturii băuturilor. Chelnerii răspundeau nu numai cu solicitudine, dar cu o clipire din ochi care dovedea că Stănică le era cunoscut:

— Se face, coane! Imediat!

— Ia ascultă, Jeane (uite, pe ăsta l-am scăpat eu de armată) — zise Stănică — patronul e aici?

— Este! Să-l chem?

— Nu, nu, nu acum!

Stănică şi Felix începură să mănînce, şi mai ales să bea, şi vinul translucid, aburos şi puţin amărui ameţi pe tînăr. Stănică vorbea de toate zgomotos, regreta trecutul, se bătea în piept de pierderea unor mari şanse, îşi făgăduia onoruri viitoare şi din cînd în cînd se împuşca fictiv. Lui Felix, devenit fără voia lui volubil, îi scăpă vorba despre Otilia.

— Aha — sări Stănică — a fugit porumbiţa! Nu ţi-am spus eu?! Dragă, eşti tînăr, n-ai experienţa mea, dar, să ştii, fete ca Otilia te duc la desperare, dacă nu te smulgi la vreme. Sigur! S-a dus iar la Pascalopol, satirul ăla bătrîn. Are moşie, are parale bune, îi poate face toate gusturile. Nu fi copil!

Nu te amărî atît. Ah! ah! frumoasă e tinerețea. Unde mai vine o dată, că aș ști cum s-o trăiesc! Ca Otilia sînt sute. Numai să-ntinzi mîna. (Las', că-ți dau eu o fată faină!) Și cum îți spui de Otilia! Nostimă fată, delicioasă, de acord, dar ușuratică, cheltuitoare, e femeia care te ruinează. Pe ea nu poți conta. Azi cu unul, mîine cu altul. Știu, ți-a spus că te iubește, ți-a dat speranțe, poate ați mers și mai departe. (Ai? Spune-mi drept, că zău nu spun la nimeni! Ai avut-o! Nu? Serios! Tare ești inexpert!) În sfîrșit! Și după aceea a zburat! Parcă mie nu mi-a făcut la fel?!

Felix rămase cu gura căscată, neînțelegînd în începutul lui de ebrietate că Stănică inventează.

— Zău! se jură Stănică, știe toată lumea! Am vrut s-o iau de nevastă, s-o ridic pînă la mine, fără să mai întreb ce și cum, totul era gata, gustasem, ca omul, mă-nțelegi, din fericirile dragostei, și Otilia m-a plantat.

— Ai vrut să te căsătorești cu Otilia?

— Da, monșer, cum, nu știi?!

Văzînd însă că Felix se face mai alb la față, Stănică găsi prudent să deplaseze chestiunea.

— Așa-s femeile, dragă, nu trebuie să te ambalezi. Uite, Olimpia mea: o stimez, am adorat-o (are, îți spun aici între patru ochi, un corp superb, calități de curtezană excepționale), dar mă plictisește. Îmi taie aripile inițiativei. Mie mi-ar trebui o femeie de lume, consumată, inteligentă.

Atunci intră pe ușă o domnișoară sprintenă, foarte elegantă, cu o mare blană în jurul gîtului.

— Hei, Georgeta — sări Stănică — bine te-am găsit! Ce mai faci?

În loc de orice răspuns, Georgeta se trînti pe
 un scaun în fața lui Felix, își rezemă bărbia într-o

mînă şi, întinzînd cu cealaltă un pahar ca să i se toarne vin, întrebă:

— Cine e tînărul?

— Nu ştii? Mi-e rudă, prin alianţă, băiat de viaţă, student în medicină!

— Da? făcu Georgeta dulceag, contemplîndu-l în largul ei pe Felix, spre jena acestuia.

Stănică recomandă pe fată în chipul acesta:

— Asta e Georgeta, fată fainâ!

Într-adevăr, Georgeta merita toate elogiile. Era plină la trup şi la faţă pînă la marginea de unde ar fi devenit obeză, fără să pară totuşi. Părul negru era creţ şi înfoiat ca al unei napolitane. Două mari gropiţe în obraz păreau artificiale. Ceea ce uimea şi colabora în chip armonios cu plasticitatea trupească era o fineţe de marmură a incarnatului. Nici un por nu se zărea pe netezimea obrazului sau a buzelor. Mîinile erau lucii ca sideful şi unghiile subţiri şi în migdală. Sprîncenele, genele erau înfipte ca-n carnea unei piersici netede. Un fior trecu prin trupul lui Felix, privind numai această delicată anatomie. Cînd bea, buzele şi dinţii fetei se vedeau prin cristal, şi Felix se putu încredinţa de sănătatea lor excepţională. Georgeta avea gesturi legănate, accente moi, dulcege, vorbea fără afectare şi foarte liber, însă cu o perfectă decenţă. Lui Felix îi plăcu numaidecît, deşi bănuia că meseria ei era foarte suspectă, nu fără să se mire că un exemplar de o frumuseţe aşa de rară putea cădea atît de jos.

Georgeta îşi schimbă brusc locul şi se aşeză lîngă Felix.

— Cum te cheamă? îl întrebă ea şcolăreşte.

— Felix.

— Felix şi mai cum?

— Sima.

— Și urmezi medicina?

— Da.

— Ce nostim! Nu cunoșteam pînă acum un student în medicină.

Stănică făcu încă o dată încurajator cu ochiul către Felix și zise:

— Fată faină!

— Lasă-mă-n pace, frate — se supără Georgeta — ce-i tot dai zor cu « fată faină »?

— Divină! exclamă Stănică.

— Uf, ești agasant! Mai toarnă-mi puțin vin.

Stănică turnă, apoi pretextă necesitatea unei convorbiri cu cineva în local și ieși afară. Georgeta se așeză mai bine lîngă Felix, învăluindu-l într-un val de parfum fin. De afară se auzi deodată intrările unei orchestre masive.

— Dansezi? îl întrebă ea pe Felix.

— Aproximativ!

În fond, fata părea intimidată. Felix îi inspira un respect paralizant și se silea să iasă din frivolitățile obișnuite. Îl întrebă despre viața universitară, despre colege. Felix îi spuse despre toate amabil, dar, băgînd de seamă că devine pedant, se opri. Voia să găsească un cuvînt galant.

— De ce nu-mi mai vorbești? Mă interesează! protestă Georgeta. Sînt fete frumoase la Universitate?

— Nu totdeauna urîte, dar îți închipui că fetele frumoase ca dumneata nu se duc să muncească atîția ani ca să-și facă o carieră.

Acest stîngaci compliment încîntă totuși pe Georgeta.

— Crezi că sînt frumoasă? întrebă ea fără afectare.

— Foarte frumoasă!

— Sînt măgulită de ce-mi spui! Și dumneata ești simpatic.

Cînd Stănică reveni, însoțit de un bărbat gras în smoching și de chelner, rămase mirat de convorbirea pașnică și nevinovată dintre cei doi. Se așteptase la altceva.

— Eu plec — zise el — să ne facă plata. Dumneavoastră, dacă vreți, mai stați.

Felix protestă din cap, iar Georgeta refuză și ea:

— Astă-seară mă simt obosită, mă duc să mă culc!

— Ce au dumnealor de plată? întrebă ceremonios omul gras.

Chelnerul îi arătă lista, și cînd Stănică făcu gestul, pur decorativ, de a plăti, omul cu smochingul protestă:

— N-aveți nimic de plată!

— Să trăiești, coane Iorgule! mulțumi Stănică.

— Să nu mă uiți, zise Iorgu. Pune o vorbă bună pe lîngă conu Costache, să-mi prelungească contractul.

— N-ai nici o grijă — zise Stănică, apropiindu-se de Iorgu — eu ce fac toată ziua? Însă am să te rog ceva. Știi, trebuie să-i bat capul mereu, să-l sperii cu procese posibile etc., să-mi neglijez afacerile. Sînt cam lefter acum, nu poți să-mi dai două sute de franci? Îți garantez eu că-ți aduc contractele prelungite.

Iorgu își încruntă puțin sprîncenele, medită negustorește, apoi le readuse din nou la linia primitivă.

— S-a făcut!

— Ura! zise Stănică, să mai bem un pahar. Nici nu știi ce înseamnă să faci alt contract aici. Vad comercial! Al dracului moș!

— Care moş? întrebă, puţin cam intrigat de unele nume proprii, Felix.

— Ha, ha, ha — rîse Stănică — ce, nu ştii? Localul ăsta e proprietatea lui moş Costache, şi dumnealui e chiriaş. Coane Iorgule, îţi prezint pe nepotul lui moş Costache.

Domnul Iorgu întinse mîna şi se înclină foarte respectuos şi comercial.

— Încîntat, şi vă rog să mai poftiţi!

După ce Stănică tapă cei două sute de franci, ieşiră cîteşitrei din odaia separată, şi Felix fu surprins să vadă că sala cea mare, sonoră de valsuri, era plină de lume bine îmbrăcată. Chiuveta cu şampanie frapată se afla mai la toate mesele. Toate privirile se-ndreptară spre Georgeta, şi un bărbat îi făcu chiar un semn desperat, la care fata ridică indiferentă din umeri. Stănică chemă o trăsură şi se urcară cîteşitrei în ea.

Cît timp merse cu trăsura, Stănică înghionti pe Felix şi-i făcu semne cu ochii, cu înţelesul: « Du-te cu ea, nu fi prost! »

Georgeta putea foarte bine observa manevrele lui Stănică, dar nu dădu nici un semn că le vede, ci privi numai din cînd în cînd cu simpatie la Felix. Stănică se dădu jos în centru, sub un motiv oarecare, iar fata ceru să fie dusă acasă. Şedea pe Bulevardul Elisabeta, în preajma Cişmigiului. Felix nu mai avea nici un scrupul, şi, puţin ameţit de vin, nu s-ar fi dat înapoi de la o aventură nocturnă. Totuşi nu era lămurit asupra calităţii sociale a fetei. Nu putea fi decît o curtezană, se înţelege, dar şi aici sînt grade nesfîrşite. Georgeta părea prea fină, ca să nu se teamă că face o grosolănie pretinzînd să se urce la ea sus. Coborîră în faţa unei case cu două caturi înalte, îndeajuns de elegantă. « Ho-

tărît — îşi spuse Felix — fata nu e o profesionistă oarecare a dragostei.» Georgeta privi în sus, spre etaj, şi zise, fără preciziuni:

— Aici stau!

O luptă scurtă se dete în sufletul lui Felix între scrupulele sale şi îndemnurile lui Stănică. Învinse timiditatea, şi Felix zise:

— Mă ierţi, dar eu trebuie să plec!

Georgeta îl privi galeş, însă atît de decent, încît teama lui Felix de a nu face o gafă crescu.

— Cînd vrei să vii să mă vezi, vino — îl invită domnişoara — după amiază sînt totdeauna acasă; stau la etajul doi.

Îşi întinseră mîna reciproc. Pentru Felix începu o nouă scurtă bătălie: să-i sărute, sau numai să-i strîngă mîna? Privi în toate părţile pe bulevardul pustiu. Dacă fata era o pierdută, se făcea de rîs sărutîndu-i mîna, dacă nu, nesărutîndu-i-o făcea un gest jignitor. Fata îl privi limpede în ochi, rîzînd, în vreme ce Felix îi strîngea mîna cu putere nehotărît. În cele din urmă, neputînd rezolva problema, Felix luă mîna, o sărută şi plecă precipitat. Fata, interpretînd altfel gestul lui, îl privi puţin cum se depărtează şi apoi intră în gang, fluierînd uşor o şansonetă. « Nostim băiat », fu gîndul ei tot timpul cît urcă scările.

XI

Cînd se sculă, Felix află de la Marina că Simion făcea familiei din ce în ce mai multe necazuri. Plecase de acasă şi numai cu greu fusese găsit. Nu şedea locului de fel, şi acum Aglae era hotărîtă să consulte un alt doctor, mai mare.

— Păcatele lui cele mari — zise Marina ca încheiere — Dumnezeu nu bate cu bățul!

Mai mult decît cazul bătrînului, îl impresionă pe Felix tonul rău, răzbunător cu care spusese Marina aceste vorbe. « Curioasă familie, gîndi el. Nici unul nu are cea mai mică iubire pentru celălalt, toți se bîrfesc și se urăsc. » O curiozitate amestecată și cu milă îl îndemna să se ducă să vadă pe Simion, dar amintirea ostilității cu care erau priviți acolo el și Otilia îl opri. Se întîmplau lucruri noi, într-adevăr, cu Simion; Aglae nu era totuși prea tulburată, fiindcă niciodată nu-i dăduse mare importanță. Era totuși cam plictisită. Simion, deși mînca lupește, slăbea văzînd cu ochii și căpătase o fixitate supărătoare în privire. Nu mai ședea locului, cuprins de o anxietate febrilă, ceea ce strica liniștea Aglaei.

— Omule, stai odată locului, că-mi iriți toți nervii. Odată brodai, pictai, nu te-ncurcai printre picioarele oamenilor. Un om cuminte se menajează, se odihnește. Uite cum ai slăbit!

Simion explica astfel agitația lui: aplicînd metoda unei supraalimentații rationale, își întărise tot organismul. Acum avea o forță herculeană, colosală, și simțise cum pîrîie scaunul și dușumelele. Casa și solul erau în primejdie. De aceea se plimba, ca să-și consume energiile și să-și subțieze pînă la normal mușchiulatura.

— De unde Dumnezeu ai mai scos și teoriile astea?! — îi zise Aglae supărată, luîndu-l în serios — nu vezi că ești ca o umbră? O să chem un doctor să te vadă!

Stănică aduse un alt prieten al lui, tot atît de suspect, care îl examină pe Simion cu o atenție exagerată și neîndemînatică. Îi pipăi splina și ficatul,

îl întrebă de felurite lucruri, de apetit, de emisiunea de urină. Simion dădu un răspuns foarte original:

— Cînd fac, înţelegi, văd cum ies un fel de flăcări care găuresc pămîntul.

Toţi se uitară la Simion, interesaţi de fenomen, în care crezură, iar doctorul zise:

— Curios! Mănînci mult? Ţi-e sete?

— Mănînc foarte puţin, atît cît trebuie ca să nu se stingă căldura spiritului!

— Ce asculţi la el, domnule doctor? rectifică Aglae, mănîncă ceva de speriat, şi slăbeşte!

— Eu cred — îşi dădu cu părerea doctorul — că domnul... domnul... (Doctorul uitase numele şi-l întreba din ochi.)

— Ovidiu! intercală Simion.

— Te-ai zăpăcit de tot, îl scrută cu dispreţ Aglae. Îl cheamă Simion.

— Ei bine — continuă doctorul — eu cred că domnul Simion are diabet, desigur un început de diabet. Rămîne de văzut ce fel de tip de diabet, dacă e unul pancreatic, sau numai unul renal.

— Te-nşeli — protestă Simion — nu sînt bolnav de loc. Sînt sănătos tun. Cine se apropie de mine se molipseşte de sănătate. Nu e aşa, Despina? se adresă el Aurichii.

— Vezi dumneata — încercă să demonstreze răbdător medicul, pentru care erorile de nume ale lui Simion erau nule şi neavenite, fiindcă nu cunoştea onomastica familiei — sînt boli insidioase care se încep cu o senzaţie de bună stare, cu mină bună, cum e de pildă diabetul. Dar nu trebuie să te sperii. E o boală perfect curabilă azi, şi la o vîrstă ca a dumitale — aproape inofensivă. Cîţi ani aveţi?

— O sută cinci ! zise Simion foarte serios, izbucnind apoi într-un rîs zgomotos.

Doctorul rîse şi el de ceea ce luă drept o glumă.

— Nu este exclus să trăieşti o sută de ani !

— Dar i-am trăit de mult. Am fost cel mai energic om !

— Ai dreptate, zise doctorul. Cînd eşti tînăr, ţi se pare că trăieşti o sută de ani. Mă bucur, mă bucur foarte mult că eşti bine dispus. Asta e o condiţie *sine qua non* a restabilirii. În sfîrşit — se ridică el — faceţi o analiză pentru constatarea glicozuriei, şi alta pentru determinarea glicemiei, vă fac o notă la un laborator, şi apoi ne vom pronunţa. Pînă atunci, alimentaţie rezonabilă, fără făinoase şi zahăr.

— Ce are, doctore? întrebă Stănică, foarte interesat, afară, crezi că se curăţă? Moştenim?

— Te cam grăbeşti. Bătrînul e jovial, destul de voinic. Poate fi o criză de glicozurie, se întîmplă la arteriosclerotici. Nu mi se pare grav.

— Uite,-ţi jur pe amintirea mamei mele — zise Stănică, reintrat în casă — că mi-a spus doctorul că n-ai nimic. Doctor excelent, face minuni !

— Cînd îţi spun eu că sînt sănătos tun ! Daţi-mi să mănînc.

— Asta nu — protestă Aglae — ai auzit că trebuie să ţii dietă !

— Dobitoc ! rînji Simion şi începu să se plimbe mai repede prin odaie.

— Daţi-i, domnule, să mănînce, încurajă Stănică, convins că asta ar putea agrava starea socrului.

Aglae îl pierdu cu totul din vedere, încredinţată de doctor că nu e nimic. Pentru ea boala era indiferentă, nu voia cazuri complicate, care să-i strice liniştea casei. Tratamentul lui Simion se reducea

la dietă, şi asta era uşor de făcut. S-o urmeze şi s-o lase-n pace.

— Nu ştiţi o veste mare! anunţă misterios Stănică. Felix...

— Ce-i cu domnul Felix? se umplu de curiozitate Aurica.

— Felix lucrează în stil mare, o să ajungă departe. După Otilia, a găsit acum o fată superbă, una Georgeta, curtezană de lux, întreţinută de un general din elită. I-am văzut eu cu ochii mei, ce mai caleavalea, i-am dus eu cu trăsura. Fata s-a prins. Băiat fain Felix, nu cade la tristeţe.

— Ce oroare! se dezgustă Aurica, vînătă de invidie în fond.

— Stricat — declară Aglae — nici ta-su n-a fost poamă mai bună. Barem să nu se amestece prea des cu Titi, să-l depraveze. Nici nu ştiu dacă în chestia aia cu fraţii Sohaţchi n-a fost la mijloc şi el.

— Şi băiatul n-o să fie prost — adînci Stănică rana — să nu-ntoarcă foaia, dacă Otilia nu se mărită cu Pascalopol. Închide ochii, o ia de nevastă, moş Costache îi lasă toată averea, le mai dă ceva şi Pascalopol pentru pagubele aduse, admirabil!

Aglae se învineţi şi se răsti la Stănică.

— Şi mai taci odată din gură cu comediile tale! Ce mă priveşte? Cum o să-i lase Costache averea? Doar adoptînd-o, dacă o mai îndrăzni!

— Da? Aşa crezi dumneata, iubită mamă? Dar testamente nu sînt? Ce zici de o coală păturită frumos, dictată de Pascalopol, în care moş Costache lasă toată averea iubitei Otilia?

— Lasă-mă în pace odată — strigă, ieşită din fire, Aglae — lasă-mă-n pace! Să-l facă şi să se ducă dracului toţi. Că eu n-am pe nimeni care să-mi apere interesele mele şi ale copiilor. Simion? Se-nvîr-

teşte ca un trîntor şi mănîncă. Dumneata eşti avocat, dar păcat de cartea pe care o învăţaţi. Te lăudai că faci şi dregi. Cum? Averea părinţilor mei să cadă, din cauza unui frate nebun, în mîinile unei venetice? Lege e asta?

— Stai, iubită mamă, stai, zise teatral şi cu gesticulaţie studiată Stănică. Aşa ar fi dacă n-am fi şi noi pe aici. Dar ginerele dumitale ce face? Aleargă, săracul, cîteodată fără un ban în buzunar (căci dumneata nu-l întrebi dacă are sau nu), aleargă, studiază, combină. Ce, crezi că eu stau cu mîinile în sîn? Doar sînt direct interesat la parte. Costache al dumitale e şiret, trebuie luat subţire. N-a făcut adopţiunea nu de frica mea şi a dumitale, ci fiindcă nu voia dinainte. Dacă s-ar fi măritat Otilia, ar fi trebuit să-i dea dotă! Aşa? Nu ştiu, nu cunosc. Moş Costache nu lasă banul din mînă viu, firește, dar mort poate să-l lase prin testament, aici e-aici.

— Şi dacă lasă, nu putem să-l atacăm?

— Depinde. Dacă îţi lasă ceva şi dumitale, şi copiilor, iar grosul Otiliei, înseamnă că era în toate minţile şi s-a gîndit la toţi. E foarte firesc ca un om să-şi lase averea fetei nevestei lui.

— Lăsaţi copiii să vie la mine! glumi Simion, fără nici o relaţiune directă cu chestiunea. Nimeni nu-l băgă în seamă.

— Atunci — zise Aglae — ce vrei să spui? Că totul e pierdut?

— Ba nu! Umila mea părere este că e mai bine pentru noi ca moş Costache să nu facă nici un testament. Să nu-l înghiontească nimeni! Moare, Doamne ferește! Dumneata, ca unică soră şi rudă în linie colaterală, ascendenţi şi descendenţi neexistînd, iei toată averea. Otilia rămîne afară din chestie, nu ia nimic, săraca, afară de cazul cînd s-ar găsi

vreun titlu de creanță din partea mume-sei. Deci nici un testament. Însă, firește, trebuie ca sub nici un chip moș Costache să nu adopteze pe Otilia. Mai e și aici o primejdie: darurile în bani. Ce poți ști ce-i dă moș Costache Otiliei?

— Arză-l-ar focul, Doamne iartă-mă, că mi-e frate! blestemă Aglae.

— Idealul e ca toată averea lui moș Costache să fie imobilă, cum e acum. O casă nu poți s-o iei în palmă. Un viclean face și aci vînzări deghizate etc., dar lucrul se observă mai ușor. Greșeala dumitale fundamentală e că te-ai certat cu el și nu-i mai calci în casă, cum ți-am mai spus! Du-te, Otilia nu e aici!

— Aș, ce să mă duc?! Costache e încăpățînat, pînă nu se uită în ochii Otiliei, nu-și descleștează gura.

— Am să fac ce-am să pot cu mintea pe care mi-a lăsat-o Dumnezeu — zise Stănică, cu modestie spirituală — dar dă-mi și dumneata ceva fonduri, uite, mi-ar trebui o sută de franci.

— Nu știu ce faceți voi cu banii, zău — se miră Aglae — cînd v-aud, n-aveți!

— Sîntem tineri — lăsă capul în jos Stănică — ne iubim!

— Fleacuri de-ale voastre. Să vedem mîine, dacă mai am bani.

Stănică se repezi și sărută afectat mîinile Aglaei, apoi o sărută și pe Aurica.

— Oh — strînse el mîinile la piept — mi-ai dat, Doamne, ce-am dorit: o soție sfîntă cu familie afectuoasă și bună. Mamă — declamă el către Aglae — tu dezminți toate bîrfelile împotriva soacrelor.

« Scîrboasă femeie! medită Stănică, în drum spre casă. — Stănică era un om volubil și instabil, care

însă trăia sincer o clipă toate sentimentele umane şi le înţelegea. — Scîrboasă femeie ! Asta n-are nimic sfînt. Bărbat, frate, toţi-s fleac pentru ea. Ambiţioasă şi veninoasă. Olimpia mea începe să se gălbejească la faţă, ca şi ea. Otilia, ce mai fată ! Bravo, Pascalopol, bravo, Felix ! »

Deşi Felix se jurase de a nu mai păşi în casa Aglaei, totuşi îşi călcă cuvîntul, şi iată cum. Intrase de la început în graţiile profesorului de psihiatrie, savant blînd şi integru, căruia îi ceruse informaţiuni bibliografice ce dovedeau o orientare afară din comun. Cînd profesorul află că Felix era abia în anul întîi, fu mirat şi amuzat totodată de atîta zel. La medicină, pînă la faza internatului, studentul e de obicei un audient pasiv şi anonim. Îl întrebă cum se numeşte şi păru a-şi aduce aminte de Sima, tată-său. Profesorul era încîntat de asiduitatea tînărului, îi făcea un semn prietenesc cînd îl zărea la curs, care se făcea la un ospiciu, îi punea mîna pe umăr cînd treceau în vizitele demonstrative, îl privea personal în ochi cînd explica un caz interesant. Felix, plin de mîndrie şi de ambiţie, ceru într-o întrevedere permisiunea de a studia unele probleme de amănunt clinic şi obţinu nu numai aprobarea cordială şi o temă de încredere, ci şi iniţiativa de a se folosi liber de biblioteca profesorului. Biblioteca se afla în sala de aşteptare a profesorului şi într-o odaie alăturată, încît Felix venea, fără să supere pe nimeni, în orele de consultaţie ale acestuia. O dispoziţie a profesorului, care era şi medic-şef al ospiciului, îi îngăduise să intre ziua în orice secţie. Internii îl priviră cu mirare, cu falsă ridicare din umeri, apoi se supărară. Alături de ei era şi medicul-secund, om mediocru, care îngreuia oricărui cercetător observaţiile, sub motiv că pacienţii sînt tocmai

în studiul lui, în realitate din invidie sterilă față de aceia care, publicînd, se făceau cunoscuți și amenințau să pătrundă la Universitate.

— Ascultă, domnule — zise un intern într-o zi lui Felix — ce cotrobăiești dumneata pe aici? Eu nu pricep cine ți-a dat dumitale voie să vii în spital.

Internul, afectînd suspiciuni mari, chemă servitorii, chemă portarul. Aceștia spuseră că au ordin de sus. Internul strîmbă din nas, dar nu se dădu bătut.

— Bine, bine, ți-o fi spus să vii o dată, așa, dar nu în fiece zi. Eu am aici răspunderi, nu pot să las printre bolnavi persoane străine de serviciu, să-mi obosească pacienții, să-i sîcîie cu întrebări. Am să raportez cazul domnului profesor.

Internul, încurajat de medicul-secund, care nu voia să-și vîre mîinile direct în foc, vorbi într-adevăr medicului-șef, prefăcîndu-se că nu-și dă seama cine a dat voie să se introducă în spital un student în anul întîi, care perturbează liniștea bolnavilor.

— Lasă-l, dragă — spuse profesorul, blajin — eu i-am dat voie. E un băiat de treabă, care învață. E bine să obișnuim pe studenți de la început cu observația directă.

Prudent, profesorul nu trăda intențiile mai savante ale lui Felix. Acum internul, dezarmat, căuta să demoralizeze pe Felix în alt chip.

— Și ce vrei dumneata să faci? Să studiezi un caz?

— Da!

— Eh — făcu internul, amar ca de lungi dezamăgiri — se vede că ești novice! Cîte n-am vrut eu să fac?! Da' ce? Ai aici material interesant, ai laborator? Și crezi că maestrul o să te felicite? Nu cunoști oamenii, monșer! Poți să cazi jos de oboseală, și nu-ți recunoaște nimic.

— Dar eu nu mă gîndesc să cîştig recunoştinţa maestrului. Vreau să public!

Internul pufni de rîs.

— Ce să faci! Să publici? Cu ce? Ai bani? Şi aşa crezi dumneata că se face un studiu? Stai, domnule, nu te grăbi, să-nveţi carte întîi, să-ţi iasă tuleiele, ce-o iei la goană?

— Nu vreau decît să fac mici observaţiuni asupra unor cazuri de clinică mai interesante, sub supravegherea maestrului.

— Ha, ha, zi aşa, domnule! Fă dumneata asta, dacă vrei, eu n-aş mai face, să mă tai! Le convine dumnealor. Tu să stai aici, să munceşti zi şi noapte, să-i observi cazurile, să i le expui frumos, iar ei, domnii profesori, să le ia de-a gata şi să-şi pună numele. Nu fi naiv, amice! N-am păr în cap cîte comunicări am făcut eu « maestrului » (internul apăsă ironic), care acum fac parte din opera lui.

În scurt, după intern rezulta că sforţarea ştiinţifică era inutilă, stîndu-i piedică escrocheria, banalitatea faptelor, sărăcia materială. Acţiunea de demoralizare a internului era aşa de totală, încît Felix, spirit ardent şi tînăr, nu se lăsă contaminat şi nu izbuti să se convingă că e cu neputinţă să ajungi ceva. Îşi redactă articolul, îi puse în subsol un număr cam exagerat de referinţe şi-l prezentă profesorului. Acesta îl găsi foarte bun, dar sfătui blajin (« eu, din partea mea, aş face aşa ») pe Felix să mai extirpeze din note, arătîndu-i că, dacă era lăudabil pentru el personal că ştie atîtea lucruri, pentru cititorul specialist, interesat de chestiune în sine, umflarea putea fi fastidioasă. Îl puse să traducă în franţuzeşte articolul şi să i-l înapoieze cît mai curînd. Vesel, Felix confecţionă traducerea şi o prezentă. Apoi nu mai auzi nimic vreo două luni de lucrare

şi se încredinţă în sinea lui că nu putea însemna mare lucru o observaţie făcută de un începător. Într-o zi, însă, profesorul îl chemă în biroul lui de la spital şi-i înmînă un număr din *Archives de neurologie* şi cîteva extrase.

— Uite, drăguţă, articolul dumitale!

Felix îşi văzu numele tipărit în sumar în dreptul acestui titlu: *Un caz de asthenopie acută de origine histerică, studiat prin procedeul anaglyphelor.* O căldură îi năvăli în tot trupul, umplîndu-l de senzaţia unei moliciuni delicioase. Se încurcă în mulţumiri, pe care profesorul i le tăie repede:

— Uite, dragă, ce-aş vrea eu. A apărut o carte foarte interesantă în chestiunea asta (şi-i cită un nume); aş vrea să-i faci o recenzie. Să cercetezi cu atenţie literatura problemei şi apoi să mai faci o observaţie înrudită. Avem aici un caz interesant, pe Frosa de la etajul I, cu hemidiplopie monoculară. Dacă vrei, bineînţeles, să te specializezi în ramura asta. Îţi spun drept, confidenţial, n-am prea găsit pînă acum tineri entuziaşti.

Toate demoralizările internului se spulberară în valul de sînge ambiţios care circula în trupul lui Felix. Dedică mintal profesorului un devotament pe viaţă. Faptul că maestrul nu-şi adăugase numele său îi dovedea strălucit că internul n-avea dreptate. Se hotărî să se apuce numaidecît de lucru (experienţele lui priveau tulburările atenţiei vizuale în marile astenii) şi, ieşit de la profesor, se repezi pe scări să găsească bolnava. Era însă vremea mesei şi nici un intern nu se vedea. Neavînd cu cine sta de vorbă şi cui să reverse din mulţumirea care-l umplea, fu nevoit să plece. Pe drum, îşi citi de cîteva ori articolul (cu care ocazie observă mici rectificări din partea profesorului), îl privi de aproape şi de

departe. Era indiscutabil fericit, nu de articol în sine, a cărui puțină însemnătate i se părea evidentă, cît de semnificația lui. Atrăsese atenția profesorului, izbutise să fie publicat într-o revistă străină, prin urmare nimic nu-l împiedica să facă o mare carieră medicală dacă muncea. O sforțare atît de mică fusese răsplătită cu atîta bunăvoință! Dacă ar fi făcut lucrări mari, capitale, cu siguranță că ar fi ajuns la Universitate, mai devreme sau mai tîrziu. Internul bîrfea, fiindcă era un mediocru. Lumea e bună, prețuiește munca. Oamenii de pe stradă i se părură deodată simpatici. Toți se uitau parcă la revista lui din mînă, conștienți că el e autorul unui articol în limba franceză. Avea să ajungă un Vaschide, să devină o celebritate internațională, bineînțeles după sforțări pe care se gîndea să le ducă la o margine nemaiatinsă. Felix Sima! Numele ăsta trebuia să fie curent, familiar oricui. În tramvai, Felix, abia așezat, oferi locul unui domn bătrîn, rîse cu simpatie la spiritele îndoielnice ale unui pasager împotriva direcției tramvaielor. Pe stradă, mîngîie o pisică abandonată, privi cu bunăvoință pe lucrătorii unei binale. În apropierea casei, invadat de criza de bunătate, uită jurămîntul și intră în curtea Aglaei, mințindu-se singur că vrea să vadă pe Simion. Găsi numai pe Aglae și pe Aurica. Deși își dădea seama de excesul de vanitate, după cîteva schimburi de cuvinte banale, nu putu să nu mînuiască revista în așa chip, încît s-o vadă Aurica.

— Ce-i acolo? Un roman nou? întrebă ea.

Felix își sili intonația la modestie:

— Este o revistă franceză, în care mi s-a publicat un articol medical.

Cu toate că Felix cunoștea ignoranța celor două femei și lipsa lor de cordialitate, totuși

nu s-ar fi aşteptat la o primire atît de nepăsătoare. Aurica zise simplu, aproape cu un ton de reproş:

— Ai timp să faci şi lucrări suplimentare? Nu-ţi ajung cursurile de la Universitate? Nu e bine să te oboseşti. La ce foloseşte? Pe Titi nu-l mai lăsăm să muncească atît. Şi Titi e lăudat, cum ştii, de profesori pentru talentul lui, o să fie un pictor de vază.

Aglae, care cosea nasturi la o rochie, înfipse şi ea un ac în Felix:

— Şi-ţi plăteşte ceva pentru comediile alea?

— Nu!

— Apoi, fără bani cine mai face azi ceva?

Atît spuseră cele două femei şi-şi văzură de treabă cu o indiferenţă ostentativă. Felix, întors acasă, se mustră de exces de vanitate. Ce nevoie să se laude unor femei răuvoitoare şi fără cultură serioasă?! Un om simplu nu are stimă decît pentru bunurile materiale, pentru autorităţile de toate zilele. Asta nu înseamnă că valoarea ştiinţifică rămîne nepremiată. Felix nu crezu totuşi că făptuieşte vreo crimă de îngîmfare dacă comunică publicarea articolului colegilor săi. Înainte de sosirea profesorului la curs, arătă vecinilor săi revista.

— Ce e asta? zise unul şi i-o luă din mînă.

Colegul privi revista fără curiozitate şi întrebă indiferent:

— Ăsta e de tine?

Apoi îi înapoie revista aşa de repede, încît fascicula căzu jos pe duşumea, înainte ca Felix s-o poată prinde cu mîna. I-o luă de jos un intern mai în vîrstă, care stătuse pînă atunci de vorbă cu medicul secundar. Acesta o răsfoi strîmbînd din nas la fiece titlu, se opri la paginile lui Felix, şi fără

a-l privi în față, întors către medic, exclamă, în legătură cu articolul:

— Domnule, ăsta, Ducos du Hauron, cu anaglyphele, spune niște prostii îngrozitoare. Am controlat o dată la un bolnav viziunea binoculară cu fotografii stereoscopice suprapuse și am văzut că spune enormități.

Internul continuă imprecația, îndepărtîndu-se cu revista în direcția medicului secundar. În vreme ce internul se indigna, medicul îi luase revista din mînă și o pipăia. În sfîrșit, făcu și el această observație:

— Mizerabilă hîrtie pun ăștia!

Apoi, neavînd ce face cu revista, căută în juru-i un profesor, întrebînd « a cui e asta », și o aruncă repede pe o masă, tocmai cînd profesorul intra în sală. Sufletul lui Felix fu profund atins și toată ora fu distrat. El se aștepta să fie dacă nu ridicat în slava cerului, dar măcar remarcat, felicitat că poate publica într-o revistă așa de importantă. A fi savant era după el suprema onoare. Toți colegii lui nu-i remarcau nici un merit, păreau insensibili. Nu urmăreau și ei aceleași scopuri, nu credeau, ca și el, în valoarea culturii? Sentimentul care se desprindea din indiferența lor era că a studia și a publica e o faptă rea, rușinoasă, în tot cazul inutilă. Mîhnirea lui era cu atît mai mare, cu cît își închipuise cînd își văzuse articolul tipărit că cu acest eveniment simbolic începe pentru el o existență nouă, aceea de cercetător și autor. Reputația era oare o iluzie? Încetul cu încetul, ascultînd cursul blajinului profesor, Felix se refăcu. Nu se poate să nu existe reputația, de vreme ce el stimează pe profesor ca pe o ființă deasupra comunului. De altfel, și ceilalți arătau cel puțin deferență pentru maestru. Prin

urmare, indiferența colegilor e simulată, e mai mult de formă, de invidie. Felix își strînse pumnii pe ascuns. Jură să lucreze și să studieze atît, încît la vîrsta cînd unii își dau doctoratul el să aibă îndărătul lui o activitate publicistică remarcabilă. Și se hotărî totodată să-și reprime orice vanitate și să nu mai comunice nimic nimănui, să nu mai amintească de scopurile lui, să se poarte în sfîrșit astfel, pînă cînd meritul lui va izbucni singur și indiscutabil peste cîțiva ani. Urî în clipa aceea cu pasiune pe toți colegii săi, care i se părură bestiali și fără nici o sclipire de inteligență în ochi, și plecă acasă, evitînd orice însoțire, mizantrop pînă în măduva oaselor.

Acasă masa nu era gata. Fiind cald afară, Felix se dădu jos în curte și începu să se plimbe. Iarba răsărise mai peste tot, împingînd cu încăpățînare în sus pachete mari de frunze putrede. Felix ocoli chioșcul de cîteva ori, se urcă în el, se dădu jos, privi pe Marina, care cotrobăia prin bucătărie, contemplă casa mucegăită de ploi și zăpezi, enorma ușă gotică de lemn mai umflată și mai rîioasă ca oricînd, și-și aminti de Otilia. Ce fată bizară! Plecase de atîta vreme și nu-i scrisese un rînd! Tot ce visase împreună cu ea se spulberase, fusese numai o minciună. Visul ăsta trebuia alungat o dată pentru totdeauna. Otilia nu era poate ce spuneau ceilalți, dar nici ceea ce crezuse el. O amărăciune mare umplu sufletul lui Felix. Numai indiferență și dușmănie peste tot, nici un elan, nici o sinceritate. Îl năpădiră gînduri eremitice: să-și cumpere la majorat o casă și un loc la țară și să se dedice, pierdut din lume, agriculturii. Însă amărăciunea îi era atît de adîncă, încît se prefăcu într-un fel de ură generală împotriva oamenilor. Nu, n-avea să fugă, ci să

învingă. Avea să vadă Aglae şi ceilalţi ce energii se ascundeau în el, iar Otilia ar fi regretat mai tîrziu de a-i fi preferat un banal moşier. Era furios în sinea lui împotriva Facultăţii de medicină, care pretinde atîţi ani de studiu şi nu îngăduie luarea dintr-o dată a tuturor examenelor. Astfel de gînduri chinuiau capul lui Felix, cînd cineva strigă din fund cu putere:

— Pavele, Pavele!

Glasul i se păru cunoscut lui Felix. Se-ntoarse spre fundul grădinii şi zări pe Simion, care-i făcea semne cu mîna. Felix îl întrebă cu gestul dacă-l chema pe el, şi acela confirmă repetînd chemarea. Mirat, tînărul merse într-acolo, dar Simion sărise pe portiţă cu gesturi de maimuţă şi se apropiase de el, agitînd un caiet.

— Pavele, Pavele, am să-ţi dau ceva de mare preţ!

— Pe mine mă cheamă Felix, nu ştii?

Bătrînul nu luă în seamă rectificarea şi începu să vorbească volubil. Ochii îi erau injectaţi de sînge.

— Ţi-am adus o operă însemnată, compusă de mine (Simion bătu cu cealaltă mînă în caiet), ca să facem bine omenirii. Ssst! Să nu afle nimeni, să nu ne fure invenţia. Aici e adunată toată înţelepciunea lumii. Cu asta m-am vindecat eu, cînd am fost bolnav. Ştii cum eram. Ia te uită acum! (Simion făcu cîteva mişcări gimnastice, în scopul de a arăta muşchiulatura pulpelor şi a braţelor.) Vreau să vindec, să vindec toată omenirea, să nu mai fie nici un bolnav pe lume, să nu mai moară nimeni pe lume. Ştii, acum fac nişte socoteli, nu le-am terminat, că sînt grele, să văd cîţi ani am de cînd aplic metoda. Numai pe duşman n-am să-l vindec.

Vrei să fii ucenicul meu? Doar eşti la medicină. Să studiezi întîi ştiinţa mea, şi pe urmă să pornim.

— Simioane! se auzi glasul ascuţit al Aglaei.

— Ssst! făcu Simion către Felix, cu degetul la gură. Să ne ferim de duşmani. Pentru opera noastră, avem nevoie de capitaluri mari, ca să învingem orice rezistenţă. Însă am! Acolo, în grădină, am ascuns o comoară grozavă. Mi-e frică să nu mi-o soarbă pomul. Dacă vrei bani, îţi dau cîţi vrei!

Şi Simion se scotoci prin buzunare, lăsînd să-i cadă caietul jos. Strigătele Aglaei se auziră din nou.

— Du-te — zise energic Felix — te cheamă la masă tanti Aglae. Voi citi cu interes opera dumitale.

— Aşa? se bucură Simion. Mă duc să mănînc, am nevoie de supraalimentaţie.

« Dar e nebun de-a binelea! » îşi zise Felix, după plecarea lui Simion, ridicînd caietul de jos. N-avea însă dispoziţia sufletească de a se gîndi mai mult la el. Îşi închipui că aşa era Simion, cu manii intermitente, de vreme ce toţi vorbeau de el cu dispreţ. De altfel, sosise din oraş şi moş Costache, şi puţin după el intrase şi Stănică. « Acest Stănică — cugetă Felix — dă toată ziua tîrcoale prin părţile astea, ca şi cînd n-ar avea casa lui. Cu siguranţă, urmăreşte ceva. » Intră, deci, în sufragerie, unde-i găsi pe amîndoi. Stănică afecta o mare oboseală şi cerea să guste ceva, ca să-şi vină în fire.

— Mi se pare c-o să pierd procesul! Asta o să fie!

— Ce proces? întrebă Costache.

— Mai bine nu mă mai întreba, răspunse Stănică. Apoi izbucni în culmea indignării. Un proces limpede, luminos, în care şi un copil ar şti cui să dea dreptate, şi totuşi am să-l pierd. Îl pierd fiindcă aşa e lumea şi fiindcă n-am sfinţi. Talentul, docu-

mentarea n-ajung. Trebuie să intimidezi tribunalul, să-i arăți puterea politică ! Domnule — vorbi Stănică lui Felix — te felicit c-ai făcut medicina. Aici tai, dai rețete, n-ai nevoie de nimeni.

— Da' ce fel de proces? insistă Costache, plin de curiozitate.

— Domnule — se aruncă atunci Stănică asupra lui — uite cum stă chestia. Cineva, persoană în vîrstă și cu avere, fără rubedenii apropiate, crește un copil fără să-l înfieze și-i lasă prin testament toată averea, neuitînd să dea cîte o mică sumă la toate rudele îndepărtate, ca să nu fie nici o discuție. Mă rog, testamentul e în perfectă regulă. Eu te întreb: are, sau n-are dreptul un om să lase averea cui îi place?

— Aaaare ! se bîlbîi moș Costache cu viu interes.

— Ei, iacă aici te-nșeli ! Bunul-simț spune că are, dar experiența te contrazice. N-a apucat să moară bătrînul, și testamentul a fost atacat de o mulțime de indivizi care se dau drept rude de departe și care pretind că bătrînul nu era în deplinătatea facultăților mintale cînd a întocmit testamentul. Mai mult ! Au obținut pe loc suspendarea executării lui, așa că copilul e pe drumuri. Eu l-am ajutat și i-am dat de mîncare, sperînd să cîștig procesul. Dar nu merge !

— Cum — se aprinse Costache — nu pot eu să las cui vreau averea mea?

— Nu ! zise Stănică ostentativ de calm.

— Asta e o pungășie ! se irită Costache.

— Așa e, ai dreptate, așa se-ntîmplă cu cine n-are cap. Și bătrînul de care-ți spun n-a avut minte, fiindcă nu m-a ascultat pe mine.

— Și ce trebuia să facă după dumneata? întrebă, aproape confidențial, moș Costache.

— Ce trebuia să facă? Eu îi dădeam acolo ceva din viață copilului, și gata! Nimeni nu-ți cere socoteală ce faci cu averea cît trăiești și n-ai familie.

— Firește! aprobă moș Costache.

— Așa, ce s-a întîmplat? Partea adversă a cumpărat slugile și pe doctorul curant și a smuls declarația că bătrînul dădea semne de alienație mintală cu mult înainte de facerea testamentului, că bătea servitoarele, gonea fără motiv rudele. Ba au adus și icoanele din casă, fiindcă bătrînul avea multe de tot moștenite de la părinți, și au insinuat că era căzut la mania religioasă și risipea banii cu acatistele.

— Ticăloși! spumegă moș Costache.

— Au mers pînă acolo încît au declarat că bătrînul nu știa să scrie. Pricepi, testamentul e olograf. Ei bine, culmea ghinionului! Deși l-am văzut eu cu ochii mei pe bătrîn, cînd trăia, scriind, n-am putut să găsesc nici o dovadă. Toate lucrurile din casă i-au fost furate, ei scrisorile lui nu le-arată! Omul n-a fost funcționar, să știu de unde-l iau. Era negustor, venit de prin Macedonia. Cîțiva cu care a avut legături n-au vrut să-mi spună nimic, de frică să nu fie aduși ca martori, ori fiind plătiți. Bătrînul nu prea scria, își făcea afacerile mai mult pe cuvînt. Ei, învață-mă acum ce să fac.

— Băiatul are dreptul lui — zise excitat Costache — are testamentul!

— Are pe naiba! se descurajă tactic Stănică. Nu face două parale, ai înțeles? Toată lumea declară că bătrînul nu știa să scrie, și eu n-am decît un singur document: testamentul. Nu mai e nimic de făcut. Dă-mi testamentul cel mai grozav, și-i fac opoziție.

Stănică urmă pe această temă, obținînd indignarea lui moș Costache, bău cîteva țuici, gustă două-trei măsline, apoi deodată își aduse aminte

că e aşteptat de Aglae şi se repezi la uşă. Din prag strigă lui moş Costache:

— Să m-asculţi pe mine! Să nu faci cît ăi trăi testament. Cînd o fi şi-o fi, să mă chemi pe mine, să te-nvăţ eu meşteşugurile noastre avocăţeşti.

După amiază, plictisit, Felix se hotărî să meargă la Georgeta. Urcă scările şi sună. Dar după ce făcu gestul, se căi şi rămase încurcat. Ce rost avea vizita lui, cum s-o îndreptăţească? Îşi dădea bine seama că fata era un fel de curtezană, însă, judecînd după luxul casei şi după cartier, nu era dintre acelea la care să poţi bate în uşă cu îndrăzneală. Ar fi voit să fugă pe scară înapoi, cînd uşa se întredeschise şi Georgeta însăşi scoase capul prudent:

— A! dumneata erai? Cum m-am speriat! Intră!

Felix observă că fata era îmbrăcată foarte sumar, cu un *peignoir* aruncat la repezeală. Picioarele îi erau goale şi părul ciufulit. Georgeta lămuri că învoise servitoarea în oraş şi că dormise mult, din cauză că venise la ziuă acasă. Invitat într-un mic salon, Felix remarcă decenţa apartamentului, mobilat în întregime de acelaşi tapiţer. Fata se bucura deci de o bună întreţinere.

— Ştii — zise ea, încercînd să-i pună mîna pe umăr — îmi pare foarte bine c-ai venit. Îmi vorbea tocmai Stănică de dumneata.

— Da? făcu Felix încruntîndu-se.

Intimidată, fata lăsă mîna jos şi luă o ţinută protocolară.

— Nu te-a vorbit de rău. Dimpotrivă, spunea că ai să devii cel mai mare doctor, că de pe acum eşti cunoscut la Paris, unde ai publicat o carte, sau aşa ceva, că o să pleci în străinătate, trimis de Universitatea de aici.

Felix recunoscu stilul bombastic al lui Stănică, totuşi, după atîta indiferenţă, îi fu recunoscător de exagerare.

— Mi-a mai spus el şi alte lucruri ! rîse Georgeta, aşezîndu-se la capătul opus al canapelei pe care stătu Felix.

— Ce-a mai spus?

— Mi-a mai spus că eşti un mare cuceritor, că ai o iubită frumoasă, Otilia, pe care însă ai gonit-o fiindcă nu vrei să-ţi strice cariera. De ce-ai făcut asta?

Felix se făcu roşu.

— Ce ticălos ! Nu e adevărat. N-am nici o iubită. E verişoara mea şi a plecat la moşie la . . . la un unchi.

— Pascalopol, nu? L-am cunoscut odată. E un bărbat foarte elegant şi simpatic.

Felix lăsă capul în jos, nedîndu-şi seama dacă Georgeta îl ironizează sau crede că Pascalopol îi e unchi, însă în sinea lui îl ocărî cu toată violenţa pe Stănică.

— N-am vrut să te supăr, zise Georgeta, văzîndu-l întunecat. Ţi-am spus ce mi-a spus şi mie Stănică. Ştiu eu cît e de palavragiu.

Georgeta încercă din nou să se apropie de Felix. Îl prinse cu amîndouă mîinile de reverurile hainei, îngrijată de netezimea lor, îşi revărsă părul pe sub nasul tînărului şi-l întrebă confidenţial:

— Spune-mi drept, e frumoasă domnişoara Otilia, o iubeşti mult?

Felix, neobişnuit cu astfel de confidenţe, nu satisfăcu decît o parte a întrebării:

— E foarte frumoasă !

— Am auzit de ea la Conservator, zise Georgeta. Ştii că şi eu am urmat vreo doi ani. De altfel,

cînt, așa, la reuniuni mai mult sau mai puțin nocturne. Ce vrei să fac?

Georgeta dădu din umeri în chip de scuză. Intenția ei vădită era de a se apropia de Felix, de a-l dezgheța puțin, fiindcă nu se îndoia că venise cu gînduri mai mult sau mai puțin erotice.

— Ce tînăr ești! se miră ea și-l mîngîie ușor pe obraz, dezvăluind în zîmbet un șirag de dinți de o strălucire de sidef.

Felix își aminti de Otilia și avu brusc sentimentul unei mari culpe. Duse instinctiv mîna înspre obraz ca spre a îndepărta mîngîierea, ceea ce atinse puțin amorul propriu al Georgetei. Aceasta se osîndi în gînd de bănuiala că Felix venise cu intenții frivole, în vreme ce Felix însuși era nedumerit asupra atitudinii ce trebuia să ia. Fata îi plăcea, dar, cu toată purtarea ei liberă, era așa de distinsă în mișcări și vorbire, încît nu și-o putea închipui în ipostaza de curtezană. Ar fi vrut s-o cucerească, temîndu-se totuși să nu fie ridicul, fiindcă știa că Georgeta nu e altceva decît « o fată faină », cum zisese Stănică. Amîndoi erau încurcați de nesiguranță. Georgeta întrebă:

— Așa ești de timid cu femeile întotdeauna? Totuși îmi placi, dar ai un nu știu ce care inspiră respect. Ai să fii un doctor impunător.

Georgeta rîse, de fapt se simțea în chip serios intimidată. Își drese repede părul, își strînse *peignoir*-ul pe ea și căută în minte un subiect de convorbire mai convenabil. Negăsindu-l, se duse să-i aducă lui Felix dulceață. N-avea de loc obiceiul acesta burghez de a primi invitați, dar acum crezu de datoria ei să-i arate tînărului că e o fată mai cumsecade decît pare. Sparse din neîndemînare un pahar în sufragerie, pică masa cu dulceață și aruncă afară

tot conținutul unei cutii a bufetului, ca să găsească un șervețel mulțumitor. Își aruncă apoi în grabă o rochie pe ea și-și puse ciorapi fini de rețea. Cînd reapăru, Felix fu uimit de eleganța ei simplă. Rochia de catifea se încrețea ca o ie, la gît, și strîngea tot bustul ca o lamă răsucită. Georgeta i se păru de o rară frumusețe și de o onestitate desăvîrșită în privire. Era o Otilie plastică, mai placidă. Tenul, nefardat, era de o finețe superbă. Felix fu cuprins de un sentiment care-l făcu să vibreze. Îi plăcea mai mult prietenia fetelor decît a bărbaților, și cînd întîlnea o fată frumoasă simțea nevoia confidenței, a legăturilor simple, familiare. Lipsit de surori, căuta în orice fată o soră, de care apoi, cum era cazul cu Otilia, se îndrăgostea.

— Ești foarte elegantă, dacă-mi îngădui să spun! zise el cu mina serioasă.

— Nu numai că-ți îngădui, chiar îmi face plăcere, deși exagerezi. Știi, cînd ai de-a face ca mine cu tot felul de secături care își închipuie că te dau gata debitîndu-ți complimente de fotograf, elogiul unui om serios ca dumneata încîntă. Oh, de-ai ști ce plictisită sînt cîteodată, ce descurajată!

O altă Otilie i se păru lui Felix că i se destăinuie, deși comparația o socotea jignitoare pînă la un punct, pentru cea dintîi. O întrebă cu fraternitate:

— De ce ești descurajată? Poate iei lucrurile în tragic!

— O, nu, de loc, crede-mă. Nu prea sînt cuminte, cred că-ți dai seama, sînt «o fată fainâ», cum zice Stănică, dar să nu-ți închipui cine știe ce despre mine. Sînt poate mai nevinovată ca atîtea fete așa-zise oneste. Desigur, Stănică ți-o fi spus comèdii.

— O, nu, nimic altceva decît că eşti «o fată faină»!

— Sînt, într-un anume înţeles. De ce aş fi ipocrită şi aş juca comedie? Am un individ bătrîn care mă întreţine, un general, om de treabă în fond. Nu e singurul meu păcat! Am mai făcut şi poate am să mai fac, ca toate femeile. Cîteodată sînt silită chiar de iubitul general să-i fiu infidelă, spre a proba prietenilor săi marile mele calităţi. Dar nu sînt o... cum să-ţi spun... o fată de moravuri uşoare... oficial, sînt artistă. Crede-mă că sînt de o castitate surprinzătoare, generalul fiind mai mult un ambiţios şi un unchi decît un înflăcărat.

Felix rămase mişcat de sinceritatea glumeaţă şi plină de graţie cu care Georgeta îşi expunea cazul, roşind din cînd în cînd de ochii prea pătrunzători ai tînărului. Acesta se crezu îndatorat să-i dea încurajări morale:

— De ce nu renunţi la această existenţă, ai dreptul să iubeşti...

— Oh, astea sînt idei romantice, pe care le am uneori, dar realitatea le contrazice. Îmi place să fiu pozitivă. Generalul e inofensiv şi plin de fidelitate. E discret şi delicat. Cu el, lumea mă respectă, fiindcă generalul mi-a promis (nu-ţi vine să rîzi?) că mă ia în căsătorie. Fără el, aş fi asaltată de toţi, solicitată să-mi ofer graţiile cu bani şi fără bani. N-ar fi decît o scăpare: să mă fac cu adevărat artistă. Ştii, artistele îşi pot îngădui luxul de a fi puţin prostituate. Însă, vai, n-am talent. Am poate mai mult decît cutare din colegele mele, prea puţin pentru aspiraţiile mele. În toate eu vreau absolutul. Prefer să rămîn o protejată, fiindcă, îţi mărturisesc, îmi place luxul. Acesta-i şi motivul dezorientării mele. Oh, am şi eu mica mea dramă. Dar poate te plictisesc.

— Nu, nu — zise Felix — sinceritatea dumitale mă face să te stimez şi să te iubesc.

Aceste vorbe stîngace măgulire mult pe Georgeta, care strînse obrajii lui Felix în palmele ei de o netezime ce înfioră pe tînăr.

— Eşti drăguţ de tot! *J'en suis émue!*

Felix lăsă capul în jos, combătut de sentimente contrare. Apropierea Georgetei îi procura o plăcere voluptoasă, deosebită de aceea a intimităţii cu Otilia, un sentiment de bărbăţie, însă avea scrupulul de a nu trăda pe Otilia.

— Drama mea e simplă, povesti Georgeta. Tata a rămas văduv şi s-a căsătorit din nou. Aveam oarecare stare. Mama mea vitregă era o femeie de o mare eleganţă şi de o cochetărie abia ascunsă. Cred că asta l-a ameţit pe tata, care s-a simţit încîntat să fie văzut la braţ cu o femeie aşa de elegantă. Atrăgea atenţia bărbaţilor numaidecît şi-şi făcea relaţii strălucite. Femeia aceasta m-a pervertit. M-a învăţat de mică cu luxul, mă îmbrăca în mătăsuri, se servea de mine ca de o păpuşă necesară apariţiei ei în lume. Mi se pare, aşa am auzit, că fusese pe vremuri actriţă. Avea pentru mine atenţii nu de mamă, ci de mare croitoreasă. În liceu, înspăimîntam pe profesoare prin lux. Rufăria fîşîia pe dedesubt şi umpleam sala de miros de parfum scump. În special, o profesoară, fată bătrînă, cu părul strîns într-un conci sărac pe vîrful capului, era turbată de curiozitate. M-a pus într-o zi să mă dezbrac în faţa fetelor, să vadă cum sînt îmbrăcată, şi rezultatul a fost că toată clasa s-a strîns în jurul meu. Eram într-un combinezon cu broderie superbă. Mama mă lăsa să stau pînă la orele tîrzii cînd avea musafiri şi începuse să-mi placă a fi curtată. Toţi bărbaţii îmi sărutau mîna, pe care le-o întindeam din proprie

inițiativă, și flirtam. Am ajuns acolo că pentru mine a nu avea o rochie cumsecade la începutul unui sezon e o nenorocire. Aș fi în stare să mă omor. Îmi place muzica, citesc, vorbesc franțuzește (mama m-a dus un an și la Paris) și am înclinație pentru studiu. Mi-ar fi plăcut, de pildă, să fiu studentă la medicină. Dar aș înnebuni să stau prea multă vreme fără să ies, fără zgomot, lumină, mese fine. Nici noaptea nu pot să dorm. M-am dus la Conservator, să studiez canto. N-am stat însă mult, fiindcă prea era serios. Muncă, muncă și iar muncă. Viața mondenă mi-a intrat în sînge ca un vițiu, și asta din cauza iubitei mele mame vitrege. Și totuși, cum mi-ar plăcea să am un bărbat, un copil, să fac și eu ceva folositor! Nu sînt frivolă din naștere, nici stricată, am fost numai pervertită.

— Nu exagerezi? întrebă Felix, serios ca un medic. Te poți reeduca. Poți iubi!

— Nu cred. Mi s-a întîmplat un lucru prea teatral ca să nu devin cinică. Nu-ți poți închipui măcar. Mama îl înșela pe bietul tata, începusem să observ, căci eram mare, aveam șaisprezece-șaptesprezece ani. Tata se ruinase cu cheltuielile ei nebune, și acum ea o ducea mai departe pe același picior, dar cu contribuția altora. Începuse să mă vadă cu ochi răi, eram prea frumoasă și-i făceam concurență — așa cel puțin credea ea. Nu-mi dădea bani pentru rochii, tatii nu mă-nduram să-i cer, și sufeream grozav. Atunci am luat o hotărîre eroică... prin banalitatea ei. O, să nu-ți închipui că sînt o *fille Elisa* ca a lui Goncourt, de o speță mai subțire. Sînt o burgheză luxoasă, care visează să se mărite. Ei bine, am vrut să mă mărit. Am cunoscut un tînăr ofițer, cam anost, cam înfumurat, cum sînt mulți, care atunci îmi plăcea. Mi s-a părut chiar

că-l iubesc. L-am invitat acasă. Mama l-a primit entuziasmată, au început mesele pînă noaptea tîrziu. Logodnicul meu — aşa se numea oficial — îmi dădea să beau vin, ciocnea cu mine *Bruderschaft*, mă strîngea de talie în faţa tuturor, şi într-o noapte, profitînd de ameţeala mea, a intrat la mine în odaie şi, jurîndu-mi că mă iubeşte şi că mă ia în căsătorie, că totul e o chestiune de formalităţi, a făcut ceea ce o fată prudentă nu îngăduie decît după nuntă. A doua zi, dezmeticită, am plîns, am mărturisit mamei, care a rîs într-un mod foarte ciudat şi, în sfîrşit, stimatul logodnic a promis solemn tatii că mă ia de nevastă. Am făcut chiar verighete, trusou. Logodnicul se instalase aproape în casa noastră, din ce în ce mai intim cu mama. Şi ştii ce s-a întîmplat? Mama a dat divorţ de tata, care, de supărare, s-a îmbolnăvit şi a murit, şi s-a măritat cu ofiţerul meu, iar eu, eu, eşti medicinist, deci pot să-ţi spun, eu am făcut un avort. De atunci sînt « o fată faină », greu de căpătat, aproape onestă, totuşi mai mult sau mai puţin venală. Cu toate astea, curioasă moştenire, de la părinţi se vede, aş vrea să mă mărit. L-aş lua pe general, dar e prea bătrîn. Nu vreau să devin aşa de curînd văduvă.

Felix rămase foarte impresionat de această autobiografie. Asemănarea dintre destinul Otiliei şi al Georgetei îl izbi. În definitiv, şi el se afla în aceleaşi condiţii. Erau, toţi, copii care nu se bucuraseră de o familie cordială. Întinse mîna şi o puse în semn de simpatie mută pe o mînă a Georgetei. Aceasta, recunoscătoare pentru gestul fratern, îl mîngîie din nou pe obraz, gest care aruncă în fundul sufletului lui Felix o uşoară nemulţumire. De ce oare — îşi zicea — fetele îl mîngîie aşa, ca pe un copil mic? Nu inspira el nici o încredere virilă?

— Dar tu ... ah, iartă-mă... dar dumneata eşti tot cam aşa, fără părinţi. Te simţi singur, nu? Şi de Otilia am auzit că are tată vitreg. Spune-mi drept, ce fel de fată e Otilia asta? Mi se pare că o iubeşti. Cum se poartă? La vîrsta asta, voi, tinerii, jucaţi tot sufletul pe o carte. Trebuie să fii mai blazat.

— Otilia e o fată admirabilă, o fată superioară, spuse Felix, căpătînd încredere şi bucuros în fundul sufletului de a vorbi cu cineva despre problema care-l chinuia îndeosebi. E o fată admirabilă, pe care n-o înţeleg.

Şi începu să-i spună toate îndoielile lui despre Otilia, relaţiile cu Pascalopol, plecarea la moşie, cu atîta aprindere confesională, încît o lacrimă gratuită, din exces de sensibilitate, se strînse într-un ochi, fără a fi avut de loc impulsiunea de a plînge. Felix făcu gestul de a se freca la ochi şi de a reacţiona împotriva acestei false impresii. Gestul său fu atît de stîngaci, încît ochii stimulaţi se umplură şi mai mult de lacrimi. Georgeta crezu cu dinadinsul că Felix plînge.

— O, ce copil eşti — zise ea cu o alintare în glas, care făcea şi mai simpatică faţa ei rotundă, de porţelan — ce copil eşti! Nu trebuie să plîngi! Poate şi ea te iubeşte. Aşa sîntem noi, femeile, capricioase, bizare. Eu o înţeleg foarte bine. S-a plictisit de atîtea mizerii, n-a voit să-ţi tulbure viitorul. Şi eu dacă aş fi în locul ei aş fi făcut la fel. Te-aş fi cruţat. Eşti aşa de tînăr! De ce să vezi toate lucrurile în negru?

Deşi nu plînsese, neputînd să-şi ascundă lacrimile venite din senin, Felix le lăsă să se rostogolească pe obraz. Aceste lacrimi fiziologice îi

deşteptară însă un sentiment adevărat de consolare şi se simţi mulţumit ca un copil mîngîiat. De teamă ca lucrul să nu se mai repete, se ridică să plece.

— Pleci? zise Georgeta. Îmi pare rău că te-am întreţinut cu fleacuri. Un tînăr nu vine la o « fată faină » ca să asculte astfel de confesiuni. Eşti simpatic, îţi repet. Nu vreau să te seduc în paguba dragostei dumitale. Stimez pe Otilia numai prin felul cum îmi vorbeşti despre ea.

— Îţi mulţumesc, zise Felix sărutîndu-i mîna îndelung.

— Însă poţi fi credincios unei femei, chiar făcîndu-i mici infidelităţi cu o alta. E un fel de a o preţui prin comparaţie. Ţi-am spus, sînt o fată cuminte pînă la un punct, nu sînt o sfîntă. A păcătui cu un tînăr simpatic este acum pentru mine, fără ipocrizie, singura distracţie în viaţă. Îţi dau voie să vii oricînd ca să încerci să mă tragi pe calea pierzării.

Felix înţelese îndemnul spiritual al fetei, dar o sfială grozavă îi paraliza orice gest. Se simţi stupid. Dorea din tot sufletul pe această fată simplă şi graţioasă şi-şi dădea seama că răceala lui era jignitoare pentru o femeie care mersese atît de departe. Luă amîndouă mîinile Georgetei şi le sărută şi pe o parte şi pe alta. Se afla lîngă uşa de la intrare. Georgeta zîmbi.

— Ah — zise Georgeta — eşti de o timiditate!

Şi prinzîndu-i capul între mîini, îl sărută cu putere şi prelung pe buze.

Felix ieşi ameţit pe uşă, fericit şi totodată înciudat de stîngăcia lui, de situaţia, deplorabilă pentru un bărbat, de a fi sedus de o femeie.

XII

Peste cîteva zile, Felix primi o carte poştală ilustrată care făcu să-i tresară inima la-nceput, şi-apoi îl cufundă în tristeţe şi mai mare. Pe o vedere de la Paris (eternul Turn Eiffel), recunoscu scrisul Otiliei. Fata îi trimitea scurte salutări din Franţa, unde nu spunea cu cine se află, întreba de moş Costache şi de el şi-l ruga să-i scrie, dîndu-i un număr oarecare pe rue de la Michodière. Lucrul acesta nu l-ar fi bănuit niciodată. Ce căuta Otilia la Paris, mai ales cu cine? Fără îndoială, cu Pascalopol. Sufletul i se umplu de amărăciune. Dacă Otilia s-ar fi dus la moşie, asta ar mai fi mers. Era un gest de plictiseală care se scuza, mai ales că moşia era un loc de delectare primăvara. Dar la Paris, era altceva. Otilia petrecea, se bucura, dormea poate în aceeaşi cameră cu Pascalopol, trecea drept soţia lui, dacă nu era, legal sau nelegal. La Paris, Pascalopol înceta de a mai fi un simplu protector patern. Un om în vîrstă, care duce minorele în străinătate, e un corupător. Felix îl urî. « Ce fată fără suflet, în orice caz, Otilia asta! se gîndi el. Pleacă de atîta vreme de acasă şi nu scrie un rînd lui moş Costache, pe care spune că-l iubeşte. » Felix luă o fotografie a Otiliei şi o privi îndelung. Ciudat, ochii limpezi ai fetei dezminţeau proastele lui opinii. Cine ştie dacă nu erau şi alte motive la mijloc în această familie ciudată, pe care n-o cunoştea îndeajuns?! Moş Costache nu se purtase în aşa chip încît să merite recunoştinţa fetei. Felul cum îl tutela pe el, speculîndu-l, era o dovadă. Rămînea însă excesul de intimitate cu Pascalopol. Mărturisi că nu înţelegea nimic şi se
 simţi descurajat. O iubise pe Otilia, dar purtarea

ei nu-i dădea nici o speranță. Era zadarnic să se mai înșele.

Felix comunică scrisoarea lui moș Costache, care o înregistră cu un răguşit « Daaa? » lipsit de semnificație hotărîtă, părînd mai degrabă mîndru de aventura fetei, acesta spuse vestea Marinei, şi Marina o trecu mai departe. Aurica chemă palidă pe Felix la portiță.

— Domnule Felix, e adevărat că ai primit o scrisoare de la Otilia?

— Da, îmi scrie de la Paris.

Aurica rămase cu gura căscată. Apoi fugi iute în casă şi, vînătă la față, vorbi cu glasul sugrumat cu care se vestesc catastrofele:

— Mamă, ai ştiut asta? Otilia e la Paris.

Aglae suferi şi ea o scurtă convulsiune a muşchilor feței, fără a-şi schimba poziția pe scaun. După puțin timp, rezumă numai într-un cuvînt toată fierea ei:

— Scîrbă!

— Deşteaptă fată! comentă Stănică ştirea, cînd o află. Știu că se descurcă-n viață!

— Dumneata numeşti deşteptăciune — zise Aurica — să pleci fără ruşine cu un bărbat în străinătate?

— Da! decretă Stănică. Numesc deşteaptă o femeie care sucește capul bărbaților. Ăsta e rostul femeii.

Aurica privi țintă în duşumea, pătrunsă de argument. Suferința feței sale dovedea că în fond era de aceeaşi părere.

Felix, noros, se duse ca un om care vrea să se sinucidă la Georgeta şi se purtă în aşa chip, încît fata, inteligentă, înțelese tulburarea şi dorința lui ascunsă şi-i uşură cu îndemînare manifestarea. Felix

se bucură din plin de darurile pe care i le putea oferi fata, dar, cu toată frumusețea excepțională a acesteia, îl uimi mai cu seamă simplitatea cinismului ei, grația firească cu care putea să treacă de la gesturile cele mai îndrăznețe la convorbirea prietenească. Simți pentru ea recunoștință, înțelegînd totodată că numai pe Otilia o iubea. Pentru Otilia avea o spaimă mistică și nu și-ar fi închipuit-o niciodată în atitudini scabroase. Sufletul lui, capabil de exaltări, era puțin jignit de indiferența blazată cu care se oferise Georgeta, de lipsa de importanță pe care o dădea întîmplării. Ea îl privea cu simpatie și curiozitate, îndepărtîndu-i de pe ochi o șuviță de păr, sărutîndu-l, însă cu acel aer de detașare profesională al femeilor care se amuză de orice nouă cucerire. Georgeta puse pe Felix pe programul ei.

— Îmi placi foarte mult — îi zise — poți să vii cînd vrei să mă vezi, niciodată seara și nici sîmbăta. Nu trebuie să te întîlnești cu generalul meu.

Felix ședea totuși încurcat, și Georgetei i se păru că ghicește motivul luptei lui interioare.

— Te aleg ca pe un fel de logodnic simbolic. Vreau să cunosc și eu tulburările unei fete oneste. Să nu-mi faci nici un fel de cadou, că mă supăr. În schimb, uite, îți dau eu un ac de cravată, ca să nu mă uiți! Nu te teme! Proprietarul lui a murit. Trebuie să știi că sînt relativ, o! relativ, așa de onestă, încît poți fi într-adevăr mîndru de cucerirea ta, și-ți dau voie să ți-o trîmbițezi la lume, fiindcă generalul meu nu crede nimic. Nu fi prost — adăugă ea, sărutînd încă o dată pe Felix, pe fața căruia plutea o ușoară incredulitate — dacă auzi pe cîte un tip spunînd că vine la mine, că sînt așa și pe dincolo, să știi că se laudă. E paradoxal, dar

așa e: nu sînt o... (Georgeta suflă cuvîntul în urechea lui Felix). Însă te rog să nu te îndrăgostești de mine, nu vreau să te am pe conștiință. Am gînduri nebune matrimoniale, nu mi-aș ierta să te stric. În definitiv, e mai bine să te porți cu mine cum te-ai purta cu o... (și îi suflă din nou cuvîntul în ureche).

La plecare, Georgeta își aduse aminte de ceva:

— Ascultă — zise — treci neapărat pe la Iorgu, la restaurant! Vrea să-ți vorbească urgent, nu știu ce. Fă-mi negreșit acest serviciu, fiindcă Iorgu e un om de care noi, «artistele», avem nevoie.

Felix ieși de la Georgeta mai optimist, cu o încredere în viață mai solidă. O mîndrie virilă liniștită îi regulariza bătăile inimii. Georgeta era întîia femeie pe care o cunoștea carnal, lucru pe care se străduise să-l ascundă Georgetei însăși, din vanitate. Nu și-ar fi putut închipui că o cucerire poate fi atît de simplă, fiindcă nu se îndoia de sinceritatea Georgetei. Timiditatea de pînă acum i se vindecă aproape toată, dintr-o dată, și simți că cu altă femeie ar ști să se poarte de-aci încolo cu alt tact. Lucru curios! Otilia îi apăru din nou scuzabilă și se învinovăți de a fi avut bănuieli nedrepte asupră-i. Pascalopol era un om de un mare bun-simț și nu se putea ca el să fi fost așa de lipsit de respect față de moș Costache, încît să-i răpească fata ca pe o întreținută oarecare. Își refăcu fața Otiliei, buclele ei, aruncate peste urechi cu ajutorul pieptenului, rîsul ei și simți că nimic nu era comun între ea și Georgeta, deși amîndouă erau foarte inteligente și fine. Otilia era îndrăzneață, dar inocentă în toate vorbele ei, de o bruscheță de soră. Dacă ar fi avut-o din nou alături, ar fi îngenuncheat, și-ar fi pus

capul în poalele ei, s-ar fi ferit să-i spună şi cel mai neînsemnat cuvînt dubios. Otilia era de o ştrengărie atît de castă, că îndoielile lui, acum vedea, erau ridicule. El însuşi observă acest lucru ciudat. În loc ca întîmplarea cu Georgeta să-i fi deşteptat cinismul viril, să-l fi făcut mai pozitiv în plăceri, dimpotrivă, îi limpezi spiritul, îl făcuse mai apt pentru dragoste. Se hotărî să scrie numaidecît Otiliei. Luă o hîrtie şi aşternu aceste cuvinte:

« Dragă Otilia,

Plecarea ta neaşteptată, hoţească a zdruncinat în mine, la început, toate credinţele. Aveam o raţiune în viaţă şi îmi îndeplineam datoria cu sfinţenie faţă de ea. Şi tocmai tu m-ai înşelat, aşa cel puţin mi s-a părut. Mă iubeşti sau nu mă iubeşti, mi-e frică să te mai întreb, după cum mi-e frică să-ţi cer să-mi spui cu ce prilej eşti la Paris şi cum trebuie să te numesc eu de aci înainte. Însă cred iarăşi în tine, şi eu, din partea mea, mă voi ţine de cuvînt, voi face adică aşa încît să te fi meritat, dacă tu ai avut vreodată de gînd să-ţi arunci ochii asupra mea. Moş Costache e sănătos.

Felix »

Felix aruncă scrisoarea la cutie şi se îndreptă spre restaurantul lui Iorgu. Acesta îl primi cu mare ceremonie, frecîndu-şi mîinile, îl vîrî într-un fel de birou, îl întrebă dacă dorea să consume ceva, şi, la negaţiunea timidă a lui Felix, comandă din proprie iniţiativă siropuri, prăjituri, asigurîndu-l că sînt de cea mai bună calitate. Felix era curios să afle motivul chemării şi nu izbutea să găsească o ipoteză oricît de puţin valabilă. Iorgu, cu multe gîfîituri şi frecături

de mîini şi o dificultate ieşită din dorinţa de a vorbi distins, îşi expuse cazul:

— Domnule Felix, te-am chemat, şi să mă ierţi c-am îndrăznit, te-am chemat fiindcă ştiu ce om de treabă sînteţi şi sînteţi şi rudă cu domnul Giurgiuveanu. (Iorgu amesteca persoana a doua singulară cu a doua plurală, după impresiile momentului.) Domnule Felix, dacă ai vrea să-mi faci un serviciu, ţi-aş mulţumi ca la un frate. Noi am vîrît capital mare în afacerea asta şi nu zic că nu merge, nu vreau să supăr pe Dumnezeu (Iorgu se închină superstiţios), dar e negoţ delicat, din orice se strică. Aici totul e să ai vad, să ştie lumea de unde să te ia. Dacă mă mut, sînt un om pierdut. Domnul Giurgiuveanu e proprietarul localului, cum ştii şi dumneata, şi nu pot să mă plîng. Am plătit cinstit şi am rămas. Dar acum am aflat că unchiul dumitale vinde casele. Îmi vin samsari mereu. Dacă vine alt proprietar, ce mă fac eu? Îmi măreşte chiria, asta nici vorbă, aş da şi mai mult, deşi ş-aşa e greu. Dar umblă concurenţa. E cineva care vrea să mă scoată de aici şi să deschidă el restaurant. Domnule Felix, nu te uita la noi că părem oameni cu stare, avem riscurile noastre. Uite, eu am copii mari, unul, să-mi trăiască, e ca dumneata, student la Drept, aş vrea să-l cunoşti, ne face onoare mare. Eu trebuie neapărat să stau aici. (Iorgu împreună mîinile şi vorbi lui Felix în aşa chip, încît se părea că tratează cu el.) Domnule Felix, cumpărăm noi casa, dăm cît se cere, ne împrumutăm, în fine, facem ce facem, sîntem negustori romîni, cinstiţi, dumneata ai auzit de Iorgu. De ce s-o ia altul cînd noi am lăsat atîţia bani ca chirie?

— Eu — se apără uşor Felix — am toată bunăvoinţa, însă moş Costache nu prea vorbeşte de astea cu mine.

— Domnule Felix — urmă Iorgu, mai cu aprindere — nu-ți cer mare lucru. Să vezi cum stau lucrurile și te rog să nu te superi de ce-am să-ți spun. Eu am vorbit cu domnul Stănică de chestia asta, i-am dat și onorarii și mi-a făgăduit marea cu sarea. Da' nu mi-a adus nici un răspuns, mă tot poartă cu vorba. Un chelner de la mine mi-a spus că l-a văzut cu amicul care mă sapă pe mine. Știi, să nu te superi, domnul Stănică e un om, cum să zic...

— Nu mă supăr — protestă Felix, zîmbind — însă ce trebuie să fac?

Iorgu se înveseli.

— Să-i vorbești domnului Giurgiuveanu, poate nu i-a spus nimic, așa bănuiesc eu, să-i spui că vreau eu să cumpăr, că dau cît cere, să mă cheme să stăm de vorbă. Eu aș fi venit, n-am vrut să mă vază lumea, am crezut în domnul Stănică.

Felix făgădui, și Iorgu, în culmea satisfacției, se repezi să-i ofere fel de fel de lucruri, îi strecură în buzunar țigări exotice, bomboane.

— Am să mă uit la dumneata ca la un tată, pardon, ca la un frate !

La colțul străzii, Stănică răsări ca din pămînt.

— Ha, ha, tipule, te-ai dezghețat bine, frecventezi localurile de perdițiune! Bravo, te felicit. Dar ce cauți la ora asta? Te-am văzut cu Iorgu. Spune-mi drept, ce-ți spunea? Ești tînăr încă, naiv, ăsta e vulpe bătrînă, își face treburile cu dumneata. Spune-mi drept (Stănică îl privi pe Felix în ochi), te sondează în chestia localului, ți-a spus ceva de contract, de vreo vînzare?

— Nu ! minți Felix, devotat lui Iorgu, din instinct.

Stănică se uită incredul.

— Zău? Dar e în stare! Să nu te uiți la el. Ăsta e un pungaș care a făcut milioane, pe spinarea mea, a dumitale, a cui vine să-și lase banii aici. Ce-ar vrea el? Să ia un local splendid pe nimic? Moș Costache nu vinde, mi-a spus mie, pe cuvîntul meu de onoare. De ce să vîndă? Să risipească averea? Ar fi o dobitocie. Tot ce are lasă Otiliei, ascultă-mă pe mine. (Stănică zgîlțîi pe Felix de haină.) E în interesul dumitale. Ai s-o iei pe Otilia de nevastă, nu spune nu, doar nu vrei s-o iei goală. Nu fi prost! Interesul nostru e ca moș Costache să nu vîndă nimic. Nici nu sufla vorbă bătrînului de asta, că se supără foc. Nu-i place să-i bați capul. Astea sînt escrocherii de-ale lui Iorgu, care-și închipuie că ar putea să dea o lovitură, și cu cîteva chirii să devină proprietar. Să vrea să facă asta moș Costache, și dumneata, ca tînăr cinstit, viitor ginere, să-i spui: Nu, moșule.

În timpul vorbirii, Stănică, zărind ceva în buzunarul lui Felix, vîrîse mîna:

— Ia te uită, pezevenghiul! El ți-a dat astea? Astea-s țigări de contrabandă, eu i-am făcut afacerea.

Și Stănică vîrî una în gură, lăsînd pe celelalte în buzunarul lui Felix. Apoi se răzgîndi.

— Parcă nu fumai!

— Nu!

— Atunci, dă-mi-le mie, nene, e păcat să te joci cu ele, ca copiii mici.

Felix îl asigură că va fi discret și dădu să plece. Stănică îl ținu de haină.

— Stai, frate, unde fugi așa? Ai mai fost pe la Georgeta?

Acel « mai » familiar dovedi lui Felix că Stănică era în curent cu vizitele lui la fată. Nu putu să mintă.

— Am fost o dată, în treacăt!

Stănică îl strînse tare de haină, cu amîndouă mîinile, confidențial.

— Amice, sînt vinovat față de dumneata. Da, sînt vinovat! M-am purtat neleal. Eu ți-am făcut cunoștință cu Georgeta și te-am îndemnat, mănțelegi... Am făcut foarte rău. Am o răspundere cu dumneata. Te rog eu s-o ocolești pe fata asta. Îți spun în interesul reputației dumitale, al fericirii dumitale! Ce știi cine e asta? Am știri rele de tot despre ea. Mi-a spus cineva lucruri grozave, că ar fi ieșit dintr-un șantan de la Brăila, șantan de marinari. Azi să n-ai încredere în nimeni. Fata asta poate să-ți fie nefastă, poate să-ți transmită, pricepi... ești băiat inteligent, ce naiba, viitor doctor. Dumneata trebuie să te păstrezi ca un crin pentru Otilia. Las' că-ți găsesc eu altă fată, mai fainâ. Georgeta, îți spun între patru ochi, e o escroacă. Are un general, pe care-l toacă...

Uitînd imaginea lilială de la început a Otiliei, Stănică adăugă:

— Fiindcă ai fost prost... Să fi fost eu în locul dumitale, azi Otilia era metresa mea, și aș fi stat eu cu ea acolo frumos în brațe, în locul lui Pascalopol.

Felix fugi fără să mai asculte, deși Stănică îl strigă, desperat:

— Stai, frate, am ceva să-ți mai spun.

Felix comunică seara lui moș Costache dorința lui Iorgu, făcîndu-i acestuia un portret din cele mai măgulitoare, așa, din scrupul amical, deși nu-și făcea iluzii asupra prestigiului său pe lîngă moș Costache. Bătrînul bulbucă ochii mari.

— Ţi-a spus el că cumpără? Auzi dumneata! Şi cît dă?

— Dă cît ceri. Vrea să discutaţi!

— Păi, nu mi-a trimis el vorbă prin Stănică zilele trecute, cînd l-am întrebat, că nu e amator? Spunea că a cumpărat în altă parte.

— Să ştii că nu e adevărat. Domnul Iorgu l-a trimis pe Stănică la dumneata tocmai ca să te roage să-i vinzi casele. I-a dat şi bani pentru asta. I-a dat şi mai înainte două sute de franci de faţă cu mine, ca să-i prelungeşti contractul.

Moş Costache răguşi brusc şi ridică mîinile spre Felix, ca spre singurul vinovat.

— Pungaş, ticălos, să nu-l mai văd în casa mea! I-am dat cinci franci, înţelegi! i-am dat cinci franci pentru trăsură, să mi-l aducă pe Iorgu aici, şi-l aştept de trei zile. Măgarul! Mă vinde duşmanilor! Hai acuma acolo! Să mergi cu mine acolo!

— Unde?

— La Iorgu!

Felix primi cu bucurie propunerea, satisfăcut să îndatoreze pe acela în care vedea un tată al Otiliei. Îşi puse alte haine, îndreptă cravata roasă a lui moş Costache şi ieşiră. Fiind cam departe, întrebă pe bătrîn dacă nu vrea să ia un tramvai sau o trăsură. Moş Costache protestă:

— Eşti obosit? Pentru mine, nu! Mergem încet-încet.

Tot drumul bătrînul bombăni, ocărînd în surdină pe Stănică: pungaş, escroc etc. Ca să-i facă o plăcere lui Felix, găsi cu cale să cumpere de pe drum un fişic cu alune americane, pe care le ronţăi aproape numai el. Sosiţi în faţa restaurantului, moş Costache trimise pe Felix înainte, spre a preveni pe patron. Felix se strecură cam stingherit

printre mese, fiindcă începuse să se strîngă lumea (erau orele zece), căutînd din ochi pe Stănică, pe care-l bănuia la pîndă. Îl dibui pe Iorgu. Acesta, jubilînd, se precipită spre uşă, urmărit de Felix, şi găsi pe bătrîn în marginea trotuarului, mîncînd alune americane.

— Coane Costache, te voi binecuvînta toată viaţa pe dumneata şi pe nepotul dumitale!

Restauratorul îi împinse într-un gang îngust şi obscur şi-i scoase, pe scări întortocheate şi coridoare neaşteptate, în birou. Dindărătul unei uşi se auzi un rîs ascuţit de femeie şi scîrţîitul apăsat al unor ghete. Era un « separeu ». Moş Costache rumega alune şi pipăia pereţii, lemnăria, clanţele, mulţumit de ele.

— Am vîrît o avere, coane, în reparaţii — îi zise Iorgu — ţi-am îngrijit localul ca pe casa mea. Şi acum s-o văd în mîinile duşmanilor?

Felix, ajuns în birou, fu cuprins de un scrupul. I se păru că e o indiscreţie să asiste la dezbaterile celor doi, mai ales că-l vedea pe moş Costache cam stînjenit, şi-şi zise chiar că nu-i de demnitatea lui să se amestece în astfel de lucruri. Îi era foame. Fugise acasă fără să mănînce, iar moş Costache îl luase prea repede. Domnul Iorgu, auzindu-i dorinţa, dădu ordine straşnice să i se întindă într-un separeu masa şi să i se ofere tot ce va pofti, în contul lui. Doi chelneri explicară lui Felix, cu răbdare şi vădită simpatie, calităţile tuturor mîncărurilor, discutară între ei, se trimiseră, pe rînd, unul pe altul la bucătărie şi-l hrăniră pe tînăr cu ceea ce socotiră ei a fi cinstea casei, turnîndu-i, într-un batalion de pahare, felurite vinuri. Ameţit, pătruns prin tot trupul de o senzaţie de bunăstare, după acest chef de unul singur, Felix se gîndi

deodată la evenimentul de peste zi. Trăise azi o zi nouă în existența lui, cunoscuse plăcerile vieții. Fără să-și dea seama cum, se auzi întrebînd:

— Domnișoara Georgeta nu e aici?

Chelnerul se repezi pe ușă și se-ntoarse curînd cu știrea că domnișoara tocmai venise și-și dregea coafura în odaia econoamei. Prin sufletul lui Felix trecură vanități de bărbat cu amante frumoase și cu avere. I se spuse că domnișoara, auzind de el, trimisese vorbă că vine și ea, numaidecît. Ceea ce se și întîmplă. Georgeta intră într-o rochie de satin negru, inundînd odaia de parfumuri, iar chelnerul ieși discret pe ușă.

— Tu, dragule — zise ea — dar ce s-a întîmplat? Tu începi să te strici? Vai, ce de vinuri!

Georgeta luă capul lui Felix între palme și-l privi serios în ochi. Apoi gustă din unele vinuri.

— Vinuri tari, observă ea. Ai să te-nveți rău! Eu credeam că tu dormi acum! Așa înveți tu carte? Să știi că nu te mai iubesc, dacă te apuci de chefuri. Mi-a spus mie ceva Stănică.

Felix se cam supără de morală. Îl agasa aerul matern. Se simțea bărbat în toată firea. Îi explică Georgetei că venise cu moș Costache pentru niște treburi și că mîncase, pur și simplu.

— Așa? Ei, atunci, iartă-mă. Știam eu că ești băiat cuminte. Înțelegi că nu pot să am iluzia unei logodnice cu un stîlp de șantane. Nu știi însă ce rude ai! Stănică al tău e o perlă. De-abia am scăpat de el. Cum ai plecat de la mine, a venit și mi-a făcut o morală straşnică. Întîi mi-a spus că te stric, că el are răspunderi, că moș Costache te-a dat în paza lui. Apoi a întors foaia, văzînd că rîd. Mi-a spus că tu ești un stricat, că ai sedus pe Otilia, care din cauza ta și-a luat lumea în cap,

şi pe o cumnată a lui, Aurora, Aurica, aşa ceva, pe care n-ai mai vrut s-o iei de nevastă, în sfîrşit, că de la Iaşi te-a dat afară din şcoală pentru scandaluri amoroase. Înţelegi? Tu ai fi o vietate de apă, cum se zice în argoul nostru, care te dai numai la fete întreţinute, ca să le toci banii. Otilia avea pe Pascalopol, iar eu pe general. Ce zici?

Lui Felix i se făcu un vîrtej în cap şi se ridică, împleticindu-se, de pe scaun.

— Domnişoară Georgeta — zise el, cu glasul tremurat de mînie — e adevărat că am dormit cu dumneata azi, dar eu te respect şi te rog să mă respecţi, la rîndul dumitale.

Georgeta îi puse repede mîna albă şi plină de inele la gură:

— Taci, pentru numele lui Dumnezeu, că te aude lumea. Uf! Ce emoţii am! Sînt, în sfîrşit, obiectul unor indignări romantice. Felix dragă, eu n-am vrut să te jignesc, eu nu cred nimic din toate astea, tu eşti un băiat delicios. Eu îţi spun vorbele lui Stănică, aşa, ca să cunoşti lumea.

Georgeta puse un obraz al ei pe obrazul lui Felix şi, cuprinzîndu-l cu mîna de mijloc, îl legănă, îngînîndu-l ca pe un copil:

— Prost ce eşti! Înţeleg de ce te iubea Otilia! Stănică e un tip rar, nu-l ştiu eu? Acum i-a intrat în cap că trebuie să divorţeze de nevastă-sa şi să se însoare cu altă femeie, mai de lume. S-a oferit să mă ia de nevastă, propunîndu-mi să cer generalului să-mi facă o casă pe numele lui. Spune fel de fel de prostii: să mergem în Argentina, nu ştiu mai unde, în fine, aiurează. M-aş mărita cu oricine, bineînţeles nu cu un băiat ca tine, să-i stric rosturile, cu oricine, îţi zic, aşa, de ochii lumii, chit că apoi voi da divorţ. Dar Stănică nu e serios,

şi apoi nu mi-aş ierta să fac să sufere o biată femeie. Ticăloşi sînt bărbaţii, canalii!

Georgeta stărui ca Felix să se ducă acasă, spre a nu fi pîndit de Stănică, şi, spre mai multă siguranţă, îl duse în biroul lui Iorgu, unde moş Costache, foarte mulţumit, mînca alune dintr-o farfurie plină vîrf. Iorgu părea în culmea satisfacţiei şi arunca lui Felix priviri recunoscătoare. Cei doi plecară, însoţiţi pînă în uşa gangului de Iorgu, care-i sui într-o trăsură, dînd ordine birjarului cunoscut să-i ducă în contul lui.

— V-aţi învoit? întrebă Felix.

— Hîhî, mormăi Costache, ronţăind din alunele cu care-şi umpluse buzunarele. Apoi îşi dezvoltă gîndul între două mestecări: « Dacă nu mai sînt legi în ţara asta şi nu poţi să laşi ce-i al tău cui pofteşti, vînd mai bine. Dau eu cui vreau, şi dumnealor să ia vîntul. »

Şi bătrînul scuipă afară din trăsură o pieliţă de alună şi-şi suflă apoi, zgomotos, nasul.

« Poate că bătrînul — meditä Felix cînd fu în pat — nu e chiar aşa de rău cum îmi închipui. Avariţia lui e mai mult o manie, dar o iubeşte pe Otilia şi se gîndeşte mereu la ea. »

Luă un tratat, îl desfăcu şi începu să citească, gîndurile însă îi zburau departe. Ducea o existenţă cam agitată, puţin potrivită studiului. Prea multe senzaţii tari încerca în vremea din urmă. Nu era un an de cînd picase aici dintr-un mediu provincial şi monoton şi cunoscuse dragostea spirituală şi pe cea fizică, răutatea oamenilor, lăcomia, nepăsarea, invidia, ambiţia. Era liber, şi totuşi neliniştit, lipsit de ocrotire. Se simţea mai degrabă singur pe lume, părăsit. Crezuse în Otilia, şi Otilia îl trădase. Georgeta era « o fată faină ». Ea însăşi

îl sfătuia să n-o ia în serios. De vreme ce nu avea nici o legătură aici, ar fi putut în anul următor, cînd devenea major, să plece în Franța și să-și urmeze acolo studiile. Cu ce ar fi scos din casa din Iași ar fi putut trăi. Felix ridică din nou cartea în fața ochilor, cînd deodată auzi glasuri feminine, printre care i se păru că distinge pe cel al Marinei, apoi un zdupăit pe scări. Un pumn lovi violent în ușă.

— Domnule Felix, domnule Felix, striga un glas subțire, în panică.

— Cine e?

— Sînt eu, Aurica. Moare tata! Vino, te rog, repede jos...

Felix sări zăpăcit din pat, își aruncă o haină pe el și-ntredeschise puțin ușa. Zări pe Aurica tremurînd, cu un pardesiu aruncat peste cămașa de noapte.

— Vino, te rog, că i-a venit rău, am trimis pe Marina după doctor!

Felix începu să se-mbrace repede. Graba îl întîrzia și mai rău. Pe cînd își dibuia lucrurile, dădu de caietul lui Simion și-l deschise în treacăt. Era plin de cuvinte fără legătură între ele, cele mai multe din domeniul Bibliei, scrise caligrafic, regulat, însă cu mari tremurături. Părea caietul de exerciții la caligrafie al unui școlar. Întîmplarea îl indispuse. Cînd se gîndi că mai tîrziu, ca doctor, îl vor chema așa, în mijlocul nopții, cariera nu-i surîse de loc. Își zise că se va dedica cu totul științei. Se dădu, în sfîrșit, jos. Costache ieșise și el în cămașă, cu un surtuc deasupra și cu un fes de lînă pe cap. Era comic, în toată puterea cuvîntului, încît Felix nu putu să nu zîmbească. Fuma și scotea fumuri groase pe întuneric, care dădeau aerului luciri albe.

— Du-te — zise moș Costache — du-te să vezi ce are bietul Simion!

Felix trecu în curtea cealaltă, intră în casă, și-n sufragerie, unde se vedeau încă vestigiile nestrînse ale mesei de seară, dădu de Stănică, fumînd, întors cu spatele și ochind prin dulapuri. « Omul acesta — gîndi Felix — e inevitabil. » Cînd îl zări, Stănică îi făcu cu ochiul și-i spuse în șoaptă:

— E rău de tot, se curăță babalîcul. Apoplexie, cu siguranță. L-a lovit damblaua. Am stat aici cu el la masă pînă pe la unsprezece, pe urmă a plecat și am auzit pe Aurica strigînd că-i vine moșului rău.

Aglae apăru și ea, încruntată, părînd mai mult mînioasă decît speriată.

— Parcă și-a mai venit în fire — zise ea — l-am frecat cu oțet aromatic. A mîncat ca un bivol, asta e tot. Sînt moartă de oboseală. Omul ăsta o să mă bage în pămînt. Și nu mai vine toanta aia de Marina cu doctorul! Trebuia să se ducă Titi. Nici nu știu cui seamănă băiatul ăsta, așa de nesimțitor e. Nici n-a vrut să se scoale! Doarme dus.

— E chestie gravă, comentă Stănică, din plăcerea de a vorbi. La vîrsta asta, pierderea de cunoștință ce poate să fie decît dambla? De trezit, se trezește el, este de văzut cum. Poate i s-a paralizat un braț, un picior, astea sînt accidente clasice.

— Ba să mă ferească Maica Domnului de așa pacoste. Decît așa, mai bine să-l ia Dumnezeu.

— Îl ducem la spital.

Aglae privi pe Stănică în ochi, încruntat.

— Că doar n-o să-l țin aici, unde sînt copii! Păcatele lui, el și le cunoaște.

Felix se căi că venise. Se auziră de afară pași, și un bărbat cu barbișon, înalt, grav intră înăuntru,

călăuzit de Marina. Era plictisit, cu privirea fără interes, profesională, vădit contrariat că fusese sculat din somn.

— Unde e pacientul? întrebă el.

Aglae îl duse în dormitor, urmată de Stănică. Acesta făcu semn cu ochiul lui Felix, să intre şi el. Marina închise convoiul, aşezîndu-se în pragul uşii. Dormitorul, spaţios, semiobscur, avea între ferestre două paturi mari cu tăblii de nuc, cu voluminoase suluri de lemn. O lampă cu abajur străjuia pe o noptieră. Olimpia şedea pe marginea unui pat şi ţinea mîna bolnavului încă nevăzut. Aurica privea galbenă, spălată de dresuri, mai de departe. Un miros pătrunzător de oţet aromatic se amesteca cu o duhoare neplăcută de dormitor închis. Doctorul făcu semn să se deschidă un geam şi se aşeză pe marginea patului, pe locul părăsit de Olimpia, în vreme ce toţi ceilalţi, plini de curiozitate, făcuseră cerc în jurul patului. Acum, Simion se vedea răsturnat pe spate, cu ciocul în sus, răsuflînd încet. Pieptu, descoperit, îi lăsa afară o perie de tuleie, un picior gol, vînos ieşea din plapumă. Doctorul îl luă cu amîndouă braţele şi-l aşeză bine pe pernă, îi desfăcu pleoapele şi-i privi ochii, apoi îi luă pulsul. În timp ce număra mintal, întrebă:

— Cum i-a venit?

— S-a sculat de la masă şi s-a dus să se culce, şi atunci a căzut jos. Eu nu l-am văzut. A mîncat prea mult. Mănîncă prea mult, domnule doctor. Cineva mi-a spus că ar avea diabet.

Doctorul nu dădu nici o importanţă vorbelor Aglaei şi-şi pregăti o seringă.

— Ia-ţi făcut analizele?

— S-a făcut, domnule doctor, sări Stănică.

Aglae întinse o hîrtie, doctorul o examină mahmur, apoi zise aspru:

— N-are nici un diabet.

Cînd acul se înfipse în una din fesele concave ale lui Simion, acesta gemu puțin, apoi începu să miște capul și să privească pe doctor pe sub gene.

— Cum te simți? întrebă acesta.

Simion îl scrută atent, dar nu răspunse.

— Nu poți să vorbești? strigă doctorul. Ia ridică-te.

Simion se ridică puțin, zîmbi prostește, mișcă puțin buzele și tăcu.

— Probabil afazie, vorbi doctorul, ca pentru el.

— Ce este aia? întrebă Aglae.

Doctorul o privi cu dispreț și zise:

— Și-a pierdut graiul, deocamdată, așa cred.

— Cum așa? E grav? întrebă Aglae, scandalizată și plictisită.

— Depinde de cauză. Asta n-o putem ști acum. Să stea liniștit în pat și mai ales să-l păzească cineva, asta e esențial. Și să mă chemați.

Doctorul ceru să se spele pe mîini, făcu operația cu răceală, aruncînd pe sub pleoape ochiri în jurul lui, spre a vedea dacă i se aduce onorariul. Stănică o luă de braț pe Aglae și o duse în odaia vecină:

— Trebuie să-i plătești doctorului vizită de noapte. Dă-mi, că-i dau eu, un pol. De cîte cinci, ca să pară mai mult.

— Cîît? se indignă Aglae.

— Doctor mare — motivă Stănică — nu primește mai puțin.

Aglae scoase banii, bodogănind:

— L-a găsit acum să se-mbolnăvească, tocmai cînd sînt mai supărată cu copiii ăștia.

Stănică îi luă banii din mînă, fără s-o mai asculte, şi ieşi în întîmpinarea doctorului, care se pregătea să plece. Îl luă ceremonios de braţ şi-l scoase pe uşă, într-un chip cam caraghios, căci gesticulaţia lui afectată contrasta cu afectarea cu care doctorul îşi păstra rigiditatea. Afară, Stănică strecură doctorului onorariul în mînă şi se crezu dator, ca de obicei, să ia informaţii.

— Domnule doctor, ne dăm seama foarte bine că e grav, dar sîntem tari, pacientul e în vîrstă, de acum încolo ne aşteptăm la orice. Spuneţi-mi verde, tăiaţi în carne vie, doar sînt bărbat, ce Dumnezeu!

Doctorul căută să scape de orice preciziune, păşind repede spre poartă, în vreme ce vorbea, ceea ce jigni pe Stănică.

— Este un ictus, cu atac afazic, aşa mi se pare, în aparenţă foarte uşor. Tocmai astea sînt primejdioase. Nu pot să mă pronunţ pînă nu fac examenul amănunţit al bolnavului. Poate să fie şi altceva. Nu pot să anticipez. Trebuie să-l supravegheaţi, să vedem cît durează criza.

— Atunci e grav, domnule doctor?

Doctorul ridică din umeri şi, înălţîndu-şi gulerul hainei, fiindcă sufla un vînt subţire, porni fără să răspundă.

« Pungaşi de doctori! Îţi iau banii degeaba. »

În fond, Stănică era impresionat, şi o tremurătură îi străbătu tot trupul. Va să zică, Simion putea să moară. O duioşie nespusă îi trecu prin suflet, de care fu, în acelaşi timp, mîndru.

« Ce canalii sînt oamenii! gîndi el. Aglae, soacră-mea, e o vrăjitoare, n-are inimă nici de un gram. Îi moare bărbatul, şi se tocmeşte cu doctorul. Şi e plină de bani. Iar Olimpia asta stă ca o dobi-

toacă, nu cere nimic, nu descoperă nimic, o să moară toți, și n-o să-i rămînă nici un ac. Mi-am legat viața de o insensibilă. Firește, moare ta-su, și Titi se leagănă. Ce idiot! »

Pînă în casă, Stănică trecuse printr-un șir întreg de asociații, al căror punct de plecare îl uitase. Olimpia se pregătea să plece. La fel făcea și Felix. Simion adormise, și Aglae era de părere să-l « lase dracului în pace », că n-are nimic. Indigestie!

— Unde te duci? întrebă Stănică pe Olimpia.

— Acasă, unde să mă duc? Pînă cînd am să stau pe capul altora?

— Tocmai acum, cînd e tată-tău bolnav? N-ai auzit că trebuie supravegheat?

— Are cine să-l supravegheze, n-avea grijă. E Aurica, e Titi. M-am plictisit să tot fiu pe drumuri. De altfel, și dumneata să faci bine să mai stai pe acasă. Eu sînt femeie măritată, sau ce sînt?

— Dragă Olimpia — se încercă Stănică să-și împace nevasta, care privea în sus, marțial din cauza fălcilor prea pline — tu știi cum e un avocat, trebuie să alerge, să fie pretutindeni. Dacă n-avem și noi avere ca alții! Nu e așa, domnule Felix?

— Ce ai cu domnul Felix? Eu vorbesc cu tine. Am să-l rog pe domnul Felix, care te întîlnește mai des, să te pună sub observație, să-mi spună cu ce femeie te întîlnești mereu, cine e Georgeta ceea de care tot aud.

— Poftim! se miră Stănică, privind pe Felix. Iată o femeie care nu înțelege situațiile. Eu sînt ca un doctor, înțelegi? Eu am contact cu toate clasele sociale. Dacă o artistă îmi cere concursul, pot să-i întorc spatele?

— Ce artistă, ce artistă? îi tăie Olimpia vorba. E o...

Stănică se arătă pudic şi indignat:

— Iubito, niciodată n-ai fost aşa nervoasă. E de faţă domnul Felix, avem un caz nenorocit în familie, acum te-ai găsit să-mi faci scene? Ai şi tu dreptate, vom discuta acasă.

Cei trei ajunseră în curtea casei lui moş Costache, fiindcă Stănică ţinuse să-l conducă pe Felix. În dreptul casei auziră un pîrîit grozav şi o şoaptă cavernoasă, care-i făcu să tresară:

— Ei! Ce s-a întîmplat?

Era moş Costache, care împinsese uşa gotică şi întreba. Stănică intră numaidecît înăuntru, gata să se sustragă reproşurilor Olimpiei.

— Ce s-a întîmplat? I-a venit rău puţin, dar ce are, Dumnezeu ştie!

— Doctorul ce-a zis? întrebă moş Costache.

— Doctorul! se supără Stănică. Un pungaş. Vine, te pipăie şi spune că nu ştie precis. Ţi-ai ales meserie bună, amice! A spus că să vadă mai tîrziu. Icter, ictus, aşa ceva.

— Ictus, confirmă Felix.

— Asta. Pentru asta cere douăzeci de lei. Îi dau proştii. I-am dat numai zece.

Stănică scoase din buzunar două piese de argint şi le jucă puţin în mînă, apoi le vîrî în buzunar.

— Dă-le încoace! zise Olimpia, avidă.

— Lasă, acasă! protestă Stănică.

În sfîrşit, cei doi plecară. Felix se întoarse în odaia lui şi luă un tratat de *Patologie generală*, pe care îl avea de la tatăl său. Răsfoi prin el, în scopul de a găsi cazul lui Simion. Atacul afazic putea fi un aspect al unei simple congestii cerebrale, dar putea fi şi altceva. Acest altceva, Felix refuză să şi-l închipuie măcar. Era cu neputinţă. Un molîu ca Simion! Luă iar caietul bătrînului

şi privi cuvintele scrise în el. N-aveau nici o legătură logică între ele, totuşi, un fir asociativ părea să le înlănţuie. Probabil că Simion făcuse exerciţii de caligrafie, ca unul căruia îi plăceau lucrările manuale. Însă i-l dăduse ca o contribuţie la binele omenirii. Greşise caietul, bătea cîmpii? Otilia spusese despre Simion că fusese în tinereţe un om aventuros. Felix trebui să recunoască sincer că, dacă ceilalţi n-ar fi afirmat că Simion se purta aşa totdeauna, ar fi jurat că nu e în toate minţile. Această idee începu să-l preocupe. Se dădu repede jos din pat, cu picioarele goale, şi scoase din dulapul lavoarului un morman de fascicole cu cursul de psihiatrie al profesorului care-l remarcase. Nu era obligat să urmeze acest curs, totuşi îl frecventase şi-şi cumpărase coalele litografiate. Începu să citească lecţiile din primăvară, tocmai acelea în care se aflau elementele pe care le căuta, şi o ipoteză începu să i se contureze. Avu satisfacţii de detectiv. Se culcă tîrziu după miezul nopţii, răpus de emoţiile zilei, şi se deşteptă abia la prînz, cînd soarele era sus pe cer. Peste noapte visase că făcuse cu Otilia ceea ce i se întîmplase cu Georgeta şi fu profund mîhnit. I se părea că profanase o imagine sfîntă. Se spălă ostentativ cu apă rece, încercă să înăbuşe toate emanaţiile răutăcioase ale visului. Să meargă în oraş nu mai era vreme. Se dădu jos în curte, să se plimbe. Abia atunci îşi aduse aminte de Simion.

— Cum îi mai este bătrînului? întrebă el pe Marina.

— Eh, bătrînul! zise aceasta, dispreţuitoare. Ai mai văzut dumneata drac mort? Uite-l, bătrînul se plimbă prin curte.

Felix rămase înmărmurit. Aruncă ochii peste gard şi într-adevăr zări pe Simion, care se plimba

cu mîinile la spate şi cu capul în pămînt, foarte agitat. Crezu de cuviinţă să treacă dincolo, să se intereseze de sănătatea lui. Simion îl văzu şi sări spre el cu agilităţi de felină.

— Ai văzut? zise el, s-a întîmplat o mare minune! Mort am fost şi-am înviat.

— Într-adevăr — observă Felix — eşti foarte bine!

În realitate, bătrînul, cu faţa suptă şi cu părul foarte albit, avea o privire fanatică, de-o fixitate supărătoare. Vorbele părură, totuşi, tînărului rezonabile. Dar bătrînul continuă într-un chip cam sibilinic:

— Am înviat din nou. Asta nu s-a mai întîmplat de o mie nouă sute zece ani. Am să-ţi spun o taină mare, ssst! să nu ne-o omoare cineva, am să-ţi spun o taină mare, anume cine sînt eu...

Felix se prefăcu grăbit şi dădu să intre în casă.

— Să vii să-ţi dau talanţii! îi strigă Simion de departe.

Ideea că bătrînul nu e în toate minţile se înfipse în capul lui Felix. Pusese în seara trecută un diagnostic şi aştepta curios să vadă desfăşurarea lucrurilor. Avea de gînd, de altfel, să întrebe pe profesor. Aglae îi spuse nepăsătoare că Simion n-are nimic, că aşa se maimuţăreşte el totdeauna. Cînd Felix căută să-i strecoare bănuiala că ceva e schimbat în felul lui de a fi şi că ar fi trebuit totuşi să cheme doctorul, Aglae rîse dispreţuitor:

— Dumneata nu-l cunoşti pe Simion. Totdeauna a fost niţel scrîntit. Dacă m-aş lua după doctori! I-a venit rău, şi atîta tot.

Totuşi purtarea lui Simion începu să pună pe Aglae pe gînduri. Simion îşi examina hainele şi le găsea prea scurte, dibuia prin toate dulapurile,

scotea afară rufăria şi hăinăria şi se văita că duşmanii « omoară » hainele, le bat, le taie şi le chinuie, persecutînd astfel spiritul ascuns în ele.

— Eşti nebun — striga Aglae — eu nu ştiu ce-o să mă fac cu tine. Mi-ai pus toată casa cu josu-n sus. Nu ţi-a scurtat nimeni nici o haină, aşa au fost ele.

— Le chinuiţi! se căina Simion.

Aglae era în fond singura plictisită, fiindcă Aurica îşi reîncepuse turneele pe Calea Victoriei, iar Titi, placid, privea neînţelegător, legănîndu-se cu spatele rezemat de sobă şi cu mîinile împreunate catolic. Cînd scandalul devenea mai mare, Aglae îl îndemna să se ducă în odaia lui, ca să fie liniştit. Simion pomenea mereu de duhul sfînt, de Isus, de persecutarea lui Dumnezeu în lume şi alte de acestea, însă nu ducea niciodată divagaţia pînă acolo, încît să fie prins în delirare. Convorbirea obişnuită era normală, şi toate actele vieţii îndeplinite cu o relativă regularitate. Mînca vîrtos şi dormea tun. Felix îşi puse în cap să-l descoase, din interes psihologic. Simion fu încîntat de convorbire.

— De ce te vaieţi mereu — întrebă el — cine te supără?

— N-ai văzut, scurtează hainele, bat lucrurile Domnului. Cînd le bate pe ele, pe mine mă bat!

— Cum se poate să crezi dumneata una ca asta, că lucrurile neînsufleţite suferă şi-ţi aduc dumitale vreo atingere?

Simion îl privi pe Felix serios şi ca şi mirat că acesta îl socotea aşa de neînţelept, ceea ce intimidă pe tînăr.

— Ce-a zis Cristos apostolilor pe munte în Galileea? Iată, eu sînt cu voi, în toată ziua, pînă

la sfîrşitul veacului, amin. De atunci, Cristos e răspîndit în toate, unde nu-l aştepţi, dar lumea îl urmăreşte, şi-l schingiuie, şi-l răstigneşte. Aşa mă răstigneşte pe mine şi hainele mele!

Felix fu silit să recunoască o anume logică în panteismul extravagant al bătrînului. Cine ştie? Era un maniac cu vechi teorii mistice. Îl ispiti mai departe:

— Atunci dumneata faci parte din Dumnezeu?

Simion păru nedumerit de subtilitate.

— Eu sînt purtătorul cuvîntului dumnezeiesc, Isus etern, care învia mereu. Ieri am înviat.

« E nebun — gîndi Felix — nebun de legat. »

— Acum înţeleg eu — zise el tare — eşti Isus Cristos.

Simion îl privi mirat, jignit, ca un om care e luat peste picior. Felix, deconcertat, crezu că s-a înşelat şi a făcut o gafă.

— Drept cine mă iei, amice, he-he, eşti şiret. Am fost Isus, toţi am fost Isus, după ce duhul s-a răspîndit din nou în lume. Dar, persecutat, a fugit de pe pămînt şi nu se mai întoarce decît la judecata de apoi. Acum toate sînt goale, moarte. Eu, hainele mele, iarba au rămas fără duh sfînt în ele.

Curios. Extravaganţa dialectică a lui Simion încîntă spiritul lui Felix. Desigur, Simion bătea cîmpii, dar parcă era o logică în vorbele lui. Dumnezeu se revelase prin Isus, omenirea răstignise această ipostază a divinităţii, prin sacrificiul Mîntuitorului, acesta se risipise în lume, făcînd să participe toată făptura la divinitate, însă omenirea ignorase caracterul divin al creaţiei şi izgonise cu totul spiritul din univers.

— Deci crezi că redempțiunea a fost zadarnică? E interesant!

— Ha? exclamă uluit Simion, neînțelegînd. Mi-au omorît hainele, îmi fură toate vorbele.

« Hotărît — îşi zise Felix — e nebun. »

XIII

Stănică se lăsase tîrît acasă de Olimpia, dar ciuda i se zugrăvea pe față. Însă era un om incapabil de a brutaliza pe cineva şi chiar de a se împotrivi voinței cuiva. Din această pricină, se credea bun la suflet, şi era într-adevăr, atîta vreme cît îl stăpînea sentimentul. Din păcate, sufletul lui era labil şi cuprins de o dorință vie de schimbare şi avuție. Pe Olimpia o înconjura cu cele mai mari atenții. Îi dedica o dragoste eternă, pentru ca apoi să se plictisească şi să viseze o altă femeie, mai isteață, înduioşîndu-se totuşi asupra sorții Olimpiei, după un eventual divorț, şi făgăduindu-şi de-a face o despărțire de o noblețe nemaipomenită, aşa încît « întîia lui mare dragoste » să nu sufere nimic şi amîndoi să rămînă prieteni. Bineînțeles, aceste meditații Stănică nu le făcea în fața Olimpiei, şi unele uşoare insinuări se izbiră de neînțelegerea încăpățînată a femeii. Stănică se socoti atunci un martir neînțeles.

— Iubita mea — zise el pe drum, înconjurînd mijlocul Olimpiei — ştiu, sînt un distrat, te neglijez. Spune-mi verde în față, osîndeşte-mă, iubirea mea.

— Dragă — obiectă Olimpia cam acru — sînt măritată, avem o casă, de bine de rău, eu înțeleg să stau la casa mea. Mă ții mereu pe drumuri, toată ziua la mama. Ce vrei, în definitiv?

Stănică deveni deodată misterios şi diplomat.

— Iubirea mea, aşa e dacă nu stai de vorbă cu mine. Eu îţi apăr interesele tale, mă zbat pentru ele. Stau acolo ca să observ, ca să iau măsuri.

— Ce măsuri să iei? Tata ţi-a dat casa şi nişte bani, asta e totul, şi nimic mai mult. Mama e şi mai încăpăţînată decît el. Ea are în cap pe Titi şi pe Aurica, şi nu mai poţi scoate nimic de la ea.

— Da, da' oamenii nu sînt eterni, ştii, nu vreau să te mîhnesc, ipoteza e îndepărtată, într-o zi o să moară şi ea. Eu vreau s-o învăţ să-şi facă bine interesele, să-şi consolideze averea, la care, într-o zi, poate să ai şi tu parte.

— Lasă, că mama ştie să-şi facă mai bine interesele decît crezi. Şi apoi, eşti avocat, ştii asta. S-a făcut act dotal, acum nu mai am nici un drept.

— Nu mă înţelegi. E moş Costache, care posedă avere şi n-are deocamdată nici un moştenitor legal, afară de voi. Acolo ai dreptul, indirect, fireşte.

Olimpia păru interesată, dar văzu lucrurile în negru.

— E la mijloc nebuna aia de Otilia, nu cred eu că moşu are s-o lase aşa, pe drumuri.

— Dar eu ce fac? zise cu aer jignit Stănică. Eu observ, trag ţele.

— Mai bine ţi-ai vedea de afacerile tale. M-am plictisit să atîrn de uşa altuia.

Stănică şi Olimpia ajunseseră şi intraseră în casa lor, şi Olimpia îşi aruncase blana de vulpe pe marginea unui scaun şi se dezbrăca, obosită. Dormitorul arăta un interior improvizat şi neglijat, de oameni care nu fac gospodărie. Nici o mobilă nu se potrivea cu alta. Olimpia îşi scosese şi rochia şi, rămasă în jupon, îşi înnoda părul în jurul capului.

Pieptul şi spatele rămăseseră goale, viguroase. Stănică, într-un elan de sentimentalism, veni tiptil şi o sărută apăsat pe umăr.

— Ah — protestă Olimpia — lasă-mă, sînt foarte obosită.

Stănică, contrariat, dădu altă ieşire sentimentelor lui.

— Olimpio, comoara mea, poate nu mă mai iubeşti. (Olimpia îşi aruncă ghetele din picioare, după ce desfăcuse nasturii cu un ac de cap.) E perfect explicabil. Ce sînt eu? Un nimic, un ratat! Ce ţi-am adus eu? Nimic. Tinereţea ta, frumuseţea ta meritau omagii mai mari. Dar mă sacrific. Mă dau îndărăt din faţa viitorului tău, ca şi cînd n-aş fi fost (Olimpia se întinse pe spate şi căscă). Spune-mi un cuvînt şi eşti liberă. Îţi rămîn un sclav veşnic recunoscător, fiindcă, orice ai zice, tu ai fost întîia mea mare dragoste şi vei fi unica. (Olimpia puse picior peste picior pe deasupra plapumei, privind în gol peste tăblia patului.) A, sau poate nu vrei despărţirea, de ochii lumii, nu mă dispreţuieşti pînă acolo încît să nu mă suferi în faţa ochilor tăi. Dar poţi şi aşa să fii fericită. Poate iubeşti pe cineva, spune-mi ca unui frate...

— Ce? zise aspru Olimpia, privindu-l fix.

Stănică se fîstîci puţin.

— Zic, poate iubeşti pe cineva, aspiri, mă rog, la altcineva, s-au mai văzut cazuri. Eu sînt om inteligent, sîntem oameni moderni amîndoi. Ne căutăm fiecare fericirea care ni se potriveşte, fără să o stricăm pe asta de azi. Eu sînt un om preocupat, inapt pentru tine. Îţi redau libertatea. Ne întîlnim, stăm la aceeaşi masă, ieşim în lume, nimeni nu ştie nimic, cine ce-are cu noi. E sănătos, e inteligent.

— Cum adică — întrebă rar şi ironic Olimpia — eu îmi iau un amant, tu îţi iei o amantă şi ne facem casa loc de întîlnire?

— Exagerezi. N-am vrut să spun asta. Eşti în drept să iubeşti frumuseţea, luxul, pe care eu nu ţi le pot da.

— Şi să-mi iau atunci un amant, care să-mi facă lux, şi tu să trăieşti de pe urma lui, nu?

— Olimpio, frumuseţea mea — făcu Stănică, urcîndu-se în pat — mă atingi în adîncul sufletului. Sînt legat de tine pentru vecie, uniunea noastră va fi pildă de constanţă şi lealitate. Lasă-mă să muncesc pentru tine, să-ţi fac un altar demn de frumuseţea ta. Ai să vezi tu cine e Stănică!

— Suflă-n lampă, ordonă Olimpia.

Stănică oftă şi se execută. Gîndul lui mergea departe de vorbe. Se gîndea la Otilia şi se învinovăţea că nu ştiuse cum s-o ia, medita la Georgeta. S-o ia de nevastă pe aceasta din urmă nu era o afacere, deocamdată. I-ar fi stricat relaţiile. Mult mai bine ar fi fost s-o mărite cu generalul, sau, măcar de formă, cu altul, ca apoi s-o lanseze el. Ideea asta i se înfipse în minte. Georgeta măritată şi apoi văduvă era o perlă. Trebuia distrusă odată situaţia aceea incertă de artistă. Stănică se întoarse cu spatele la Olimpia, care făcuse la fel, se înfăşură bine în plapumă şi adormi aproape numaidecît.

Cînd peste cîtăva vreme Felix se duse din nou la Georgeta, află lucruri neaşteptate.

— Uite, vezi ăsta — făcu Georgeta, arătîndu-i un portret al ei în creion, cam chinuit, plat, dar corect, academic — ghici, cine mi l-a făcut?

Felix nu putu să ghicească, fiindcă acea uşoară intuiţie de ordin stilistic îi era împiedicată de raţionament.

— Domnul Titi Tulea, simpaticul dumitale văr sau aşa ceva.

— Dar de unde-l cunoşti?

— Ah, nu ştii — zise Georgeta — e o poveste întreagă. Mi l-a adus aci tam-nesam Stănică. Nu şi nu, să-mi facă portretul. E un molîu, care te priveşte fix şi înghite mereu, de te-apucă capul. A venit nu ştiu de cîte ori, săracul, pînă a terminat drăcia asta. Nici nu seamănă! Ce, aşa bătrînă sînt eu? Începuse să mă cam îndese muţeşte, să mă apuce de mînă. Am rîs grozav. N-aş dormi cu ursul ăsta în casă, să mă tai. Încolo pare de treabă, săracul, ce zici?

— Da! confirmă Felix.

— Şi e de familie bună, nu?

— Sigur!

— În sfîrşit, nu mă interesează! Numai, nu ştiu cum să scap de el. Mă jenez să-l bruschez, mi-e milă chiar, mă priveşte cu nişte ochi! Doamne, sînt o fată bună!

— Şi ce vrea? întrebă Felix, cu un început de egoism.

— Ce vrea? Dumnezeu ştie. Îmi închipui eu ce-ar vrea el, dar asta nu se poate. Fii pe pace.

De fapt, Titi îşi pierduse iarăşi liniştea. Suna în fiecare zi aproape la uşa Georgetei, sub un pretext oarecare, şedea pe scaun zîmbind prosteşte, fără să-i spună nimic, încerca s-o tragă de mînă. Îi aducea desene înrămate şi i le bătea în perete. Georgeta, fată cu gust, le scotea numaidecît, şi se repezea să le pună la loc cînd îl auzea venind. Chestiunea devenea cam plictisitoare. Georgeta se hotărî să-l roage pe Stănică să pună odată capăt jocului. Stănică, auzind asta, sări în sus.

— Eşti o nerecunoscătoare, nu-ţi dai seama că eu îţi vreau binele, cu sacrificiul fericirii mele,

fiindcă idealul vieții mele ar fi să fii nevasta mea. Știi tu cum te iubește băiatul ăsta? Nebunește. O să-mi spui: e așa și pe dincolo, bleg (recunosc), nu frumos, nu deștept. De acord. Ăsta e tocmai omul care-ți trebuie. Generalul nu te ia de nevastă, că nu-l lasă rudele. Îl pun sub interdicție. Mai multe scoți de la el așa. Cît ai cîștiga să fii măritată! Madam Tulea. Admirabil. Băiatul ăsta? Numaidecît te ia de nevastă. Îți garantez eu consimțămîntul rudelor. Faci nuntă în regulă, intri în rîndul oamenilor, și pe urmă, dacă nu-ți place, îl lași în plata lui Dumnezeu.

— Cum o să fac una ca asta? Am scrupule. Nu-s așa infernală. Dacă m-aș mărita, înțeleg să rămîn măritată, bineînțeles, cu condiția să nu-mi facă viața prea austeră.

— Păi, tocmai asta e. Titi e un băiat de zahăr, un om nul, artist, trece prin lume orbește. Lasă-mă pe mine să te pilotez. Ai să mă binecuvîntezi.

Georgeta își bătea joc în fond de Titi, dar omul i se părea blînd, de treabă. Ideea de a se mărita o înflăcără subit. Făcu generalului cîteva aluzii glumețe la posibilitatea de a se mărita cu el, dar acesta o luă galant de bărbie și-i spuse:

— Meriți mai mult decît un reformat ca mine.

Poate că Stănică avea dreptate. Măritîndu-se, intra în altă lume. Putea apoi să divorțeze, dacă nu se înțelegeau, cu consimțămîntul chiar al lui Titi. Cu această fantezie în cap, primi pe Titi mai afabil. Acesta, știind pe dinafară lecția învățată în cealaltă scurtă căsnicie, declară solemn că dorește să-i dea numele.

— Cum? întrebă amuzată Georgeta.

Titi repetă în sudori.

— Părinții dumitale ce zic?

Acum Titi, sigur pe bunăvoința Aglaei, își propuse să nu mai facă lucrurile în taină.

— Părinții mei aprobă. Însă trebuie să te vadă.

Georgeta rîse. Inteligența îi spunea că face prostii, un sentiment ciudat îi dădea brînci în această combinație falsă. Se lăsă dusă într-o bună zi de Stănică și Titi la Aglae. Felix nu știa absolut nimic. Simion o primi cu mîinile deschise și-i zise apostolic:

— Fii binevenită pe muntele Olivierilor!

Fata, surprinsă, întrebă din ochi pe Stănică, care o împinse cu mîna înainte. Aglae o privi de la cap pînă la picioare cu o atenție ostentativă, ca spre a nu se păcăli, în schimb Aurica fu entuziasmată:

— Vai — zise ea — ce frumoasă sînteți, domnișoară. Mamă, o să fie fericirea lui Titi.

Aglae o cercetă, o întrebă de toate, îi făcu aluzii clare la necesitatea ca nora ei să fie o fată de treabă, nu o dezmățată, iscodi de are zestre. Stănică făcu minuni de prezență de spirit, mințind, luînd vorba din gura Georgetei, înflorind: generalul deveni « unchiul general », șantanul, « teatru ». Georgeta era un fenomen de cumințenie, o artistă extraordinară, care împreună cu Titi ar fi dat familia tipică de artiști. Georgeta se căi că venise, după atîta interogatoriu, deși o ciudată mulțumire o cuprindea să se vadă luată în serios, îmbrățișată într-o familie, sărutată pe obraz. Juca o piesă inedită. Titi zise cu posomorîrea aceea care era prevestirea unei încăpățînări de bou și pe care Aglae o cunoaștea așa de bine:

— Mamă, eu vreau s-o iau pe domnișoara Georgeta.

— Dragă — zise Aglae — nu eu mă mărit, el se însoară. Îi placi, treaba lui. Să fiți fericiți, asta e esențialul. Nu întreb cine ești și de unde vii.

Era în indiferența ei un ac care atinse pe Georgeta, hotărîtă tocmai prin asta să facă tot ce-i sta în putință să scape de condiția ei dintîi. După această întrevedere, Stănică întreținu flacăra în amîndouă părțile. Georgeta — zicea el într-o parte — are trusou, ceva parale (ceea ce era adevărat) și pe generalul protector. Titi — spunea el dincoace — va avea casă de locuit și va primi și el o sumă de bani, ceea ce iarăși era adevărat. Aglae se obișnui atît de mult cu ideea, încît, deși aflase, nu se știe cum, ceva de Georgeta, fu cîștigată cauzei. Era mîndră că va avea « artistă » în familie. Titi era un băiat cuminte, care asculta pe mama. La cea mai mică insinuație despre onestitatea Georgetei, răspundea înțepată:

— Mai bine așa, fată care a iubit și a schimbat și s-a potolit acum și ține la casă, decît stricate de astea cu mască de mironosițe. Mie-mi place. Eu n-o învinovățesc pe ea, ci pe bărbații care se țin de capul fetelor frumoase.

— Mamă — aprobă Aurica extaziată — frumoasă e! De ce nu m-am născut și eu așa?

Era decisă să ia lecții de frivolitate de la Georgeta. Astfel, în vreme ce Georgeta era îmbiată de viața casnică, familia Tulea glorifica pe demimondene.

În cele din urmă, Felix află combinația din chiar gura lui Stănică.

— Titi al dumitale — îi spuse acesta — dă o lovitură. O ia de nevastă pe Georgeta. Fată faină!

Lui Felix i se făcu negură înaintea ochilor și se-ntrebă singur de ce. În definitiv, nu iubea pe Georgeta și n-avea cu ea decît legături care nu-i obliga pe nici unul la nimic. În lipsa Otiliei, însă, pusese în Georgeta ceva din puterea lui de prietenie pentru femei. I se păru odios ca o fată inteligentă,

fie şi uşoară ca Georgeta, să arunce ochii asupra lui Titi. Era ca şi cînd ar fi stabilit o comparaţie între Titi şi el. Felix se simţi umilit, înşelat din nou în sentimentele lui faţă de femei. Se scrută bine şi-şi mărturisi că-i era ciudă pe Titi, că era gelos şi invidios. Îşi zise la început că era cuminte să nu se amestece în chestiunea aceasta. Dar apoi, reprezentîndu-şi noua situaţie, văzu că e mai grea. N-ar fi putut da niciodată ochii cu Titi şi ceilalţi fără a avea un sentiment de complicitate. Georgeta fusese amanta lui şi fără îndoială că ar fi continuat să fie şi mai departe, fiindcă nu şi-o putea închipui pe fată făcînd acum pe austera. Căsătoria îi apăru din toate punctele de vedere absurdă, şi necazul lui viril îşi găsi numaidecît un aliat în obligaţia de a deschide ochii Georgetei. După ce o învinovăţi pe fată de discreţie culpabilă (aceasta se apără spunînd că nu era nimic sigur, numai vorbe de-ale lui Stănică), o întrebă:

— Ştii bine care e situaţia lui Titi, ce fel de om e?

— Nu! Îmi închipui că nu e criminal. Mă sperii.

— Titi a mai fost căsătorit.

Georgeta rămase cu gura căscată. Combinaţia lui Stănică, în aparenţă în favoarea sa, apărea acum ca o manoperă de a căpătui un june bleg, care sta pe capul părinţilor.

— Auzi dumneata! Spune-mi tot, Felix.

Felix îi povesti fără exagerări, nu fără o răceală ironică intenţionată, toată istoria lui Titi. Căsătoria cu Ana, încăpăţînările sale, maniile (printre care nu uită legănatul), supunerea la instrucţiile Aglaei, convingerea lui că Simion era nebun şi că un factor ereditar apăsa şi asupra lui Titi. Toată fantezia matrimonială a Georgetei, care pornea nu-

mai dintr-o vanitate de fată cu viață neregulată, se spulberă. Georgeta începu să rîdă cu lacrimi.

— Felix — zise ea — orice om are un gărgăune. Eu, Georgeta, fată cu libertate de gîndire şi capabilă să sucesc capul la trei generali deodată, măritată cu un desenator? Absurditate. Felix, eşti prietenul meu. Pe Stănică am să-l dau afară.

Însă nu-l dădu, atît de nevinovat părea la față cînd intră pe uşă chiar în acea zi. Mirosise parcă în aer schimbarea.

— Ascultă, Stănică, tot mai susții să mă mărit cu ursul tău?

— Eu?! Cum desconsideraţi bunele mele sentimente! Mă uitam la tine şi la Felix. Ce tinereţe şi frumuseţe! Vă invidiez. Iubiţi-vă, bucuraţi-vă de viaţă, daţi-le dracului de prejudecăţi. Ştii de ce-am venit? Am venit să te întreb frăţeşte, vrei cu dinadinsul să-l iei pe Titi? Ei s-au prins, o iau în serios. Eu am făcut o glumă, acolo, dar sînt dator să te previu. Titi ăsta nu e cum îl vezi, e ca un catîr. Soacră-mea, nici ea nu e sfîntă. E o onoare pentru mine să-mi fii cumnată, întîi de toate însă vreau să-ţi fiu un prieten. Nu e aşa, domnule Felix?

— Uite ce e, amice — zise Georgeta — întoarce-o cum vrei, că nu te mai ascult. Spune-i pretendentului că eu nu mă mărit, iar soacrei că sînt o...

Felix îi făcu un gest de reproş din ochi. Găsea că face abuz de cinism. Stănică zise:

— Aşa îmi consum eu sufletul, din bunătate. Intenţiile mele sînt oneste, ce vrei, poţi greşi şi face răul, căpătîndu-ţi duşmani.

Stănică se plimbă de cîteva ori prin casă, ridică capacele la cîteva cutii-bibelouri, privi pe fereastră, apoi, negăsind nimic de spus, zise bună ziua şi plecă. În uşă se întoarse însă, brusc.

— Dă-mi douăzeci de lei — zise Georgetei — ca să te vadă Dumnezeu.

Georgeta luă un napoleon dintr-o cutie şi i-l aruncă. Stănică îl prinse din zbor.

— Am sufletul uşurat, încheie el, ieşind pe uşă. Azi am făcut o faptă bună!

În acea seară, Georgeta pretinse ca Felix să rămînă la ea. Rămase, dar satisfacţia bărbătească îi fu alterată de un sentiment lăuntric că a devenit o secătură. În pat, Georgeta îl stimulă mereu să vorbească despre el. Voia să ştie intenţiile lui, planurile de viitor. Aceste întrebări, cam asemănătoare cu acele ale Otiliei, îi aduse aminte că trădează o imagine scumpă. Încercă să uite, vorbind Georgetei despre năzuinţele lui. Îi spuse că voia să ajungă un doctor mare, om de ştiinţă, că universitatea avea să-i fie un mijloc de a putea lucra. Voia să descopere ceva, să dezlege o enigmă ştiinţifică, să contribuie la progresul medicinii. Îi vorbi înflăcărat de datoria generaţiei lui de a face o muncă constructivă, de tristeţea în care se află cînd vede că numele romînesc nu răsună nicăiri în cultura universală. Era capabil de sforţări supraomeneşti.

Georgeta îi ţinea mîna pe umăr, încîntată că un bărbat o crede, în sfîrşit, aptă de convorbiri serioase. Era o fată destul de sprintenă la minte şi cu multe lecturi, de un caracter, însă, vag literar şi artistic, în limba franceză. Avea replica promptă, şi generalului îl plăcea să stea de vorbă cu ea. Dar nu ieşea din frivolităţi.

— Entuziasmul tău îmi place, zise Georgeta. În viaţă însă mai sînt şi alte bucurii. Mai tîrziu are să ţi se urască de atîta studiu şi ai să vrei să trăieşti. Eu te văd făcînd o căsătorie strălucită, cu o fată bogată, intrînd în politică, ajungînd deputat şi poate

şi mai departe. Un băiat inteligent ca tine pătrunde oriunde.

Felix, cam dezamăgit de platitudinea gîndirii Georgetei, nu făcu nici o observaţie. I se păru dintr-o dată banală.

— De ce mă priveşti aşa? îl întrebă Georgeta.

— Te privesc... aşa... în sfîrşit, e firesc să te privesc cînd vorbesc.

— Parcă ai vrea să-mi spui ceva.

— Vezi că — se hotărî deodată Felix — eu trebuie să plec. Am uitat să-ţi spun că am lucrări grabnice, mîine, trebuie să mă prepar pentru examene.

Ideea de a sta o noapte întreagă la Georgeta îl chinuia. Totul i se părea fals şi căuta un pretext să fugă.

— Ascultă, Felix, ai curajul şi spune-mi drept! Ţi-e frică să rămîi la mine, crezi, cum să zic, că n-ar fi convenabil.

— Nu, nu — protestă Felix, încurcat — e aşa cum îţi spun eu.

Se îmbrăcă repede, intimidat de privirile Georgetei, care-l contempla, în prada celei mai vii îndoieli. Gestul era cam jignitor, dar îşi dădea silinţa să creadă că Felix nu mintea. Ideea că un tînăr ar fugi de ea i se părea, de altfel, absurdă.

Cînd Felix ieşi în sală, însoţit de Georgeta, dădu ochii de un individ în vîrstă, care zîmbea galeş, scoţîndu-şi mănuşile. Nu auzise nimeni cînd venise.

— Oh, generalul! ţipă Georgeta.

— *Oui, mon enfant, c'est justement ton général.* Te miră? Am văzut lumină. *Ce n'est pas de ma faute...*

Felix deveni alb la faţă, ceea ce generalul, mereu zîmbitor, observă numaidecît. Era un bătrîn simpatic,
 cu mustăţi albe, îmbrăcat foarte îngrijit, în haine

de culoarea tabacului. În cap avea un melon şi în jurul gîtului o mare cravată de mătase, neagră, cu trei derivaţii.

— Acesta-i tînărul dumitale prieten? Sînt încîntat. Îmi dai voie, generalul Păsărescu.

Şi generalul bătu ghetele milităreşte, şi, înclinîndu-se, întinse mîna, ceremonios, lui Felix.

— Oh — zise el, fără nici o ironie, cu o sinceră părere de rău — sînt vinovat, n-am avut de lucru. V-am deranjat. Domnişoara Georgeta e o ştrengăriţă, nu-mi comunică exact orele cînd primeşte.

Georgeta fugi, fericită de întorsătura lucrurilor, să-şi arunce o rochie pe ea.

— Cum ai zis că te cheamă, tinere? întrebă generalul.

— Sima!

— Care Sima?

— Fiul doctorului Sima, din Iaşi.

— Care a fost în armată?

— Da!

— Dar l-am cunoscut pe Iosif, pe tatăl dumitale. Ei, ce întîmplare!

Generalul îl privi mai atent pe Felix, îl apucă de bărbie şi păru încîntat. Lui Felix, apucatul ăsta de bărbie i se făcuse nesuferit. Otilia, Georgeta, bărbaţi, femei, toţi îl luau de bărbie, ca pe un copil mic.

— Dragul meu, te felicit, rîse generalul, nemaigăsind ce să spună.

Umpluse anticamera cu efluvii de parfum. Felix făcu un gest de plecare.

— Vai de mine — protestă generalul — nu trebuie să pleci. Te-am deranjat. Cobor îndată.

— Trebuie numaidecît să plec, sînt aşteptat, zise desperat Felix.

— Aşa? se miră, politicos, generalul. Ştii — adăugă el — domnişoara Georgeta e o fată excelentă, merită prietenia noastră. Faci bine că vii s-o vezi. Se plictiseşte. Noi, bătrînii, pricepi, venim din amor propriu, ca să fim văzuţi de alţii. Numai dumneavoastră, tinerii, aveţi arta de a le distra.

Deşi bătrînul nu punea nici o maliţie în vorbele sale, Felix ar fi intrat bucuros în pămînt.

— Vino, dragă domnişoară, vrea tînărul să-ţi spună bună seara.

Georgeta reapăru îmbrăcată, şi cei doi jucară comedia despărţirii solemne. În vreme ce Felix alerga ca un nebun pe scări, generalul intră în salonul Georgetei şi se aşeză pe un scaun.

— Admirabil tînăr, zise el către Georgeta. Să nu-l strici, şi te rog să nu-l mai pui în situaţii de astea penibile, reţinîndu-l la orele cînd pot veni cu. Bietul băiat!

Georgeta se lăsă pe genunchii generalului.

În vremea aceasta, Felix mai mult fugea decît mergea. Sufletul lui era răscolit ca de o furtună mare. Venise la Bucureşti cu gînduri de muncă, cu ambiţii mari, găsise o fată aşa cum o visase, îi jurase iubire şi stimă pe toată viaţa, şi acum ajunsese să doarmă noaptea la o individă suspectă. Firește, Georgeta era frumoasă, dar nu era decît o prostituată de lux. Probabil, gîndi, îşi bătea joc de ingenuitatea lui, voia să guste senzaţii proaspete. De aceea umblase să se mărite cu Titi. El, rivalul lui Titi! Situaţia era scandaloasă. Apoi ruşinea întîlnirii, pe aceeaşi sală, cu generalul! Dacă acesta l-ar fi insultat, atacat, ar fi fost cel puţin mîndru că se bucură de o favoare disputată. Dar şi generalul şi el erau încurcaţi de întîlnire, de unde rezulta că pentru amîndoi era compromiţătoare. Felix îşi exagera situaţia, soco-

tind-o ca o decădere morală, şi îşi făgădui o cură de ascetism. Avea să se înfunde în cărţi, să dea examene strălucite, să-i arate Otiliei cum ştie el să se ţină de cuvînt. Examină din nou şi cazul Otiliei. Plecase, e adevărat, unde era totuşi dovada că-l trădase? Fata scrisese, avea să se întoarcă, poate în curînd, ce semnificaţie putea să aibă o plimbare de o lună, două în străinătate? Aşa se purta Otilia de obicei, şi dacă moş Costache nu făcea mare caz, cu atît mai puţin era el îndreptăţit să bănuiască lucruri grave. De atîtea ori bîrfelile îi aruncaseră îndoială în suflet, şi, cu toate acestea, se încredinţase că nimic nu fusese adevărat. Era sau nu aşa cum vedea, Otilia înfăţişa nu mai puţin femeia lui ideală. Trebuia să creadă în ea, iar dacă fata i-ar fi dezminţit mai tîrziu iluziile, era îndatorat să-i cultive imaginea, în gol, ca o simplă posibilitate a existenţei. Trebuia să facă neapărat acest exerciţiu de statornicie şi devotament, spre a-şi controla şi exercita puterea sufletească. Trebuia să rămînă cast pînă cînd fapta cea mare a existenţei lui se va împlini. Ajuns acasă, Felix urcă tiptil scările de din dos, blestemînd treptele care scîrţîiau, şi se dezbrăcă numaidecît. În pat îşi aduse aminte din nou de Georgeta, fiindcă venea din alt pat, dintr-al fetei. Imaginea sănătoasă, lucioasă, cu dinţi de porţelan a Georgetei rîse de toate planurile lui austere. Şedea cu panglica cămăşii puţin căzută şi cu o mînă albă pe umărul său şi-i spunea: «Vezi ce ingrat eşti?! Ţi-am oferit ceea ce mulţi ar dori, călcînd o avere în picioare sau stricîndu-mi viitorul. Am făcut din tine, studenţaş timid, un bărbat care se poate mîndri cu amanta sa. Ei, şi ce dacă am şi alţi amanţi? Asiduităţile generalului sînt o dovadă că nu sînt o fată comună, oarecare, ce-şi vinde graţiile. Cu cine m-ai mai văzut, şi cine ţi s-a

lăudat că mă are? Fac şi eu ce fac atîtea, dar pe faţă, cu artă, avînd avantajul de a fi frumoasă. Otilia ta nu stă cu braţele de gîtul lui Pascalopol, nu se lasă întreţinută de el? Tot ce s-a făcut mare în lumea asta, prin femei ca mine s-a făcut. Curtezanele, nu femeile de treabă, au stimulat geniile. Eu îţi dau dragostea şi toate bucuriile, fără nici o obligaţie, fiindcă tu ştii că sînt curtezană, şi-ţi îngădui, fără blam, să mă plantezi oricînd. Nu fi prost! Înţeleg stima ta pentru Otilia, iubeşte-o, slăveşte-o, asta e cu totul altceva. Eşti doar medicinist! De ce să fii absurd, să arunci bucuriile pe care ţi le dau eu, pentru că iubeşti pe Otilia? Asta înseamnă, dimpotrivă, să-ţi încarci simţurile, să te gîndeşti la ea cu impuritate, să crezi că o idolatrizezi, şi în fond s-o doreşti. Eşti tînăr, treci prin criza erotică. De ce-ţi închipui c-a fugit Otilia? Orice fată inteligentă intuieşte tulburările băieţilor. A fugit fiindcă îi e frică de tine şi te iubeşte. Pascalopol e altceva, e un om în vîrstă, inofensiv, ca generalul meu. Eu nu te iubesc, fiindcă nu vreau să mă leg de nimeni, fiind o fată frivolă, îmi eşti simpatic numai, îmi satisfac, prin tine, nevoia ce-o am de a sta de vorbă cu un tînăr de vîrsta mea. Generalul m-aprobă. El nu e supărat! N-ai văzut cum te privea? Astfel de scene sînt pentru aceşti bătrîni, care ne întreţin, o garanţie că nu ne băgăm mai mult în sufletul lor. Ştiu, ai să zici că eşti un profitor al lui, un... (ştii cum ţi-am spus). De ce? Eu nu-ţi dau bani! Eu sînt tînără, dorită de toţi. Scrupulele tale nu vestesc un doctor mare. Un doctor trebuie să vadă viaţa ca ochi lipsiţi de prejudecăţi, şi, ca s-o vadă aşa, trebuie s-o cunoască. Tu trebuia să faci Literele. Eşti un naiv poet.»

Felix îşi vîrî capul în plapumă şi încercă să sugrume cu întunericul vedenia supărătoare. Pentru a

o izgoni se agăță cu voință de o imagine purificatoare. Numele « Isus » răsărindu-i în minte, aruncat de scurta apariție în penumbră a lui Simion, se strădui să-l cultive. Dar asociația interioară luă forme care-l îngroziră. Noua umbră albă se îndreptă către cealaltă, care aştepta rîzînd şi mai sarcastic, şi totul se amestecă grotesc. Felix scoase capul la aer şi deschise bine ochii, ca să scape de rînjetele viselor. Preferă atunci să înfrunte treaz problema şi ajunse la încheierea virilă că dacă Otilia înfățişa fără îndoială aspirația sufletului său, Georgeta putea să-i fie o prietenă, fără nici un neajuns pentru cealaltă. Avea să fie doctor, om serios, nu se cădea să ajungă la excese mistice. Însă legăturile cu Georgeta deveneau cam primejdioase pentru demnitatea lui, dacă Titi continua să umble după Georgeta; chiar îngăduința mai mult sau mai puțin ironică a generalului era stînjenitoare. Se gîndi să încerce o renunțare, măcar provizorie, la întîlnirile cu fata. Cu cît se hotăra mai tare, cu atît însă o dorea mai mult pe Georgeta, față de care se simți, în orice caz, vinovat de brutalitate, fiindcă fugise în acel chip jignitor pentru amorul ei propriu. Fuga aceasta, meditä el, medical, dovedeşte o timiditate bolnăvicioasă, o ineducare a voinței. Trebuia să învețe a se îndepărta de Georgeta, înfruntîndu-i frumusețea, şi-n orice caz, îi era dator o reparație. Decise, deci, să rupă politicos cu fata, după ce-şi va cere scuze de la ea pentru plecarea precipitată (un gînd ascuns îi şoptea chiar că putea să-i dovedească o singură dată că-i prețuia farmecele fizice), şi cu această hotărîre închise iar ochii mai împăcat, lăsîndu-se de astă dată, în toată voia, resemnat, pradă chemărilor Georgetei, care în clipa cînd adormi se numea Otilia.

Moş Costache îl rugă, a doua zi de dimineaţă, să se ducă la Aglae, pentru a-i cere nişte chei de la casa din strada Ştirbey-vodă. Felix consimţi cu părere de rău.

— Ce vrea cu cheile? N-are chei? întrebă Aglae, agresiv, ca şi cînd Felix ar fi fost vinovat cu ceva.

Acesta ridică din umeri. Privi cu neplăcere aşezarea în cerc a tuturor celor de faţă, căci se aflau acolo Aglae, nelipsiţii Stănică şi Olimpia, Aurica şi Titi. Acesta din urmă, aşezat la o măsuţă lîngă fereastră, copia în acuarelă un desen dintr-o carte ilustrată şi arăta o atenţie încruntată, prin care se simţea obligat să nu mai remarce pe noul-venit. Felix simţi în aer o curiozitate insultătoare şi o duşmănie împietrită şi ar fi ieşit numaidecît pe uşă afară, dacă nu s-ar fi simţit îndatorat să aştepte cheile. Aurica trase prima împuşcătură, pe nepregătite.

— Titi — zise ea — e foarte supărat, săracul, că domnişoara Georgeta, prietena dumitale, s-a purtat aşa de urît cu el. I-a trimis vorbă că n-are chef de căsătorie şi altfel de expresii ordinare. Curios. Părea o fată foarte distinsă. Dumneata ce zici?

Întrebarea era atît de încărcată de subînţelesuri, încît Felix căută să-şi scape privirile din ochii reci ai Aurichii.

— Hei — interveni Aglae, sarcastic — nu fata e de vină, e de vină cine a învăţat-o să facă asta! Las', că ştim noi...

— Cine a învăţat-o? întrebă automat Felix.

— Domnule Felix — zise mieros Aurica — vezi cum eşti? Parcă dumneata nu ştii?! Noi am aflat precis că Georgeta face asta pentru dumneata. Noi nu zicem nimic, poate ţii la ea, dar nu trebuia să-l încurce pe bietul Titi.

Titi mînuia pensula, cu ochii în hîrtie, din ce în ce mai nervos. Felix rămase înmărmurit de insinuarea Aurichii, trebuind totuşi să-i recunoască o măsură de adevăr.

— Eu — zise el, încurcat — nu am nimic cu domnişoara Georgeta, abia o cunosc... întîmplător... e o eroare la mijloc... cine v-a spus asta?

— Cine ne-a spuuus? întrebă Aglae, înţepat. Uite cine ne-a spus! Vorbeşte, domnule!

Şi cu mîna arătă pe Stănică. Acesta stătuse tot timpul cu ochii rătăciţi pe pereţi şi făcea acum lui Felix nişte semne mute de disculpare.

— Am spus... adică am auzit... n-am zis chiar că domnul Felix. În sfîrşit, ce să mai învinovăţim pe unul şi pe altul... trebuia să mă ascultaţi pe mine şi să nu vă încurcaţi cu o individă ca Georgeta. Aia e o... ştie toată lumea.

Un bubuit neaşteptat se auzi dinspre fereastră. Titi bătuse cu pumnul în masă şi se ridicase în picioare, galben ca ceara.

— Nu e adevărat, dumneata mi-ai spus că l-ai găsit pe Felix acolo şi au rîs de mine. Otilia e o tîrfă care a dormit cu Felix şi acum doarme cu Pascalopol. Nu dau voie, înţelegi...

Titi bătu din nou în masă, risipind hîrtiile. Indignat, Felix dădu să se scuze:

— Îmi pare rău că vorbeşti aşa de Otilia.

— E o tîrfă! urlă ca un nebun Titi, bătînd cu pumnul în masă.

— Este vina mea — adăugă Felix — că stau de vorbă cu domnul Titi, care îşi îngăduie să spună astfel de neadevăruri.

Asistenţa păru impresionată de supărarea lui Felix, numai Stănică îi făcea semne desperate cu

mîna să tacă din gură, cu aerul de a-i zice: « E un secret mare la mijloc, nu pot să ți-l explic ». Olimpia spuse:

— Nu vă luați după gura lui Stănică! Așa se amestecă el în toate!

Felix dădu să iasă, dar, trecînd pe lîngă măsuța lui Titi, acesta făcu un gest de nervozitate din braț. Crezînd că Titi vrea să-l lovească, Felix ridică și el un braț în fața pieptului. În gesticulația sa, Titi se propti greșit pe covor și alunecă pe spate peste masă, răsturnînd-o. Această scenă accidentală fu interpretată de cei de față, care, privind pieziș, nu observaseră bine pe cei doi, ca o încăierare. Stănică sări numaidecît să prindă brațele lui Felix, în vreme ce Aglae ridicase și ținea strîns pe Titi, care striga cît îl ținea gura: « Otilia e o tîrfă, așa să știți! » Felix fu scîrbit și de conflictul în sine, dar și de falsa interpretare a accidentului. În vreme ce Aurica și Olimpia încercau să-l potolească, fără să fie nevoie (« Dar nu te supăra așa, domnule Felix! Copilării! Nu știi că Titi e nervos? »), supărat de-a binelea, împinse pe Stănică și ieși din casă. Pe urma lui, Stănică se ținea cu pași mari.

— Scumpule, iubitule, degeaba ești supărat pe mine — îi strigă acesta în mers și încercînd să-l prindă de braț — ai dreptate, pune-te însă în locul meu! Nu le-am spus nimic. Or fi bănuit ei ceva și dau acum vina pe mine. Pot eu să contrazic pe soacră-mea? Femeie bătrînă! Dumneata ești inteligent, pricepi! Eh, eu, să fiu ca dumneata, n-aș pune la inimă fleacurile astea. Mi-aș vedea de treabă, și pace. Ei și ce dacă a zis că trăiești cu Otilia? E un rău? Norocul dumitale!

— Domnule Stănică — zise exasperat Felix, dînd să intre în casă la el — lasă-mă în pace!

— Iar te-ai supărat? se miră nevinovat Stănică. Vezi cum eşti, nu ştie omul cum să te ia.

Felix trînti uşa şi se urcă repede la el în odaie. Stănică stătu puţin pe gînduri în faţa uşii, ezită, apoi o luă în vîrful picioarelor, deschise binişor uşa gotică şi intră prin faţă la moş Costache. Felix îl zărise însă de pe fereastra geamlîcului. Îşi luă atunci pălăria şi, dîndu-se jos tiptil, ieşi pe poartă şi plecă în oraş. Era enervat şi descurajat peste măsură, şi toate vechile planuri de fugă îl năvăliră. Cursurile îl distrară puţin, şi cînd se întoarse acasă, primi cu recunoştinţă acest sfat, şoptit, al lui moş Costache:

— Să nu te mai duci *pe acolo!* E mai bine aşa!

Stănică vorbise, într-adevăr, bătrînului, înflorind lucrurile şi dîndu-le culori de dramă.

— Domnule — zisese — tinerii, cînd iubesc, iubesc! Aşa eram şi eu. Felix al dumitale, aşa zice lumea, ar trăi cu Georgeta. Fată faină, n-am ce zice, brava lui! Dar nu-ţi spui că Titi s-a îndrăgostit de ea şi a vrut s-o ia de nevastă... A adus-o aici, la soacră-mea, pe onoarea mea, totul era gata. Ce-a fost, ce n-a fost, fata nu mai vrea acum. Lumea zice că n-o lasă Felix! O fi, o fi! Fata e frumoasă, e dată dracului. Cum îţi spun. N-a mai vrut. Dar şi Titi, violent, nici nu-ţi vine să crezi, cînd îl vezi aşa bleg. Eu, cînd i-am văzut faţă-n faţă, am sfeclit-o. Hait, zic, acum se-ntîmplă ceva! Şi-ntr-adevăr, domnule, nici n-am băgat de seamă, cînd au sărit unul la altul! Ce încăierare! Abia i-am scos unul dintr-altul! Titi îşi încleştase mîna în părul lui Felix, Felix îl strîngea de gît. Comèdie mare! Pentru o femeie, pentru o femeie frumoasă, nu-i vorbă. Moş Costache, ascultă-mă pe mine, că-s avocat, pentru o femeie se fac crime, se strîng de gît fraţii între ei, se fac războaie. Femeia, asta-i discordia lumii.

Moş Costache se plimbă sumbru şi cocoşat prin odaie, sugînd cu îndărătnicie un muc de ţigară şi privind, din cînd în cînd, cu neîncredere şi dispreţ pe Stănică. Nu credea o iotă din ce-i spunea.

— Ce-aveţi cu băiatul ăsta — zise el în sfîrşit — de nu-l lăsaţi în pace? Nu v-a făcut nimic! Nu trebuie să-i spuneţi vorbe grele nici lui, nici Otiliei. Copii orfani! Păcat!

Stănică prinsese această temă şi o dezvoltase:

— Îmi pare rău că-mi spui astea! Eu nu respect orfanii? Eu însumi, mă vezi, am fost orfan de mic copil şi cunosc rana asta, să n-ai pe nimeni de aproape. Eu nu-l respect pe Felix? Dar ţin la el ca la un frate mai mic, şi intenţia mea e să-i ajut paşii în lume, să-l pilotez. În chestia Georgetei, ce să spun, e puţin-puţin vinovat. Eu i-am spus: «Amice, nu te vîrî cu stricata aia, e o fată nefastă». Cînd a venit să ceară cheile, i-am făcut semn să fie prudent faţă de Titi.

— Ei — zisese moş Costache, nerăbdător — mi-a găsit cheile?

— Le caută soacră-mea. Însă, dă-mi voie, ce faci cu ele, că doar ai un rînd... Vinzi casele cumva? Că de închiriat, acum a trecut timpul. Bine faci că le vinzi, tot mai bine e să ai banul în pungă, dar trebuie să fii cu ochii în patru, să pui un samsar bun. Cam cît ceri, aşa, ca să mă orientez?

— Nu vînd nimic! zisese scurt moş Costache.

În fond, Stănică mirosise bine, bătrînul voia să vîndă şi casele astea, precum voia să vîndă tot. Acest imobil vechi îl cumpărase chiar de la Simion, cu mulţi ani înainte, cînd acesta avusese nevoie de bani spre a plăti unele datorii ajunse la scadenţă. Aglae nădăjduia că, cel puţin, dacă a consimţit la această vînzare, casele îi vor fi lăsate tot ei, pentru

Aurica sau Titi. Cererea cheilor (avea un inel cu dublete de chei ruginite, uitat prin pod) o iritase. Costache le cerea fiindcă chiriaşii pierduseră multe chei şi n-ar fi vrut să cheltuiască bani pentru facerea altora.

— Nu vinzi? răspunsese Stănică. Nu e rău nici aşa. Banul fuge, imobilul e o valoare sigură. Cu cît stau să mă gîndesc, îţi dau dreptate. Să nu vinzi. Şi să mă consulţi pe mine cînd vrei să întreprinzi ceva. Ştiu eu, cunosc chiţibuşurile, sînt avocat, îţi fac toate gratis. Îmi dai acolo, o nimica toată, pentru deplasări.

Întors în sinedriul din casa Aglaei, Stănică începu să tune:

— Mamă-soacră, se petrec lucruri suspecte de tot! De ce m-am temut eu nu scăpaţi. Moş Costache a vîndut restaurantul, acum umblă să vîndă, cu siguranţă, şi casele din Ştirbey, mîine o să vîndă tot. Ce faci atunci, adică ce facem, fiindcă îmi dai voie să îmbrăţişez interesele fetei dumitale, Olimpia? Bătrînul e sfătuit de cineva, nu face el de capul lui toate astea. Vinde tot, preface în bani şi dă cui vrea.

— Îl dau pe mîna parchetului, strigă Aglae. Un om care vinde toate într-o zi nu e în toate minţile.

— Iacă o idee, zise Stănică, cinic. Îl punem sub interdicţie, ca incapabil de a se administra. Numai, vezi dumneata, nu sînt la mijloc moştenitori direcţi, a căror succesiune să fie primejduită, şi moş Costache nu urlă, nu bate pe nimeni şi nici nu aruncă banii la joc. De găsit, se găsesc totdeauna oameni care să certifice tot ce pofteşti. Te duci dumneata, ca soră, să declari că fratele dumitale e nebun?

— Mă duc! zise furioasă Aglae.

— Te duci, dar nu te crede! Vine Otilia, vine Felix, vine Pascalopol eţetera şi declară că totul e

calomnie. Asta merge cu babe imbecile, cu moş Costache nu, este mai şiret decît credeam. Te faci de rîs, prinde necaz pe dumneata şi nu-ţi lasă nimic prin testament.

— Face el testament? se îndoi Aglae.

— Trebuie să facă! Dacă vinde tot, nu mai rămîne altă soluţie decît să te iei bine cu el, şi mai ales cu Otilia!

— Eu cu Otilia? Niciodată!

— Atunci, treaba dumitale!

— Şi de ce Otilia, mă rog, e averea Otiliei? Crezi că Otilia renunţă la avere? De ce-i stă ea pe cap?

— Aici e greşeala dumneavoastră de tact. Otilia face ochi dulci lui Pascalopol, şi Pascalopol Otiliei! Ei şi? De ce v-aţi supărat, mă rog, şi aţi început să-i împungeţi? Voiai dumneata să te măriţi cu Pascalopol? Dacă nu, atunci ce te priveşte pe dumneata pe cine ia Otilia? Pe mine, ca om cu viziunea largă, ca avocat al intereselor dumitale, chestiunea mă încîntă. Pascalopol e bogat, e bătrîn, prin urmare îşi dă şi cămaşa de pe el ca să pună mîna pe Otilia, care umblă după avere. Moş Costache e zgîrcit şi e vesel, la rîndul lui, să nu-i dea nimic fetei. Şi atunci îşi cloceşte singur banii, pînă ce, într-o bună zi, gata, că nu sîntem nici unul eterni, şi rămîi dumneata moştenitoare unică! Aşa, ce-ai făcut? Te-ai certat cu moş Costache, l-ai ambiţionat, şi omul se răzbună. S-au mai văzut zgîrciţi care mor pe o rogojină şi lasă averea pe la aziluri, la stat!

Aglae îngălbeni deodată.

— Da, da, la stat! o sperie Stănică.

— Trebuie să fie nebun!

— Asta e singura nebunie pentru care statul nu-l vîră la balamuc.

Argumentația lui Stănică impresionă mult pe membrii acestui consiliu neoficial de familie. Aglae lăsase capul, îmblînzită.

— Mamă — zise leneș Olimpia — el cam are dreptate, într-astea nu-i prost!

— Am dreptate, domnule — confirmă zgomotos Stănică, plimbîndu-se cu pași mari prin casă — cînd n-am eu dreptate?

— Și ce vrei să fac acum? întrebă Aglae, ironic. Să cad în genunchi în fața Otiliei, să mă rog de ea să mă ierte?

— Aș! Otilia nu e ranchiunoasă. Te faci că nu ești supărată, că ai uitat, și te duci în casă la moș Costache, frate, de! Și mai ales nici o înțepătură lui Pascalopol. Să-i îndemnăm să se ia, să-i felicităm. Pascalopol te pupă cînd aude că-i lauzi pe Otilia, și lui moș Costache îi pare și lui bine de combinația asta.

Stănică se plimbă de cîteva ori în lungul și latul odăii, apoi fu trăsnit de o idee:

— Știi ce? Am o idee admirabilă. Avem adresa Otiliei la Paris. Îi scriem colea o carte poștală ca și cînd nimic n-ar fi, spunîndu-i și de moș Costache că e bolnav. Fata e sensibilă.

— Scrieți voi! Eu nu scriu!

— Scriem noi, dumneata numai iscălești.

Stănică, într-adevăr, compuse această carte poștală:

« Scumpa noastră Otilia,

Am aflat cu nespusă bucurie că te afli la Paris, unde ai tot dreptul să te recreezi acum, cît ești tînără. Ne era foarte dor de tine și de domnul Pascalopol. Ne lipsești foarte mult. Dacă te-am supărat vreunul cu ceva, nu lua în seamă, căci bătrînii sînt totdeauna mai cu necazuri. Moș

Costache nu spune, dar suferă fără tine. Felix, ca tinerii, are cu ce se distra, el uită mai repede. Noi am fost foarte necăjiți cu moș Simion, care e tot bolnav. De acum, cu bătrînii nu te poți aștepta la altceva. Să veniți cu bine, căci vă așteaptă cu dor ai voștri

Stănică, Aglae, Olimpia, Aurica, Titi »

Stănică puse pe toți să semneze. Dinadins insinuase subțire indiferența lui Felix, ca să apropie și mai mult pe Otilia de Pascalopol, și făcuse aluzie la destinul bătrînilor, ca să arunce în sufletul fetei grija de moș Costache. Pe plic scrise: « Domnișoarei Otilia Pascalopol ».

— N-are să se supere? întrebă Aurica.

— Ei, aș! Zi-mi mie Stănică Rațiu, deputat, și vezi c-am să mă supăr. Trebuie să fim psihologi.

Stănică luă cartea poștală și ieși cu ea să meargă în oraș. În antreu observă că afară ploua. Lăsă cartea poștală pe măsuță și se întoarse să ceară o umbrelă. În acest timp, Simion veni hoțește lîngă măsuță, privi scrisoarea pe amîndouă părțile, apoi, vîrînd degetul în gură, trase lîngă semnături o dungă de salivă și iscăli gros cu un creion chimic: « *Isus Cristos* ». Stănică luă mai tîrziu cartea poștală, o puse în buzunar și-o aruncă la cutie fără a o mai privi.

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE LINGVISTICĂ
INVENTAR CĂRȚI Nr. 32192

Redactor responsabil: Andrei Rusu
Tehnoredactor: Ionel Gheorghiu

Dat la cules 06.11.1964. Bun de tipar 04.02.1965. Apărut 1965. Tiraj 15180 ex. 1/1 legate. Hîrtie specială mată vărgată de 90 g/m². Format 800×920/32. Coli ed. 13,25. Coli tipar 9,63. A. nr. 10521/1964. C.Z. pentru bibliotecile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—0.

Întreprinderea Poligrafică «Arta Grafică»,
Calea Şerban Vodă 133, Bucureşti
Republica Socialistă România
Comanda nr. 1322